

PHARMACIA CRACOVIENSIS

1783–2024

POD REDAKCJĄ AGNIESZKI RZEPIELI

Pharmacia Cracoviensis

Pharmacia Cracoviensis 1783–2024

pod redakcją Agnieszki Rzepieli

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

Kraków 2026

Agnieszka Rzepiela
Muzeum Farmacji w Krakowie
 <https://orcid.org/0000-0002-6748-5829>
 agnieszka.rzepiela@uj.edu.pl

© Copyright by individual authors & Księgarnia Akademicka, 2026

Recenzent
prof. dr hab. Ryszard W. Gryglewski, UJ

Opracowanie redakcyjne
Agnieszka Sabak

Projekt okładki
Marta Jaszczyk

ISBN 978-83-8368-512-0 (druk)
ISBN 978-83-8368-513-7 (pdf)

<https://doi.org/10.12797/9788383685137>

Publikacja dofinansowana przez Wydział Farmaceutyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum
w Krakowie i Okręgową Izbę Aptekarską w Krakowie

Na okładce wykorzystano materiały Muzeum Farmacji UJ CM i Wydziału Farmaceutycznego UJ CM w Krakowie

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
<https://akademicka.pl>

SPIS TREŚCI

Wstęp – Jacek Sapa 7

Krakowskie apteki – Monika Urbanik 11

Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1783–1920 – Monika Urbanik 33

Katedry Wydziału Farmaceutycznego na Uniwersytecie Jagiellońskim – Katarzyna Jaworska 57

Gabinet Farmakognostyczny – Justyna Makowska-Wąs 103

Muzeum Farmacji UJ CM – Agnieszka Rzepiela 109

Historia samorządu aptekarskiego – Elżbieta Rząsa-Duran 117

Indeks osób 135

Streszczenie / Summary 143

WSTĘP

243 lata Katedry Farmacji w Krakowie

Inspiracją do podjęcia wyzwania napisania niniejszej książki były przypadające w ostatnich latach rocznice istotne dla farmacji, szczególnie krakowskiej.

W 2022 r. przypadła 200. rocznica urodzin Ignacego Łukasiewicza, farmaceuty i studenta Uniwersytetu Jagiellońskiego. W listopadzie 2023 r. na fasadzie Collegium Kołłątaja została odsłonięta tablica upamiętniająca Łukasiewicza jako studenta.

Kolejna rocznica to utworzenie w Krakowie pierwszej na ziemiach polskich Katedry Farmacji i Materii Medycznej w 1783 r. (w 2023 r. minęło od tego wydarzenia 240 lat). Kierownikiem Katedry został wtedy Jan Andrzej Szaster, krakowski aptekarz i pierwszy w Polsce profesor farmacji.

W 2024 r. przypadała 200. rocznica otrzymania dyplomów UJ przez pierwsze kobiety farmaceutki (siostry zakonne Konstancję i Filipinę Studzińskie, 1824). W tym samym roku minęło 130 lat od chwili, gdy na Uniwersytecie Jagiellońskim rozpoczęły naukę trzy pierwsze studentki, Stanisława Dowgiałło, Janina Kosmowska i Jadwiga Sikorska, które zapisały się na studia farmaceutyczne na Wydziale Filozoficznym. W 1896 r. uzyskały dyplomy magisterskie.

Nie można również zapomnieć o ponad trzydziestoletniej obecności Wydziału Farmaceutycznego UJ CM w obiekcie zlokalizowanym przy ul. Medycznej. Uroczyste otwarcie i przekazanie do użytku 11 marca 1994 części, a w kolejnych latach całego kompleksu budynków (zakończenie w 1998 r.) pozwoliło na stworzenie w tym okresie nowoczesnych warunków do prowadzenia dydaktyki i badań naukowych w obszarze nauk farmaceutycznych.

Trzeba mocno podkreślić, że wspomniane rocznice oraz dynamiczne zmiany obserwowane w farmacji – zarówno

tej zawodowej, jak i akademickiej – oraz fakt, że ostatnia obszerna monografia opisująca historię krakowskiej farmacji została wydana w 2008 r. w 225. rocznicę nauczania farmacji w Krakowie, stanowią istotną przesłankę do wydania niniejszego opracowania. Na przestrzeni ostatnich 16 lat (2008–2024) możemy obserwować istotne zmiany w kształceniu i prowadzeniu badań naukowych w obszarze nauk farmaceutycznych. Szczególnie zmiana ustawy o szkolnictwie wyższym i nowa ustawa o zawodzie farmaceuty wymusiły reorganizację funkcjonowania uczelni, jak również kształcenia w zawodzie farmaceuty. Musimy także pamiętać, iż farmacja to dyscyplina, która rozwija się w niezwykle szybkim tempie, co wymusza ciągle modyfikowanie i rozbudowywanie warsztatów badawczego i dydaktycznego. Dlatego kluczowe kroki podejmowane przez władze Wydziału zmierzają właśnie w tym kierunku. W kadencji 2008–2012 dziekanem Wydziału Farmaceutycznego był prof. dr hab. Jan Krzek, prodziekanami zaś: ds. studenckich – dr hab. Marek Cegła, ds. analityki medycznej – prof. dr hab. Jerzy Jaśkiewicz, ds. ogólnych – prof. dr hab. Gabriel Nowak. W kadencji 2012–2016 dziekanem również był prof. dr hab. Jan Krzek, prodziekanami: ds. analityki medycznej – prof. dr hab. Alicja Budak, ds. badań naukowych i współpracy z zagranicą – dr hab. Anna Wesołowska, prof. UJ, ds. studenckich – dr hab. Jacek Sapa, prof. UJ. Niestety los nie pozwolił dokończyć drugiej kadencji dziekanowi Profesorowi Janowi Krzekowi (zmarł w lutym 2015 r.). To właśnie w okresie jego dziekanstwa na Wydziale Farmaceutycznym wykonano m.in.: modernizację laboratoriów chemicznych Katedry Chemii Farmaceutycznej, remont ścian osłonowych budynków A i C – docieplenie budynków (2008), remont pomieszczeń dydaktycznych Zakładu Diagnostyki Medycznej (2009), przebudowę sal ćwiczeń i pracowni Zakładu Biochemii

Farmaceutycznej (2012) oraz modernizację Sali Posiedzeń Rady Wydziału im. Profesora Alfreda Zejca.

Zmarłego Profesora zastąpił w drugiej kadencji na stanowisku dziekana w latach 2015–2016 dr hab. Jacek Sapa, prof. UJ, prodziekanami byli: ds. analityki medycznej – prof. dr hab. Alicja Budak, ds. badań naukowych i współpracy z zagranicą – prof. dr hab. Anna Wesołowska, ds. studenckich – dr hab. Agnieszka Skowron. W kadencji 2016–2020 dziekanem został wybrany dr hab. Jacek Sapa, prof. UJ, prodziekanami: ds. strategii i rozwoju – dr hab. Marcin Kołaczkowski, prof. UJ, ds. nauki – prof. dr hab. Anna Wesołowska, ds. studenckich – dr hab. Agnieszka Skowron; a w kadencji 2020–2024 dziekanem prof. dr hab. Jacek Sapa, prodziekanami: ds. nauki i rozwoju – prof. dr hab. Marcin Kołaczkowski oraz ds. studenckich i dydaktycznych – dr hab. Agnieszka Skowron, prof. UJ.

Wielkim zadaniem inwestycyjnym w tym okresie była termomodernizacja budynków Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum, w tym obiektu Wydziału Farmaceutycznego (przy ul. Medycznej 9) ze wsparciem finansowym w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020. W 2017 r. wydatkowano 63 965,35 zł, z czego dofinansowanie z Unii Europejskiej stanowiła kwota 53 057,67 zł na opracowanie dokumentów wymaganych w procedurze konkursowej, tj. studium wykonalności wraz z przygotowaniem i złożeniem wniosku aplikacyjnego o dofinansowanie z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. W wyniku pozytywnej oceny złożonego wniosku UJ CM zawarł umowę o dofinansowanie zadania inwestycyjnego pod nazwą „Termomodernizacja budynków Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum zlokalizowanych przy ul. Medycznej 9 i ul. Czystej 18 w Krakowie” na kwotę 23 852 693,69 zł, przy wkładzie własnym Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum w wysokości 11 950 766,07 zł. W latach 2018–2020 wykonano prace termomodernizacyjne budynków Wydziału Farmaceutycznego, których koszt wyniósł ponad 22 000 000 zł. Ta niezwykle skomplikowana operacja, prowadzona w warunkach funkcjonowania Wydziału, pozwoliła na zmniejszenie zużycia energii elektrycznej i cieplnej, obniżenie emisji gazów cieplarnianych, a także podniosła walory estetyczne budynków. Niezależnie wykonano również prace remontowe i modernizacyjne zintegrowanych laboratoriów Katedry Farmakodynamiki i Farmakobiologii (2015), modernizację w pomieszczeniach zwierzętarni w celu dostosowania do obowiązujących przepisów dotyczących hodowli oraz utrzymania zwierząt laboratoryjnych (2016) oraz remonty pomieszczeń laboratoryjnych (2021). Modernizacja siedmiu sal dydaktycznych

oraz stworzenie dwóch sal komputerowych pozwoliła na rozwinięcie nauczania w oparciu o najnowsze programy symulacyjne.

W 2021 r. rozpoczęła się realizacja projektu „Centrum Rozwoju Terapii Chorób Cywilizacyjnych i Związanych z Wiekiem (CDT-CARD)” (wyposażenie laboratoriów budynku A) w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020, Działanie 4.2 „Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki” (konkurs 4/4.2/2020) o łącznej wartości 57 435 506 zł. W ramach tego projektu, przewidzianego na lata 2021–2023, w 2022 r. dokonano zakupu 23 pozycji z planowanej listy aparatury naukowo-badawczej. Kwota realizacji projektu w 2022 r. wyniosła 17 362 118,18 zł. Ponadto w tym samym roku dokonano modernizacji i przystosowania pomieszczeń na lokalizacje tymczasową dla laboratoriów Centrum CDT-CARD: w budynku Wydziału Farmaceutycznego przy ul. Medycznej 9. W 2023 r. kontynuowano kluczowe przedsięwzięcie inwestycyjne pn. „Modernizacja i rozbudowa istniejącego Kampusu UJ CM w Krakowie Prokocimiu”. W ramach umowy realizacyjnej, w 2023 r., Generalny Wykonawca wykonał projekt wykonawczy dla budynku A – budynku naukowo-laboratoryjnego oraz projekt budowlany wraz z uzyskaniem pozwolenia na budowę budynku B – budynku dydaktyczno-administracyjnego. W kwietniu 2023 r. Generalny Wykonawca rozpoczął prace przygotowawcze i budowlane dla budynku A.

Z dniem 1 października 2019 r. wszedł w życie nowy statut Uniwersytetu Jagiellońskiego, opracowany w związku z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z sierpnia 2018 r. W uczelni między innymi powołano nowe organy: Radę Uczelni i rady dyscyplin. Powstała Rada Dyscypliny Nauki Farmaceutyczne, której podstawowym zadaniem jest nadawanie stopni naukowych w dyscyplinie nauki farmaceutyczne. Jej przewodniczącą została prof. dr hab. Anna Wesołowska, zastępcą prof. dr hab. Krzysztof Kamiński. Na mocy nowych przepisów ustawowych na uczelni rozpoczęły również działalność szkoły doktorskie, wśród których znalazła się Szkoła Doktorska Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu, w której kształceni są doktoranci ubiegający się o stopień doktora nauk farmaceutycznych.

Obecnie Wydział liczy: 10 Katedr i Zakładów i 10 samodzielnych Zakładów. W jego strukturze znajdują się również: Muzeum Farmacji (przy ul. Floriańskiej 25), Ogród Roślin Leczniczych oraz Zwierzętarnia. Stan zatrudnienia na 31 grudnia 2023 r. to: nauczyciele akademicki – 203, pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi – 105.

Kształcenie prowadzone jest na czterech kierunkach: Farmacja (studia magisterskie, stacjonarne), Analityka

medyczna (studia magisterskie, stacjonarne), Kosmetologia (studia uzupełniające magisterskie oraz niestacjonarne) oraz Drug Discovery and Development (studia uzupełniające magisterskie w języku angielskim). W 2019 r. ocenie programowej Polskiej Komisji Akredytacyjnej zostały poddane trzy programy studiów: Kosmetologia, Farmacja, Analityka medyczna. Wszystkie akredytowane programy uzyskały oceny pozytywne. Liczba studentów na wszystkich kierunkach wynosi 857 (stan na 31 grudnia 2023 r.).

O wysokiej jakości kształcenia świadczy fakt, że Wydział Farmaceutyczny UJ CM od początku istnienia rankingu „Perspektyw” lokuje się na pierwszym miejscu w kierunkach: Farmacja i Analityka medyczna.

Wydział Farmaceutyczny prowadzi również studia podyplomowe. W ramach Medycznego Centrum Kształcenia Podyplomowego UJ działa Ośrodek ds. kształcenia podyplomowego na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM (kierownik: dr hab. Anna Rapacz). Aktualne kierunki studiów to: Badania kliniczne produktów leczniczych, Enologia, Farmacja przemysłowa, Osoba Wykwalifikowana w kontroli jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego, Trychologia w kosmetologii (ilość studentów 120, stan na 31 grudnia 2023 r.). Dodatkowo w ramach konkursu Agencji Badań Medycznych na opracowanie i realizację autorskiego programu studiów podyplomowych z zakresu nauk biomedycznych ABM/2023/6 projekt pn. „Innowacje w edukacji i praktyce medycznej (InnoWMed) – Podnoszenie kompetencji kadr medycznych w zakresie edukacji, medycyny translacyjnej, technik obliczeniowych, technik wizualizacji 3D z elementami Sztucznej Inteligencji” Wydział uzyskał pozytywną ocenę i został zakwalifikowany do finansowania i realizacji studiów podyplomowych Biofarmacja obliczeniowa. Ośrodek ds. kształcenia podyplomowego na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM prowadzi również szkolenia specjalizacyjne dla farmaceutów (specjalizacje: farmacja apteczna, farmacja szpitalna, farmacja kliniczna, farmacja analityczna, farmakologia) oraz diagnostów laboratoryjnych (specjalizacje: laboratoryjna diagnostyka medyczna, laboratoryjna genetyka medyczna, mikrobiologia). Poza tym prowadzi szkolenia ciągłe dla farmaceutów i diagnostów laboratoryjnych.

Wydział Farmaceutyczny prowadzi szerokie badania naukowe związane z poszukiwaniem nowych substancji biologicznie aktywnych jako kandydatów na nowe leki, obejmujące zarówno otrzymywanie innowacyjnych związków chemicznych i ich szeroką charakterystykę farmakologiczną, jak i szereg aspektów związanych z losami leku w ustroju, toksycznością i bezpieczeństwem stosowania oraz technologią postaci leku. O wysokim, światowym, poziomie tych badań może świadczyć fakt, że Wydział

Farmaceutyczny UJ CM jest od wielu lat notowany w rankingu QS World University Ranking by Subject (w 2026 r. na 340 miejscu w grupie 847 uczelni), a w grupie kierunków Pharmacy & Pharmacology Uniwersytet Jagielloński po raz kolejny znalazł się na pozycji 201–250 na świecie, jako jedyny uniwersytet z Polski. W roku kalendarzowym 2023 pracownicy naukowcy Wydziału opublikowali m.in.: 191 prac oryginalnych, 56 przeglądowych i 19 monografii.

Wśród innych sukcesów naukowych należy wymienić konkurs na najlepsze prace doktorskie „Lider nauk farmaceutycznych” organizowany przez „Gazetę Farmaceutyczną” i firmę Gedeon Richter Plc., gdzie Wydział Farmaceutyczny był nagradzany czterokrotnie – w latach 2012, 2015, 2016 i 2019.

Katedry i Zakłady Wydziału Farmaceutycznego realizują projekty badawcze we współpracy z wieloma ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą. Szczególnie długa jest współpraca z Uniwersytetem w Montpellier, której początek datuje się na lata 70. ubiegłego wieku. Uwieńczeniem tej długoletniej współpracy było nadanie w 2015 r. tytułu doktora honoris causa Profesorowi Jeanowi Martinezowi – wybitnemu specjalście w zakresie poszukiwań nowych związków biologicznie aktywnych metodami syntezy klasycznej w roztworze oraz z zastosowaniem faz stałych, w r. 2019 zaś profesor Maciej Pawłowski, wieloletni kierownik Katedry Chemii Farmaceutycznej UJ CM i były dziekan Wydziału Farmaceutycznego UJ CM, został uhonorowany Medalem Uniwersytetu Montpellier.

Nagrodę Rektora UJ Laur Jagielloński, przyznawaną za wybitne osiągnięcia naukowe dokonane w ciągu pięciu ostatnich lat, otrzymali w ostatnim czasie z Wydziału Farmaceutycznego: prof. dr hab. Renata Jachowicz (2023), prof. dr hab. Gabriel Nowak (2019), prof. dr hab. Maciej Pawłowski (2017).

Wydział bardzo aktywnie uczestniczy w programie Erasmus+. Program ten realizowany na Uniwersytecie Jagiellońskim umożliwia wyjazdy studentów na zagraniczne uczelnie na część studiów lub praktykę, jak również pozwala odbyć pracownikom krótkie staże zagraniczne. W latach 2016–2024 w ramach niniejszego programu gościli na Wydziale studenci i studentki z różnych stron świata (ok. 80 osób z m.in. Niemiec, Hiszpanii, Włoch, Turcji, Wielkiej Brytanii, Malty, Portugalii, Czech i Egiptu). Z kolei studenci naszego Wydziału licznie uczestniczyli w mobilnościach, wykorzystując szanse na rozwój, jakie daje program Erasmus+ for Studies. W latach 2016–2024 łącznie za granicę wyjechało 45 studentów, przy czym do najczęściej wybieranych kierunków należały: Niemcy, Włochy, Hiszpania, Portugalia, Francja i Finlandia. Zdobyte w trakcie wymiany umiejętności i kompetencje

pomogły im w dostaniu się na studia doktoranckie oraz w zdobyciu atrakcyjnej pracy.

Pracownicy Wydziału Farmaceutycznego aktywnie uczestniczą w pracach Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. W dniu 19 września 2017 r. w Auditorium Maximum Uniwersytetu Jagiellońskiego odbył się XXIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego pod hasłem „Farmacja w Polsce – perspektywy nauki i zawodu”. Organizatorami spotkania byli: Wydział Farmaceutyczny UJ CM oraz Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne – Oddział w Krakowie, a współorganizatorem Okręgowa Izba Aptekarska w Krakowie. Zjazd Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego jest jedynym tego typu spotkaniem adresowanym do całego środowiska farmaceutycznego: pracowników aptek otwartych i szpitalnych, przedstawicieli jednostek naukowych działających na wydziałach farmaceutycznych oraz reprezentantów przemysłu farmaceutycznego.

Od stycznia 2017 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim – Collegium Medicum działa Polskie Towarzystwo Studentów Farmacji UJ CM. Kluczowymi aspektami jego działalności jest: integracja studenckiego środowiska na szczeblu krajowym i międzynarodowym oraz podnoszenie rangi zawodu farmaceuty.

Obecne władze dziekańskie (w kadencji 2024–2028), z dziekanem prof. dr hab. Marcinem Kołaczkovskim, prodziekanami – prof. dr hab. Aleksandrem Mendykem (ds. nauki), dr hab. Anną Więckowską, prof. UJ (ds. studenckich), dr hab. Barbarą Wiśniowską, prof. UJ (ds. dydaktycznych), są gwarantem kontynuacji rozpoczętych przedsięwzięć oraz dalszego rozwoju Wydziału Farmaceutycznego.

prof. dr hab. Jacek Sapa

KRAKOWSKIE APTEKI

Najstarsze wzmianki o krakowskich aptekarzach zawarte są w księgach miejskich pochodzących z XIV w. Panowanie Władysława Łokietka i objęcie tronu po nim przez Kazimierza Wielkiego w znaczny sposób przyczyniło się do rozwoju miasta pod względem architektonicznym, handlowym, rzemieślniczym, kulturalnym i naukowym¹. Kraków wraz z przyległymi doń Kazimierzem i Kleparzem, miastami założonymi przez króla Kazimierza Wielkiego, był aglomeracją liczącą ok. 12 500 mieszkańców. Prestiż miasta wzrósł znacznie, gdy w 1364 r. Kazimierz Wielki uzyskał od papieża Urbana V zgodę na erygowanie w mieście Akademii. Akademia Krakowska (w 1818 r. nazwana Uniwersytetem Jagiellońskim), najstarsza po praskiej w Europie Środkowo-Wschodniej, miała wówczas trzy wydziały – medyczny, prawny oraz sztuk wyzwolonych i była wzorowana na włoskich uniwersytetach w Padwie i w Bolonii.

Pierwsi znani z imienia aptekarze (*apothecarii*) to m.in. Conradus, nabywca posesji miejskiej w Krakowie w 1333 r. W latach późniejszych pojawiają się Gregorius (1365), Jacobinus Galicus (1366), prawdopodobnie pierwszy aptekarz królewski (*apothecarius regis*), Georgius (1378), Christophorus Italus de Ferrara (1398)². Jak wynika z zachowanych rachunków dworu króla Władysława Jagiełły, w latach 1393–1409 działał w Krakowie także aptekarz o imieniu Andrzej³.

„Pierwotnie apteka jest sklepem korzennym, aptekarz i kramarz to samo znaczą”⁴ – tak charakteryzuje średniowieczną aptekę Józef Rostafiński w książce pt. *Medycyna na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV wieku*. W aptece „oprócz leków prostych, do których należały nie tylko zioła oraz ich produkta, zwierzęta, kości z serca jeleniego, mineralne ciała, ale i wiele rzeczy niezwykłych, jak np. ludzkie łajno, wróble gnój, szkurłaty starych butów, łaziebne brudy, miał i wiele gotowych lekarstw złożonych, jakich imoście panowie doktorowie często żądali. A więc miał aptekarz np. *pilulki de agarico*, śmierzdzące *de lapide lazuli*, kołaczki, jakie doktorowie zowią *diarodon abattis* albo *diapenidium*, *diairis Salomonis*, oraz *diagalanga* dla posilenia żołądka i *diamuscum* lub *diacastoreum* na posilenie serca, to znów rozliczne olejki, maści, jak *dialtea* na odmiękczenie śledziony, *triasandali* od zapalenia wątroby – miód do omiodzenia syropów rozlicznych, zwłaszcza oczcianego – mąki, jak *fenu greci* albo z czemierzycy na kichawkę wyprowadzającą rymy z mózgu – prochy do podkurzania, np. z białego kadzidła i soku hanyżowego, czyszczący macicę albo z bylicy, jakim kadząc oddala diabelstwo z domu. Miał aptekarz gotowe rozliczne amulety, jakie u nas nazywano manolkami. Odwiedzano też aptekę, szukając nie tylko lekarstw, ale smakołyków. Średniowieczny aptekarz był zarazem cukiernikiem, wyrabiał rozliczne konfekty, dla okazałości nawet złożone i srebrzone, modre (od bławatków) i różane cukry, trzymał rywle, małmazje i inne wina przyprawne szafranem, goździkami, cytwarem, imbirem. Wstępowało się do apteki rano, biorąc kołaczki *dialacca* na wzmocnienie członków

¹ J. Wyrozumski, *Dzieje Krakowa*, t. 1: *Kraków do schyłku wieków średnich*, red. J. Bieniarzówna, J.M. Małecki, Kraków 1992, s. 371.

² A. Stabrawa, *Apteki*, w: *Encyklopedia Krakowa*, red. A.H. Stachowski, Warszawa–Kraków 2000, s. 16.

³ Eadem, *Z dziejów apteki Bonifacego i Kazimierza Cantellich serwitów królewskich w Krakowie przy ul. Grodzkiej*, „Krakowski Rocznik Archiwalny” 2005, t. 11, s. 61.

⁴ J. Rostafiński, *Medycyna na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV wieku. Szkic źródłowy i krytyczny*, Kraków 1900, s. 74-76.

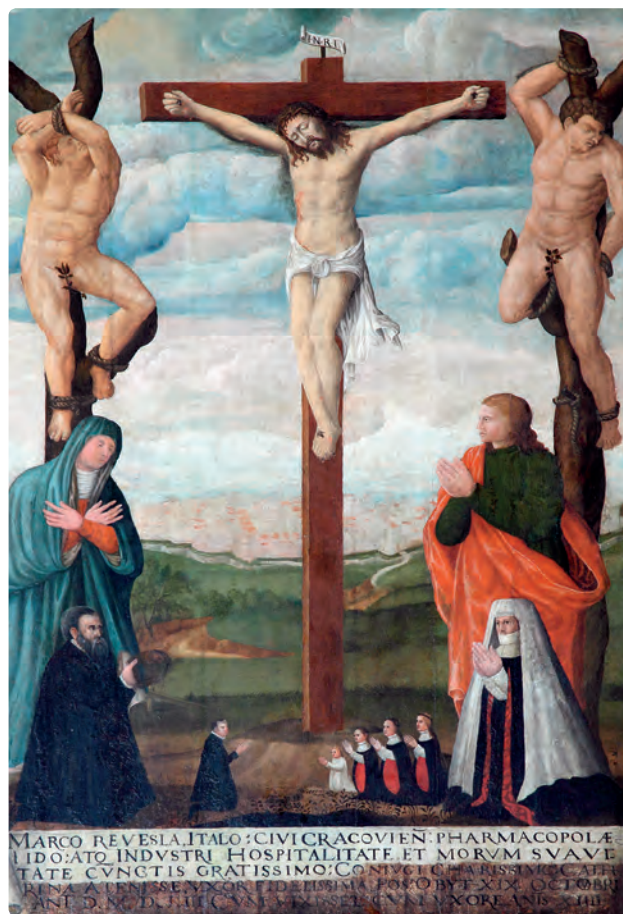
przed obiadem, na łyk trunku, zagryzany piernikiem lub marcepanem”⁵.

W aptece można było wówczas kupić przyprawy korzenne, owoce południowe, wina, miody, piwo, świece, воск, atramenty, farby, pachnidła czy też mydła. Świadectwa tej wielobranżowości znaleźć można w dokumentach pochodzących z tamtych czasów. Wspomniany już wcześniej aptekarz o imieniu Andrzej zaopatrywał dwór królewski m.in. w konfekty białe lub pozłacane, elektuaria i wina. Przykładowo w 1393 r. do sporządzenia konfektu zużył 30 talentów (funtów) cukru, 2 funty kwiatu muszkatołowego, 3 funty kory cynamonowej, 4 funty pieprzu indyjskiego, 4 funty kardamonu i 6 funtów anyżu⁶. Jan Pipan, właściciel Apteki Pod Żłotą Głową, również był dostawcą dworu. W księgach podskarbińskich prowadzonych za czasów Stefana Batorego zanotowano, że w 1576 r. dostarczył na uroczystości koronacyjne cukry, konfekty, pomarańcze, korzenie, przyprawy i świece⁷, a w 1587 r. dostarczył na koronację Zygmunta III trociczki do kadzenia, świece, konfekty, daktyle, korzenie, wódkę różaną, musztardę, kapary i marcepany z herbami za 114 florenów i 9 groszy⁸. Zachowały się także rachunki aptekarza Marka Revexli z 1547 r. za wyrób różnych świec „rannych, nocnych i stołowych wyrobionych z 35 kamieni i 15 funtów wosku” oraz rachunek z 1551 r. „za 200 czarnych pochodni i poczerzenie 290 pochodni dostarczonych na pogrzeb Barbary Radziwiłłówny”⁹, a także dość zaskakujący w treści rachunek aptekarza Floriana Cabortusa (Caborti v. Caborto) za „naprawy obrusów 41, ręczników 22, podkładów 12 na użytek J.K.M. na uroczystość koronacji J.M.”¹⁰.

Ceny leków były wówczas stosunkowo wysokie. W rejestrze osób, którym leki zostały wydane na kredyt z apteki Królewskiej przy ul. Grodzkiej 43 należącej do aptekarza Secchiego, wymieniono wiele znanych w Krakowie nazwisk, np. Bottini winien był 24 złote, Attelmaier 40 złotych, Paryzy 864 złote, Walerian Montelupi (Wilczogórski) 602 złote, Delpace 27 złotych, starościna Lubomirska 17 złotych. Kwoty te mogły obejmować nie tylko leki, ale również wódki i soki, które w aptece produkowano. Były to na owe czasy bardzo wysokie sumy, dla porównania za całe koźle trzeba było zapłacić 5–6 groszy,

kurczak kosztował 1–2 grosze, a dwie kwarty lepszego wina 5 groszy¹¹.

W zielniku Stefana Falimirza *O ziołach i mocy ich* wydany w Krakowie w 1534 r. została zamieszczona rycina przedstawiająca wnętrze apteki. Taka sama rycina zdobi wydany również w Krakowie w 1543 r. zielnik pt. *O ziołach tutejszych i zamorskich...* Hieronima Spiczyńskiego, autora żyjącego i piszącego w Krakowie. Można więc sądzić, że rycina przedstawia typowe dla tamtych czasów wnętrze apteki krakowskiej, zwanej oficyną lub kramnicą apteczną. Na pierwszym planie widać stół ekspedycyjny przykryty tkaniną, przy którym stoją dwie osoby, zapewne aptekarz zajęty przygotowywaniem leku oraz lekarz omawiający sposób jego sporządzenia. Po lewej stronie, na drewnianym postumencie stoi olbrzymi móżdziej, przy którym pracuje uczeń aptekarski. Z tyłu za móżdziejem widać stół recepturowy, na którym leżą różne utensylia i surowce apteczne. Przy ścianach stoją

1. Obraz epitafijny ze sceną ukrzyżowania i klęczącymi postaciami aptekarza Marka Reveksli (zm. 1553), jego żony i dzieci, znajdujący się w zakrystii Kościoła oo. Franciszkanów w Krakowie. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

⁵ *Ibidem*.

⁶ A. Stabrawa, *Z dziejów apteki Bonifacego i Kazimierza Cantellich...*, s. 61.

⁷ Eadem, *Z dziejów dwóch aptek w kamienicy nr 13 przy Rynku Głównym w Krakowie* (część 2), „Krakowski Rocznik Archiwalny” 2001, t. 7, s. 35-36.

⁸ *Ibidem*.

⁹ E. Świeżawski, K. Wenda, *Materiały do dziejów farmacji w dawnej Polsce. Urządzenia aptekarskie*, Warszawa 1882, s. 3.

¹⁰ *Ibidem*, s. 2.

¹¹ J. Lachs, *Dawne aptekarstwo krakowskie*, Warszawa 1933, s. 32.

regały z półkami wypełnionymi naczyniami aptecznymi o różnych kształtach. Na naczyniach widnieją herby rodowe, z których cztery można zidentyfikować jako należące do polskich rodów: Śreniawa, Abdank, Odrowąż i Prawdzic. Dotychczas nie wyjaśniono celowości umieszczania na naczyniach aptecznych takich sygnatur i ich praktycznego znaczenia. Na łukowatym sklepieniu zawieszono są różne przyrządy apteczne przypominające chochle, patelle i cedzaki¹².

2. Wnętrze apteki krakowskiej w XVI w., Stefan Falimirz, *O ziołach i mocy ich*, Kraków 1534. Ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej

Pierwsze apteki w Krakowie powstawały przy Trakcie Królewskim wiodącym od Barbakanu, ulicą Floriańską przez Rynek i dalej ulicą Grodzką na Wawel. Początkowo prowadzili je aptekarze-serwitorzy. Byli to uprzywilejowani dostawcy dworu królewskiego, w przeważającej mierze dobrze wykształceni cudzoziemcy z Europy Zachodniej, najczęściej z Włoch. Stamtąd też przychodziły wzory leczenia i sam arsenał środków leczniczych.

O tym, jak były wyposażone ówczesne apteki, dowiadujemy się z inwentarzy aptecznych. Najstarszy z nich

pochodzi z 1531 r. i zawiera spis wyposażenia Apteki Pod Żłotą Głową, mieszczącej się przy Rynku Głównym 13 w czasie, kiedy jej właścicielem był Piotr Guldenstern. W inwentarzu wymieniono m.in. móżdziejce, aparaty do destylacji, różnego rodzaju patelle, wagi, utensylia recepturowe oraz liczne naczynia apteczne – 144 cynowych i 591 drewnianych. Aptekarze posiadali także, jak wynika z inwentarzy, bogate zbiory fachowej literatury medycznej. I tak np. w bibliotece aptekarza krakowskiego Wojciecha Rzęczycy znajdujemy według spisu inwentarza z 1566 r. obszerny zbiór ksiąg w języku polskim i łacińskim. Jest tam m.in. *Herbarz Polski* Marcina z Urzędowa, *Ortus Sanitatis*, jest kilka egzemplarzy *Regimen Sanitatis Salernitanum*, tj. pisane wierszem przepisy zdrowotne Szkoły Salerneńskiej, dzieła Dioskoridesa, najslawniejszego obok Galena i Hipokratesa lekarza w starożytności, poza tym dzieła uczonych arabskich Avicenny i Mesuego. Szczególnie bogate księgozbiory spotykamy u aptekarzy pochodzenia włoskiego, np. aptekarz Paweł Secchi, jak wynika z inwentarza jego apteki, sporządzonego w 1634 r., posiadał 51 dzieł z zakresu leczenia, m.in. kilka różnych farmakopei, zielników, podręczników o przeciwdziałaniu truciznom, dzieł Hipokratesa, Galena i uczonych arabskich¹³.

Aptekarze ze względu na wykształcenie i wysoki status majątkowy (często byli właścicielami kamienic, posiadali majątki ziemskie i liczne nieruchomości) cieszyli się dużym zaufaniem społecznym. Z tego powodu powierzano im szacunkowe funkcje sekretarzy królewskich, ławników, wójtów i rajców miejskich. Aptekarz Jerzy Pipan Starszy, właściciel Apteki Pod Żłotą Głową, pełnił funkcję burgrabiego krakowskiego, rajcy miejskiego oraz ławnika. Najbardziej zasłużony z rodu Pipanów, Jerzy Pipan Młodszy, doktor filozofii i medycyny oraz rektor Uniwersytetu w Padwie, pełnił szacunkową funkcję przysiężnika najwyższego prawa magdeburskiego na zamku krakowskim¹⁴, był członkiem krakowskiej rady miejskiej, burmistrzem miasta Krakowa, burgrabią krakowskim, prefektem skarbu miejskiego, lonarem¹⁵, członkiem i radcą Bractwa Różańcowego przy Kościele Świętej Trójcy. Kazimierz

¹³ R. Rembieliński, *Historia farmacji*, Warszawa 1963, s. 110.

¹⁴ „Przysiężny to w miastach Rzplitej, które się rządziły prawem magdeburskim, przysiężny ławnik (jeden z siedmiu), sądzący sprawy razem z wójtem miejskim”, za: Z. Głogier, *Encyklopedia staropolska*, t. 4, Warszawa 1978, s. 128.

¹⁵ Lonar, czyli lonher, zwany też *kwestorem* lub *lonariusem* to stanowisko utworzone w średniowieczu w celu ułatwienia administrowania miastami i wsiami. Kompetencje lonara były bardzo szerokie. Odpowiadał za zarząd skarbem miejskim, finansami. Przez jego ręce przechodziły wszystkie dochody i wydatki, opiekował się budynkami komunalnymi, nadzorował stan dróg i gościńców, dbał o higienę w mieście (studnie, wodociągi), kontrolował place targowe i kramy. Był zwierzchnikiem wazników, czyli urzędników obsługujących wagę miejską, pilnował uczciwego handlu. Jego uposażenie zależało od wielkości miasta i było

¹² J. Szostak, *Farmakognozja, farmacja galenowa i aptekarstwo w renesansowych zielnikach polskich*, Warszawa 2006, s. 351.

3. Epitafium aptekarza Stanisława Chudzicza (zm. 1557), właściciela apteki w Ryńku Głównym 4, umieszczone na południowej elewacji Kościoła Najświętszej Marii Panny w Krakowie. W architektonicznym obramieniu umieszczono płaskorzeźbioną scenę przedstawiającą Chrystusa na krzyżu adorowanego przez aptekarza i jego rodzinę. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

Bonifacy Cantelli, właściciel apteki w Kamienicy Pod Elephanty na Grodzkiej 38, aptekarz z drugiej połowy XVII w., był sekretarzem królewskim, burmistrzem Krakowa, ławnikiem miejskim, członkiem krakowskiej rady miejskiej, piastował godność łonara, prowizora Szpitala Świętego Ducha oraz burmistrza krakowskiego. Abraham Ronenberg, właściciel apteki w Kamienicy Pod Jaszczurką przy Ryńku Głównym 8, był członkiem rady miejskiej, burmistrzem miasta Krakowa i rajcą. Jan Pernus, właściciel apteki w Kamienicy Pod Karpiem przy Ryńku Głównym 11, pełnił funkcję przysiężnika najwyższego prawa magdeburskiego na zamku krakowskim oraz rajcy i ławnika miejskiego. Wojciech Michałowicz, właściciel apteki przy ul. Krakowskiej, był burmistrzem miasta Kazimierza, tam też był jednym z dwunastu mężów (*duodecim viri*) zajmujących się sprawami miejskimi, a także ławnikiem kazimierskim, czuwającym równocześnie nad dochodami miejskimi. Był także urzędnikiem miejskim do

bardzo wysokie. Łonara wybierała rada miejska w pełnym swym składzie, zdarzało się, że pełnił on swą funkcję dożywotnio.

4. Epitafium Jerzego Pipana (1496–1566), właściciela Apteki Pod Żółtą Głową, mieszczące się na zachodniej elewacji Kościoła św. Barbary w Krakowie. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

spraw budowlanych, tzw. wiertelnikiem¹⁶, pełnił godność prowizora Szpitala św. Leonarda na Kazimierzu, rajcy i łonara kazimierskiego.

Wysoki status społeczny aptekarzy uprawniał ich do przynależności do przykościelnych bractw świeckich o elitarnym charakterze. Aptekarze, będąc grupą zamożnych obywateli krakowskich, hojnie wspierali organizacje dobroczynne. Ważną rolę w tej działalności odgrywały m.in. legaty testamentowe przekazywane przez krakowskich aptekarzy wspomnianym wyżej bractwom na cele charytatywne. Dzięki ich pomocy przy Bractwie Miłosierdzia działał między innymi Bank Pobożny, udzielający pożyczek ubogim oraz Skrzynka św. Mikołaja pomagająca finansowo niezamężnym kobietom¹⁷. Nazwiska aptekarzy znalazły się również w rejestrze ofiarodawców na fundusz budowy ołtarza w Kościele Mariackim¹⁸.

¹⁶ Wiertelnik to urzędnik miejski, rodzaj policjanta ds. budowlanych. Wiertelnicy zazwyczaj byli wykwalifikowanymi mierniczymi, rzeczoznawcami w szacowaniu nieruchomości.

¹⁷ A. Stabrawa, *Dawne apteki miasta Krakowa od XIV do XVIII w.*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. W. Roeske, Kraków 1993, s. 465–467.

¹⁸ *Ibidem*, s. 29.

W zależności od kondycji gospodarczej miasta, od jego rozkwitu lub upadku, liczba aptek w Krakowie ulegała zmianom. W XV w. w mieście działały cztery apteki. Wśród nich była Apteka Wielka zwana także Pod Murzyną założona przez Pawła Tannemana najprawdopodobniej w 1419 r. przy Rynku Głównym 13A (dawniej 24). Apteka funkcjonowała do połowy XVI w. i była jedyną, którą w XV w. nazwano Wielką, podkreślając jej pozycję, zgodnie z ówczesnym zwyczajem określania tak instytucji o szczególnym znaczeniu¹⁹. W sąsiedniej kamienicy przy Rynku Głównym 13B (dawniej 25) od drugiej połowy XV w. mieściła się Apteka Pod Złotą Głową, której założycielem był aptekarz Jakub Bohem. W późniejszych latach była ona prowadzona przez znane krakowskie rodziny aptekarskie: Guldensternów, Pipanów, Chudzińskich, Szasterów, Aleksandrowiczów i innych, funkcjonowała bez przerwy do 2001 r., będąc tym samym najdłużej istniejącą krakowską apteką²⁰. Istniały również w tym czasie dwie apteki zwane Małymi. Pierwsza, założona przez Stanisława Szafranca, działała w latach 1483–1534 i mieściła się przy ul. Grodzkiej 2; druga, należąca do rodziny Groszów (Groschów), mieściła się w Rynku Głównym 18 i funkcjonowała od połowy do końca XV w.

W XVI w. Polska wkroczyła w okres renesansu, a Kraków, jako stolica potężnego państwa Jagiellonów, przeżywał swój „złoty wiek”. Centrum miasta z przedmieściami zamieszkiwało wtedy około 30 000 mieszkańców. W mieście przebywało wiele osób związanych z dworem królewskim, licznymi instytucjami kościelnymi i uniwersytetem²¹. Dużą część mieszkańców Krakowa stanowiła ludność napływowa. Liczba aptek wzrosła w tym okresie do 26. Do stolicy przybyło wtedy wielu aptekarzy z Włoch. Jednym z nich był Franciszek de Radicibus, który przyjechał wraz z królową Boną i w 1525 r. założył Aptekę Królewską przy ul. Grodzkiej 43. Kolejny to Jan Alantse, protoplasta znanego krakowskiego rodu aptekarzy, który w 1533 r. założył Aptekę Płocką przy ul. Grodzkiej 37. Jego pasierb

Franciszek Scheinborn, a później dwaj jego zięciowie Sebastian Miączyński oraz Marek Revexla, prowadzili aptekę w Kamienicy Pod Jaszczurką w Rynku Głównym 8. Antenatem kolejnego znanego rodu aptekarzy krakowskich był także Włoch, aptekarz Jerzy Pipan I, od 1533 r. właściciel wspomnianej już wcześniej Apteki Pod Złotą Głową, która przez blisko 150 lat pozostawała w posiadaniu jego rodziny. Następcą Jerzego Pipana I, Jan Pipan, był dostawcą dworu królewskiego. Najbardziej znany z tego rodu, Jerzy Pipan Młodszy, któremu Król Władysław IV nadał tytuł aptekarza królewskiego, ukończył studia medyczne w Padwie i przez pewien czas pełnił obowiązki rektora tamtejszego uniwersytetu. W 1594 r. dla uczczenia jego zasług umieszczono w padewskim gmachu uniwersyteckim tablicę pamiątkową z napisem: „*Georgio Pipano Polono, equiti aurato, philosophiae et medicinae doctori, earundem facultatum in hoc gymnasio rectori optime merito, universitas sua posuit*”²². W czasie swego pobytu

5. Fragment wnętrza Apteki Pod Złotą Głową. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

w Padwie Jerzy Pipan Młodszy został także kawalerem weneckiego Orderu św. Marka. W Krakowie pełnił szereg zaszczytnych funkcji. Był m.in. członkiem krakowskiej rady miejskiej, wójtem sądu wyższego prawa niemieckiego na zamku krakowskim, kilkakrotnie posłował na sejmny Rzeczypospolitej. Na podkreślenie zasługuje także jego działalność filantropijna jako członka Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego²³.

Kolejny aptekarz włoskiego pochodzenia, Florian Carborto, przybył na dwór królewski w Krakowie w 1545 r.

¹⁹ A. Stabrawa, *Z dziejów dwóch aptek w kamienicy nr 13...*, t. 6, s. 24-40.

²⁰ *Ibidem*, t. 7, s. 26-60.

²¹ J. Bieniarzówna, J.M. Małecki, *Dzieje Krakowa*, t. 2: *Kraków w wiekach XVI–XVIII*, red. J. Bieniarzówna, J.M. Małecki, J. Mitkowski, Kraków 1984, s. 13.

²² A. Stabrawa, *Z dziejów dwóch aptek w kamienicy nr 13...*, t. 7, s. 38.

²³ *Ibidem*, s. 38-39.

Powierzono mu funkcję aptekarza królewskiego. Otrzymał 50 zł rocznej pensji, 7 łokci purpurowego sukna, „strawne i kwaterę”, w trakcie podróży wóz i owies dla koni, a także żywność i trunki z piwnicy królewskiej. W 1564 r. w czasie sejmu w Parczewie podwyższono mu pensję do

6. Wnętrze Apteki Pod Koroną w Krakowie przy Rynku Głównym 22 w 1889 r. Fot. I. Krieger. Ze zbiorów Muzeum Krakowa

100 zł, a potem w uznaniu zasług przyznano dochód z wazelnicy soli wielickiej²⁴. W 1567 r. decyzją i przywilejem królewskim został właścicielem Kamienicy Florianowskiej przy ul. Grodzkiej 36, gdzie niedługo potem założył aptekę. Oprócz leków, które przyrządzał dla dworu, do jego obowiązków należało zaopatrywanie kuchni królewskiej w marcepany, cytryny, pomarańcze, korzenie i cukier. Ponadto dostarczał wosk do pieczęci oraz produkował świece woskowe. Caborti należał do pierwszych przedstawicieli tej profesji, którzy zajmowali się wytwarzaniem preparatów stosowanych w leczeniu zwierząt, przede wszystkim koni królewskich²⁵.

Od połowy XVII w. przez blisko sto następnych lat Kraków przeżywał wyraźny okres upadku. Zapoczątkowała go epidemia czarnej ospy, która w latach 1651–1652 zdziesiątkowała ludność Krakowa. W czasie nawiedzających miasto epidemii apteki odegrały szczególną rolę. W ich asortymencie znajdowały się wtedy różnego rodzaju leki, za których pomocą próbowano uchronić mieszkańców przed śmiercią. Były to m.in. „proszek od powietrza”, „pigułki Ruffa” (*Pillulae pestilentiales Ruff*), „konfekty od

powietrza”, „proszek królewski od powietrza”, „kołaczki przeciwko powietrzu”, „maść przeciwko zarazie”, „*pulvis salvificans*” oraz olej skorpionowy uważany za skuteczny środek przeciwko zarazie²⁶. W 1652 r. Kraków przeżył wielką powódź, a najazd szwedzki w 1655 r. skutkował

dwuletnią nieprzyjacielską okupacją miasta²⁷. Lata następne przyniosły kolejne epidemie, tym razem dżumy i cholery, które pustoszyły miasto (epidemie w 1707 i 1709 r. pozbawiły życia około ⅓ ludności Krakowa). Liczba Krakowian zmniejszyła się z ok. 20 000 na przełomie XVI i XVII w. do ok. 10 000 pod koniec w. XVII. Wszystkie te wydarzenia miały także wpływ na zmniejszającą się z każdym rokiem liczbę aptek w mieście.

Krakowskie apteki od początku XVI w. podlegały okresowym wizytacjom dokonywanym przez przedstawicieli Wydziału Medycznego Akademii Krakowskiej²⁸. Zwyczaj przeprowadzania kontroli aptek przez przedstawicieli Uniwersytetu Krakowskiego

został zapoczątkowany przez króla Zygmunta Starego, który mocą dekrétów i ustaw dążył do prawnego uporządkowania wszelkich zagadnień związanych z prowadzeniem aptek i jakością sporządzanych w nich leków. Wprowadzenie corocznej kontroli aptek dla wszystkich miast polskich było konieczne ze względu na częste nadużycia i oszustwa popełniane przy sprzedaży leków. Na sejmie piotrkowskim 17 grudnia 1523 r. uchwalono konstytucję *Constitutiones Conventus Generalis Regni*. Jeden z jej punktów dotyczył nadzoru nad aptekami i brzmiał następująco: „Apteki doktorowie lekarscy każdego r. oglądać mają. Iż wiele z aptekarzy nie mając rzeczy potrzebnych ku lekarstwu, jedną rzecz za drugą zwykli kłaść, Abo z starych i zwietrzałych rzeczy lekarstwa czynić, skąd wiele ludzi w niebezpieczność żywota swego przychodzi, Dlatego ustanawiamy i skazujemy; aby na potym doktorowie lekarscy w mieściech, w których mieszkają, Apteki każdego r. z pilnością przeglądali: a aptekarze będą im powinni wszystko pokazać pod straceniem Apteki, którzy doktorowie takowe aptekarze nie posłuszne i niemające rzeczy potrzebnych i także świeżych, będą powinni nam i Radzie Miejskiej oskarżyć i opowiedzieć pod łaską

²⁴ K. Wenda, *Leki końskie stosowane w stajniach królewskich w Krakowie w latach 1550–1553*, „Wiadomości Weterynaryjne” 1919, nr 8, s. 134.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ A. Stabrawa, *Dawne apteki...*, s. 7.

²⁷ J. Bieniarzówna, J.M. Małecki, *op. cit.*, s. 357.

²⁸ A. Stabrawa, *Dawne apteki...*, s. 291.

naszą”²⁹. Wcześniej, bo w 1522 r., Zygmunt Stary wydał rozporządzenie, które również niejako dotyczyło aptek, nakazujące, aby „odtąd wszystkie korzenie przywożone do Korony polskiej i wcielonych do nich ziem i miast, czy to pieprz, imbir, gwoździki itd., wszędzie winny być gabelowane, czyszczone i rozbierane”³⁰. Był to przepis niezwykle istotny, miał bowiem zapobiegać szerzącym się masowo oszustwom handlowym, polegającym na oferowaniu przez kupców zafałszowanego towaru, w tym również surowców leczniczych dla aptek. Jak się później okazało, ustawa z 1523 r. nie do końca uporządkowała sprawę funkcjonowania i rewizji aptek. W kwestii tej musiało być wiele niedociągnięć, skoro obradująca w 1633 r. w Krakowie komisja powołana na sejmie koronacyjnym Władysława IV powróciła do tej sprawy. W związku z tym, że „wielkie i zdrowiu ludzkiemu bardzo szkodliwe mełki częstokroć w aptekach podawać się zwykły, gdy ludzie nieumiejętni *et malae fidei* do kompozycji i szafunku lekarstw przystępują. Pharmaca purgujące i insze wszelkie deleteria, nawet bez wyraźnej praescriptji Doktorów Medyków promiscue sprzedają, Aromata i materje wszelkie podłe i zwietrzałe dają, jedne za drugie kładą i koszty niesłusznie przedawaniem ludzi prowadzą”³¹, komisja wydała rozporządzenie, w którym nakazała, aby „W mieście Krakowie Apteki lekarskiej otwierać, ani lekarstw żadnych przedawać, któryby wprzód a Medica Facultate Academiae Cracoviensis examinowany y Przywileiem osobnym approbowany nie był. Do czego czeladź aptekarską starszą to iest tę, która lekarstwa komponuje i na mieyscu Pańskim wydaje, także obliuguemy, aby co rok in examine bywali Mense Januario, a tego jeszcze lata dla prędszey Exekucji secunda Septembris, y od Akademii approbationem otrzymali. Więc aby żaden Aptekarz rzeczy iakiey jadowitey, y zdrowiu ludzkiemu szkodliwej, bez ordynacji ręką własną Medyka Doktora Akademii Krakowskiej pisaney, nie ważył z Apteki wydawać y przedawać”³². Komisja Krakowska zwróciła także uwagę na cennik leków i postanowiła, że „P. P. doktorowie medycyny szacunek lekarstw wszystkich uczynią i on w aptece każdej na tablicy wielkiej językiem polskim napisany, za kosztem aptekarskim zawieszą. Po dług którego szacunku powinni będą aptekarze i czeladź ich według każdego punktu ustawy tej naszej zachować się pod winami i postęпами w exekucji tej komisji

opisanemi...”³³. Trudno dzisiaj jednoznacznie ocenić, na ile postulat ustawy z 1633 r. zostały wcielone w życie. Należy jednak sądzić, że w miarę pogłębiania się dezorganizacji życia w kraju (liczne wojny i najazdy wrogów) nikt ich nie respektował ani nie próbował egzekwować³⁴.

7. W dawnych wnętrzach Apteki Pod Słońcem, założonej w 1770 r. przez Jana Szastera, późniejszego profesora Katedry Farmacji i Materii Medycznej, mieści się kawiarnia. Zachowały się w niej fragmenty mebli aptecznych z ozdobnymi kolumnami zwieńczonymi korynckimi kapitelami. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

Stan krakowskiego aptekarstwa w 1. połowie XVIII w. można określić jako krytyczny. W mieście funkcjonowały tylko dwie apteki: Pod Żłota Głową oraz apteka mieszcząca się w Kamienicy Pod Ściętą Głową św. Jana przy Rynku Głównym 44. Liczba ludności, sięgająca jeszcze w wiekach XVI i XVII ponad 30 000, spadła do około 3000–5000. Dopiero w 2. połowie XVIII w., gdy na skutek przemian ekonomicznych związanych z okresem reform w Rzeczpospolitej i ożywienia gospodarczego zaczęła się poprawiać sytuacja gospodarcza miasta, poprawiła się także kondycja krakowskiego aptekarstwa. W 1765 r. Karol

²⁹ E. Świeżawski, K. Wenda, *Materiały do dziejów Farmacji w dawnej Polsce od czasów najdawniejszych do chwili obecnej*, t. 4, Warszawa 1883, s. 6-7.

³⁰ A. Drygas, *Kształtowanie się podstaw prawnych aptekarstwa w przekroju dziejowym. Studia nad podstawowymi źródłami do dziejów farmacji europejskiej i polskiej*, Gdańsk 1995, s. 130.

³¹ J. Lachs, *op. cit.*, s. 29.

³² *Ibidem*, s. 29-30.

³³ *Ibidem*, s. 31.

³⁴ A. Drygas, *op. cit.*, s. 137.

Like założył w kamienicy przy Rynku Głównym 28 Aptekę Pod Koroną, w 1767 r. powstała Apteka Pod Karpiem przy Rynku Głównym 11 założona przez Józefa Toryaniego, a w 1770 r. Jan Szaster otworzył przy Rynku Głównym 43 Aptekę Pod Słońcem.

Niemalży wpływ na funkcjonowanie aptek w tamtym okresie miała reformatorska działalność Komisji Edukacji Narodowej. W 1778 r. na jej zlecenie została przeprowadzona inspekcja krakowskich aptek. Inspekcję przeprowadził Andrzej Badurski, towarzyszyli mu również dr med. Jan Nepomucen Lucy oraz aptekarze Piotr Szaster i Wojciech Like. W pokontrolnym sprawozdaniu Badurski negatywnie ocenił stan krakowskiego aptekarstwa, stwierdził, że apteki „otwierane bywają bez żadnego pozwolenia, byle kto prawo miejskie przyjął i są bez ustanowionej ceny, sprzedając jak się komu podoba; jaki gatunek rzeczy? Czy dobrze zrobiony? Czy nie sfałszowany, czy sprawiedliwie ceniony...”³⁵. Okazało się wtedy, że na sześć istniejących w Krakowie aptek tylko trzy miały zezwolenie Wydziału Medycznego Akademii Krakowskiej. Wśród aptek otwartych bez zezwolenia znalazła się również Apteka Pod Słońcem Jana Szastera, późniejszego profesora Katedry Farmacji i Materii Medycznej. Za nieprawidłowości w funkcjonowaniu całej krakowskiej służby zdrowia, w tym także aptek, Badurski winił przede wszystkim magistrat. Zadaniem Andrzeja Badurskiego było opracowanie projektów zmierzających do zreformowania i podźwignięcia z martwego punktu służby zdrowia. Jeden z projektów pt. *Rozrządzenie aptek z zlecenia Prześwietnej Komisji Edukacji Narodowej dnia 17 miesiąca października r. 1778 w Krakowie uczynione* poświęcony był reorganizacji i uporządkowaniu funkcjonowania aptek. W pierwszym punkcie Badurski określił, jakie warunki należy spełnić, aby móc otworzyć aptekę. Napisał: „Przeto nikomu nie będzie wolno otwierać Apteki póki by po uczynionym dokładnym w aptecce ćwiczeniu, za zaświadczeniem Pana swego pilnie y cnotliwie przebytych kilkoletnich w Aptecce usług, za okazaniem wyzwolenia swojego przez Towarzystwo Aptekarzy, przed Profesorami Akademii Szkoły Lekarskiej zdolności y zdadności swojej dostatecznie nie okazał, i zwykłego zaświadczenia w pozwoleniu otwarcia Apteki nie otrzymał”³⁶. Badurski zalecił powołanie Towarzystwa Aptekarskiego, które zbierając się co najmniej raz w miesiącu, miało omawiać ważne zagadnienia związane

z funkcjonowaniem aptek, takie jak np. kwestie cen leków czy egzaminowanie uczniów aptekarskich. Wśród wielu przepisów, jakie miały obowiązywać apteki, najważniejsze dotyczyły sposobu sprzedawania leków. Według Badurskiego „leki gwałtowne, jadowite i podejrzone” mogą być wydawane tylko za przepisem lekarza, przy czym aptekarz był zobowiązany do kontrolowania zalecanych przez przepisujących leki dawek, by w razie wątpliwości zwrócić na to lekarzowi uwagę i nie dopuścić, by lek został wydany z apteki nieprawidłowo. W każdej aptece powinna być zawieszona „Tablica z Imionami y przezwiśkami Lekarzów y Felczerów od Towarzystwa lekarskiego uprzywilejowanych y wyrażonych”, których recepty można było w aptecce realizować. Aptekarz nie mógł sam decydować o sposobie terapii, mógł jedynie bez przepisu lekarza wydawać pacjentom leki „lekkie, niewinne: jako to rozwałniające, powszechnie chłodzące ulepki, wody, powidła, ziółka pospolite w mierze przyzwoitej”³⁷. Aptekarz był zobowiązany przechowywać leki w odpowiednich warunkach i w razie potrzeby leki zepsute natychmiast usuwać, wszelkie sprzęty i naczynia apteczne „farfury, radle, kociołki, szkła, moździerze” miały być utrzymane w jak najlepszym porządku dla „uniknienia szkodliwej zarazy i niebezpieczeństwa, które z nieochędożności naczynia, często chorych z doświadczenia spotkało”³⁸. Badurski wydał także zalecenie w sprawie sprzedawania arszeniku, który powinien być przechowywany w aptecce „pod kłuczem” i tylko w ilościach potrzebnych do sporządzania leków. Nie wolno było aptekom wydawać arszeniku na inne cele, tym miała się zajmować zaufana osoba powołana przez urząd miejski. By zapobiec rozprzestrzenianiu się szalbierstwa medycznego, Andrzej Badurski zalecił, „że oprócz Aptek uprzywilejowanych nikomu z kupców lub innych Osób jakimkolwiek towarem handlujących nie wolno będzie pod utratą wszystkiego takiego towaru (...) предаwać lekarstw szczególnie dla Aptek należących, ani krajowych, ani za Granicy pod Imieniem Halskich, Angielskich, Wiedeńskich etc. sprowadzonych”³⁹. Dotyczyło to także wędrownych włóczęgów, olejekarzy, oszustów handlujących lekami.

To tylko część uwzględnionych przez Badurskiego przepisów, jakie miały obowiązywać aptekarzy. Istotne wydaje się stwierdzenie, które zamieścił na koniec *Rozrządzenia aptek...*: „Aże najwyborniejsze Ustawy nic z siebie nie dadzą, kiedy wykonanie ich surowo nie jest obwarowane; Nieczułość zaś Urzędów moc wykonania

³⁵ Odpowiedzi na pytania podane od JW.JMĆ. Xsiedza Kołtąta, „Rocznik Wydziału Lekarskiego” 1840, t. 3, s. 34.

³⁶ Rozrządzenie aptek z zlecenia Prześwietnej Kommissji Edukacyjnej dnia 17 miesiąca października roku 1778 w Krakowie uczynione przez Andrzeja Badurskiego, „Rocznik Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim” 1841, t. 4, s. 40.

³⁷ Ibidem, s. 42.

³⁸ Ibidem, s. 43.

³⁹ Ibidem, s. 44.

kary mających, przewłoka sprawy, oczywista jest nieporządku przyczyną⁴⁰.

Według opinii Andrzeja Badurskiego Krakowowi wystarczyłyby cztery apteki funkcjonujące w centrum miasta i jedna na przedmieściu. Zbyt duża liczba aptek sprawia jego zdaniem, że nie są w pełni wykorzystane, a tym samym nie przynoszą zadowalających dochodów, co skutkuje niemożliwością utrzymania ich na odpowiednio wysokim poziomie.

Nie zastosowano się do tej opinii i w latach 90. XVIII w. w Krakowie powstały dodatkowo trzy apteki. W 1793 r. rozpoczęła działalność Apteka Pod Białym Orłem w kamienicy przy Rynku Głównym 45, w 1795 r. Józef Bayl założył Aptekę Pod Złotym Lwem na Stradomiu, a w 1798 r. Wojciech Kucieński Aptekę Pod Złotym Słońcem przy ulicy Grodzkiej.

Reforma polskiego szkolnictwa, którą zapoczątkowała Komisja Edukacji Narodowej w 1773 r., objęła swym zasięgiem również Akademię Krakowską. Po reformie została ona nazwana Szkołą Główną Koronną (dzisiejszy Uniwersytet Jagielloński). I właśnie tu, przy Kolegium Fizycznym, na mocy Ustawy Komisji Edukacji Narodowej powstała w 1783 r. pierwsza polska Katedra Farmacji i Materii Medycznej. Katedra ta została oddana w ręce Jana Andrzeja Szastera (1746–1793), doktora medycyny, krakowskiego aptekarza i właściciela Apteki Pod Słońcem. W pełni zasługiwał na tę funkcję. Był dobrze wykształcony, po ukończeniu krakowskiego Gimnazjum Nowodworskiego odbył praktyki u znamiennych aptekarzy w Wiedniu i Wrocławiu oraz studia medyczne na uniwersytecie w Erfurcie, gdzie w 1780 r. uzyskał stopień doktora medycyny⁴¹.

Na terenach Rzeczypospolitej znajdujących się pod zaborem austriackim obowiązywało prawodawstwo

monarchii austro-węgierskiej⁴². Gubernium Królestwa Galicji i Lodomerii we Lwowie dążyło do sprawowania kontroli nad praktyką lekarską i chirurgiczną, jak również nad aptekami. Już w latach 70. XVIII w. pojawiła się myśl

8. Apteka Pod Białym Orłem mieściła się w Rynku Głównym 45. Powstała pod koniec XVIII wieku. Jak dawniej jedną ze ścian zdobi fresk przedstawiający Tadeusza Kościuszkę. W czasie pobytu w Krakowie w 1777 r. Kościuszko mieszkał w kamienicy, w której mieściła się apteka. Na drzwiach wejściowych pozostał napis Apteka Pod Białym Orłem i wizerunek orła. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

nadania aptekarzom prawnej formy organizacyjnej. Pierwszy gubernator Galicji hr. Johann Pergen⁴³ w patencie sanitarnym wydanym 20 marca 1773 r. zarządził, iż: „Ma

⁴⁰ *Ibidem*, s. 47.

⁴¹ A. Stabrawa, Jan Andrzej Szaster (1746–1793), w: *Złota Księga Wydziału Farmaceutycznego*, red. M. Pawłowski, Kraków 2000, s. 28–29.

⁴² Ustawy regulujące zagadnienia opieki medycznej to przede wszystkim Generalny Zdrowotny Normatyw z 2 stycznia 1770 r. oraz dodatek do niego z 10 kwietnia 1773 r. i Aptekarska Instrukcja z 3 listopada 1888 r.

⁴³ Johann Baptist Anton von Pergen (1725–1814), w 1773 r. został pierwszym austriackim gubernatorem Lwowa; od września 1772 do stycznia 1774 r. był gubernatorem w Galicji.

być uchwalone zgromadzenie, czyli Gremium Aptekarzy, którym porządku Rządca tego Zgromadzenia przepisze”⁴⁴. Raigersfeld, będący wówczas przewodniczącym Komisji Sanitarnej w Gubernium, w memoriale do Kancelarii Nadwornej z dnia 5 marca 1776 r. również wspominał o utworzeniu gremium: „Aptekarze, których ilość nie może nigdy za bardzo wzrastać, winni w każdym obwodzie utworzyć jedno gremium”⁴⁵. Pomimo że sprawa powołania gremium była jeszcze wielokrotnie poruszana pod koniec XVIII w.⁴⁶, sfinalizowano ją dopiero w 1802 r. Gremium Aptekarzy Krakowskich zostało zatwierdzone Rozporządzeniem Gubernialnym dnia 6 grudnia 1802 r. Pierwszym seniorem, czyli przewodniczącym Gremium był w latach 1802–1807 Wojciech Like⁴⁷, właściciel Apteki Pod Koroną.

Nie można wykluczyć, że proces zakładania krakowskiego Gremium rozpoczął się już wcześniej, o czym świadczy zachowana pieczęć gremialna z datą 1800⁴⁸. Na pieczęci z napisem SIGILLUM GREMI PHARMACEUTICI CRACOVENSIS ANNO 1800 przedstawiony jest na odcinku ozdobionym girlandami stojący Asklepios w zawoju na głowie, zwrócony na wprost; w prawej ręce trzyma laskę, lewa oparta jest na „ołtarzu” ozdobionym dwiema girlandami i napisem: *Saluti Publicae*. Na ołtarzu stoi czara, z której wydobywa się płomień⁴⁹.

Najważniejszym zadaniem Gremium Aptekarzy Krakowskich było reprezentowanie farmaceutów przed władzami, sprawdzanie kwalifikacji kandydatów starających się o koncesję na aptekę oraz przeprowadzanie egzaminów dla uczniów aptekarskich (tzw. egzaminów tyrocynalnych). Władze gremialne wydawały opinie dotyczące spraw członków Gremium oraz wszystkich pracowników zatrudnionych w aptekach⁵⁰.

W 1874 r. w miejsce Gremium Aptekarzy Krakowskich i kilku mniejszych gremiów obwodowych utworzono Gremium Aptekarzy Galicji Zachodniej z siedzibą w Krakowie, na którego czele stanął wówczas Fortunat Gralewski (1828–1895), właściciel Apteki Pod Złotym Tygrysem⁵¹.

Była to organizacja skupiająca właścicieli i zarządców aptek. Formalnie miała być rzeczniką interesów całego personelu pracującego w aptekach, praktycznie zaś na pierwszym miejscu stawiała interesy właścicieli aptek, sprzeczne zazwyczaj z interesami pozostałych zatrudnionych w aptekach pracowników. Zasady zatrudniania personelu aptecznego nie były regulowane żadnymi przepisami, a warunki pracy przypominały niejednokrotnie

9. Apteka Pod Tygrysem została założona w 1814 r. Mieści się w narożnej kamienicy u zbiegu ulic Sławkowskiej i Szczepańskiej. Apteka ma obecnie nowoczesny wystrój, jedynie okno i drzwi wejściowe zdobią dawne portale z wizerunkiem głowy tygrysa i ozdobnym napisem APTEKA. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

typowe, średniowieczne terminatorstwo. Obowiązywał szesnastogodzinny dzień pracy, rozpoczynający się o szóstej rano, a kończący o dwudziestej drugiej. Pracownicy nie mieli prawa do urlopu ani jakichkolwiek świadczeń chorobowych⁵².

Powszechny był zwyczaj zastępowania wykształconego i dobrze przygotowanego personelu aptecznego słabo opłacanymi uczniami⁵³. Przykładowo w jedenastu aptekach działających w Krakowie w latach 1881–1882 zatrudnionych było jedynie ośmiu magistrów, resztę zaś

⁴⁴ J. Pertkiewicz, *Aptekarstwo polskie na obszarze byłej Galicji w świetle obowiązującego ustawodawstwa z lat 1772–1914*, praca doktorska napisana pod kierunkiem W. Roeske, Kraków 1979, mps, w zbiorach MF CM UJ, s. 57.

⁴⁵ W. Szumowski, *Galicja pod względem medycznym za Jędrzeja Krupńskiego pierwszego protomedyka 1772–1783*, Lwów 1907, s. 140.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 171.

⁴⁷ J. Pertkiewicz, *op. cit.*, s. 58.

⁴⁸ Mosiężna pieczęć znajduje się w Archiwum Krakowa, sygn. M:1023.

⁴⁹ A. Chmiel, *Godła rzemieślnicze i przemysłowe krakowskie od połowy XIV aż do XIX w.*, Kraków 1922, s. 1–2.

⁵⁰ E. Zwolińska, *Organizacje zawodowe aptekarzy na ziemiach polskich 1795–1918*, „Thesaurus Apothecarii” 2012, nr 5, s. 67–76.

⁵¹ M. Stachoń, *Dzieje powstania i rozwoju aptek na obszarach działania b. Gremium Aptekarzy Krakowskich w latach 1802–1939*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. W. Roeske, Kraków 1978, s. 20–21.

⁵² W. Roeske, *Towarzystwo Młodzieży Aptekarskiej inicjatorem organizacji pracowniczych w polskiej służbie zdrowia*, „Farmacja Polska” 1968, nr 10, s. 824.

⁵³ *Ibidem*.

stanowili pomocnicy aptekarscy i uczniowie. Miało to niewątpliwie negatywny wpływ na poziom oferowanych przez apteki usług⁵⁴. Równocześnie pracujący w aptece magister farmacji praktycznie nie miał szans na usamodzielnienie się i otwarcie własnej apteki ze względu na ogromne trudności z uzyskaniem koncesji.

Pracownicy apteczni zdawali sobie sprawę, że fatalnym warunkom pracy można się przeciwstawić jedynie poprzez zjednoczenie się we wspólnej organizacji. Potrzebę tę najlepiej charakteryzują słowa mgr. farmacji Hugona Muthsama: „Bezpośrednią przyczyną naszego zrzeszenia się było nadzwyczaj trudne, pod wielu względami, położenie farmaceuty pracownika. Był on w przeważającej części wypadków możliwie jak najtańszą siłą roboczą, bez jutra, bez zabezpieczenia na wypadek braku pracy, choroby, starości, bez możliwości znalezienia w innym zawodzie godziwego stanowiska. Zdany na łaskę i niełaskę swego chlebodawcy, pełnił on w pokorze swą ciężką służbę nie raz z zupełnym zaparciem swego lepszego ja do ostatka sił, by tylko się na posadzie utrzymać i nie być zmuszonym szukać przytułku u krewnych lub znajomych, zanim mu się uda znaleźć miejsce w innej aptece. Nic więc dziwnego, że nie jeden z naszych ówczesnych szukał ukojenia i zapomnienia w kieliszku, by staczać się potem w przepaść coraz niżej i wreszcie zakończyć swe życie w szpitalu lub przytułku dla bezdomnych, o ile nie miał odwagi sięgnąć po truciznę lub rewolwer”⁵⁵.

Pierwszą myśl zorganizowania stowarzyszenia pracowników aptek w Krakowie podjął mgr Stanisław Mroczkowski. Pracował w krakowskiej Aptece Pod Złotą Głową i doskonale znał bolączki personelu zatrudnionego w aptekach. Dzięki swojej społecznikowskiej pasji, „drepcząc od apteki do apteki”, udało mu się rozpowszechnić wśród pracowników ideę stworzenia towarzystwa. Zainteresował nią również studentów farmacji i uczniów aptekarskich, wśród których był osobą znaną i poważaną choćby z tego powodu, że bezinteresownie przygotowywał ich do egzaminów tyrocynalnych. Z całą pewnością nie udałooby się Mroczkowskiemu urzeczywistnić swoich idei, gdyby nie poparcie władz Gremium Aptekarskiego, a w szczególności jego ówczesnego prezesa Fortunata Gralewskiego. Konstytucyjne zebranie „Magistrów, słuchaczy farmacji c.k. Uniwersytetu Jagiellońskiego i podaptekarzy” odbyło się 25 lutego 1883 r. Patronat i przewodnictwo nad zebraniem przejęli Fortunat Gralewski, właściciel Apteki

Pod Złotym Tygrysem, oraz Ernest Stockmar, właściciel Apteki Pod Złotym Słoniem. Byli oni jednymi z niewielu aptekarzy, którzy rozumieli potrzeby młodych adeptów zawodu i starali się ich wspierać w walce o lepsze warunki pracy. Na zebraniu przedstawiono i przedyskutowano statut Towarzystwa Farmaceutów w Galicji i Wielkim Księstwie Krakowskim, ponieważ taką pierwotnie przewidywano nazwę dla Towarzystwa, i wybrano zarząd. Na przewodniczącego wybrano Fortunata Gralewskiego, a sekretarzem został Stanisław Mroczkowski. Ostatecznie organizacja ukonstytuowała się pod nazwą Towarzystwo Młodzieży Aptekarskiej w Krakowie.

Jego celem było przede wszystkim udzielanie pomocy materialnej potrzebującym członkom Towarzystwa oraz pośrednictwo pracy. Członkiem Towarzystwa mógł być każdy magister farmacji niebędący właścicielem apteki, podaptekarz, słuchacz farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim i uczeń, poczynając od drugiego roku nauki. Członkowie byli zobowiązani do płacenia składek, które łącznie z dotacją, jaką Towarzystwo otrzymywało od Gremium Krakowskiego, pozwalały na prowadzenie działalności statutowej. Początkowa działalność ograniczała się rzeczywiście do prowadzenia kasy samopomocowej i koleżeńkiego pośrednictwa pracy. Z czasem jednak dało się słyszeć coraz bardziej radykalne wypowiedzi, świadczące o coraz większym niezadowoleniu z sytuacji zawodowej, jaka panowała w ówczesnych aptekach. Stanisław Mroczkowski na jednym z walnych zebrań w mocnych słowach opisał sytuację personelu aptecznego: „Współpracownicy P.P. właściciele aptek nie mają przeważnie mieszkań takich, na jakie zasługują ze względu na swą żmudną 16-godzinną dzienną pracę, nie wliczając w to służby nocnej; mieszkania dla współpracowników są przeważnie położone bezpośrednio przy aptece, zatem zanieczyszczone szkodliwym powietrzem, są one stokroć wilgotne, bez światła dziennego, wskutek czego zamieszkujący podobne ubikacje narażeni są na liczne choroby”⁵⁶.

W podobnym duchu brzmiała wypowiedź Zenona Lewandowskiego w sprawie nieodpowiedniego traktowania uczniów aptekarskich. Twierdził on, że „przez używanie tych ostatnich do posług czyniących ujmę ich powołaniu w następstwie doprowadzamy do utraty umiłowania zawodu”⁵⁷. Wypowiedzi takie świadczyły o rodzącej się w środowisku chęci dokonywania zmian. Udało się wyegzekwować pewne ustępstwa u pracodawców, ale widocznie propozycje zmian były zbyt kontrowersyjne, by znaleźć pełne zrozumienie w środowisku Gremium

⁵⁴ A. Weiss, „Wspomnienia z przeszłości”, „Kronika Farmaceutyczna” 1902, nr 12, s. 400.

⁵⁵ H. Muthsam, *Z zarania dziejów Towarzystwa Farmaceutycznego „Unitas”*, „Kronika Farmaceutyczna” 1927, nr 12, s. 239.

⁵⁶ W. Roeske, *op. cit.*, s. 828-829.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 829.

Aptekarzy. Najprawdopodobniej wspomniany u aptekarzy brak zrozumienia i niechęć do wprowadzenia niekorzystnych dla siebie zmian spowodowały w 1886 r. zawieszenie działalności Towarzystwa⁵⁸.

Kilka lat później mgr Antoni Markowicz rozpoczął kwerendę wśród pracowników krakowskich aptek, starając się zainteresować ich przynależnością do nowej organizacji. Efektem jego działalności było zorganizowanie pierwszego konstytucyjnego zebrania Towarzystwa „Unitas”, które odbyło się 23 października 1892 r. Nazwa oznaczająca „Jedność” odzwierciedlała cel zawiązującego się stowarzyszenia, tzn. jedność dążeń i pragnień.

Na pierwszym walnym zebraniu protektorat nad Towarzystwem objęło krakowskie Gremium Aptekarzy. Ówczesny przewodniczący Gremium mgr Fortunat Gralewski, a także jego następca mgr Ernest Stockmar z życzliwością podeszli do idei głoszonych przez Towarzystwo, wspierając je zarówno duchowo, jak i finansowo. Idea wspierana przez Gralewskiego i Stockmara – dwóch idealistów, jak ich później określano – nie znalazła oddźwięku u innych przedstawicieli Gremium. Swoich pracowników, działających w ramach Towarzystwa, zwykłe nazywali przewrotowcami, socjalistami, komunistami, a najgorszą „marką” dla magistra było najbardziej pejoratywne określenie „Unitasowiec”. Liczba członków Towarzystwa z każdym rokiem rosła, ale trudności organizacyjne, często wynikające ze złej woli pracodawców, utrudniały sprawną pracę związku⁵⁹.

Członkowie Towarzystwa spotykali się wówczas w modnej wśród krakowskiej cyganerii kawiarni Schmidta przy ul. Szewskiej 27, a walne zebrania odbywały się w sali posiedzeń rady miejskiej lub gościnnie, „ale pod warunkami pełnymi najrozmaitszych ograniczeń”⁶⁰, w lokalu Gremium. Nieformalne spotkania odbywały się natomiast w aptekach. Jedno z nich po latach wspominał Hugo Muthsam: „A co za życie wtedy było, jakie się tu temperamenty wtedy ujawniały! Żywo w pamięci utkwiło piszącemu te słowa jedno takie posiedzenie, na którym odbyła się dosyć długa i namiętna debata nad pewną sprawą. Oto jeden krewki kolega zniecierpliwiony spokojną i bardzo rzeczową, lecz opozycyjną mową drugiego kolegi, chwycił miednicę z wodą i wylał na biednego oponenta”⁶¹.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ M. Arndt, *Rys rozwoju i działalności Galicyjskiego Towarzystwa Farmaceutycznego „Unitas”*, „Kronika Farmaceutyczna” 1902, nr 12, s. 391.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 393.

⁶¹ H. Muthsam, *Z dawnych wspomnień*, „Kronika Farmaceutyczna” 1927, nr 6, s. 116.

W kwietniu 1898 r. Towarzystwo „Unitas” rozpoczęło wydawanie własnego czasopisma pod nazwą „Kronika Farmaceutyczna”. Pismo podejmowało na swoich łamach zagadnienia związane z działalnością „Unitasu”, a więc przede wszystkim z walką o prawa pracownicze. Artykułów w „Kronice” zazwyczaj nie podpisywano lub posługiwano się pseudonimami, aby uniknąć przykrości ze strony właścicieli aptek⁶².

Ogromne zasługi dla Towarzystwa „Unitas” miał również Antoni Śmieszek pełniący funkcję prezesa w latach 1896–1910. Za jego kadencji odniosło ono wiele spektakularnych sukcesów. Powstała Kasa Chorych dla pracowników aptek, nastąpiła regulacja stosunków zarobkowych, redukcja godzin pracy, w 1906 r. została wprowadzona ustawa aptekarska, a w niej zasadnicza zmiana systemu koncesyjnego. Sukcesy te osiągnęte były z trudem i nierzadko z narażaniem zawodowej kariery. Odczuł to najbardziej jeden z aktywnych działaczy związku, mgr Bolesław Jawornicki (1872–1950), którego jako współorganizatora strajku dotknęły przykre konsekwencje, został bowiem pozbawiony pracy. Fakt ten zmusił Jawornickiego do zmiany swojej drogi zawodowej. W 1908 r. zajął się hurtowym handlem lekami i w 1908 r. założył wspólnie z kolegami spółkę „Pharma”⁶³.

Ciężkie warunki pracy i niskie zarobki obowiązujące w krakowskich aptekach, a jeszcze gorsze warunki w aptekach położonych na prowincji, zmusiły zarząd Towarzystwa „Unitas” do podjęcia energicznych kroków celem poprawy istniejącego stanu rzeczy. Gdy pertraktacje z właścicielami aptek nie dały rezultatu, postanowiono w grudniu 1902 r. ogłosić strajk. Solidarny udział w strajku prawie wszystkich pracowników zmusił pracodawców do kapitulacji i zawarcia 19 grudnia 1902 r. umowy na warunkach przedstawionych przez Towarzystwo. Zobowiązywała ona właścicieli aptek do podwyżki zarobków, wprowadzenia dwutygodniowego urlopu wypoczynkowego oraz zapewnienia dogodniejszych warunków pracy.

Z całą pewnością podniesienie poziomu edukacji aptekarzy i działalność Gremium przyczyniły się do rozwoju krakowskiego aptekarstwa w XIX w. W mieście powstawały nowe apteki. W 1814 r. rozpoczęła swoją działalność Apteka Pod Żłotym Tygrysem. Jej pierwszym właścicielem i założycielem był Kazimierz Baniakowski. Początkowo apteka, pod godłem Żłotego Jelenia, mieściła się przy Rynku Głównym 36, w kamienicy o takiej

⁶² T. Ostrowska, *Polskie czasopiśmiennictwo lekarskie w XIX wieku (1800–1900)*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973, s. 152.

⁶³ J. Słowiak, *Mgr Bolesław Jawornicki. Niezwykła historia niepokornego farmaceuty*, Kraków 2008, s. 8.

samej nazwie. W 1826 r. Baniakowski sprzedał aptekę Józefowi Dąbkowskiemu, który zmienił jej godło na Złotego Tygrysa i przeniósł do Kamienicy Pod Gruszką przy ul. Szczepańskiej 1, gdzie mieści się do dzisiaj. W 1858 r. Baniakowski sprzedał aptekę Fortunatowi Gralewskiemu, który zarządzał nią do 1893 r.⁶⁴

W 1823 r. Stanisław Żukowski założył Aptekę Pod Żłota Gwiazdą przy ulicy Floriańskiej 15. Jej kolejnymi właścicielami byli Antoni Gutkowski, Zenon Haładkiewicz, Józef Domagalski i Katarzyna Miczyńska. W 1874 r. aptekę kupił Konstanty Zwarzyło-Wiszniewski (1839–1908), a po jego śmierci przeszła w ręce spadkobierców. Podczas II wojny światowej apteką kierowała Jadwiga z Koschów Karłowska (1914–1944), wnuczka Konstantego⁶⁵.

Jedenaście istniejących w Krakowie aptek w pełni zaspokajało potrzeby mieszkańców miasta. Kraków w latach 30. XIX w. liczył około 30 000 mieszkańców. Liczba aptek była zasadniczo zgodna z zarządzeniem dekretu nadwornego pochodzącego z 1823 r. określającego, iż na jedną aptekę powinno przypadać 3000–4000 mieszkańców.

W 1829 r. na żądanie Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa apteki te poddano urzędowej rewizji. W pokontrolnym, podsumowującym raporcie czytamy: „Apteki w mieście Krakowie niektóre tak co do wewnętrznego urządzenia, jako też czystości, porządku, obfitości materiałów lekarskich, nawet bardzo kosztownych, prawie rzecz można zbytłukowych okazały się wyrównyującami nawet najzamożniejszym aptekom obcych krajów i takowym w niczym nie ustępują, słowem zaopatrzenie nawet w rzeczy nieobowiązuące a użyteczne, godne są wszelakiej zalety i chluby jako wzorowo i dobrze urządzone”⁶⁶. Trudno się dziwić tak dobrej ocenie krakowskich aptek. Prowadzili je wszakże i pracowali w nich wykształceni aptekarze.

Z upływem lat, gdy zwiększała się liczba ludności Krakowa, a liczba aptek pozostawała niezmienną, Towarzystwo „Unitas” zwróciło się w 1900 r. do Wysokiego Namiestnictwa we Lwowie z prośbą o zwiększenie liczby aptek. W memoriale napisano: „(...) potrzeby pod względem leczenia się od tego czasu kolosalnie wzrosły. Dostatecznie wykazuje to wzrost liczby lekarzy. Rzecz to zresztą zupełnie naturalna, gdyż z podniesieniem poziomu umysłowego ludzkości przychodzą coraz bardziej do przekonania, iż racjonalne leczenie jest z korzyścią dla człowieka. Chłop, który dawniej leczył się u owczarza gusłami, dziś

leczy się u lekarza i w ten sposób wyrodziła się u niego dawniej mu nieznana potrzeba apteki”⁶⁷. W 1896 r., gdy Towarzystwo „Unitas” rozpoczęło działania, których celem miało być uzyskanie zgody władz miasta na wydanie koncesji dla czterech nowych aptek w którejs z pięciu dzielnic: Piasek, Krowodrza, Stradom, Kazimierz i Wesoła. Kraków liczył wówczas już 85 000 mieszkańców, a aptek w dalszym ciągu było tylko 11. Na zapytanie Magistratu, „czy względy publiczne” przemawiają za otwieraniem nowych aptek, zarówno Krakowska Izba Lekarska, jak i Gremium Aptekarzy Galicji Zachodniej wypowiedziały się negatywnie. Uznano, że z uwagi na to, iż liczba aptek w Krakowie jest większa niż w innych miastach, należałoby się raczej zastanawiać nad ich właściwym rozmieszczeniem, a nie nad otwieraniem nowych. Padły wtedy propozycje przeniesienia niektórych aptek z Rynku Głównego na przedmieścia. Propozycję taką otrzymał m.in. właściciel Apteki Pod Żłotą Głową. Najbardziej upośledzona pod względem liczby aptek była dzielnica Kazimierz zamieszkała przez blisko 20 000 ludności, a posiadająca jedynie dwie apteki. Pozwolenie na otwarcie apteki łatwiej było otrzymać dopiero w latach 1910–1914. Przybyło wtedy w Krakowie sześć nowych aptek, co sprawiło, że do wybuchu I wojny w mieście działało ich 21.

Faktem jest, że większość aptek skupiona była w Rynku lub w jego pobliżu. Taka lokalizacja gwarantowała rentowność apteki i pozwalała jej dobrze funkcjonować. Przykładem tego, jak ważne było położenie, są losy Apteki Pod Barankiem mieszczącej się do dziś przy ul. Mikołajskiej. Apteka kilkakrotnie zmieniała swoją lokalizację, a jej kolejni właściciele podejmowali wręcz karkołomne próby przeniesienia jej w okolice Rynku. Przeniesiona z Krzeszowic przez Ksawerego Sobieniowskiego pierwotnie uzyskała w 1822 r. za zgodą Senatu Rządzącego Wolnego Miasta Krakowa lokalizację na Kazimierzu, z zastrzeżeniem, „aby apteka nigdzie indziej jak na ulicy Żydowsko-Chrześcijańskiej lokowana została”⁶⁸ (dzisiejsza ul. Józefa). Przeniesienie apteki na Kazimierz nie było, jak się wkrótce okazało, dobrą decyzją. Na pogorszenie się jej kondycji, wówczas pod godłem Bobra, niewątpliwie miało wpływ przeniesienie z centrum Krakowa na Kazimierz, Apteki Pod Żłotym Karpiem w 1862 r. Apteka ta przyjęła godło Żłotego Orła i została ulokowana przy ul. Krakowskiej, nieopodal istniejącej już wcześniej Apteki Pod Murzynem. Ulica Krakowska była wówczas

⁶⁴ M. Stachoń, *op. cit.*, s. 93.

⁶⁵ A. Rzepiela, *Apteka „Pod Gwiazdą” w Krakowie i jej działalność konspiracyjna podczas II wojny światowej*, w: *Aptekarskie drogi do wolności*, red. J. Nieznanowska, Szczecin–Stargard 2018, s. 30–32.

⁶⁶ Archiwum Mk WMK V-191, s. 83.

⁶⁷ Memoriał Towarzystwa Farmaceutów „Unitas” skierowany do Wysokiego Namiestnictwa we Lwowie, w 1900 r., w sprawie „pomnożenia liczby aptek w Krakowie”, Archiwum Muzeum Farmacji w Krakowie, IKS 1489, Akta gremialne 1910, nr 16.

⁶⁸ Archiwum Miejskie Kraków WMK VI-58, Fasc. 43/1830, s. 251.

najbardziej reprezentacyjną, handlową ulicą chrześcijańskiej części Kazimierza. Te dwie funkcjonujące w lepszej lokalizacji apteki odebrały Sobieniowskiemu klientów. Nowy właściciel apteki, Franciszek Gliński, dobrze znał problemy, z jakimi borykał się jego poprzednik, i nie widział szans na dalsze funkcjonowanie apteki w jej dotychczasowej lokalizacji. Dlatego też zaraz na początku swojej działalności podjął próbę jej przeniesienia do centrum miasta, gdyż – jak twierdził – „trzy apteki na Kazimierzu nie mogą w żaden sposób odpowiedzieć kosztom na nie nałożonym”⁶⁹. Używając coraz to nowszych argumentów, starał się przekonać władze miasta do podjęcia korzystnej dla niego decyzji. W jednym z pism w nienajlepszym świetle ukazał stan kazimierskiej służby zdrowia, pisząc m.in. „Tutaj na Kazimierzu niektórzy lekarze posuwają się do różnych bezprawioń z ubliżeniem godności innym i ze szkodą cierpiącej ludzkości, skąd wynika, że aptekarze nie stosują się tak co do robienia lekarstw jako też i taksy onych”⁷⁰. W innym piśmie czytamy, że „obok szarlatanizmu nieprawdopodobnego jaki tu jest na Kazimierzu – żaden aptekarz by nie wytrwał w szczerych chęciach – choćby był najpilniejszym. (...) i tak naznaczam cenę, wg. przez Rząd przyjętej taksy, lekarstwo kosztujące dajmy na to złotych dwa, a żydowstwo śmie podawać za nie groszy 15, a czasem i mniej – gdzie, jeżeli nie w jednej to w drugiej aptece dostanie. Po sklepikach różnych rumianek, senes, a nawet i trucizny itp., artykuły apteczne podzielone na najdrobniejsze cząstki, sprzedawane są”⁷¹. W 1833 r., Senat wyraził zgodę na przeniesienie apteki „w jedno z trzech przedmieść: Piasek, Kleparz lub Wesoła”. W końcu jednak w rezultacie kolejnych próśb Glińskiego popartych argumentami o tym, że na przedmieściach nie ma lekarza ani też odpowiedniego budynku dla apteki, wyrażono zgodę na ulokowanie apteki w centrum miasta, w miejscu „najprzyleglejczym jednemu z trzech przedmieść Piasek, Kleparz bądź Wesoła”. Zaproponowano do wyboru lokalizację przy ulicy Mikołajskiej „w części do plantacji przylegającej, nie przechodząc przecznicy ulicy od Nowej Bramy idącej” (dzisiejszej ul. Świętego Krzyża) oraz lokalizację przy ulicy Szewskiej, „nieprzechodząc przecznicy od ulicy św. Anny, około dawnego teatru, do Placu Szczepańskiego prowadzącej”⁷² (dzisiejszej ul. Jagiellońskiej). Obie zaproponowane lokalizacje, położone niejako na „peryferiach” centrum Krakowa, miały mieszkańcom okolicznych przedmieść ułatwić dostęp do apteki.

⁶⁹ *Ibidem*, WMK-V-191, s. 161.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ *Ibidem*, s. 202.

⁷² Archiwum Państwowe w Krakowie, WMK-VI-58, Fasc. 43/1833, s. 281.

Franciszek Gliński zdecydował się umieścić aptekę, już pod nowym godłem Strusia, przy ul. Mikołajskiej. Okazało się jednak, że i ta lokalizacja jest dla apteki niekorzystna. „W tej części ulicy Mikołajskiej apteka nie może należycie prosperować z tych powodów, iż nie tylko w tym domu, ale i w całej Mikołajskiej ulicy i jako w tej części miasta nie ma żadnego domu, w którymby apteka z laboratorium dostatecznym, zielarnią, suszarnią i piwnicą wygodną, pomieszczona być mogła, co dla aptekarza jest wielkim

10. Personel Apteki Pod Barankiem (1. połowa XX w.). Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

przedmiotem. Bo nie mając wygodnego laboratorium do wyrabiania preparatów zmuszony jest ograniczać swe artykuły i z zagranicy sprowadzać, któryby sam z mniejszym kosztem i większą pewnością dobroci mógł wyrabiać”⁷³. Następny właściciel apteki, Wojciech Mołędziński, podjął w 1840 r. kolejną próbę przeniesienia apteki, już pod godłem Baranka, do Rynku Głównego. Jego prośba spotkała się, co można było przewidzieć, z negatywną opinią środowiska krakowskich aptekarzy⁷⁴. Mołędziński chęć ulokowania apteki w Rynku tłumaczył tym, że „ludność miasta, nawet wszelka ludność w ulicy Mikołajskiej i tej części miasta mieszkająca, nigdzie indziej po lekarstwa jak tylko do aptek w Rynku znajdujących się udawać się musi”⁷⁵. Uznał więc, że jeszcze jedna apteka znajdująca się w tamtym miejscu nie będzie stanowić konkurencji dla pozostałych.

Nieprzychylna decyzja Gremium Aptekarzy była z pewnych względów zrozumiała i wynikała z sytuacji demograficznej ówczesnego Krakowa. W okresie Wolnego

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 90.

⁷⁵ Archiwum Państwowe w Krakowie, WMK-V-191, s. 205.

Miasta zmniejszyła się liczba jego mieszkańców. Kraków opuściła część cudzoziemców i urzędników austriackich. Z centrum, w ramach tzw. rumacji Żydów przeprowadzonej w latach 1802–1803 wysiedlona na Kazimierz została cała ludność żydowska. Ponadto w okresie letnim Kraków opuszczali zamożni obywatele, posiadający majątki za miastem. Biorąc pod uwagę niewielką liczbę mieszkańców Starego Miasta (tj. około 20 000), dziewięć aptek działających w tym rejonie rzeczywiście nie miało

11. Barwna, pochodząca z końca XIX w. mozaika z uizerunkiem lwa widnieje do dziś nad wejściem do dawnej siedziby Apteki Pod Żółtym Lwem przy ul. Długiej 4. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

dostatecznych szans na godziwą egzystencję. Wojciech Mołędziński otrzymał w końcu zgodę i przeniósł Aptkę Pod Barankiem do kamienicy przy ul. Mikołajskiej 2. Jak się później okazało, umieszczenie apteki w nowym miejscu przerwało w końcu złą passę, jaka ciążyła na jej poprzednich właścicielach.

Zaopatrzenie krakowskich aptek w 2. połowie XIX w. niewiele odbiegało od zaopatrzenia aptek w innych miastach Europy. Oprócz oczywiście leków recepturowych, dostępne w nich były wyroby aptekarzy z monarchii austro-węgierskiej oraz niezwykle bogata oferta wyrobów francuskich, szwajcarskich, niemieckich i brytyjskich. Widać to na reklamach aptek, jakie ukazywały się w ówczesnej prasie. Pomimo trudności, jakie stwarzała sytuacja polityczna niesprzyjająca rozwojowi polskiego przemysłu farmaceutycznego, krakowscy aptekarze starali się produkować i promować wytwarzane przez siebie leki. Nie było to łatwe, ponieważ oferta leku zagranicznego na polskim rynku była bardzo bogata. Polscy aptekarze, wzorując się na konkurencji, potrafili umiejętnie wykorzystać wszystkie sposoby ówczesnego marketingu i promować leki przez siebie produkowane, których zaletą często była niższa cena. Jedną z takich prężnie działających była Apteka Pod Lwem przy ul. Długiej 4 (zlikwidowana w 2017 r.). W 1885 r. właścicielem apteki został Piotr Krokiewicz

(junior). Przeniósł on wtedy aptekę należącą wcześniej do swojego ojca Piotra Krokiewicza (1828–1873) ze Stradomia, gdzie funkcjonowała od 1795 r. początkowo pod godłem Zbawiciela (*ad Salvatorem*), na Kleparz. Młody, dwudziestopięcioletni aptekarz, z energią przystąpił do prowadzenia rodzinnej apteki w nowej lokalizacji. Oferował bogaty asortyment własnych produktów. Reklamy, jakie Piotr Krokiewicz zamieszczał w prasie, budziły w środowisku aptekarskim mieszane uczucia zwłaszcza po tym, jak na

ulicach Krakowa pojawiły się plakaty reklamujące jego wyroby lecznicze drukowane w języku niemieckim „obliczone dla miłego grosza 1 metr długie i 6 decymetrów szerokie”⁷⁶. Na łamach „Czasopisma Towarzystwa Aptekarskiego” w ostrych słowach skrytykowano takie działania⁷⁷.

Przyznać trzeba, że Krokiewicz, wzorując się na swych zachodnich kolegach, umiejętnie wykorzystywał wszystkie sposoby ówczesnego marketingu. Reklamy Apteki Pod Lwem zajmowały często całą stronę gazety, a nie tylko, jak to czynili inni reklamodawcy, niewielki moduł na stronie

z inseratami. Były, można powiedzieć, wzorcowymi przykładami „dobrej” XIX-wiecznej reklamy, gdzie oprócz listy oferowanych leków i ich zastosowania zamieszczano także opinie lekarzy oraz listy dziękczynne od pacjentów. Lekarzem, którego rekomendacje zamieszczano na reklamach, był dr Jurewicz, który pisał: „Wyroby farmaceutyczne Pana Piotra Krokiewicza, aptekarza «pod Lwem» w Krakowie, według przedłożonych mi lekarskich przepisów sporządzone, nie zawierają żadnych szkodliwych składników i w odpowiednich niedomogach zastosowane bardzo skutecznie działają”⁷⁸.

W „Ilustrowanym Kalendarzu Diabelskim” na rok 1888 zamieszczono wierszowany *Poradnik a zarazem przewodnik diabelski*⁷⁹, w którym humorystycznie i z lekką dozą ironii opisano znanych krakowskich przedsiębiorców.

⁷⁶ *Dawniejsze i nowoczesne reklamy*, „Czasopismo Towarzystwa Aptekarskiego” 1888, nr 16, s. 259-260.

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ *Poradnik a zarazem przewodnik diabelski*, „Ilustrowany Kalendarz Diabelski na Rok 1888: dla użytku wszystkich żyjących Polaków oraz sporej paczki różnych znakomitości, skłonnych do zamieszkania w państwie Lucypera pierwszego i ostatniego, ułożony i w świat puszczony przez Redakcję Jego Djabelskiej Mości toczącej walkę z księciem wszelkich ciemności”, Kraków 1888, bns.

Znaleźli się wśród nich również niektórzy krakowscy aptekarze, w tym między innymi Piotr Krokiewicz:

*Każdy kleparzanin czołem przed apteką pod Aniołem,
Bo apteka Krokiewicza różnych leków mu używa.
Na odgnotki, bóle głowy płyn apteka ma gotowy.
Na nerwowe bóle liczne aparaty elektryczne,
Które Kleparza mieszkańcy na pierś kładą miast różańcy,
Z niesłychanym skutkiem pono, jak nam z różnych stron
mówiono.
Także piersiowe syropy na pierś chore piją chłopcy,
I leczą się przez czas szybki na katary, kaszle, chrypki,
Słowem wszystkie tam choroby, oprócz śmierci i starości,
Znajdą wnet skuteczną pomoc tak w dzień każdy jako
też w noc,
To też mieszkańcy Kleparza do pana K. aptekarza
Raczej do jego apteki po te zbawcze idą leki
Jakby procesyjną jaką, bo ma popularność taką⁸⁰.*

Podobny wierszyk poświęcono również Józefowi Trauczyńskiemu, właścicielowi Apteki Pod Koroną:

*Gdy cię głowa boli srodze czy masz reumatyzm w nodze,
Gdy żołądek cię zasmuca czy ci kaszel męczy płuca,
Czy ci ucho się odmrozi lub odcisków złość ci grozi,
Czy cię stara rana pali, zęby bolą i tam dalej,
Na te bóle ten ambaras masz wyborne środki zaraz!
»Gdzie?»
W Trauczyńskiego aptece.
»Dzięki, dzięki zaraz leczę».
No i leczą ci i owi na mszę świętą dać gotowi,
Gdy pomoże – i pomaga, bo się sława w koło wzmacnia:
Że na wszystko znajdziesz leki w sanktuarium tej
apteki⁸¹.*

Wspomniany w wierszyku Józef Trauczyński (1843–1884) kupił Aptekę Pod Koroną w 1872 r. Można było u niego nabyć bogaty asortyment „środków lekarskich i toaletowych” zarówno zagranicznych, jak i wyrobów własnych, pochodzących z aptecznego laboratorium. Wyroby Józefa Trauczyńskiego zostały odznaczone srebrnym medalem na Wystawie Przyrodniczo-Lekarskiej w Krakowie w 1881 r., w Marburgu w 1876 r., a także srebrnym medalem na Wystawie Rolniczo-Przemysłowej w Przemysłu w 1882 r.⁸²

Apteka Pod Koroną, zwana również Pod Złotą Koroną, została założona w 1765 r. w kamienicy przy Rynku Głównym 28. Jej pierwszym właścicielem był Karol Like (1739–1791). Po jego śmierci w 1791 r. aptekę przejął jego syn Wojciech (1773–1837). Był on w latach 1802–1805 pierwszym przewodniczącym nowo powstałego Gremium Aptekarzy Krakowskich, a także senatorem Wolnego Miasta Krakowa. W 1872 r. Aptekę Pod Koroną kupił Józef Trauczyński (1843–1884), który w 1878 r. przeniósł ją do kamienicy w Rynku Głównym 22 i urządził w modnym wówczas stylu neoklasycystycznym. W 1896 r. aptekę kupił Franciszek Ksawery Mikucki (1867–1926), pierwszy prezes krakowskiego oddziału Polskiego Powszechnego Towarzystwa Farmaceutycznego oraz wieloletni prezes Gremium Aptekarzy Małopolski Zachodniej. W 1955 r. została zlikwidowana.

W 2. połowie XIX w. wiele aptek rozpoczynało w swoich laboratoriach produkcję leków gotowych. Pod zaborem austriackim proces ten przebiegał wolniej niż w innych zaborach, co wynikało nie tylko z sytuacji politycznej i ekonomicznej tego regionu, ale również, jak podkreślali ówczesni publicyści, z braku „przedsiębiorczości osobistej” samych aptekarzy. W krakowskich aptekach dostępne były bardzo chętnie kupowane specyfiki pochodzące zarówno z monarchii austro-węgierskiej, jak i niemieckiej, francuskiej itp. Rodzime laboratoria rozpoczynające produkcję leków były więc narażone na trudną walkę z konkurencją. Większość aptekarzy nie chciała podejmować ryzykownych inwestycji finansowych, nie do końca zapewniających powodzenie. Jako pierwszy w Krakowie produkcję leków rozpoczął wspomniany już Józef Trauczyński (1843–1884), właściciel Apteki Pod Koroną. On też jako jedyny z krakowskich aptekarzy odpowiedział w 1878 r. na apel Komisji Przemysłowej o przesyłanie pod ocenę swoich produktów. Spośród długiej listy oferowanych przez niego leków największą popularnością cieszył się *Balsam zdrowia* – „jedeny środek, ulecający wszelkie katary żołądkowe, zaflegmienia, odbijania, kurcze żołądkowe, brak apetytu, uderzenie krwi do głowy, hemoroidy, zawrót głowy”⁸³. Trauczyński produkował również kosmetyki. Produkcję leków z powodzeniem prowadził również Piotr Krokiewicz w laboratorium Apteki Pod Lwem⁸⁴. Oferował m.in.: *Amigren* – pomocny w silnym bólu głowy, *Calon* – jedyny wypróbowany środek na odgnotki, *Chylol*, który miał uśmierzać najgwałtowniejsze bóle reumatyczne, postrzały i podagrę, itp.⁸⁵ Z kolei

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² M. Urbanik, K. Jaworska, *Wyroby krakowskich aptekarzy z przełomu XIX i XX w.*, „Farmacja Polska” 2017, nr 3, s. 170–180.

⁸³ Reklama, „Diabeł” 1884, nr 19, s. 11.

⁸⁴ M. Urbanik, K. Jaworska, *op. cit.*

⁸⁵ Reklama, „Katolik” 1888, nr 7, s. 4.

Adolf Siedlecki, właściciel Apteki Pod Białym Orłem produkował preparat o nazwie *Argentum nitricum crist.*, przetwory żelaza, mydła lecznicze, wina lecznicze, czopki mydlano-glicerynowe, pręciki lecznicze, wody mineralne⁸⁶. Feliks Sobierajski z Apteki Pod Słońcem produkował wino chinowe, kefir, stożki mentolowe, octy toaletowe, pudry i perfumy. Dużą aktywnością w tej dziedzinie wykazywał się Konstanty Wiszniewski, właściciel Apteki Pod Złotą Gwiazdą, która w latach 80. XIX w. produkowała kapsułki z kreozotem, kapsułki z gliceryną, pastę do zębów. Kilka lat później rozszerzył produkcję i wyrabiał dodatkowo tabletki z kwasem salicylowym, z dwuwęglanem sodu, kruszyną, rzewieniem, senesem, lukrecją, bromkiem sodu, magnezją i antypiryną. Poza tym uruchomił produkcję koniaku z chiną, win leczniczych i tranu z żelazem. Na wystawie zorganizowanej przy okazji odbywającego się w Krakowie VI Zjazdu Lekarzy i Przyrodników w 1891 r. można było oglądać jeszcze inne wyroby tej firmy: wyciągi lecznicze, plastry, czopki z masłem kakaowym, *trochisci compressi* (*Tormentillae*, *Frangulae amarae*, *Frangulae sine amaritia*) oraz sublimat w tabletkach⁸⁷.

Największym producentem leków gotowych w Krakowie była Apteka Pod Złotym Tygrysem. Apteka ta już w połowie XIX w., gdy jej właścicielem był Fortunat Gralewski, produkowała w swoim laboratorium preparaty farmaceutyczne, które były prezentowane na pierwszej Wystawie Lekarsko-Przyrodniczej w Krakowie w 1869 r. Za „jedenaście przetworów farmaceutycznych własnych i plaster ołowiany pojedynczy, nader cienko rozsmarowany” Gralewski otrzymał wówczas pochwałę⁸⁸. Gdy w 1903 r. właścicielem apteki został Karol Jahr, laboratorium produkowało m.in. przetwory farmaceutyczne i kosmetyki pod nazwą własną „Jahr”. Marką ochronną produkowanych leków była głowa tygrysa okolona węzem. Do najbardziej popularnych środków leczniczych z tej grupy zaliczyć można: *Jahra pigułki przeczyszczające* (*Pillulae Solventes comp.*), *Figol Jahr* (*Syrup Caricurum comp.*), *Menthosalan Jahr* (*Lanolimentum-gualtherio-mentholicum*), *Pastylki jodoferratynowe* (*Pastilli Jodo-Ferrat. comp.*) oraz *Bromoval Jahr* (*Syrup valeriano-bromat. comp.*). Apteka słynęła również z linii kosmetyków sprzedawanych pod nazwą *Balnodor Jahra*. W jej skład wchodziły kremy, mydła, pudry i tabletki aromatyczne do kąpieli. Znany produkt Apteki Pod Złotym Tygrysem był również *Petrogen Jahra* reklamowany jako

„niezrównany środek do konserwowania włosów”. Zgodnie z umową zawartą w 1903 r. między nowymi właścicielami a spadkobiercami Fortunata Gralewskiego do 1930 r. w szyldzie apteki oraz na produktach aptecznych miało widnieć nazwisko dawnego właściciela. Dlatego też na opakowaniach produkowanych leków umieszczana była nazwa: „Laboratorium Farmaceutyczne Fortunat Gralewski” lub „Apteka Fortunata Gralewskiego w Krakowie”. Od 1933 r., gdy Apteka Pod Złotym Tygrysem przeszła w posiadanie Eli i Henryka Dawidów oraz spadkobierców Henryka Blumenfelda, na opakowaniach umieszczana była nowa nazwa: Apteka pod Złotym Tygrysem i Laboratorium Chemiczno-Farmaceutyczne mgr Henryk i Ella Davidowie⁸⁹.

Wybuch II wojny światowej zmienił warunki funkcjonowania krakowskich aptek. W październiku 1939 r. na mocy dekretu kanclerza Rzeszy utworzono Generalne Gubernatorstwo z Hansem Frankiem jako generalnym gubernatorem. Kraków stał się administracyjną stolicą GG. Rozporządzeniem generalnego gubernatora z 4 maja 1940 r. wszyscy aptekarze zostali włączeni do niemieckiej Izby Zdrowia i utworzonej przy Izbie Zdrowia dla Generalnego Gubernatorstwa Izby Aptekarskiej z siedzibą w Krakowie przy ul. Basztowej 3. Na jej kierownika oraz Głównego Referenta dla Spraw Aptecznych i Środków Leczniczych w Urzędzie Generalnego Gubernatora mianowany został Werner Luckenbach, którego w 1940 r. zastąpił Ernst Weber. Powołano do życia specjalistyczne pismo „Wiadomości Aptekarskie”, które miało spełniać funkcję organu Izby Aptekarskiej. Ukazywały się w nim zarządzenia Izby Zdrowia i Izby Aptekarskiej oraz artykuły naukowe i notatki dotyczące spraw zawodowych⁹⁰.

Apteki, których właścicielami byli aptekarze pochodzenia żydowskiego, przejął Urząd Powierniczy, który przekazywał ich prowadzenie i zarządzanie powiernikom (*Treuhänder*). Jak wynika ze Spisu Aptekarzy Generalnego Gubernatorstwa, na 36 działających w Krakowie aptek pod zarząd powierniczy przeszło 11⁹¹. Apteka Pod Słońcem mieszcząca się przy Rynku Głównym i należąca przed wojną do Oskara Spirera została przekształcona w aptekę niemiecką, której kierownikiem został niemiecki aptekarz Stahl, pełniący również funkcję kierownika Biura Izby Aptekarskiej w Krakowie. Po zakończeniu okupacji apteki te przeszły w Tymczasowy Zarząd Państwowy i jeżeli

⁸⁶ T. Kikta, *Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1923–1939)*, Warszawa 1972, s. 35.

⁸⁷ *Ibidem*, s. 37.

⁸⁸ *Katalog Wystawy Lekarsko-Przyrodniczej Krakowskiej*, Kraków 1869, s. 10.

⁸⁹ M. Urbanik, K. Jaworska, *op. cit.*

⁹⁰ W. Luckenbach, *Izba Aptekarska w Generalnym Gubernatorstwie Polski*, „Wiadomości Aptekarskie” 1940, nr 1, s. 2.

⁹¹ *Apotheker-Verzeichnis des Generalgouvernements – Spis aptekarzy Generalnego Gubernatorstwa*, Kraków 1942, s. 32-33.

przedwojenni właściciele się nie zgłosili, były dzierżawione przez TZP jako mienie opuszczone⁹².

W czasie okupacji apteki krakowskie pracowały nieprzerwanie, nie poniosły też większych strat materialnych. Jak zgłaszali w 1945 r. ich właściciele, najczęstszymi zniszczeniami były wybite szyby i uszkodzone na skutek bombardowań witryny. Dotkliwą stratą były natomiast grabieże, jakich w styczniu 1945 r. dopuszczali się uciekający z Krakowa żołnierze niemieccy⁹³.

Zaopatrzenie aptek w czasie okupacji regulowały przepisy wydawane przez Wydział Zdrowia dla Generalnego Gubernatorstwa. Apteki dzieliły się wówczas na dwie grupy. Pierwszą stanowiły apteki znajdujące się pod kierownictwem niemieckim oraz apteki szpitalne. Do drugiej należały apteki nieniemieckie uprzywilejowane przy dostawach leków⁹⁴. Ich listę ogłaszano w odpowiednich komunikatach. Dla grupy pierwszej dostawcą leków była „Pharma” A.G. Krakau⁹⁵, a dla drugiej przemienne hurtownie „Pharma”, „Zoria” i Ostągowski⁹⁶.

Pisząc o czasach wojennych, nie sposób nie wspomnieć o bohaterstwie krakowskich aptekarzy. Jadwiga z Koschów Karłowska, kierowniczką mieszczącej się przy ul. Floriańskiej 15 Apteki Pod Gwiazdą, oraz jej mąż Zygmunt w 1941 r. zaangażowali się w działalność konspiracyjną. Podjęli stałą współpracę z organizacją konspiracyjną ziemian o nazwie „Uprawa”. W 1942 r. zostali zaprzysiężeni jako żołnierze Armii Krajowej. Na zlecenie Komendy oboje organizowali i zaopatrywali punkty sanitarne w terenie. Apteka stanowiła jeden z głównych ośrodków dystrybucji materiałów sanitarnych dla AK z okręgu Kraków i podokręgu Rzeszów. Ich zadaniem było ponadto wyszukiwanie miejsc na konspiracyjne zebrania, szkolenia, noclegi osób z konspiracji i ukrywających się. Od 1943 ich mieszkanie było też tajną kwaterą generała Stanisława Rostworowskiego. W sierpniu 1944 r. małżeństwo Karłowskich oraz generał Rostworowski zostali aresztowani przez gestapo. Zygmunt Karłowski został zamordowany

podczas przesłuchania. Jadwigę Karłowską umieszczono w KL Płaszów i tam miesiąc później stracono⁹⁷.

W 2019 r. Prezydent RP pośmiertnie odznaczył małżeństwo Karłowskich Krzyżami Oficerskimi Orderu Odrodzenia Polski, a w maju 2021 r. Rada Miasta Krakowa nazwała imieniem Jadwigi i Zygmunta Karłowskich skwer u zbiegu ulic św. Marka i Reformackiej, naprzeciwko ich dawnego miejsca zamieszkania. Na kamienicy mieszczącej się przy ul. św. Marka 8 uroczyste odsłonięto tablicę upamiętniającą małżeństwo Karłowskich.

Piękną kartę historii zapisał również Tadeusz Pankiewicz (1908–1993), właściciel Apteki Pod Orłem przy Placu Bohaterów Getta 18 (dawniej Mały Rynek, potem Plac Zgody). Gdy w marcu 1941 r. Niemcy utworzyli w Podgórzu getto dla krakowskich Żydów, apteka Pankiewicza przy Placu Zgody była jedyną, która znalazła się w jego obrębie, a jej właściciel jedynym Polakiem mającym prawo do stałego w nim przebywania. Apteka stała się miejscem spotkań żydowskich intelektualistów, naukowców i artystów przebywających w getcie. Dostarczała mieszkańcom getta leki, ale również rozmaite środki i medykamenty pomocne w uniknięciu deportacji: farbę do włosów stosowaną dla odmłodzenia czy luminal, którym uspakajano dzieci schowane w kryjówkach lub przemycane w bagażach poza getto. W czasie krwawych akcji wysiedleńczych na Placu Zgody w 1942 r. personel apteki bezpłatnie wydawał rannym opatrunki i lekarstwa. Pankiewicz i jego asystentki, Irena Drożdżikowska, Aurelia Danek i Helena Krywaniuk, byli łącznikami pomiędzy Żydami w getcie i poza nim, przekazując informacje i szmuglowaną żywność. Stawali się też depozytariuszami wartościowych rzeczy powierzanych im przez deportowanych w ostatnich

12. Personel Apteki Pod Orłem. Tadeusz Pankiewicz oraz (od lewej) Helena Krywaniuk, Aurelia Danek i Irena Drożdżikowska. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

⁹² Ewidencja aptek po 1945 r., Archiwum Państwowe w Krakowie, UW II 2839.

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ *Instrukcja w sprawie zaopatrywania aptek Generalnego Gubernatorstwa w specyfikacji leczniczej*, „Wiadomości Aptekarskie” 1943, nr 22, s. 174.

⁹⁵ Firma „Pharma” funkcjonowała na rynku przez cały okres międzywojenny oraz przez pierwsze lata okupacji hitlerowskiej, cały czas kierowana przez Bolesława Jawornickiego. Dopiero w drugiej połowie 1942 r. została przejęta przez dwa niemieckie przedsiębiorstwa: F. Reichelt A.G. z Wrocławia i Gehe A.G. z Drezna.

⁹⁶ *Obwieszczenie dotyczy zaopatrywania wyróżnionych aptek w specyfikacji leczniczej*, „Wiadomości Aptekarskie” 1943, nr 22, s. 173.

⁹⁷ A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 29-45.

chwilach przed opuszczeniem getta. Za działalność na rzecz pomocy i ratowania Żydów Tadeusz Pankiewicz został odznaczony w 1983 r. medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”. Swoje okupacyjne wspomnienia opisał w książce pt. *Apteka w getcie krakowskim*, której pierwsze wydanie ukazało się w 1947 r.⁹⁸ Dziś w siedzibie dawnej apteki znajduje się muzeum (oddział Muzeum Krakowa) poświęcone Tadeuszowi Pankiewiczowi, historii getta i martyrologii Żydów⁹⁹.

Wraz z zakończeniem wojny odrodził się samorząd aptekarski, który z pełną energią przystąpił do organizacji pracy aptek w powojennej rzeczywistości. Nowo powstały Urząd Wojewódzki w Krakowie ustanowił z końcem stycznia 1945 r. tymczasowy zarząd Izby Krakowskiej w osobie Komisarza Rządu mgr. Mariana Stopy, po miesiącu funkcję prezesa Izby objął mgr farmacji Tadeusz Haładewicz¹⁰⁰. Przy Wydziale Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie działał Oddział Farmaceutyczny. Jego pierwszym naczelnikiem był dr Mieczysław Bilek, a następnie dr Oskar Adam Anselm. Przy Oddziale działał urząd Inspektora Farmaceutycznego, który sprawował Adam Filemonowicz, a po nim Bolesław Luborzewski¹⁰¹.

Entuzjazm związany z zakończeniem wojny przemiewała komunistyczna wizja nacjonalizacji własności prywatnej. Stała się ona faktem 8 stycznia 1951 r. Na posiedzeniu Sejmu Ustawodawczego wniesione zostały cztery projekty ustaw dotyczące ustroju polskiego aptekarstwa: ustawa o przejęciu aptek na własność państwa, ustawa o aptekach, ustawa o środkach farmaceutycznych i odurzających oraz artykułach sanitarnych i ustawa o zniesieniu izb aptekarskich. Dr Jerzy Sztachelski, ówczesny Minister Zdrowia, referując na posiedzeniu Sejmu temat ustaw dotyczących polskiego aptekarstwa, stwierdził: „zadaniem ustaw jest stworzenie podstaw dla uporządkowania zaopatrzenia mas pracujących w leki i materiały sanitarne oraz włączenie tej dziedziny służby zdrowia do socjalistycznej gospodarki naszego Ludowego Państwa”¹⁰². Omawiając aktualną sytuację na rynku leków, powiedział, że „źródłem dotychczasowych niedomagań jest fakt, iż apteki pozostają w rękach prywatnych”. Dalej mówił: „Dotychczas apteka była instytucją handlową obliczoną na zysk, chodzi zaś

o to, by stała się ona instytucją służby zdrowia dla ludzi pracy”. Zarzucał aptekarzom, że uchylają się od obrotu lekami przynoszącymi małe zyski. Twierdził, że dowodem nieprzystosowania aptek prywatnych do rozwiązywania zadań zaopatrzenia najszerzych mas w leki jest fakt, iż apteki społeczne, które stanowią 20% ogółu aptek w Polsce, rozprawdzają 50% wszystkich leków¹⁰³.

Upaństwowione apteki podlegały przedsiębiorstwu państwowemu Centrala Aptek Społecznych¹⁰⁴, która po kilku latach zmieniła nazwę na Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Aptek, następnie na Wojewódzki Zarząd Aptek, który został przekształcony w 1975 r. w Przedsiębiorstwo Zaopatrzenia Farmaceutycznego „Cefarm”.

Lata funkcjonowania aptek w PRL charakteryzowały się zacieraniami pamięci o ich tradycjach. W ramach unifikacji nadawano im kolejne numery. Z dawnych aptek zniknęły tradycyjne szyldy i godła apteczne. By przywrócić pamięć o dawnych historycznych aptekach, Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego podjął bardzo cenną inicjatywę. W maju 1960 r. na nadzwyczajnym zebraniu Oddziału, w którym wzięli udział przedstawiciele władz miasta, Akademii Medycznej i Wydziału Farmaceutycznego oraz licznie zebrani przedstawiciele środowiska zawodowego, nadano historyczne nazwy kilku krakowskim aptekom. I tak Apteka Pod Słońcem otrzymała imię Jana Szastera, Apteka Pod Białym Orłem imię Floriana Sawiczewskiego, a Apteka Pod Żółtą Głową imię Adolfa Aleksandrowicza. Kierownicy tych aptek otrzymali portrety swoich patronów, a w witrynach aptecznych pojawiły się informacje o nich i o historii aptek¹⁰⁵.

Wraz ze zmianami prawno-ustrojowymi w latach 90. XX w. powoli i nie bez problemów zaczęła się również zmieniać prawna strona funkcjonowania aptek. Działalność prywatyzacyjna prowadzona przez krakowski „Cefarm” budziła wiele zastrzeżeń i wątpliwości, dlatego też konieczne było skonsolidowanie całego środowiska zawodowego. Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne, jako jedyna istniejąca wówczas organizacja skupiająca farmaceutów, musiało zająć stanowisko w zagadnieniach związanych z prywatyzacją i reprivatyzacją aptek oraz w sprawach prawnych i organizacyjnych związanych z restytucją zniesionego w 1951 r. samorządu aptekarskiego. Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego współpracował z powstałym wówczas w Warszawie

⁹⁸ T. Pankiewicz, *Apteka w getcie krakowskim*, Kraków 1947.

⁹⁹ A. Pióro, *Magister Tadeusz Pankiewicz. Biografia*, Kraków 2013.

¹⁰⁰ *Sprawozdanie z działalności Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie za rok 1945*, „Farmacja Polska” 1946, nr 7–8, s. 248.

¹⁰¹ M. Mataniak, *Urząd Wojewódzki w Krakowie w początkach powojennej działalności (styczeń–grudzień 1945 r.). Organizacja – kompetencje – personalia*, w: *Dzieje biurokracji*, red. T. Bykova, A. Górak, G. Smyk, Lublin 2016, t. 6, s. 668.

¹⁰² W.B., *Socjalizacja ustroju aptekarstwa*, „Farmacja Polska” 1951, nr 1–2, s. 1.

¹⁰³ *Ibidem*, s. 2.

¹⁰⁴ *Centrofarm, Centrosprzęt i Centrala Aptek Społecznych*, „Farmacja Polska” 1951, nr 3, s. 52.

¹⁰⁵ M. Urbanik, *70 lat krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego*, Kraków 2018, s. 24.

Stowarzyszeniem „Aptekarze” oraz krakowskim Stowarzyszeniem Właścicieli Aptek Prywatnych¹⁰⁶.

Prywatyzacja aptek, jaka miała miejsce w latach 90. XX w., a także prawa rynku ekonomicznego sprawiły, że nad zabytkowymi krakowskimi aptekami zawisła groźba likwidacji. Na spotkaniu w czerwcu 1991 r. w Muzeum Farmacji, w którym wzięli udział m.in. Miejski Konserwator Zabytków, przedstawiciele „Cefarmu” i Stowarzyszenia Właścicieli Aptek Prywatnych, dyskutowano o możliwościach chronienia zabytkowych aptek. W efekcie do rejestru zabytków wpisano dziewięć aptek. Były to: Apteka Pod Żółtą Głową – Rynek Główny 13, Apteka Pod Białym Orłem – Rynek Główny 45, Apteka Pod Słońcem – Rynek Główny 43, Apteka Pod Słoniem – ul. Grodzka 17, Apteka Pod Opatrznością – ul. Karmelicka 23, Apteka Pod Trzema Gwiazdami – ul. Rakowicka 12, Apteka Pod Aniołem Stróżem – ul. Kościuszki 18, Apteka Warszawska – Al. 29 Listopada 17, Apteka Bożego Miłosierdzia – ul. Zwierzyniecka 7¹⁰⁷.

Niestety, ostatnie dziesięciolecie nie były łaskawe dla starych krakowskich aptek. Wiele z nich, mimo wpisu do rejestru zabytków, bezpowrotnie zniknęło. Co zostało z dawnych krakowskich aptek? To pytanie, a zarazem tytuł stałej wystawy w krakowskim Muzeum Farmacji. Sentymentalna podróż po Krakowie, niestety tylko fotograficzna, zaprowadzi zwiedzających m.in. do najdłuższej istniejącej w Krakowie Apteki Pod Żółtą Głową (Rynek Gł. 13), która została otwarta z końcem XV w., a zamknięta w 2002 r. oraz do Apteki Pod Białym Orłem (Rynek Gł. 45) z końca XVIII w., gdzie do niedawna mieścił się sklep z antykami, czy do Apteki Pod Słońcem (Rynek Gł. 43), gdzie można się napić kawy w dawnym aptecznym wnętrzu. Barwna, pochodząca z końca XIX w. mozaika z godłem Złotego Lwa widnieje do dziś na kamienicy przy ul. Długiej 4, gdzie jeszcze do niedawna mieściła się Apteka Pod Żółtym Lwem, której początki sięgały końca XVIII w. Żółty słoń umieszczony we wnęcie ściany budynku u zbiegu ul. Grodzkiej i Placu Wszystkich Świętych był godłem Apteki Pod Żółtym Słoniem założonej pod koniec XVIII w. Po jej zlikwidowaniu w 2010 r. zabytkowe regały apteczne zostały zakupione przez Collegium Medium UJ i są obecnie eksponowane w holu krakowskiego Muzeum Farmacji. Apteka Pod Słońcem, założona w 1770 r. przez Jana Szastera, późniejszego profesora Katedry Farmacji

i Materii Medycznej, przez lata była miejscem, gdzie zawodu uczyli się studenci farmacji. Obecnie w jej dawnych wnętrzach, w jej pierwszej lokalizacji przy Rynku Głównym 43, mieści się kawiarnia. Zachowały się w niej fragmenty mebli aptecznych z ozdobnymi kolumnami zwieńczonymi korynckimi kapitelami. Królewska korona, która zdobi kamienny portal nad drzwiami wejściowymi do kamienicy przy Rynku Głównym 22, była godłem Apteki Pod Koroną. Obecnie stanowi jedyną pamiątkę po tej założonej w 1765 r. przez Karola Likego aptece.

Wydaje się, że najszcześliwszy los spotkał Aptekę Pod Aniołem Stróżem założoną w 1890 r. przez Aleksandra Żurawskiego przy ul. Kościuszki 18, a działającą do 2016 r. Być może to jej patron sprawił, że przetrwała z niezmiennym wystrojem do czasów współczesnych. Obecnie we wnętrzach apteki działa antykwariat Abecadło. Zachowano zabytkowy wystrój wnętrza: rzeźbione regały z szufladkami, lustrami, szafkami i zegarem oraz lady z rzeźbionym frontem, a także szklane i ceramiczne pojemniki apteczne, które zamówił pierwszy właściciel apteki.

Urok starych aptek z niezwykłym klimatem, zapachem ziół, pięknymi meblami, ozdobnymi naczyniami to już historia. Zabytkowe apteki zniknęły z krajobrazu miasta, ale warto zachować pamięć o ich bogatej historii. Były one bowiem przez wieki ważnym elementem kultury zdrowotnej miasta i świadectwem rozwoju krakowskiego aptekarstwa. Zaopatrywały Krakowian w leki, ale były także kolebką farmacji akademickiej i tworzącego się w aptecznych laboratoriach przemysłu farmaceutycznego.

Bibliografia

- Apotheker-Verzeichnis des Generalgouvernements – Spis aptekarzy Generalnego Gubernatorstwa*, Kraków 1942.
- Archiwum Miejskie Kraków WMK VI-58, Fasc. 43/1830.
- Archiwum Mk WMK V-191, s. 83.
- Archiwum Państwowe w Krakowie, Ewidencja aptek po 1945 r., UW II 2839.
- Archiwum Państwowe w Krakowie, WMK-V-191.
- Archiwum Państwowe w Krakowie, WMK-VI-58, Fasc. 43/1833.
- Arndt M., *Rys rozwoju i działalności Galicyjskiego Towarzystwa Farmaceutycznego „Unitas”*, „Kronika Farmaceutyczna” 1902, nr 12.
- Bieniarzówna J., Małecki J.M., *Dzieje Krakowa*, t. 2: *Kraków w wiekach XVI–XVIII*, red. J. Bieniarzówna, J.M. Małecki, J. Mitkowski, Kraków 1984.
- Centrofarm, Centrosprzęt i Centrala Aptek Społecznych*, „Farmacja Polska” 1951, nr 3.

¹⁰⁶ Szeroko problem reprivatyzacji aptek opisuje E. Rutkowska, *Działalność stowarzyszenia byłych właścicieli aptek i wytwórni farmaceutycznych oraz ich rodzin „Aptekarze” w latach 1990–2008*, „Farmacja Polska” 2009, nr 3, s. 198.

¹⁰⁷ L. Ekiert, *Z Oddziału Krakowskiego PTFarm*, „Farmacja Krakowska” 1991, nr 12, s. 809.

- Chmiel A., *Godła rzemieślnicze i przemysłowe krakowskie od połowy XIV aż do XIX w.*, Kraków 1922.
- Dawniejsze i nowoczesne reklamy, „Czasopismo Towarzystwa Aptekarskiego” 1888, nr 16.
- Drygas A., *Kształtowanie się podstaw prawnych aptekarstwa w przekroju dziejowym. Studia nad podstawowymi źródłami do dziejów farmacji europejskiej i polskiej*, Gdańsk 1995.
- Ekiert L., *Z Oddziału Krakowskiego PTFarm*, „Farmacja Krakowska” 1991, nr 12.
- Gloger Z., *Encyklopedia staropolska*, t. 4, Warszawa 1978.
- Instrukcja w sprawie zaopatrywania aptek Generalnego Gubernatorstwa w specyfiki lecznicze, „Wiadomości Aptekarskie” 1943, nr 22.
- Katalog Wystawy Lekarsko-Przyrodniczej Krakowskiej, Kraków 1869.
- Kikta T., *Przemysł farmaceutyczny w Polsce (1923–1939)*, Warszawa 1972.
- Lachs J., *Dawne aptekarstwo krakowskie*, Warszawa 1933.
- Luckenbach W., *Izba Aptekarska w Generalnym Gubernatorstwie Polski*, „Wiadomości Aptekarskie” 1940, nr 1.
- Mataniak M., *Urząd Wojewódzki w Krakowie w początkach powojennej działalności (styczeń–grudzień 1945 r.)*. Organizacja – kompetencje – personalia, w: *Dzieje biurokracji*, red. T. Bykova, A. Górak, G. Smyk, Lublin 2016, t. 6.
- Memoriał Towarzystwa Farmaceutów „Unitas” skierowany do Wysokiego Namiestnictwa we Lwowie, w 1900 r., w sprawie „pomnożenia liczby aptek w Krakowie”, Archiwum Muzeum Farmacji w Krakowie, IKS 1489, Akta gremialne 1910, nr 16.
- Muthsam H., *Z dawnych wspomnień*, „Kronika Farmaceutyczna” 1927, nr 6.
- Muthsam H., *Z zarania dziejów Towarzystwa Farmaceutycznego „Unitas”*, „Kronika Farmaceutyczna” 1927, nr 12.
- Obwieszczenie dotyczy zaopatrywania wyróżnionych aptek w specyfiki lecznicze, „Wiadomości Aptekarskie” 1943, nr 22.
- Odpowiedzi na pytania podane od JW.JMĆ. Xsiedza Kołłątaja, „Rocznik Wydziału Lekarskiego” 1840, t. 3.
- Ostrowska T., *Polskie czasopiśmiennictwo lekarskie w XIX wieku (1800–1900)*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973.
- Pankiewicz T., *Apteka w getcie krakowskim*, Kraków 1947.
- Pertkiewicz J., *Aptekarstwo polskie na obszarze byłej Galicji w świetle obowiązującego ustawodawstwa z lat 1772–1918*, praca doktorska napisana pod kierunkiem W. Roeske, Kraków 1979, mps, w zbiorach MF CM UJ.
- Pióro A., *Magister Tadeusz Pankiewicz. Biografia*, Kraków 2013.
- Poradnik a zarazem przewodnik diabelski*, „Illustrowany Kalendarz Djabelski na Rok 1888: dla użytku wszystkich żyjących Polaków oraz sporej paczki różnych znakomości, skłonnych do zamieszkania w państwie Lucypiera pierwszego i ostatniego, ułożony i w świat puszczony przez Redakcję Jego Djabelskiej Mości toczącej walkę z księciem wszelkich ciemności”, Kraków 1888, bns.
- Reklama, „Diabeł” 1884, nr 19.
- Reklama, „Katolik” 1888, nr 7.
- Rembieliński R., *Historia farmacji*, Warszawa 1963.
- Roeske W., *Towarzystwo Młodzieży Aptekarskiej inicjatorem organizacji pracowniczych w polskiej służbie zdrowia*, „Farmacja Polska” 1968, nr 10.
- Rostafiński J., *Medycyna na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV wieku. Szkic źródłowy i krytyczny*, Kraków 1900.
- Rozrządzenie aptek z zlecenia Prześwietney Kommissyi Edukacyjnej dnia 17 miesiąca października roku 1778 w Krakowie uczynione przez Andrzeja Badurskiego, „Rocznik Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim” 1841, t. 4.
- Rutkowska E., *Działalność stowarzyszenia byłych właścicieli aptek i wytwórni farmaceutycznych oraz ich rodzin „Aptekarze” w latach 1990–2008*, „Farmacja Polska” 2009, nr 3.
- Rzepiela A., *Apteka „Pod Gwiazdą” w Krakowie i jej działalność konspiracyjna podczas II wojny światowej*, w: *Aptekarskie drogi do wolności*, red. J. Nieznanowska, Szczecin–Stargard 2018.
- Słowiak J., *Mgr Bolesław Jawornicki. Niezwykła historia niepokornego farmaceuty*, Kraków 2008.
- Sprawozdanie z działalności Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie za rok 1945*, „Farmacja Polska” 1946, nr 7–8.
- Stabrawa A., *Apteki*, w: *Encyklopedia Krakowa*, red. A.H. Stachowski, Warszawa–Kraków 2000.
- Stabrawa A., *Dawne apteki miasta Krakowa od XIV do XVIII w.*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. W. Roeske, Kraków 1993.
- Stabrawa A., *Jan Andrzej Szaster (1746–1793)*, w: *Złota Księga Wydziału Farmaceutycznego*, red. M. Pawłowski, Kraków 2000.
- Stabrawa A., *Z dziejów apteki Bonifacego i Kazimierza Cantellich serwitorów królewskich w Krakowie przy ul. Grodzkiej*, „Krakowski Rocznik Archiwalny” 2005, t. 11.
- Stabrawa A., *Z dziejów dwóch aptek w kamienicy nr 13 przy Rynku Głównym w Krakowie (część 2)*, „Krakowski Rocznik Archiwalny” 2001, t. 7.

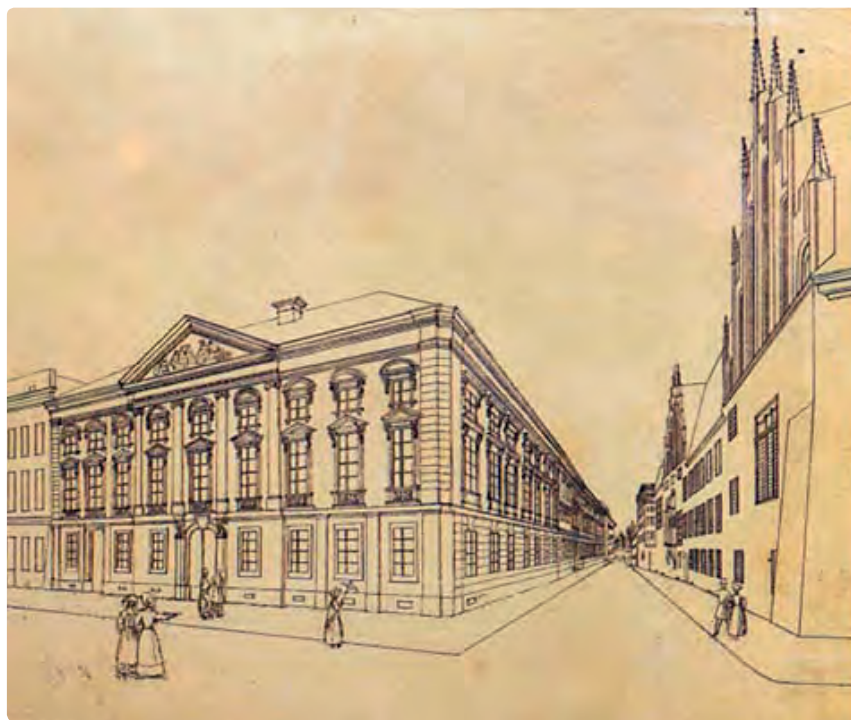
- Stachoń M., *Dzieje powstania i rozwoju aptek na obszarach działania b. Gremium Aptekarzy Krakowskich w latach 1802–1939*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. W. Roeske, Kraków 1978.
- Szostak J., *Farmakognozja, farmacja galenowa i aptekarstwo w renesansowych zielnikach polskich*, Warszawa 2006.
- Szumowski W., *Galicja pod względem medycznym za Jędrzeja Krupińskiego pierwszego protomedyka 1772–1783*, Lwów 1907.
- Świeżawski E., Wenda K., *Materiały do dziejów farmacji w dawnej Polsce. Urządzenia aptekarskie*, Warszawa 1882.
- Świeżawski E., Wenda K., *Materiały do dziejów Farmacji w dawnej Polsce od czasów najdawniejszych do chwili obecnej*, t. 4, Warszawa 1883.
- Urbanik M., *70 lat krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego*, Kraków 2018.
- Urbanik M., Jaworska K., *Wyroby krakowskich aptekarzy z przełomu XIX i XX w.*, „Farmacja Polska” 2017, nr 3.
- W.B., *Socjalizacja ustroju aptekarstwa*, „Farmacja Polska” 1951, nr 1–2.
- Weiss A., „Wspomnienia z przeszłości”, „Kronika Farmaceutyczna” 1902, nr 12.
- Wenda K., *Leki końskie stosowane w stajniach królewskich w Krakowie w latach 1550–1553*, „Wiadomości Weterynaryjne” 1919, nr 8.
- Wyrozumski J., *Dzieje Krakowa*, t. 1: *Kraków do schyłku wieków średnich*, red. J. Bieniarzówna, J.M. Małecki, Kraków 1992.
- Zwolińska E., *Organizacje zawodowe aptekarzy na ziemiach polskich 1795–1918*, „Thesaurus Apothecarii” 2012, nr 5.

FARMACJA NA UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM W LATACH 1783–1920

W 2. połowie XVIII w. w Europie zaczął się formować uniwersytecki model edukacji aptekarzy. We Francji dekretem króla Ludwika XVI powołano w 1777 r. Collège de

swym zasięgiem również Akademię Krakowską, nazwaną po reformie Szkołą Główną Koronną (dzisiejszy Uniwersytet Jagielloński).

1. *Collegium Physicum* w 1. połowie XIX w. Rycina Piotra Wrońskiego według rysunku A. Bakałowicza. Źródło: Wikipedia

Największe zasługi na tym polu przypisać trzeba Hugonowi Kołłątajowi (1750–1812). Dzięki jego reformatorskim działaniom w latach 1777–1786 powstała nowa struktura organizacyjna uczelni, obejmująca cztery kolegia: fizyczne, lekarskie, prawnicze i teologiczne. Rozpoczęto wykłady w języku polskim w duchu filozofii oświeceniowej. Na potrzeby nauk medycznych i matematycznych w latach 1787–1791 zbudowano Collegium Physicum przy ul. św. Anny, które dziś nosi imię tego wielkiego reformatora¹.

Najważniejszym osiągnięciem KEN w rozwoju nauk medycznych było niewątpliwie gruntowne reformowanie Wydziału Lekarskiego Szkoły Głównej Koronnej. Szczególne zasługi na tym polu przypisać trzeba Andrzejowi Badurskiemu (1740–1789). Jego projekt reorganizacji Wydziału

pt. *Propositio instituendi Collegii Medici causa facta* przewidywał m.in. zorganizowanie na Wydziale pięciu katedr,

Pharmacie. W tym samym roku powstała katedra farmacji na uniwersytecie w Pawii we Włoszech. Duch reformatorski dotarł również do Polski. W Krakowie w 1783 r. utworzona została Katedra Farmacji i Materii Medycznej, co było możliwe dzięki reformie szkolnictwa przeprowadzonej przez Komisję Edukacji Narodowej, która objęła

¹ *Collegium Physicum* powstało po przebudowie niedokończonego gmachu Konkultu Akademii Krakowskiej. U. Bęczkowska, *Collegium Kołłątaja*, Kraków 2018, s. 37.

w tym Katedry Farmacji i Materii Medycznej. Badurski utworzył także pierwszy w dziejach Rzeczypospolitej szpital kliniczny². Na zlecenie KEN Badurski przeprowadził też wizytację i przygotował projekt reorganizacji aptek krakowskich (1778)³.

Przejście od zawodowej, praktycznej formy kształcenia aptekarzy do dwuletnich studiów akademickich było w historii polskiej farmacji wydarzeniem o znaczeniu przełomowym. Kierowanie Katedrą Farmacji i Materii Medycznej powierzono krakowskiemu aptekarzowi i właścicielowi Apteki Pod Słońcem, doktorowi medycyny Janowi Andrzejowi Szasterowi (1746–1793), mianując go 12 maja 1783 r. pierwszym w Polsce profesorem farmacji i materii medycznej.

Wykłady przez niego prowadzone obejmowały zagadnienia z dziedziny farmacji stosowanej, farmakognozji, farmakologii, toksykologii, higieny, chemii farmaceutycznej, balneologii, chemii sądowej i nauki o środkach spożywczych. Studenci farmacji słuchali również wykładów z botaniki i chemii. Obydwa te przedmioty wykładał Jan Jaśkiewicz (1749–1809), a po nim od 1783 r. Franciszek Scheidt (1759–1807). Kurs dla studiujących farmację trwał wówczas dwa lata⁴.

Wobec faktu, że Szkoła Główna Koronna nie mogła zapewnić studentom odpowiedniej sali wykładowej ani też niezbędnej aparatury do ćwiczeń, profesor Szaster udostępnił pomieszczenia swojej apteki przy Rynku Głównym 43. Stamtąd też pochodzili wszystkie niezbędne do nauki surowce. W aptece powstał pierwszy „gabinet farmaceutyczny”, czyli wyposażona w sprzęt i surowce pracownia dla studentów. Utrzymywanie pierwszej katedry w Polsce zależało niemal w całości od zaangażowania oraz hojności jej pierwszego profesora.

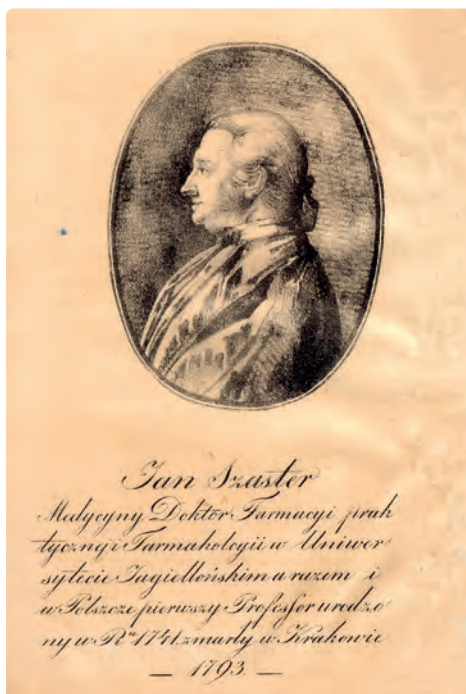
Szaster w swej aptece nie tylko edukował przyszłych magistrów, lecz zasilał sprzętem inne katedry prowadzące zajęcia dla studentów farmacji. Zajęcia w Aptece Pod Słońcem odbywały się do chwili urzędowania ok. 1790 r. pierwszej pracowni, zwanej Salą Farmacji, która mieściła się w pomieszczeniach Kolegium Fizycznego (Collegium Physicum) przy ul. św. Anny 6. Oprócz kilkudziesięciu preparatów pracownia miała też dobrze wyposażone laboratorium⁵.

Po śmierci Jana Szastera w 1793 r. farmację wykładał jego brat stryjeczny, doktor medycyny Antoni Szaster (1759–1837). Funkcję tę piastował do 1804 r. Za profesury

Jana Szastera, a także przez pierwsze cztery lata profesury Antoniego Szastera żaden ze studentów nie uzyskał dyplomu magistra farmacji. Pierwsze świadectwa zdanego egzaminu, kończącego dwuletni kurs farmacji w krakowskiej uczelni, zostały wydane dopiero w roku akademickim 1797/1798. Otrzymało je 15 absolwentów. Jako pierwsi świadectwo takie otrzymali w 1797 r. Samuel Hopen i Józef Sawiczewski. Ogółem w latach 1797–1804 studia ukończyło 51 absolwentów. Ukończenie kursu nie wiązało się jednak z awansem w aptekarskiej hierarchii, absolwent posiadał bowiem nadal status pomocnika aptekarskiego z adnotacją „dyplomowany”⁶.

Lata zaboru austriackiego wpłynęły negatywnie na nauczanie farmacji. W 1804 r. we wszystkich uczelniach monarchii

austriackiej, w tym w Szkole Głównej Koronnej, kurs farmacji skrócono do jednego roku, a program nauczania znacznie okrojono. Sytuacja ta uległa dalszemu pogorszeniu, kiedy od roku akademickiego 1804/1805 Katedra Farmacji i Materii Medycznej z powodu braku wśród kadry profesorskiej Wydziału Lekarskiego profesora farmacji była zmuszona zawiesić działalność⁷. Taki stan rzeczy utrzymywał się do 1809 r.

2. Jan Szaster (1746–1793). Litografia zamieszczona w „Pamiętniku Farmaceutycznym Krakowskim” z 1834 r. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

² K. Lejman, *Zarys dziejów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w okresie reformy Kołłątaja do lat sześćdziesiątych XIX w.*, w: *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej. Historia Katedr*, Kraków 1964, t. 2, s. 57–61.

³ Rozporządzenie aptek z zlecenia Prześwietnej Kommissji Edukacyjnej dnia 17 miesiąca października roku 1778 w Krakowie uczynione przez Andrzeja Badurskiego, „Rocznik Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim” 1841, t. 4, s. 38–48.

⁴ Z. Bela, *Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1783–1804*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. idem, Kraków 2008, s. 25.

⁵ Sprawozdanie Jana Śniadeckiego dla Komisji Edukacji Narodowej za rok 1790/1791, w: *Obchód 150-lecia nauk farmaceutycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim*, Kraków 1934, s. 11.

⁶ Z. Bela, *op. cit.*, s. 43.

⁷ A. Rzepiela, *Nauczanie farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1804–1857*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 47–48.

Po przyłączeniu Krakowa do Księstwa Warszawskiego podjęto próbę zreformowania krakowskiej uczelni i podniesienia poziomu nauczania. W 1809 r. zaproponowano objęcie Katedry Farmacji i Materii Medycznej i Higieny krakowskiemu aptekarzowi, magistrowi farmacji, Józefowi Sawiczewskiemu (1762–1825), który wcześniej dwukrotnie odmówił przyjęcia tego stanowiska, nie chcąc współpracować z władzami zaborczymi. W styczniu 1810 r. rozpoczął on zajęcia ze studentami, a po formalnym zatwierdzeniu Katedry przez Izbę Edukacyjną 1 lipca 1811 r. w sierpniu tegoż roku został mianowany profesorem⁸.

W tym czasie nauka farmacji nadal trwała rok. Program obejmował nauczanie mineralogii, zoologii i botaniki, które to przedmioty wykładał Alojzy Estreicher (1786–1852), chemii organicznej i nieorganicznej wykładanej przez Józefa Markowskiego (1758–1829) oraz farmacji wykładanej przez Józefa Sawiczewskiego. Profesor Sawiczewski opracował nowy program nauczania, który obejmował wykłady z propedeutyki farmaceutycznej, farmacji stosowanej, chemii farmaceutycznej i materii medycznej oraz toksykologii⁹. Od początku swojej działalności zabiegał o rozszerzenie programu kształcenia farmaceutów, uważając roczny kurs uniwersytecki za niewystarczający do zdobycia pełnej wiedzy z dziedziny farmacji, materii medycznej i toksykologii. W latach 1809–1811 kształcenie farmaceutów odbywało się na dwóch wydziałach: lekarskim i filozoficznym. Katedry oryktologii¹⁰, botaniki i chemii umieszczone były na Wydziale Filozoficznym, natomiast Katedra Higieny, Farmacji i Materii Medycznej pozostała na Wydziale Lekarskim¹¹.

Możliwość zreformowania nauczania w Szkole Głównej Krakowskiej pojawiła się po kongresie wiedeńskim w 1815 r. i po utworzeniu Rzeczypospolitej Krakowskiej. Nowy statut uchwalony w 1817 r.

zapewniał uczelni zwanej odąd Uniwersytetem Jagiellońskim szeroką autonomię w sprawach naukowych i kadrowych. Wykorzystując nowe możliwości, wydłużono studia farmaceutyczne do dwóch lat, a także rozszerzono program nauczania. Od 1818 r. prof. Józef Sawiczewski wprowadził do niego dwie nowe dyscypliny: deontologię oraz historię farmacji¹². Istotny dla podniesienia poziomu kształcenia był sam poziom przyjmowanych na studia kandydatów. Warunkiem koniecznym było ukończenie szkoły średniej i czteroletniej praktyki w aptece. Ten tryb postępowania utrzymał się, z małymi zmianami, do 1833 r.

W 1824 r. po raz pierwszy na świecie wręczono dyplomy magistra farmacji kobietom. Brzmi to może paradoksalnie, niemniej jednak pionierkami emancypacji kobiet na krakowskim uniwersytecie były zakonnice ze zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia, Filipina i Konstancja Studzińskie. Fakt ukończenia studiów farmaceutycznych przez kobiety w 1. połowie XIX w., gdy nie miały one możliwości studiowania, można uznać za wyjątkowy. Siostry pracowały wówczas w prowadzonej przez zakonnice aptece Szpitala św. Łazarza. Władze uniwersyteckie zarzucały zakonnikom aptekarkom niekompetencję i dążyły do tego,

by zarządzanie apteką przekazać odpowiednio przygotowanym do zawodu aptekarzom. W obliczu możliwości odebrania apteki zakon wydelegował dwie szarytki, Konstancję i Filipinę Studzińskie, aby zgłosiły władzom uniwersyteckim chęć złożenia wymaganych egzaminów w celu uzyskania dyplomu magistra farmacji. Chciano w ten sposób wytrącić argumenty o nieprzygotowaniu do pracy aptecznej. Ponieważ „przyzwoitość powołania nie dozwalała” im uczęszczać na publiczne wykłady, władze uniwersyteckie – z uwagi na fakt, że Studzińskie miały za sobą dziesięcioletnią praktykę zawodową – wyraziły zgodę, by przez rok przygotowywał je do egzaminów prof. Józef Sawiczewski.

Siostry Studzińskie przystąpiły do egzaminu ustnego obejmującego botanikę, zoologię, mineralogię, materię medyczną i ustawodawstwo sanitarne. Z powodu niecodzienności wydarzenia egzamin

3. Józef Sawiczewski (1762–1825). Litografia zamieszczona w „Pamiętniku Farmaceutycznym Krakowskim” z 1836 r. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

⁸ F.K. Skobel, *Wiadomość o stanie Wydziału Lekarskiego w Szkole Głównej Krakowskiej za Rządu Austriackiego*, Kraków 1842, s. 9–10, 24.

⁹ W. Roeske, *Dzieje katedr farmaceutycznych w Krakowie*, w: *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej...*, s. 644–645.

¹⁰ Oryktologia (późniejsza mineralogia) to dział geologii zajmujący się naukowym badaniem skamieniałości.

¹¹ A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 51.

¹² *Ibidem*, s. 47–48.

4. Dyplom magisterski Konstancji Studzińskiej (1824). Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

odbywał się nie na uniwersytecie, ale w Szpitalu św. Łazarza. Opinie egzaminatorów były pozytywne i siostry zostały dopuszczone do egzaminu praktycznego. Egzamin magisterski zdały 26 sierpnia 1824 r. Uzyskały pozytywną ocenę i 28 sierpnia złożyły rotę przysięgi, otrzymując dyplomy magisterskie¹³. Konstancja Studzińska (1787–1853) pracowała w aptece Szpitala św. Łazarza do 1831 r., po czym przeniosła się do Warszawy. Filipina Studzińska (1797–1877) po uzyskaniu dyplomu została skierowana do Poznania do Szpitala Przemienienia Pańskiego. Przez wiele lat pełniła swoją posługę w Poznaniu jako przełożona Domu Sióstr Przemienienia Pańskiego, komisarz Poznańskiego Komisarjatu Sióstr Miłosierdzia, a po 1850 r. wizytatorka prowincji poznańskiej. Dzięki kwalifikacjom zawodowym uzyskała możliwość kształcenia sióstr do pełnienia funkcji aptekarek szpitalnych. Postać Filipiny Studzińskiej została umieszczona wśród 200 wybitnych Polaków na alegorycznym obrazie Antoniego Tańskiego zatytułowanego *Polonia*, powstałego

¹³ L. Ekiert, Z. Bela, *Sprawa dyplomów magisterskich sióstr Studzińskich*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 105–115.

wego pomieszczenia, w którym w odpowiednich warunkach mogłyby być przechowywane zbiory Gabinetu Farmakognostycznego. Twierdził, że „sala wykładowa i przytykająca do niej izba, w której przechowywały się leki surowe, były tak ciemne, a nade wszystko tak wilgotne, że wszystko tam wkrótce pokrywało się pleśnią, butwiało i gniło, a więc jako nieprzydatne musiało być usuwanem i zastępowanem świeżymi lekami, które wyschły temuz samemu co i dawniejsze, ulegały losowi”¹⁷.

W 1835 r. Katedra Farmacji otrzymała pomieszczenia w sąsiadującym z Collegium Physicum budynku przy ul. Jagiellońskiej, w którym wcześniej znajdowała się Bursa Śmieszkowska. W pomieszczeniach tych znalazły miejsce zarówno sale dydaktyczne, jak i Gabinet Farmakognostyczny, który dzięki staraniom Sawiczewskiego wzbogacił się o wiele

5. Florian Sawiczewski (1797–1876). Fotografia wykonana w atelier J. Sebalda (dawniej W. Rzewuskiego) w Krakowie. Zbiory rodziny Sawiczewskich. Kopia przekazana do Muzeum Farmacji UJCM przez Andrzeja Sawiczewskiego

¹⁴ Obraz znajduje się w Klasztorze OO. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie.

¹⁵ Archiwum UJ, sygn. SI 411.

¹⁶ A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 77.

¹⁷ F.K. Skobel, *Gabinet Farmakognostyczny*, w: *Zakłady Uniwersyteckie w Krakowie*, Kraków 1864, s. 416.

cennych surowców. W 1836 r. prof. Florian Sawiczewski przejął także po zmarłym prof. Józefie Markowskim (1758–1829) prowadzony przez niego Gabinet Chemiczny. W kolejnych latach zbiory Gabinetu Farmakognostycznego rosły. By umożliwić ich eksponowanie, zakupiono odpowiednie meble i stoje. Surowce były także umieszczone w otwartych pudełkach kartonowych, oklejonych czerwonym papierem safianowym. W latach 50. XIX w. Gabinet przedstawiał się niezwykle okazale i wzbudzał ogromne zainteresowanie wśród Krakowian, z tego też powodu w każdą niedzielę był udostępniany publiczności¹⁸. Obecnie jego bogate zbiory znajdują się w pomieszczeniach Wydziału Farmaceutycznego przy ul. Medycznej 9. Uroczyste otwarcie nowej ekspozycji Gabinetu Farmakognostycznego, prezentującej zbiór zapoczątkowany przez prof. Floriana Sawiczewskiego, odbyło się z udziałem władz Wydziału Farmaceutycznego oraz zaproszonych gości 24 czerwca 2024 r.

W 1833 r. władze austriackie ogłosiły nowy Statut Organiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Statut ten, jakkolwiek niekorzystny dla uczelni (całkowicie likwidował autonomię uniwersytetu i podporządkowywał go komisarzowi rządowemu), wprowadzał pozytywne zmiany w nauczaniu farmacji¹⁹. Istotną zmianą w organizacji studiów farmaceutycznych było połączenie w 1833 r. Katedry Farmacji oraz Katedry Chemii Ogólnej i Zastosowanej znajdującej się dotąd na Wydziale Filozoficznym. Kierownictwo nowej Katedry Chemii i Farmacji, ulokowanej odtąd przy Wydziale Lekarskim, powierzono profesorowi Florianowi Sawiczewskiemu. Przejął on również obowiązek prowadzenia wykładów z obu tych dziedzin. Program studiów został zwiększony do trzech lat. Stan taki utrzymał się do września 1850 r., kiedy to ponownie skrócono program studiów farmaceutycznych do dwóch lat²⁰, a Katedra Chemii i Farmacji powróciła do Wydziału Filozoficznego. Rok później Katedry rozdzielono. Katedra Farmacji powróciła na Wydział Lekarski – wykłady z farmakognozji, farmacji praktycznej, techniki farmaceutycznej oraz chemii farmaceutycznej i sądowo-policijnej prowadził profesor Florian Sawiczewski, a Katedra Chemii, jako oddzielna jednostka, została powierzona prof. Emilowi Czyrniańskiemu (1824–1888).

W 1857 r. prof. Sawiczewski przeszedł na emeryturę. Decyzją Ministerstwa Wyznań i Oświecenia Publicznego Katedra Farmacji została wówczas zlikwidowana.

Pretekstem do likwidacji był brak następcy. Konsekwencją tego było zaprzestanie nauczania na uniwersytecie farmacji stosowanej, które zostało przeniesione do aptek, gdzie można było tę wiedzę zdobyć w ramach kilkuletniej praktyki zawodowej. Natomiast wykłady z farmakognozji powierzono profesorowi Fryderykowi Skoblowi (1806–1876). Od tej pory kierowana przez niego od 1833 r. na Wydziale Lekarskim Katedra Patologii, Terapii Ogólnej i Materii Medycznej przemianowana została na Katedrę Patologii, Terapii Ogólnej, Farmakognozji i Farmakologii. Pozostałe przedmioty potrzebne farmaceutom były wykładane na Wydziale Filozoficznym²¹.

Zasługi Floriana Sawiczewskiego dla farmacji są znaczące. Wprowadził farmakognozę jako odrębny przedmiot do programów wykładów, wyodrębniając go z dawnej „farmacji i materii medycznej”, jest autorem wielu publikacji naukowych, założył oraz był redaktorem i wydawcą „Pamiętnika Farmaceutycznego Krakowskiego”, który ukazywał się w latach 1834–1836. Wraz z jego odejściem na emeryturę zakończył się korzystny okres dla rozwoju farmacji na krakowskiej uczelni.

Działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna Józefa, Juliana i Floriana Sawiczewskich wywarła znaczący wpływ na rozwój polskiej farmacji w 1. połowie XIX w. Okres ten bywa niekiedy nazywany przez historyków „erą Sawiczewskich”. Pamięć o ich doniosłym wkładzie w rozwój nauczania farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim, zwłaszcza Józefa i Floriana Sawiczewskich, a także wysoka ocena ich postawy społecznej i roli, jaką odegrali w życiu ówczesnego Krakowa, jest żywa do dzisiaj. Jedna z ulic w mieście nosi od 1977 r. imię Józefa i Floriana Sawiczewskich²².

Kolejne lata po zakończeniu aktywności zawodowej przez Floriana Sawiczewskiego to stopniowe obniżanie poziomu studiów farmaceutycznych w Krakowie. Zahamowanie rozwoju nauk farmaceutycznych spowodowane było faktem, że kolejnymi wykładowcami nie byli już farmaceuci, lecz profesorowie Wydziału Lekarskiego i Filozoficznego (m.in. lekarze i chemicy), i mimo ich pozytywnego stosunku do tych nauk nie odzyskały one dawnego poziomu²³. Ten stan rzeczy w dużej mierze uwarunkowany był również sytuacją polityczną. W owych przełomowych dla uniwersytetu krakowskiego czasach losy farmacji toczyły się ze zmiennym szczęściem.

¹⁸ W. Roeske, *Nauki farmaceutyczne...*, s. 17.

¹⁹ *Ibidem*, s. 80.

²⁰ W. Roeske, *Uniwersyteckie studium farmaceutyczne w Krakowie 1783–1983*, „Farmacja Polska” 1984, t. XL, nr 1, s. 9–13.

²¹ L. Samborska, *Sytuacja polityczna w połowie XIX wieku i jej wpływ na nauczanie na Uniwersytecie Jagiellońskim*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 117–121.

²² A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 104.

²³ R. Rembieniński, B. Kuźnicka, *Historia farmacji*, Warszawa 1972, s. 272.

Od 1859 r. przebieg i warunki wstąpienia na studia farmaceutyczne na terenie monarchii austro-węgierskiej regulowało rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświaty. Wymagało ono od kandydatów ukończenia czwartej klasy gimnazjalnej oraz odbycia dwuletniej praktyki aptecznej zakończonej egzaminem tyrocynalnym (uczniowskim), złożonym przed komisją egzaminacyjną Gremium Aptekarskiego. Studia były dwuletnie. W latach 70. i 80. XIX w. studia farmaceutyczne były płatne. Poza czesnym studenci opłacali również egzaminy. W 1889 r. podniesiono kandydatom poprzeczkę i na studia mogli być przyjmowani uczniowie, którzy ukończyli sześć klas gimnazjalnych. Studentów farmacji nie obowiązywała matura, należeli do kategorii „nieimatrikułowanych słuchaczy nadzwyczajnych”²⁴.

Stopniowe podnoszenie poziomu kształcenia studentów farmacji odbiło się bardzo korzystnie na postrzeganiu studiów farmaceutycznych. Przyjęła się nawet w potocznym języku nazwa „studium farmaceutycznego”, choć w praktyce takowe nie istniało. Postępowe środowiska farmaceutyczne zgłaszały liczne postulaty, które miały podnieść poziom studiów, jak choćby konieczność uzyskania egzaminu maturalnego przed wstąpieniem na studia czy wydłużenie czasu ich trwania do trzech, a nawet czterech lat²⁵. Postulaty te niestety nie zostały przyjęte.

Niezwykle ważnym wydarzeniem nie tylko w dziejach krakowskiej farmacji, ale również Uniwersytetu Jagiellońskiego było przyjęcie na studia kobiet. Siedemdziesiąt lat po tym, jak siostry zakonne Filipina i Konstancja Studzińskie uzyskały dyplomy, w 1894 r. zgodę na uczestnictwo w zajęciach oraz wykładach z farmacji na krakowskiej uczelni uzyskały kolejne trzy studentki. Było to możliwe dzięki rozporządzeniu austriackiego Ministerstwa Wyznań i Oświaty z 1878 r., które na zasadzie wyjątku dopuszczało kobiety do uczelni wyższych w charakterze gości, czyli tzw. hospitantek. Za pozwoleniem Senatu przybyłe z Warszawy aptekarki Stanisława Dowgiałło, Janina Kosmowska i Jadwiga Sikorska (później Klemensiewiczowa) rozpoczęły naukę na Wydziale Filozoficznym, jako studentki farmacji. W przyjęciu na studia pomogły im świadectwa pomocników aptekarskich (w Małopolsce równoznaczne ze stopniem asystenta) uzyskane na kursach farmaceutycznych prowadzonych w Warszawie przez Alfonsa Bukowskiego, które uznano za równorzędne męskiej maturze i uprawniające do studiów. Nowe studentki musiały każdorazowo

uzyskać zgodę od poszczególnych profesorów na uczęszczanie na ich wykłady, mogły zdawać kolokwia, ale nie miały prawa do otrzymania dyplomu po ukończeniu uniwersytetu. Wynikało to z decyzji Ministerstwa Wyznań i Oświaty, a także z zarządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zakazującego kobietom pracy w zawodzie lekarskim i aptekarskim. Dopiero po dwóch latach od ukończenia hospitacji na UJ, po wielu staraniach, uzyskały zgodę na zdawanie egzaminu magisterskiego. W piśmie informującym Jadwigę Klemensiewiczową o możliwości przystąpienia do egzaminu magisterskiego napisano: „Jego Ekscelencja Pan Minister Wyznań i Oświecenia restryktem z dnia 7 lutego 1898 r., l. 742, przychylił się, na wniosek grona Profesorów Wydziału Filozoficznego C.K. Uniwersytetu w Krakowie przedstawiony w porozumieniu z Gronem Profesorów Wydziału Lekarskiego, do prośby Pani o przypuszczenie Jej do egzaminu celem osiągnięcia dyplomu magistra farmacji. – Na dyplomie tym ma być jednak wyraźnie zaznaczone, że Jej nie uprawnia do wykonywania praktyki w krajach w Radzie Państwa reprezentowanych”²⁶.

Jak więc widać, zdobycie tytułu magistra farmacji przez kobietę *de facto* nie dawało pełnych, równych mężczyznom uprawnień zawodowych. Po przetarciu szlaków przez pierwsze aptekarki, kolejne cztery kobiety pojawiły

6. Trzy pierwsze studentki farmacji Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1894–1896. Od lewej: Stanisława Dowgiałło, Jadwiga Sikorska, Janina Kosmowska. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

²⁴ Zbiór ustaw uniwersyteckich, Kraków 1890, s. 78–86.

²⁵ M. Bilek, *Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 123–154.

²⁶ K. Sikora, *Pierwsze kobiety na Uniwersytecie Jagiellońskim*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2007, t. 3, s. 254–258.

się na farmacji dopiero w roku akademickim 1908/1909. Obecność kobiet w zawodzie w pierwszych latach XX w. była już ugruntowana i, jak dowodzą statystyki, studia farmaceutyczne w 1910 r. ukończyły cztery kobiety, w 1911 – dwie, a w 1912 – pięć. W kolejnych latach ich liczba systematycznie rosła²⁷. W okresie międzywojennym liczba kobiet studiujących farmację zawsze przewyższała liczbę mężczyzn, np. w roku 1927/1928 było to 71 mężczyzn i 88 kobiet, w roku 1928/1929 – 64 mężczyzn i 90 kobiet, a w roku 1929/1930 – 60 mężczyzn i 85 kobiet.

Cennym źródłem do poznania uniwersyteckich zwyczajów, warunków nauki, reakcji środowiska, nastroju profesorów w czasie studiów pierwszych trzech studentek farmacji jest napisana przez jedną z nich, Jadwigę Sikorską-Klemensiewicz, książka *Przebojem ku wiedzy. Wspomnienia jednej z pierwszych studentek krakowskich z XIX wieku*²⁸.

Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego (1920–1947)

Odzyskanie przez Polskę niepodległości stworzyło nowe warunki dla rozwoju studiów farmaceutycznych. W dniu 19 października 1920 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ogłosiło *Statut Oddziału Farmaceutycznego w Uniwersytetach* wprowadzający nowe zasady organizacji studiów. Wydłużono okres studiów farmaceutycznych do trzech lat oraz wprowadzono obowiązek posiadania przez kandydatów na studia matury. *Statut* zakładał, że oddziały farmaceutyczne są jedynie formą przejściową na drodze do powstania samodzielnych wydziałów farmaceutycznych.

Władze Uniwersytetu Jagiellońskiego podporządkowały się zaleceniom Ministerstwa i w 1920 r. przy Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego powstał Oddział Farmaceutyczny. Jego dyrektorem w latach 1920–1926 był profesor chemii Karol Dziewoński (1876–1943).

7. Karol Dziewoński (1876–1943), dyrektor Oddziału Farmaceutycznego do 1926 r.
Źródło: Wikipedia

Jego następcą w r. 1926 został prof. Tadeusz Estreicher (1871–1952), który kierował Oddziałem do 1947 r.²⁹

Środowisko aptekarskie Krakowa wspierało finansowo działalność Oddziału Farmaceutycznego zarówno w fazie jego tworzenia, jak i w całym okresie działalności. Jedną z inicjatyw było zorganizowanie i sfinansowanie Kursów Maturycznych dla studentów, którzy rozpoczęli studia bez zdanego egzaminu dojrzałości. Kandydaci bez matury przyjmowani byli jako wolni słuchacze i mieli w ciągu studiów uzupełnić ten egzamin³⁰. Wydział wspierało finansowo Towarzystwo „Unitas”, a także Towarzystwo Przyjaciół Wydziałów i Oddziałów Farmaceutycznych. Z jego inicjatywy podjęto m.in. budowę Ogrodu Roślin Leczniczych

przy Ogrodzie Botanicznym UJ.

8. Tadeusz Estreicher (1871–1952), dyrektor Oddziału Farmaceutycznego w latach 1926–1947. Źródło: Wikipedia

²⁷ M. Bilek, *Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim...*, s. 160.

²⁸ J. Klemensiewiczowa, *Przebojem ku wiedzy. Wspomnienia jednej z pierwszych studentek krakowskich XIX wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1961.

²⁹ „Kronika Farmaceutyczna” 1920, nr 15, s. 91–93.

³⁰ M. Bilek, *Historia Oddziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (1920–1947)*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 230.

Kolejne zmiany organizacyjne przyniosło rozporządzenie z dnia 1 października 1930 r., wprowadzające w miejsce trzyletnich studia czteroletnie. Miało to na celu podniesienie rangi studiów farmaceutycznych i uczynienie ich w pełni godnymi miana „studiów uniwersyteckich”³¹.

Ważnym wydarzeniem w dziejach Oddziału Farmaceutycznego było nadanie pierwszego w historii tej instytucji tytułu doktora farmacji. Uzyskała go w 1939 r. mgr farmacji Anna Pilecka, absolwentka krakowskiej uczelni. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że pierwsza w dziejach Oddziału docentura nadana została w styczniu 1947 r. dr Irenie Turowskiej, adiunktowi Zakładu Botaniki Farmaceutycznej. Oba te fakty świadczą niezbicie o ważnej roli kobiet w krakowskiej farmacji.

W przededniu II wojny światowej Oddział Farmaceutyczny UJ po dwudziestu latach istnienia był dobrze zorganizowaną i szybko rozwijającą się instytucją. Niestety wybuch wojny i okres okupacji hitlerowskiej przerwał naukowo-dydaktyczną działalność Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ogromnym ciosem, jakiego doznało środowisko naukowe, była przeprowadzona 6 listopada 1939 r. niemiecka akcja pacyfikacyjna – tzw. *Sonderaktion Krakau* (w niemieckich dokumentach określana jako *Aktion gegen Universitätsprofessoren – Akcja przeciwko profesorom uniwersyteckim*). Wśród aresztowanych profesorów i asystentów Uniwersytetu Jagiellońskiego znaleźli się także wykładowcy Oddziału Farmaceutycznego, m.in. Stanisław Skowron, Józef Hano, Tadeusz Estreicher, Marek Gatty-Kostyal, Aleksander Kocwa. Ich szczęśliwy powrót z obozów koncentracyjnych umożliwił wznowienie zajęć uniwersyteckich, oczywiście w zmienionej, konspiracyjnej formie. W 1942 r. zorganizowano Tajny Uniwersytet pod kryptonimem „Spółdzielnia”, a w jego ramach – dzięki ogromnemu zaangażowaniu prof. Stanisława Skowrona – również osobne studium farmaceutyczne, na które uczęszczało łącznie około 120 słuchaczy. Tajne komplety z farmacji, podobnie jak i wszystkie inne zajęcia, działały pod konspiracyjnymi nazwami. Studia farmacji otrzymały nazwę „firma Bujwid”³².

Ciekawą kartę w historii zapisały wojenne losy fabryki chemiczno-

-farmaceutycznej „Dr A. Wander Spółka Akcyjna” (obecnie „Teva”). Brak narzuconego nadzoru niemieckiego sprawił, że w murach fabryki znaleźli zatrudnienie i tym samym schronienie krakowscy profesorowie chemii i farmacji, m.in. prof. chemii organicznej Karol Dziewoński, prof. farmacji stosowanej Marek Gatty-Kostyal oraz prof. farmakologii Janusz Supniewski. Przez cały okres okupacji pracowali oni w tajnym laboratorium, które prowadziło badania nad sulfamidami oraz preparatami o działaniu hormonalnym³³.

Po wyzwoleniu Krakowa spod okupacji hitlerowskiej w styczniu 1945 r. Uniwersytet Jagielloński wznowił swą działalność naukową i dydaktyczną. Po kolejnej reorganizacji Oddział Farmaceutyczny wszedł w skład Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, który wyodrębniono z Wydziału Filozoficznego. Tak jak przed wybuchem wojny kierował nim profesor Tadeusz Estreicher. Zajęcia dla studentów Oddziału Farmaceutycznego rozpoczęły się w kwietniu. Dzięki tajnym kompletom można było od razu rozpocząć zajęcia na wszystkich czterech latach studiów. Studenci Tajnego Uniwersytetu musieli jednak uzupełnić wiele godzin ćwiczeń przewidzianych przez oficjalny program. Mimo że do końca września 1945 r. udało się wstępnie skompletować obsadę wszystkich zakładów i zatrudnić wykładowców i asystentów do prowadzenia ćwiczeń i wykładów zleconych, Oddział borykał się z dużymi brakami kadrowymi. Problemem były również warunki lokalowe i sprzętowe. Z wydatną pomocą przyszła wówczas krakowska Okręgowa Izba Aptekarska,

kilkukrotnie wspierając działalność Oddziału znacznymi dotacjami.

Wydział Farmaceutyczny (1947–2025)

Ważnym krokiem do zmiany systemu nauczania farmacji w Polsce było utworzenie w 1926 r. Wydziału Farmaceutycznego na Uniwersytecie Warszawskim. Wzorem Warszawy władze krakowskiego Oddziału Farmaceutycznego UJ podjęły w 1945 r. starania o przekształcenie go w samodzielny wydział farmaceutyczny. Konieczność jego utworzenia motywowano

9. Stanisław Skowron (1900–1976). Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

³¹ J. Muszyński, *Krótki zarys dziejów nauk farmaceutycznych w Polsce*, „Kronika Farmaceutyczna” 1931, nr 19–20, s. 234–242.

³² M. Bilek, *Historia Oddziału Farmaceutycznego...*, s. 264–272.

³³ P. Misterek, *Światowa kariera fabryki z Krakowa*, <https://www.kierunekfarmacja.pl/arttykul,6931,swiatowa-kariera-fabryki-z-krakowa.html> – dostęp: 2 IV 2025.

szybkim postępem nauk farmaceutycznych, rosnącymi potrzebami szybko rozwijającego się przemysłu farmaceutycznego oraz koniecznością ujednolicenia kształcenia farmaceutów. Dzięki wsparciu ze strony władz Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UJ, przy którym wówczas działał Oddział Farmaceutyczny, oraz życzliwemu stanowisku ówczesnego rektora Uniwersytetu prof. Franciszka Waltera, pomimo negatywnej opinii Senatu Akademickiego, który domagał się utrzymania dotychczasowej struktury organizacyjnej, ustanowienie w roku akademickim 1947/1948 Wydziału Farmaceutycznego stało się faktem. W dniu 9 września 1947 r. Ministerstwo Oświaty wydało rozporządzenie z mocą obowiązującą od 1 września o oddzieleniu Oddziału Farmaceutycznego od Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego i utworzeniu samodzielnego Wydziału Farmaceutycznego przy Uniwersytecie Jagiellońskim. Wydział miał obejmować pięć dotychczas istniejących Katedr – Botaniki Farmaceutycznej, Farmakognozji, Chemii Ogólnej, Chemii Farmaceutycznej i Farmacji Stosowanej. Kadra naukowa i naukowo-techniczna Wydziału liczyła wówczas 40 osób. Rok akademicki 1947/1948 rozpoczęło 356 studentów (71 mężczyzn i 285 kobiet). Pierwszym dziekanem wybrany został jednogłośnie na pierwszym, konstytuującym, posiedzeniu Rady Wydziału 16 września 1947 r. prof. Marek Gatty-Kostyal (1886–1965), prodziekanem zaś prof. Aleksander Kocwa (1901–1959). Na pamiątkę tego ważnego dla krakowskiej farmacji wydarzenia zarząd krakowskiej Izby Aptekarskiej ufundował łańcuch, a rok później wspólnym wysiłkiem izb krakowskiej, katowickiej i rzeszowskiej ufundowano berło zwieńczone rzeźbą przedstawiającą Szymona Syreniusza (1540–1611), autora wydanego w 1613 r. *Zielnika* – najwybitniejszego polskiego dzieła botaniczno-lekarskiego okresu renesansu. Insygnia te znajdują się obecnie w stałej

10. Rzeźba Szymona Syreniusza (1540–1611) wieńcząca berło dziekana Wydziału Farmaceutycznego. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

11. Profesor Marek Gatty-Kostyal (1886–1965), pierwszy dziekan Wydziału Farmaceutycznego. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

ekspozycji Muzeum Farmacji UJ CM i są wypożyczane na wszystkie uroczystości z udziałem Dziekana Wydziału Farmaceutycznego.

Program studiów farmaceutycznych w okresie 1947–1949 obejmował trzy lata i dwa trymestry. W pierwszych latach powojennych farmacja cieszyła się dużą popularnością. Warunkiem przyjęcia na studia było pomyślne zdanie egzaminu wstępnego obejmującego oprócz zagadnień związanych z kierunkiem studiów również tematykę społeczną, polityczną i gospodarczą. Jeżeli liczba zgłoszeń przekraczała ustaloną liczbę miejsc, spośród kandydatów, którzy pomyślnie zdali egzamin, pierwszeństwo miały dzieci robotników, chłopów oraz inteligencji pracującej ze środowisk mających utrudniony dostęp do kultury i nauki, żołnierze aktywnie uczestniczący w działaniach wojennych 1939–1945 oraz kandydaci legitymujący się zaświadczeniem o rocznej pracy w organizacjach młodzieżowych lub pracą fizyczną w placówkach służby zdrowia³⁴.

Nowy okres krakowskiego Wydziału Farmaceutycznego rozpoczął się z chwilą utworzenia w 1949 r. Akademii Medycznej, w której składzie obok Wydziału Lekarskiego znalazł się również Wydział Farmaceutyczny. Rozporządzeniem Rady Ministrów z 24 października 1949 r. utworzono w Polsce sześć Akademii Lekarskich pod bezpośrednim zarządem Ministerstwa Zdrowia. Krakowska Akademia Lekarska faktycznie rozpoczęła swą działalność 1 stycznia 1950 r., przyjmując w marcu tego samego roku nazwę Akademia Medyczna, a w 1973 r., w setną rocznicę urodzin Mikołaja

³⁴ Rozporządzenia Ministra Oświaty z 19 maja 1948 r., w: *Spis wykładów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rok akademicki 1948/1949*, Kraków 1948, s. 5-6.

Kopernika, wybitnego astronoma i lekarza, przyjęła jego imię³⁵.

W tym czasie Wydział Farmaceutyczny tworzyło pięć katedr oraz 14 niezwiązanych z katedrami pracowni. Niewystarczająca liczba katedr dla przewidzianych programem studiów przedmiotów zmuszała Wydział do korzystania z gościnności katedr Uniwersytetu Jagiellońskiego. W kolejnych latach w związku ze zmianami w programie studiów zmieniała się również struktura Wydziału, powstawały nowe katedry, zakłady i pracownie.

Od 1965 r. zmieniły się zasady przyjęć na studia. Stosowano system anonimowy, punktowy, uwzględniający dodatkowe punkty preferencyjne za pochodzenie chłopskie i robotnicze. Zasady takie obowiązywały do 1976 r., kiedy to wprowadzono egzamin testowy złożony z 300 pytań obejmujących takie przedmioty jak chemia, biologia i fizyka, kandydaci zdawali też pisemny egzamin z języka obcego. Preferencyjne punkty za pochodzenie obowiązywały do 1990 r. Od 1991 r. w związku z tym, że zgodnie z ustaleniami Ministerstwa Zdrowia uczelnie mogły same decydować

o formie egzaminu wstępnego, na krakowskim Wydziale Farmaceutycznym postanowiono zrezygnować z egzaminu testowego oraz ustalono, że egzamin nie będzie obejmował fizyki. W 1991 r. obowiązywał egzamin pisemny z biologii, chemii i języka obcego oraz egzamin ustny z chemii. Od roku akademickiego 1992/1993 uchwałą Senatu Akademii Medycznej wprowadzono egzamin testowy złożony ze 100 pytań z biologii, chemii i języka obcego³⁶. Stan taki był utrzymywany do momentu wprowadzenia tzw. nowej matury w 2005 r. O tego momentu warunkiem otrzymania indeksu w postępowaniu konkursowym było uzyskanie odpowiedniej liczby punktów na egzaminie maturalnym z zakresu biologii i chemii na poziomie rozszerzonym oraz wyniki tzw. testu kompetencyjnego. W następnych latach z testu zrezygnowano, pozostając przy wynikach egzaminu maturalnego³⁷.

Środowisko akademickie nigdy się nie pogodziło z odłączeniem wydziałów medycznych od Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kilkakrotnie podejmowano próby ponownej integracji z Uniwersytetem – po raz pierwszy w 1956 r. Ministerstwo Zdrowia nie zaakceptowało wtedy tej propozycji, zgodzono się jedynie na nowe godło, symbolizujące związek Akademii Medycznej z Uniwersytetem

12. Laboratorium Katedry Farmacji Stosowanej (ul. Krupnicza 16) 1948 r. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

13. Laboratorium Katedry Chemii Organicznej (ul. Lea) 1975 r. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

³⁵ M. Urbanik, *Historia Wydziału Farmaceutycznego w Krakowie (1947–2008)*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 320.

³⁶ *Ibidem*, s. 327–328.

³⁷ *Ibidem*, s. 335.

Jagiellońskim. Po raz kolejny próbę powrotu do UJ podjęto w 1981 r., jednak sytuacja polityczna nie sprzyjała wówczas realizacji takiej inicjatywy. Kolejne i, jak się okazało, skuteczne działania podjęto na początku lat 90. Sprzyjały im przemiany polityczne i gospodarcze, jakie zaszły w Polsce po 1989 r. W dniu 12 maja 1993 r. wszystkie wydziały dotychczasowej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika zostały oficjalnie przyłączone do Uniwersytetu Jagiellońskiego jako Collegium Medicum. Uroczystość reintegracji odbyła się z udziałem wielu distinguished gości. Pochód ubranych w togi profesorów krakowskich uczelni przeszedł z Collegium Maius do Collegium Novum, gdzie główną uroczystość prowadzili ówczesny Rektor UJ prof. Andrzej Pelczar i Rektor Akademii Medycznej prof. Andrzej Szczeklik.

Rok 1993 był podwójnie ważną datą w historii Wydziału Farmaceutycznego, gdyż we wrześniu przekazano do użytku część pomieszczeń w nowo wybudowanej siedzibie Wydziału przy ul. Medycznej 9. Jej otwarcie pozwoliło na przeniesienie w pierwszej kolejności tych katedr i zakładów, których dalszy byt w dotychczasowych lokalizacjach był niemożliwy.

Warunki lokalowe Wydziału w tym okresie były dramatyczne – od początku funkcjonowania Wydziału jednostki znajdowały się w pomieszczeniach wynajętych,

ciasnych i niespełniających norm bezpieczeństwa w trakcie prowadzenia badań i ćwiczeń laboratoryjnych. Katedry i zakłady były rozrzucone w licznych budynkach w różnych częściach Krakowa. Liczba studentów przyjmowanych na pierwszy rok dwukrotnie przekraczała liczbę studentów z okresu międzywojennego, natomiast baza lokalowa pozostawała praktycznie niezmieniona.

Przez wiele lat kolejne władze Wydziału podejmowały próby poprawy warunków lokalowych. Planowano m.in. dobudowanie skrzydła do znajdującego się przy ul. Ingardena gmachu Wydziału Chemii UJ, budowę gmachu dla Wydziału przy ul. Lubicz, a później przy rondzie w Bronowicach. Podejmowano też wiele – bezskutecznych – prób pozyskania lub wynajęcia różnych lokali na terenie Krakowa.

W 1958 r. ówczesne władze miasta przydzieliły teren w Prokocimiu na budowę całego kompleksu Akademii Medycznej. Przedsięwzięcie to miało być finansowane przez Ministerstwo Zdrowia, a otwarcie planowano w 1963 r. W związku z planowaną budową nowej siedziby dla Wydziału wstrzymano wszelkie fundusze na bieżące remonty pomieszczeń katedr i zakładów. Dopiero w 1975 r. podjęto uchwałę zatwierdzającą założenia projektowe dla budynków nowej siedziby Wydziału

14. Ogród roślin i budynek Wydziału Farmaceutycznego w latach 90. XX w. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

w Prokocimiu. Rozpoczęte w 1981 r. prace budowlane zakończono dopiero po 12 latach.

Rok akademicki 1993/1994 studenci farmacji i pracownicy Wydziału rozpoczęli w nowo oddanej części budynku Wydziału Farmaceutycznego przy ul. Medycznej 9, ale uroczyste otwarcie całego kompleksu odbyło się dopiero w 1999 r. i zbiegło się z obchodami 600-lecia Odnowienia Akademii Krakowskiej. W latach 2018–2020 budynek przeszedł gruntowny remont, związany przede wszystkim z termomodernizacją. Wykonano m.in. docieplenie gruntu, wymianę oraz docieplenie elewacji wszystkich budynków (od A do J), wymianę okien i kompleksową wymianę instalacji CO.

ostatnich dziesięciu lat zgłoszono i zarejestrowano 23 patenty na wynalazki opracowane przez pracowników Wydziału, a następnych 11 zgłoszonych czeka na udzielenie prawa patentowego, zrealizowano też cztery komercyjne projekty badawcze oraz zawarto cztery umowy MTA (*Material Transfer Agreements*).

Naukowcy z Wydziału Farmaceutycznego UJ CM odnoszą znaczące sukcesy, zdobywając finansowanie na swoje badania w konkursach Narodowego Centrum Nauki. W 2024 r. w konkursach OPUS i PRELUDIUM dofinansowanie do projektów zdobyli prof. Karolina Pytka oraz Jan Łazur. W 2025 r. w gronie laureatów konkursów Narodowego Centrum Nauki: OPUS-28 i SONATA-20 zna-

15. Budynek Wydziału Farmaceutycznego w latach 20. XXI w. Fot. Wydział Farmaceutyczny UJ CM

Nowoczesna baza dydaktyczna oraz polepszenie zasobu aparatury naukowej pozwoliło na intensyfikację i podniesienie poziomu badań naukowych. Poszerzony został zakres współpracy międzynarodowej zarówno na poziomie naukowym, jak i dydaktycznym. Wydział aktywnie włączył się w działalność Europejskiego Stowarzyszenia Wydziałów Farmaceutycznych (EAFP), którego członkiem został w 2000 r.

Pracownicy Wydziału Farmaceutycznego realizują wiele projektów naukowych, grantów, czego efektem są wysoko punktowane publikacje naukowe, patenty itp. W latach 2014–2018 zrealizowano 110 grantów naukowych na sumę ponad 50 000 000 zł, a obecnie realizowane jest 28 grantów na sumę ok. 29 000 000 zł. W ciągu

lasy się: dr hab. Monika Marcinkowska oraz dr Anna Górka, a wśród laureatów konkursu MINIATURA 9, którzy otrzymują finansowanie na badania wstępne i pilotażowe, znalazły się dwie badaczki z naszego Wydziału: dr Oktawia Osiecka oraz dr Karolina Witek.

Naukowcy Wydziału Farmaceutycznego znajdują się w gronie TOP 2% najlepszych naukowców na świecie. Ranking ten jest opracowywany przez Uniwersytet Stanforda we współpracy z wydawnictwem Elsevier i przedsiębiorstwem SciTech Strategies i ocenia cały dorobek naukowy poszczególnych badaczy według indeksu bibliometrycznego. W 2020 r. do tego grona należeli prof. dr hab. Gabriel Nowak, prof. dr hab. Anna Wesołowska i prof. dr hab. Katarzyna Kieć-Kononowicz. W 2021 r.

16. Laboratorium Katedry Chemii Organicznej w latach 20. XXI w. Fot. Wydział Farmaceutyczny UJ CM

wśród najlepszych znalazło się pięcioro pracowników Wydziału Farmaceutycznego UJ CM: prof. dr hab. Katarzyna Kieć-Kononowicz, prof. dr hab. Barbara Malawska, prof. dr hab. Gabriel Nowak, prof. dr hab. Radosław Śpiewak i prof. dr hab. Anna Wesołowska, w r. 2023: prof. dr hab. Gabriel Nowak, prof. dr hab. Radosław Śpiewak, prof. dr hab. Anna Wesołowska, prof. dr hab. Bogusława Budziszewska, a w r. 2024: prof. Gabriel Nowak, prof. Radosław Śpiewak, prof. Halina Ekiert, prof. Anna Wesołowska, prof. Bogusława Budziszewska oraz prof. Katarzyna Kieć-Kononowicz.

Na liście naukowców najczęściej cytowanych w 2022 r. znaleźli się prof. Halina Ekiert, prof. Gabriel Nowak, dr hab. Agnieszka Szopa, dr hab. Paweł Paśko prof. UJ, prof. Katarzyna Młyniec oraz prof. Kinga Sałat. W r. 2023 byli to: prof. Agnieszka Szopa, prof. Halina Ekiert, prof. Katarzyna Młyniec, prof. Gabriel Nowak, dr hab. Wirginia Krzyściak, prof. Anna Wesołowska, prof. Kinga Sałat, prof. Irma Podolak, a w r. 2024: prof. Halina Ekiert, prof. Agnieszka Szopa, prof. Bożena Muszyńska, prof. Gabriel Nowak, dr hab. Wirginia Krzyściak,

prof. Kinga Sałat, prof. Katarzyna Młyniec, prof. Radosław Śpiewak oraz prof. Irma Podolak.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, a także postęp nauk farmaceutycznych i medycznych, wymusił wprowadzenie zmian w programie studiów. Od roku akademickiego 2000/2001 znacznie zwiększono ofertę zajęć fakultatywnych oraz wprowadzono system punktów kredytowych (*European Credit Transfer System – ECTS*). W ramach harmonizacji treści oraz metod kształcenia w dziedzinie farmacji i zgodnie z zaleceniami UE w 2004 r. do programu studiów wprowadzono sześciomiesięczny staż w aptece ogólnodostępnej lub szpitalnej, przedłużając tym samym studia do pięciu i pół roku.

W połowie lat 90., w odróżnieniu od lat 80., gdy niejednokrotnie nie udawało się wypełnić limitów studentów w czasie rekrutacji, znacznie wzrosła popularność studiów farmaceutycznych. W związku z prywatyzacją aptek zwiększyła się ranga zawodu, otworzyły się także nowe możliwości zatrudnienia dla absolwentów. Zauważalny był również wzrost liczby mężczyzn chętnych do podjęcia studiów na tym do tej pory mocno sfeminizowanym kierunku.

W 2018 r. weszła w życie ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tzw. Ustawa 2.0 lub Konstytucja dla Nauki), będąca kompleksową reformą polskiego szkolnictwa wyższego i nauki³⁸. Ustawa wprowadziła wiele zasadniczych zmian w organizacji pracy Wydziału Farmaceutycznego. Zgodnie z jej założeniami ewaluacji podlega obecnie działalność naukowa w danej dyscyplinie naukowej, a nie – jak w poprzednim systemie – działalność poszczególnych jednostek uczelni. W związku z tym na Uniwersytecie Jagiellońskim zostały powołane Rady Dyscyplin. Jedną z nich jest Rada Dyscypliny Nauki Farmaceutycznej UJ. Kadencja Rady trwa trzy lata. W latach 2022–2025 liczącej 23 członków Radzie przewodniczyła prof. dr hab. Anna Wesołowska. Jej zastępcą był do 2024 r. prof. dr hab. Krzysztof Kamiński, a po nim dr hab. Lucyna Pomierny-Chamioło, prof. UJ. W latach 2025–2028 funkcję przewodniczącego będzie pełnił prof. dr hab. Sebastian Polak. Jego zastępcą została dr hab. Lucyna Pomierny-Chamioło, prof. UJ.

Do zadań Rady Dyscypliny należy m.in. nadawanie stopni naukowych w danej dyscyplinie, uchwalanie planów strategicznych rozwoju danej dyscypliny na Uniwersytecie, współudział w określeniu kryteriów oceny osiągnięć badawczych w danej dyscyplinie dla celów oceny okresowej nauczycieli akademickich, współdziałanie z innymi radami dyscyplin w zakresie kształtowania i realizacji programu szkół doktorskich oraz wnoszenia wkładu do projektu wspólnej strategii badawczej Uniwersytetu.

W ciągu ostatnich lat oprócz zmian w treściach nauczania znaczną uwagę zwrócono także na jakość kształcenia. Pojęcie to obejmuje zarówno metody i warunki, jak i ocenę procesu kształcenia. Uczelnie działają w wyznaczonych przez zewnętrzne instytucje ramach, zdefiniowanych między innymi w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 20 lipca 2018 r. oraz w ogłoszonej w 1999 r. Deklaracji Bolońskiej. Budowanie jakości kształcenia jest więc zarówno indywidualnym wyzwaniem dla każdej szkoły wyższej, jak i szeregiem odgórnych zobowiązań, którym musi ona sprostać. Jakość kształcenia na krakowskim Wydziale Farmaceutycznym od lat uzyskuje pozytywną opinię Komisji Akredytacyjnej Uczelni Medycznych oraz Państwowej Komisji Akredytacyjnej. Kierunki prowadzone przez Wydział Farmaceutyczny UJ CM co roku znajdują się na pierwszych miejscach Rankingu Kierunków Studiów w kategorii Kierunki medyczne i nauk o zdrowiu, przygotowywanym przez Fundację Edukacyjną „Perspektywy”. Ranking ten to najważniejsza z punktu

widzenia kandydatów na studia część badania przeprowadzanego od ponad 20 lat przez Fundację. Stanowi on uporządkowaną informację o najbardziej wartościowych kierunkach studiów prowadzonych w polskich uczelniach akademickich.

Wysoka jakość badań i kształcenia prowadzonego na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM jest doceniana na świecie. Kierunek Farmacja został wyróżniony w QS World University Rankings by Subject 2025. Jest to jedno z najbardziej prestiżowych zestawień edukacyjnych na świecie, opracowywane przez brytyjską firmę Quacquarelli Symonds. Nasz kierunek znalazł się w przedziale 301–350, a UJ CM jest jedyną polską uczelnią uwzględnioną w rankingu w dziedzinie Pharmacy and Pharmacology. To wyróżnienie potwierdza, że nasza uczelnia pozostaje liderem w Polsce w zakresie nauk farmaceutycznych.

Wydział Farmaceutyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego to nie tylko nauka. Tradycyjnie od wielu lat dla pracowników i studentów Wydziału organizowane są różnego rodzaju imprezy integracyjne czy zawody sportowe, m.in. zawody narciarskie i turniej tenisa ziemnego. Obecnie dużą popularnością cieszy się organizowany od 2015 r. Bieg o Puchar Dziekana Wydziału Farmaceutycznego „5 na dobry początek”, odbywający się pod patronatem Prorektora Uniwersytetu Jagiellońskiego ds. Collegium Medicum. Celem imprezy jest propagowanie zdrowego stylu życia oraz promocja biegania jako najprostszej formy aktywności sportowej. W biegu uczestniczą studenci i pracownicy UJ CM, a także liczne grono przyjaciół uczelni i wielbicieli biegania. Studenci pierwszego roku biegną na dobry początek studiów, społeczność akademicka – na dobry początek roku akademickiego, a wszyscy miłośnicy biegania – na dobry początek jesiennej sezonu biegowego.

Kierunki studiów na Wydziale Farmaceutycznym

Od chwili utworzenia Wydziału Farmaceutycznego w 1947 r. program studiów ulegał wielokrotnym zmianom. W 1949 r. Ministerstwo Zdrowia wprowadziło jednolity czteroletni program nauczania farmacji, rok później do programu włączono także czterotygodniową praktykę wakacyjną. Przez lata dodawano lub usuwano z programu różne przedmioty. Wpływ na nauczanie miała również sytuacja polityczna, za której sprawą studenci uczyli się m.in. ekonomii politycznej, podstaw marksizmu-leninizmu oraz obowiązkowo odbywali szkolenie wojskowe w utworzonym w tym celu Studium Wojskowym. W 1957 r. program studiów rozszerzono do pięciu lat, a dopełnieniem

³⁸ <https://www.gov.pl/web/nauka/konstytucja-dla-nauki-2f> – dostęp: 2 IV 2025.

egzaminów stała się praca magisterska (po raz pierwszy w roku akademickim 1958/1959)³⁹. Nowością miało być także wprowadzenie na piątym roku studiów kierunków specjalistycznych – aptecznego, analitycznego, zielarskiego i technologicznego. Złe warunki lokalowe i trudności organizacyjne sprawiły, że władze krakowskiego Wydziału podjęły decyzję o wprowadzeniu czasowo tylko kierunku aptecznego⁴⁰. Kolejne zmiany nastąpiły w roku akademickim 1971/1972. Wprowadzono wówczas na IV roku równoległe z kierunkiem aptecznym kierunek Analityki klinicznej⁴¹, natomiast w roku akademickim 1973/1974 dodatkowy kierunek – Analitykę farmaceutyczną.

W roku akademickim 1977/1978 zainicjowano, po raz pierwszy w Polsce, indywidualne studia w zakresie farmacji klinicznej. Kierunek ten miał na celu kształcenie nowego typu farmaceuty pracującego w aptece szpitalnej, współpracującego z lekarzem przy ustalaniu racjonalnej farmakoterapii. Kierunki Farmacji analitycznej i Farmacji klinicznej realizowane były do roku akademickiego 1997/1998. W latach następnych decyzją Rady Wydziału studenci mieli możliwość podejmowania studiów tylko na kierunku aptecznym.

W roku akademickim 1977/1978 utworzono na Wydziale Farmaceutycznym Oddział Analityki Medycznej z odrębnym pięcioletnim programem nauczania. W roku akademickim 2001/2002 nastąpiła zmiana w organizacji studiów. Na kierunku Analityka medyczna powołano trzyletnie zawodowe studia licencjackie. Perspektywicznie planowano, by studia prowadzone były w systemie 3 + 2, a likwidacji uległyby wtedy pięcioletnie studia magisterskie. W roku akademickim 2004/2005, po dopracowaniu szczegółów związanych z programem tych studiów powołano dwuletnie uzupełniające studia magisterskie. System taki funkcjonował jedynie kilka lat. Zgodnie z obowiązującą ustawą o diagnostyce laboratoryjnej (obowiązującą od 27 lipca 2001) uczelnię mieli opuszczać tylko absolwenci z tytułem magistra. Ustawa nie dawała prawa do wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego absolwentom, którzy uzyskali jedynie tytuł licencjata. Również projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki wprowadzał studia na kierunku Analityka medyczna jako wyłącznie jednolite studia magisterskie. Ponadto przeprowadzone analizy ekonomiczne wykazały, że system 3 + 2 jest znacznie droższy do prowadzenia niż studia jednolite. W związku z tym w roku akademickim 2007/2008 wstrzymano

nabór na studia I stopnia. Zgodnie z sugestią Ministerstwa Zdrowia, celem zapewnienia drożności kształcenia utrzymany został nabór na studia II stopnia (dawne magisterskie dwuletnie studia uzupełniające) dla studentów, którzy wcześniej rozpoczęli edukację w tym systemie.

Obecnie na Wydziale Farmaceutycznym prowadzone są zajęcia na następujących kierunkach: Farmacja, Analityka medyczna, Kosmetologia oraz Drug Discovery and Development.

FARMACJA

Studia na kierunku Farmacja trwają obecnie pięć i pół roku, prowadzone są w trybie stacjonarnym (od roku akad. 1996/1997 do roku akad. 2018/2019 działały także studia w trybie niestacjonarnym). Studia obejmują zajęcia obowiązkowe i fakultatywne oraz praktyki w aptekach ogólnodostępnych i szpitalnych. Zajęcia odbywają się w systemie semestralnym. Poszczególne przedmioty kończą się zgodnie z programem studiów egzaminem lub zaliczeniem. Absolwent kierunku Farmacja uzyskuje stopień magistra farmacji i jest przygotowany do pracy w aptekach ogólnodostępnych i szpitalnych, w przemyśle farmaceutycznym, kosmetycznym i spożywczym, a także w jednostkach naukowo-badawczych zajmujących się badaniami nad lekiem.

ANALITYKA MEDYCZNA

Absolwenci oddziału są przygotowani do pracy w medycznych laboratoriach diagnostycznych, zakładach opieki zdrowotnej prowadzących badania kliniczne, w ośrodkach naukowo-badawczych, jednostkach kontrolno-pomiarowych i laboratoriach w dziedzinie biologii i genetyki medycznej, higieny ogólnej, kontroli i badania żywności oraz ochrony środowiska.

KOSMETOLOGIA

Kosmetologia jest kierunkiem prowadzonym przez Wydział Farmaceutyczny UJ CM – jako studia uzupełniające magisterskie od roku 2010 r. Kierunek łączy w sobie obszary kształcenia z zakresu nauk medycznych, nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej. Czterosemestralne studia prowadzone są w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. Studia niestacjonarne realizowane są w postaci tzw. zjazdów weekendowych (soboty–niedziele).

DRUG DISCOVERY AND DEVELOPMENT

Drug Discovery and Development jest kierunkiem prowadzonym przez Wydział Farmaceutyczny UJ CM od roku akademickiego 2019/2020 w języku angielskim – jako studia stacjonarne II stopnia. Celem jest przygotowanie

³⁹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 1 października 1957 r.

⁴⁰ Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z 10 maja 1958 r., Archiwum UJCM, sygn. WFmII/3.

⁴¹ Protokół z posiedzenia Rady Wydziału w dniu 14 maja 1971, Archiwum UJCM, sygn. WFmII/8.

wysokiej klasy specjalistów, dysponujących zaawansowaną wiedzą teoretyczną z zakresu pracy nad lekiem oraz umiejętnościami praktycznymi. Absolwent studiów otrzymuje solidną podstawę w zakresie nauk farmaceutycznych, ale także możliwość specjalizacji w konkretnym obszarze odkrywania i rozwoju leków.

Studia doktoranckie

Potrzeba kształcenia młodej kadry naukowej w dziedzinie nauk farmaceutycznych oraz zainteresowanie absolwentów poszerzaniem wiedzy z możliwością uzyskania stopnia doktora doprowadziły do utworzenia na Wydziale Farmaceutycznym studiów doktoranckich.

Na podstawie uchwały Rady Wydziału oraz Senatu UJ z 2002 r. studia doktoranckie zostały uruchomione w roku akademickim 2003/2004. W latach 2003–2005 większość zajęć dla doktorantów wszystkich wydziałów Collegium Medicum odbywała się wspólnie. Kierownikiem Studiów Doktoranckich na Wydziale Farmaceutycznym była wówczas dr hab. Barbara Malawska.

W 2006 r. zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w Ustawie o Szkolnictwie Wyższym Studia Doktoranckie zostały przejęte przez Wydziały jako trzeci stopień kształcenia. W związku z powyższym sprawy administracyjne, tj. obsługa doktorantów, przeszła w gestię Dziekanatów, a Wydział zobowiązany został do powołania kierownika Studiów Doktoranckich. Od roku akademickiego 2006/2007 ich kierownikiem była prof. dr hab. Katarzyna Kieć-Kononowicz, a program zajęć uległ modyfikacji i został dostosowany do potrzeb tych studiów.

W związku z koniecznością wprowadzenia przepisów zawartych w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tzw. Ustawie 2.0., Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego wydał 14 lutego 2019 r. zarządzenie, na którego mocy na Uniwersytecie Jagiellońskim powstały cztery Szkoły Doktorskie. Jedną z nich jest Szkoła Doktorska Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu. W ramach szkoły stworzono program doktorski prowadzony w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki farmaceutyczne⁴².

Dyrektorem Szkoły została prof. Magdalena Strus. Z ramienia Wydziału Farmaceutycznego w skład Rady Szkoły weszli dr hab. Krzysztof Kamiński, dr hab. Bożena Muszyńska, prof. UJ, dr hab. Kinga Sałat, prof. UJ. Od

2023 r. skład Rady Szkoły przedstawia się następująco: prof. dr hab. Irma Podolak, prof. dr hab. Bożena Muszyńska oraz prof. dr hab. Kinga Sałat.

Szkolenie podyplomowe

Reforma studiów farmaceutycznych przeprowadzona w 1957 r., a wprowadzająca pięcioletni program nauki uwzględniała również szkolenie podyplomowe farmaceutów. Szkolenia prowadzili pracownicy różnych katedr Wydziału⁴³. Wprowadzenie w 1973 r. specjalizacji spowodowało zmiany w organizacji kształcenia podyplomowego. Zorganizowane zostały wówczas studia podyplomowe oraz powołano kierującą studiami Uczelnianą Radę Programową ds. Kształcenia Podyplomowego. Od tego momentu uczelnia objęła oficjalny patronat nad szkoleniem podyplomowym farmaceutów. Przewodniczącym Wydziałowej Komisji ds. Kształcenia Podyplomowego, a także pełnomocnikiem Dziekana ds. Kształcenia Podyplomowego został wówczas dr Zbigniew Kubiak.

W latach 2008–2018 prowadzone były także studia podyplomowe w zakresie Analityki Medycznej pod kierunkiem prof. Alicji Budak.

W 1999 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim powołano Studium Kształcenia Podyplomowego jako jednostkę międzywydziałową. Z ramienia Wydziału Farmaceutycznego członkiem Rady Studium został dr hab. Maciej Pawłowski. W dniu 14 lipca 1999 r. na podstawie zarządzenia Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego utworzone zostało Studium Kształcenia Podyplomowego Wydziału Farmaceutycznego UJ CM. Pierwszym kierownikiem Studium była dr Małgorzata Schlegel-Zawadzka, od 2002 r. funkcję tę pełniła prof. dr hab. Barbara Filipek.

Na podstawie zarządzenia Prorektora UJ CM z 7 listopada 2019 r. w sprawie zmiany Medycznego Centrum Kształcenia Podyplomowego Uniwersytetu Jagiellońskiego na Medyczne Centrum Kształcenia Podyplomowego Collegium Medicum scentralizowano szkolenie podyplomowe Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum. W związku z tym wszystkie wydziały Collegium organizują szkolenie podyplomowe w ramach jednej jednostki MCKP CM. W takiej sytuacji w strukturze organizacyjnej MCKP CM w miejsce funkcjonującego do tej pory Studium Kształcenia Podyplomowego powołano w 2022 r. Ośrodek ds. kształcenia podyplomowego na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM. Od 2021 r. funkcję pełnomocnika

⁴² Zarządzenie nr 61 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego z 26 lipca 2019 roku w sprawie: utworzenia programów doktorskich w Szkole Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu.

⁴³ Z. Kubiak, *Kształcenie podyplomowe farmaceutów na Wydziale Farmaceutycznym w Krakowie*, „Farmacja Polska” 1984, nr 1, s. 66.

Prorektora CM ds. specjalizacji, szkolenia ustawicznego i integracji kształcenia podyplomowego na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM pełni dr hab. Anna Rapacz.

Obecnie Medyczne Centrum Kształcenia Podyplomowego, Ośrodek ds. kształcenia podyplomowego na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM prowadzi działania z zakresu: kształcenia ustawicznego (szkolenia ciągłe farmaceutów, diagnostów laboratoryjnych), kształcenia specjalizacyjnego farmaceutów (farmacja apteczna, farmacja szpitalna, farmacja kliniczna, farmakologia), kształcenia specjalizacyjnego diagnostów laboratoryjnych (mikrobiologia medyczna, laboratoryjna diagnostyka medyczna, laboratoryjna genetyka medyczna) oraz studiów podyplomowych.

Studia podyplomowe

FARMACJA PRZEMYSŁOWA

kierownik studiów: dr Witold Brniak

Od 2004 r. prowadzone są na Wydziale studia podyplomowe w zakresie Farmacji przemysłowej. Są to studia o charakterze doskonalącym. Umożliwiają uzupełnienie i poszerzenie wiedzy z zakresu farmacji, zarządzania i marketingu oraz prawa farmaceutycznego i medycznego. Ich celem jest uzupełnienie i aktualizacja wiedzy oraz nabycie umiejętności do sprawowania odpowiedzialnych funkcji w firmach farmaceutycznych. Studia przeznaczone są dla osób pracujących lub szukających pracy w przemyśle farmaceutycznym.

ENOLOGIA

kierownik studiów: dr Maciej Gawlik

Od 2011 r. prowadzone są na Wydziale studia podyplomowe z zakresu Enologii. Uwzględniają one szeroki zakres zagadnień, m.in.: podstawy uprawy winorośli, biologii i chemii winogron, chemii wina, technologii produkcji wina, typologii wina, regionów winiarskich, analizy sensorycznej i podstaw degustacji, a w szczególności zdrowotnych i kulturowych aspektów wina.

KOSMETOLOGIA PRAKTYCZNA

kierownik studiów: prof. dr hab. Radosław Śpiewak

Studia adresowane są do wszystkich osób zainteresowanych zdobyciem umiejętności z zakresu kosmetologii oraz posiadających dyplom ukończenia studiów wyższych na poziomie co najmniej licencjata. Celem studiów jest przekazanie słuchaczom nowoczesnej wiedzy i umiejętności niezbędnych w pracy w salonach kosmetycznych i gabinetach medycyny estetycznej, aptekach i drogeriach

(dermokonsultacja), uzdrowiskach, gabinetach odnowy biologicznej SPA i wellness oraz działach rozwojowych firm kosmetycznych.

BADANIA KLINICZNE PRODUKTÓW LECZNICZYCH

kierownik studiów: prof. UJ, dr hab. Barbara Wiśniowska

Celem prowadzonych od 2010 r. studiów jest przygotowanie uczestników do kompetentnego uczestnictwa w procesie oceny skuteczności i bezpieczeństwa leków. Studia dają możliwość zdobycia, aktualizacji i pogłębienia wiedzy z zakresu organizacji, prowadzenia i monitorowania badań klinicznych, a także procedur administracyjnych związanych z wprowadzaniem nowych produktów leczniczych na rynek. Tematyka zajęć obejmuje aspekty farmaceutyczne, medyczne, etyczne oraz prawne prowadzenia badań klinicznych w Polsce i na świecie. Uczestnicy zapoznają się zarówno ze standardowymi procedurami wykorzystywanymi na każdym z etapów badań, jak i najnowszymi propozycjami ich modyfikacji. W ramach studiów prowadzony jest kurs Dobrej Praktyki Klinicznej (*The Good Clinical Practice Course*), który uzyskał akredytację Trans Celerate Biopharma Inc. i jest objęty programem GCP Mutual Recognition Program. Certyfikat ukończenia szkolenia jest akceptowany przez większość firm farmaceutycznych na świecie. W ramach studiów prowadzony jest również kurs dla farmaceutów „Etyczno-prawne aspekty badań klinicznych leków na ludziach”.

TRYCHOLOGIA W KOSMETOLOGII

kierownik studiów: prof. dr hab. Radosław Śpiewak

Celem studiów jest przekazanie słuchaczom nowoczesnej wiedzy i umiejętności niezbędnych w salonach kosmetycznych, aptekach i drogeriach (dermokonsultacja), uzdrowiskach, gabinetach odnowy biologicznej SPA i wellness oraz działach rozwojowych firm kosmetycznych. Studia podyplomowe Trychologia w kosmetologii przygotowują ponadto do współpracy z lekarzem w gabinecie dermatologicznym lub medycyny estetycznej. Studia adresowane są do wszystkich osób zainteresowanych zdobyciem umiejętności z zakresu trychologii, posiadających dyplom ukończenia studiów wyższych I lub II stopnia na kierunkach medycznych i paramedycznych takich jak: Kosmetologia, Pielęgniarstwo, Położnictwo, Medycyna, Stomatologia, Farmacja, Analityka medyczna, Fizjoterapia, Ratownictwo medyczne lub posiadających dyplom ukończenia studiów wyższych I lub II stopnia na dowolnym innym kierunku, ale dodatkowo świadectwo ukończenia studiów podyplomowych Kosmetologia praktyczna na Wydziale Farmaceutycznym UJCM.

OSOBA WYKWALIFIKOWANA W KONTROLI JAKOŚCI PRODUKTU LECZNICZEGO I WYROBU MEDYCZNEGO

kierownik studiów: dr hab. Agnieszka Skowron, prof. UJ
Studia adresowane do osób posiadających dyplom jednolitych studiów magisterskich lub studiów II stopnia na kierunku, w którym przynajmniej 50% efektów uczenia się realizowanych jest w dziedzinie nauk biologicznych, chemicznych, farmaceutycznych, medycznych lub weterynaryjnych. Osoby te zobowiązane są do nabycia umiejętności, które zostały określone w ustawie Prawo farmaceutyczne wyłącznie jako zbiór przedmiotów, które będą musiały uzupełnić. Celem kształcenia jest uzupełnienie wiedzy i umiejętności w zakresie określonym w art. 48 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo farmaceutyczne, zgodnie z zapisami określonymi w ustawie z dnia 7 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo farmaceutyczne oraz niektórych innych ustaw.

W roku 2024 Medyczne Centrum Kształcenia Podyplomowego Collegium Medicum, Ośrodek ds. kształcenia podyplomowego na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM po raz pierwszy przeprowadził rekrutację na dwa nowe kierunki studiów podyplomowych, które dedykowane są m.in. farmaceutom.

SKUTECZNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO SKŁADNIKÓW SUPLEMENTÓW DIETY I ŻYWNOŚCI WZBOGACONEJ

kierownik studiów: dr hab. n. farm. Paweł Paśko
W trakcie trwających dwa semestry studiów uczestnicy zapoznają się z podstawowymi definicjami takimi jak suplement diety, żywność wzbogacona, żywność funkcjonalna, nutraceutyki itp., regulacjami prawnymi rejestracji i wprowadzania do obrotu omawianych produktów, procedurami kontroli jakości i sposobami jej weryfikacji, wskazaniami do stosowania suplementów diety i żywności wzbogaconej w różnych schorzeniach oraz ich skuteczności, bezpieczeństwem stosowania omawianych produktów, działaniami ubocznymi czy interakcjami z lekami.

SUROWCE NATURALNE W PROFILAKTYCE I TERAPII

kierownik studiów: prof. dr hab. Bożena Muszyńska
W trakcie studiów trwających dwa semestry uczestnicy zapoznają się z podstawowymi definicjami (ziołolecznictwo vs fitoterapia, substancje roślinne, przetwory roślinne, produkty lecznicze roślinne, surowce grzybowe, algowe, zwierzęce, balneologiczne oraz metabolity pierwotne i z nich pochodzące), regulacjami prawnymi rejestracji i wprowadzania do obrotu produktów leczniczych roślinnych oraz grzybowych, procedurami kontroli jakości i sposobami jej weryfikacji, a także kwestiami związanymi z pozyskiwaniem surowca leczniczego. Uczestnicy

zapoznają się z aktualnym stanem wiedzy dotyczącym efektywności (aktywność, badania kliniczne) surowców rejestrowanych jako produkty lecznicze wg statusu EMA, a także wynikami badań naukowych dotyczących surowców o potencjalnym znaczeniu w profilaktyce i terapii. Zakres tematyczny obejmuje również kwestie związane z bezpieczeństwem stosowania omawianych surowców, ich działań niepożądanych czy interakcji z lekami.

Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum będzie również realizował w 2024 r. trzy innowacyjne kierunki studiów podyplomowych, promujące innowacyjność i interdyscyplinarność, integrujące różne dziedziny wiedzy i praktyki, takie jak medycyna, technologia, etyka i biznes w ramach Projektu nr 2023/ABM/06/00004 pn. „Innowacje w edukacji i praktyce medycznej (InnoWMed) – Podnoszenie kompetencji kadr medycznych w zakresie edukacji, medycyny translacyjnej, technik obliczeniowych, technik wizualizacji 3D z elementami Sztucznej Inteligencji”, finansowanego przez Agencję Badań Medycznych w ramach konkursu nr ABM/2023/6 na opracowanie i realizację autorskiego programu studiów podyplomowych z zakresu nauk biomedycznych.

Jednym z nich jest Biofarmacja obliczeniowa, kierownikiem studiów jest dr Bartosz Lisowski. Kierunek skierowany jest przede wszystkim do farmaceutów, biochemików, biotechnologów, bioinformatyków oraz osób z wykształceniem medycznym lub matematyczno-przyrodniczym pracujących w sektorze biomedycznym. Przygotowuje do projektowania leków i kandydatów na leki w oparciu o metody modelowania poprzez realizację przedmiotów dotyczących podstaw programowania w językach Python i R, wykorzystywania środowisk programistycznych oraz zastosowania uczenia maszynowego w modelowaniu i analizie danych, matematycznego opisu układów dynamicznych, metod numerycznych i statystycznej analizy danych, a także modelowania farmakokinetycznego opartego o fizjologię, molekularnych i fizjologicznych podstaw tych metod dla ksenobiotyków oraz analizy i przewidywania kinetyki i farmakodynamiki leków i kandydatów na leki.

Międzynarodowe programy edukacyjne

Od 2000 r. Wydział Farmaceutyczny uczestniczy w programie Erasmus. Jest to program Unii Europejskiej wspierający międzynarodową współpracę i wymiany, w których ramach studenci Wydziału Farmaceutycznego UJ CM mogą odbywać część studiów oraz realizować praktyki za granicą. Mobilność edukacyjna realizowana w ramach

programu Erasmus+ jest nie tylko doskonałą okazją do wzięcia udziału w międzynarodowych projektach badawczych, ale także umożliwia poznanie innych form realizacji programu studiów na Wydziałach Farmaceutycznych krajów członkowskich Unii Europejskiej. Program Erasmus+ stwarza również znakomitą szansę doskonalenia umiejętności językowych, pozyskania nowych znajomości, podróżowania, a także poznania kultury i tradycji danego kraju partnerskiego. Doświadczenia zdobyte za granicą pomagają w podjęciu decyzji o przyszłej ścieżce zawodowej, zwiększają atrakcyjność na rynku pracy oraz rozwijają zdolności współpracy z osobami z różnych kultur. Studenci II–IV roku jednolitych studiów magisterskich kierunku Farmacja i analityka medyczna mogą podjąć studia na uczelniach zagranicznych. Natomiast studenci V roku oraz studenci II roku studiów II stopnia kierunków Kosmetologia i Drug Discovery and Development zwykle uczestniczą w realizacji projektów badawczych lub staży w uczelniach partnerskich. Od 1 listopada 2023 r. funkcję Wydziałowego Koordynatora Programu Erasmus+ pełni dr Klaudia Lustyk. Wcześniej funkcję tę pełnił prof. dr hab. Paweł Zajdel.

Działalność studencka

Integralną częścią historii Wydziału jest działalność studencka prowadzona przez samorząd studencki oraz różne organizacje i stowarzyszenia studenckie. W 1912 r. zostało założone Koło Farmaceutów Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego. W ramach jego działalności młodzież brała aktywny udział w licznych zjazdach, spotkaniach i odczytach naukowych. Celem działalności Koła była również integracja młodzieży studiującej farmację poprzez organizowanie m.in. wycieczek, pikników i zabaw karnawałowych. W siedzibie Koła działała biblioteka. Po utworzeniu Akademii Medycznej w lutym 1950 r. zostało ono przemianowane na Koło Naukowe Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej. Pomimo szerokich planów na działalność w nowych strukturach uczelni w listopadzie tego samego roku Koło zostało zlikwidowane⁴⁴. W latach 50. koła naukowe działały w ramach Studenckiego Towarzystwa Naukowego (obecnie Studenckie Towarzystwo Naukowe UJCM). Jako jedno z pierwszych, bo już w 1952 r., powstało koło naukowe w Katedrze Chemii Organicznej. W 1971 r. powstało koło naukowe w Katedrze Botaniki, a w 1976 r. utworzone zostało koło

naukowe w Katedrze Farmacji Stosowanej. Wieloletnią tradycję ma także koło naukowe działające od 1976 r. w Katedrze Farmakodynamiki.

Obecnie na Wydziale działają 23 Studenckie Koła Naukowe: SKN Biomateriały Farmaceutyczne, SKN Diagnostów Laboratoryjnych, SKN Doktor Eza przy zakładzie Mikrobiologii Farmaceutycznej UJ CM, SKN Biochemiczno-biotechnologiczne „Cytogenom”, SKN Biotechnologii Farmaceutycznej, SKN Biotechnologii roślin i grzybów leczniczych, SKN Chemii Medycznej, SKN Chemii Medycznej, SKN Farmacji Klinicznej i Farmakoterapii, SKN Farmacji Obliczeniowej, SKN Farmakognozji, SKN Farmakokinetyki, SKN Farmakologii Doświadczalnej, SKN Farmakologii Molekularnej, SKN Kosmetologii przy Pracowni Chemii Kosmetycznej UJ CM, SKN Metody komputerowe w poszukiwaniu substancji leczniczych, SKN Neurofarmakologii, SKN Nowoczesnej chemii leków, SKN Techniki Chromatograficznej – Fight The Fakes, SKN przy Katedrze Immunologii dla Studentów Wydziału Farmaceutycznego z Oddziałem Analityki Medycznej, SKN Technologii Farmaceutycznej, SKN Biologii Molekularnej przy Zakładzie Bromatologii, SKN Toksykologii i SKN Enologii. Działają także Koła Międzykierunkowe takie jak SKN of Drug and Discovery, SKN Opieki Farmaceutycznej, SKN Syntezy Organicznej.

Studenci Wydziału aktywnie uczestniczą w różnego rodzaju imprezach turystycznych. Tradycyjne od 1969 r. organizowany jest Rajd Farmacji (do 1972 r. nazywany Złazem Farmacji). Studenci wyznaczali swoje wiosenne spotkania w różnych częściach polskich gór⁴⁵. Pod koniec lat 80. idea rajdów farmacji upadła, nastąpił okres stagnacji. Dopiero w 1999 r. postanowiono przywrócić tę niegdyś wspaniałą studencką imprezę. Ze względu na długą przerwę przyjęto dla rajdu nazwę I Reanimowany Rajd Farmacji. Reanimacja okazała się skuteczna, rajdy co roku gromadzą na górskich szlakach rzesze studentów. W czerwcu 2024 r. odbyła się już 44. edycja wydarzenia. Tym razem studenci wędrowali szlakami Tatrzańskiego Parku Narodowego.

Organizacjami studenckimi, które obecnie działają na Wydziale Farmaceutycznym, są Polskie Towarzystwo Studentów Farmacji Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum oraz Studencka Sekcja Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego „Młoda Farmacja”.

PTSF UJ CM jest organizacją będącą częścią International Pharmaceutical Students' Federation (IPSF) oraz European Pharmaceutical Students' Association (EPSA).

⁴⁴ M. Bilek, *Historia Oddziału Farmaceutycznego*, s. 288–299.

⁴⁵ K. Kmieć, *20 lat rajdów farmacji w Krakowie*, „Farmacja Polska” 1989, nr 2, s. 126.

Współpraca z międzynarodowymi organizacjami daje możliwość uczestnictwa studentów w praktykach i stażach zagranicznych, udziału w konferencjach oraz kongresach naukowych. Działalność PTSF UJ CM opiera się na różnorodnych akcjach charytatywnych, społecznych, profilaktycznych i edukacyjnych polegających na promowaniu wiedzy o poprawnym stosowaniu leków, zdrowej diecie i aktywnym trybie życia. Jednym z priorytetów jest organizacja ogólnopolskich akcji promujących opiekę farmaceutyczną w nadciśnieniu tętniczym i cukrzycy. Studenci organizują cykliczne warsztaty i szkolenia z różnych dziedzin farmaceutycznych oraz tzw. umiejętności miękkich, jak również konferencje naukowo-szkoleniowe skierowane do studentów farmacji.

Pod koniec 2005 r. przy krakowskim Oddziale PTFarm powstała Studencka Sekcja Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego „Młoda Farmacja”⁴⁶. Jej działalność ma na celu poszerzenie perspektyw i zainteresowań studentów farmacji. Jednym z priorytetów organizacji jest kształtowanie odpowiednich postaw wśród studentów farmacji, mających na celu podnoszenie rangi i znaczenia zawodu farmaceuty. W ramach współpracy z IPSF (International Pharmaceutical Students' Federation) studenci uczestniczą w zagranicznych praktykach wakacyjnych odbywanych w aptekach, firmach farmaceutycznych i na wydziałach farmaceutycznych zagranicznych uczelni. „Młoda Farmacja” jest też członkiem EPSA (European Pharmaceutical Students' Association). Organizacja ta, podobnie jak IPSF, zajmuje się praktykami studenckimi i organizowaniem corocznych kongresów i tzw. letnich uniwersytetów, podczas których studenci kierunków farmaceutycznych całej Europy spotykają się, wymieniają doświadczenia i wspólnie zastanawiają się nad przyszłością i możliwością rozwoju w zawodzie. Młodzi ludzie podczas takich imprez mają również okazję do wysłuchania wykładów na temat najnowszych osiągnięć w dziedzinie nauk farmaceutycznych prowadzonych przez zapraszanych z tej okazji wybitnych specjalistów. Sekcja od początku swego istnienia działa bardzo aktywnie poprzez udział w polskich i międzynarodowych konferencjach studenckich, organizację odbywających się corocznie (od 1963 r.) ogólnopolskich konkursów prac magisterskich oraz współpracę z Muzeum Farmacji przy organizacji odbywającej się co roku Nocy Muzeów.

Studenci Analityki medycznej mogą działać w Studenckim Towarzystwie Diagnostów Laboratoryjnych CM UJ. W ramach organizacji promują na wielu płaszczyznach kierunek Analityka medyczna; organizują akcje profilaktyczne oraz uczestniczą w szkoleniach, zjazdach, konferencjach naukowych i ogólnopolskich debatach studentów Analityki medycznej.

Bibliografia

- Bela Z., *Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1783–1804*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Bęczkowska U., *Collegium Kołłątaja*, Kraków 2018.
- Bilek M., *Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Bilek M., *Historia Oddziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (1920–1947)*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Ekiert L., Bela Z., *Sprawa dyplomów magisterskich siostr Studzińskich*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- <https://www.gov.pl/web/nauka/konstytucja-dla-nauki-2f> – dostęp: 2 VI 2025.
- Klemensiewiczowa J., *Przebojem ku wiedzy. Wspomnienia jednej z pierwszych studentek krakowskich XIX wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1961.
- Kmieć K., *20 lat rajdów farmacji w Krakowie*, „Farmacja Polska” 1989, nr 2.
- „Kronika Farmaceutyczna” 1920, nr 15.
- Kubiak Z., *Kształcenie podyplomowe farmaceutów na Wydziale Farmaceutycznym w Krakowie*, „Farmacja Polska” 1984, nr 1.
- Lejman K., *Zarys dziejów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego w okresie reformy Kołłątaja do lat sześćdziesiątych XIX w.*, w: *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej. Historia Katedr*, t. 2, Kraków 1964.
- Misterek P., *Światowa kariera fabryki z Krakowa*, <https://www.kierunekfarmacja.pl/artikul,6931,swiatowa-kariera-fabryki-z-krakowa.html> – dostęp: 2 IV 2025.
- Muszyński J., *Krótki zarys dziejów nauk farmaceutycznych w Polsce*, „Kronika Farmaceutyczna” 1931, nr 19–20.
- Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne*, red. J. SzeWCzyński, H. Plata, Warszawa 2007.
- Protokół z posiedzenia Rady Wydziału w dniu 14 maja 1971 r., Archiwum UJCM, sygn. WFmII/8.

⁴⁶ 25 października 2000 r. Zarząd Główny podjął uchwałę o powołaniu Kół Studenckich przy oddziałach Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego i Zespołu Kół przy Zarządzie Głównym, które w 2001 r. przekształcono w Sekcje Studenckie „Młoda Farmacja”, za: *Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne*, red. J. SzeWCzyński, H. Plata, Warszawa 2007, s. 202.

- Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z 10 maja 1958 r., Archiwum UJCM, sygn. WFmII/3.
- Rembieliński R., Kuźnicka B., *Historia farmacji*, Warszawa 1972.
- Roeske W., *Dzieje katedr farmaceutycznych w Krakowie*, w: *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej. Historia Katedr*, t. 2, Kraków 1964.
- Roeske W., *Uniwersyteckie studium farmaceutyczne w Krakowie 1783–1983*, „Farmacja Polska” 1984, t. XL, nr 1.
- Rozporządzenie aptek z zlecenia Prześwietney Kommissyi Edukacyjnej dnia 17 miesiąca października roku 1778 w Krakowie uczynione przez Andrzeja Badurskiego, „Rocznik Wydziału Lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim” 1841, t. 4.
- Rozporządzenia Ministra Oświaty z 19 maja 1948 r., w: *Spis wykładów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rok akademicki 1948/1949*, Kraków 1948.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 1 października 1957 r.
- Rzepiela A., *Nauczanie farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1804–1857*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Samborska L., *Sytuacja polityczna w połowie XIX wieku i jej wpływ na nauczanie na Uniwersytecie Jagiellońskim*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Sikora K., *Pierwsze kobiety na Uniwersytecie Jagiellońskim*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2007, t. 3.
- Skobel F.K., *Gabinet Farmakognostyczny*, w: *Zakłady Uniwersyteckie w Krakowie*, Kraków 1864.
- Skobel F.K., *Wiadomość o stanie Wydziału Lekarskiego w Szkole Głównej Krakowskiej za Rządu Austriackiego*, Kraków 1842.
- Sprawozdanie Jana Śniadeckiego dla Komisji Edukacji Narodowej za rok 1790/1791*, w: *Obchód 150-lecia nauk farmaceutycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim*, Kraków 1934.
- Urbanik M., *Historia Wydziału Farmaceutycznego w Krakowie (1947–2008)*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Zarządzenie nr 61 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego z 26 lipca 2019 roku w sprawie: utworzenia programów doktorskich w Szkole Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu.
- Zbiór ustaw uniwersyteckich*, Kraków 1890.

DZIEKANI WYDZIAŁU FARMACEUTYCZNEGO

1947–1948
prof. Marek Gatty-Kostyal

1948–1950, 1958–1959
prof. Aleksander Kocwa

1950–1952
prof. Marian Koczwarą

1952–1958
prof. Władysław Kahl

1959–1961
prof. Jan Fidelus

1964–1970
prof. Wojciech Dymek

1970–1972
prof. Leszek Krówczyński

1972–1981
prof. Alfred Zejc

1981–1984
prof. Ryszard Czarnecki

1984–1990
dr hab. Jerzy Porębski

1990–1996
prof. Jan Grzybek

1996–2002
prof. Maciej Pawłowski

2002–2008
prof. Joanna Szymura-Oleksiak

2008–2015
prof. Jan Krzek

2015–2024
prof. Jacek Sapa

od 2024 roku
prof. Marcin Kołaczkowski

KATEDRY WYDZIAŁU FARMACEUTYCZNEGO NA UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM

1. Katedra Biotechnologii Roślin i Grzybów Leczniczych

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Bożena Muszyńska (od 2023)

Pierwsze wykłady z botaniki odbywały się na Uniwersytecie Jagiellońskim od 1783 r. w ramach działalności Katedry Farmacji i Materii Medycznej. Prowadzili je Jan Jaśkiewicz, profesor chemii i historii naturalnej, oraz Franciszek Scheidt, profesor nauk fizycznych, chemicznych i botanicznych¹. W 1847 r. utworzona została pierwsza samodzielna Katedra Botaniki, którą objął prof. Ignacy Rafał Czerwiakowski. Od 1851 r. prowadził on także specjalny kurs botaniki dla farmaceutów².

Zajęcia z botaniki na Oddziale Farmaceutycznym UJ, prowadzone w postaci wykładów i ćwiczeń zleconych, rozpoczęły się w 1920 r. Wykłady z botaniki ogólnej i systematycznej, traktowane jako wstęp do farmakognozji, prowadził prof. Józef Rostański, dyrektor Ogrodu Botanicznego w Krakowie, i dr Stanisław Kulczyński, a ćwiczenia prof. Władysław Szafer, dyrektor Instytutu Botanicznego UJ.

Z dniem 1 stycznia 1930 r. w ramach Oddziału Farmaceutycznego UJ została powołana Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej UJ. Inicjatorką utworzenia Katedry i jej pierwszym kierownikiem, a także wykładowczynią botaniki farmaceutycznej w latach 1930–1939, była prof. Jadwiga Wołoszyńska³.

Oddział Farmaceutyczny wznowił działalność po wojnie, w styczniu 1945 r. – początkowo w ramach Wydziału Lekarskiego, a od października tego roku w ramach Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UJ. Na stanowisko kierownika Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej powróciła prof. Jadwiga Wołoszyńska (1945–1951).

W 1947 r. Katedra stała się częścią nowo utworzonego Wydziału Farmaceutycznego UJ, a następnie częścią Wydziału Farmaceutycznego powstałej w 1949 r. Akademii Medycznej. W kolejnych latach Katedrą kierowali kolejno: prof. Irena Turowska (1951–1971), dr hab. Janina Korta (1971–1972), prof. Stanisław Kohlmünzer (1972–1990), prof. Jan Grzybek (1990–1996), prof. Stanisław Kohlmünzer

¹ Z. Bela, *Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1783–1803*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. idem, Kraków 2008, s. 29.

² L. Samborska, Z. Bela, *Profesorowie i przedmioty wykładowe dla studentów farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim w drugiej połowie XIX w. i w pierwszych latach XX w.*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 195–196.

³ W. Roeske, *Dzieje Katedr Farmaceutycznych w Krakowie*, w: *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej*, t. 2, Kraków 1964, s. 669.

(1996–1999) i prof. Halina Ekiert (1999–2023). Od 2023 r. kierownikiem katedry jest prof. Bożena Muszyńska⁴.

W maju 2024 r. nastąpiła zmiana w strukturze jednostki – zlikwidowano Zakład Botaniki Farmaceutycznej, a Katedra Botaniki Farmaceutycznej zmieniła nazwę na Katedra Biotechnologii Roślin i Grzybów Leczniczych.

Działalność naukowa Katedry Biotechnologii Roślin i Grzybów Leczniczych

Badania naukowe w Katedrze są skupione na następujących obszarach badawczych: biotechnologia roślin, prowadzenie kultur *in vitro* roślin leczniczych i/lub kosmetycznych, ocena profilu fitochemicznego i biologicznej aktywności ekstraktów z materiału hodowanego *in vitro* i porównawcze badania roślin rosnących *in vivo*, biotechnologia grzybów wyższych – prowadzenie kultur *in vitro* (tzw. kultury mycelialne), mykochemia, chemiczne i farmakologiczne badania ekstraktów z grzybni uzyskiwanych metodami biotechnologicznymi i owocników grzybów oraz ocena ich wartości leczniczych, kosmetycznych i dietetycznych.

⁴ K. Jaworska, *Historie katedr, zakładów i pracowni Wydziału Farmaceutycznego w Krakowie*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 361-364.

Działalność dydaktyczna Katedry Biotechnologii Roślin i Grzybów Leczniczych

Pracownicy Katedry prowadzą zajęcia dydaktyczne z przedmiotu botanika farmaceutyczna dla studentów I roku Wydziału Farmaceutycznego UJ CM. Prowadzone są także zajęcia fakultatywne: *Biotechnologia roślin – znaczenie farmaceutyczne, Rośliny egzotyczne w terapii, kosmologii i toksykologii, Grzyby wyższe – znaczenie biotechnologiczne, lecznicze i toksykologiczne, Algologia farmaceutyczna z elementami biotechnologii oraz Toksykologia roślin*. Dla studentów kierunku Kosmetologia prowadzone są zajęcia z przedmiotów: *Rośliny kosmetyczne i Roślinne surowce kosmetyczne* oraz zajęcia fakultatywne: *Rośliny egzotyczne i ich znaczenie w kosmologii, Algi oraz grzyby wyższe i ich znaczenie w kosmologii*. Pracownicy prowadzą również zajęcia fakultatywne: *Ziołolecznictwo i rośliny lecznicze* dla studentów kierunku Analityka medyczna oraz *Surowce naturalne w profilaktyce i terapii wybranych schorzeń* dla kierunku Dietetyka na Wydziale Lekarskim UJ CM. Od kilku lat prowadzone są także zajęcia fakultatywne dla doktorantów ze Szkoły Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu – *Farmaceutyczne aspekty biotechnologii roślin i grzybów wielkoowocnikowych* oraz *Naturoterapia*. W 2024 r. utworzono studia podyplomowe *Surowce naturalne w profilaktyce i terapii*.

Stoją od lewej: dr Paweł Kubica, dr Karolina Turcza-Kubica, mgr inż. Małgorzata Cicha-Jeleń, prof. dr hab. Agnieszka Szopa, dr Inga Kwiecień, dr Ewa Skrzypczak-Pietraszek, mgr Jan Lazur, prof. dr hab. Bożena Muszyńska, dr Katarzyna Kała, dr hab. Katarzyna Sułkowska-Ziaja, dr hab. Agnieszka Szewczyk, Jolanta Kozak. Fot. A. Wojnar

2. Katedra Chemii Bioorganicznej

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Paweł Zajdel (od 2020)

Laboratorium Spektroskopii NMR: dr Grzegorz Żuchowski (od 2013)

Tradycje nauczania chemii na Uniwersytecie Jagiellońskim sięgają 1783 r., kiedy to w ramach pierwszej Katedry Farmacji i Materii Medycznej wykłady z chemii ogólnej prowadzili Jan Jaśkiewicz, profesor chemii i historii naturalnej, oraz Franciszek Scheidt, profesor nauk fizycznych, chemicznych i botanicznych⁵. Pierwsze wykłady z chemii organicznej znalazły się w programie nauczania farmacji opracowanym w 1810 r. przez Józefa Sawiczewskiego, a prowadził je prof. Józef Markowski⁶.

Wykłady i ćwiczenia z chemii organicznej na Oddziale Farmaceutycznym UJ rozpoczęły się w 1921 r. W latach 1921–1930 wykłady prowadzone były przez prof. Karola Dziewońskiego, a ćwiczenia wspólnie przez prof. Dziewońskiego i dr. Jerzego Suszkę z Zakładu Chemii Organicznej UJ, a w kolejnych latach (1930–1939) ponownie przez prof. Karola Dziewońskiego. Po wojnie na Wydziale Farmaceutycznym UJ zajęcia z chemii organicznej prowadził prof. chemii organicznej Jan Moszew⁷.

W 1948 r. na Wydziale Farmaceutycznym UJ powołano Pracownię Chemii Organicznej dla Farmaceutów. Wtedy też wykłady i ćwiczenia przejął prof. Władysław Kahl. W 1951 r. Pracownia została przekształcona w Katedrę i Zakład Chemii Organicznej Akademii Medycznej, w której funkcję kierownika do 1975 r. pełnił prof. Władysław Kahl⁸.

W 1975 r. obowiązki kierownika Katedry i Zakładu Chemii Organicznej na krótki okres (1975–1976) przejęła dr hab. Zofia Fedorowska. W kolejnych latach stanowisko kierownika Katedry i Zakładu pełnili: prof. Jacek Bojarski (1977–2007), prof. Marek Cegła (2007–2020), a od 2020 r. funkcję tę pełni prof. Paweł Zajdel⁹.

W latach 1957–1996 w strukturze Katedry funkcjonował Zakład Bromatologii, który w 1996 r. został oddzielony od Katedry Chemii Organicznej i przekształcony w samodzielną jednostkę, której kierownikiem pozostała prof. Zofia Zachwieja.

Ze względu na specyfikę prowadzonych prac naukowo-badawczych w strukturze organizacyjnej Katedry Chemii Organicznej Wydziału Farmaceutycznego UJ w 2001 r. wydzielono Pracownię Spektroskopii Magnetycznego Rezonansu Jądrowego, którą kierowali prof. Marek Cegła (2001–2007), dr Marek Żylewski (2007–2013) oraz dr Grzegorz Żuchowski (od 2013 r.)¹⁰.

W 2010 r. w ramach Katedry Chemii Organicznej został powołany Zakład Chemii Bioorganicznej, której kierownikiem został prof. Henryk Marona (2010–2017), a po nim dr hab. Anna Waszkielewicz (2017–2023). W tym samym roku w ramach Zakładu Chemii Bioorganicznej powstała Pracownia Chemii Kosmetycznej.

W 2025 r. zarządzeniem Rektora w ramach zmian organizacyjnych Katedry Chemii Organicznej Wydziału Farmaceutycznego UJ zlikwidowane zostały Zakład Chemii Organicznej, Zakład Chemii Bioorganicznej oraz Pracownia Chemii Kosmetycznej. Z kolei Pracownia Spektroskopii Magnetycznego Rezonansu Jądrowego została przekształcona w Laboratorium Spektroskopii NMR, której kierownikiem pozostał dr Grzegorz Żuchowski. Działająca od 1951 r. Katedra Chemii Organicznej zmieniła także nazwę na Katedrę Chemii Bioorganicznej.

Działalność badawcza Katedry Chemii Bioorganicznej

Obecnie badania koncentrują się na projektowaniu i syntezie nowych związków o aktywności biologicznej, w tym ligandów receptorów sprzężonych z białkiem G (GPCR), o potencjalnym zastosowaniu w leczeniu chorób ośrodkowego układu nerwowego – schizofrenii, depresji, choroby Alzheimera i bólu neuropatycznego. Równolegle realizowane są prace nad chemioterapeutykami o aktywności przeciwnowotworowej i przeciwbakteryjnej.

W poszukiwaniu nowych substancji wykorzystywane są nowoczesne strategie chemii leków, metody obliczeniowe *in silico* oraz przyjazne środowisku metody syntezy,

⁵ Z. Bela, *op. cit.*, s. 29.

⁶ A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 55.

⁷ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 394.

⁸ *Ibidem*, s. 394.

⁹ *Ibidem*, s. 396.

¹⁰ *Ibidem*, s. 398.

w tym mechanochemia. Równolegle realizowane są badania fizykochemiczne i biologiczne ADME/Tox w modelach *in vitro*. Obszarem zainteresowań są również metody znakowania fluorescencyjnego biocząsteczek opierające się na koncepcji *click chemistry*.

Działalność dydaktyczna Katedry Chemii Bioorganicznej

Katedra Chemii Bioorganicznej prowadzi nauczanie w zakresie chemii organicznej dla studentów kierunku Farmacja i Analityka medyczna. Zajęcia są realizowane formie wykładów, seminariów oraz ćwiczeń laboratoryjnych,

które rozwijają zarówno wiedzę teoretyczną, jak i praktyczne umiejętności w zakresie syntezy oraz analizy związków organicznych z zastosowaniem metod spektroskopowych oraz zapoznanie się z metodami tzw. zielonej chemii. Prowadzone są również zajęcia na kierunku Kosmetologia (np. *Sensoryka i środki zapachowe*). Ważnym obszarem działalności dydaktycznej Katedry są kursy prowadzone w Szkole Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu (m.in. *Odkrywanie nowych leków: wybrane metody w projektowaniu i syntezie*). Uczestniczymy w szkoleniach w ramach kształcenia podyplomowego Farmacja Przemysłowa, Osoba Wykwalifikowana w kontroli jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego.

Siedzą od lewej: dr Joanna Potaczek, Agnieszka Sendra, dr Elżbieta Kępczyńska, dr hab. Renata Francik. Stoją od lewej: mgr Emilia Mielke, mgr Joanna Pegiel, mgr Gabriela Mazur, dr Przemysław Szafranski, lic. Magdalena Knapik, dr Katarzyna Grychowska, prof. dr hab. Paweł Zajdel, mgr Michał Kamiński, dr Monika Tarsa, dr Greta Klejborowska, dr Katarzyna Pańczyk-Straszak, dr Grzegorz Żuchowski, dr Vittorio Canale, Joanna Dziuba. Fot. S. Kasprzyk

3. Katedra Chemii Farmaceutycznej

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Marcin Kołaczkowski (od 2019)

Zakład Chemii Leków: prof. Marcin Kołaczkowski (od 2019)

Zakład Fizykochemicznej Analizy Leku: dr hab. Anna Więckowska, prof. UJ (od 2020)

Tradycje nauczania chemii na Uniwersytecie Jagiellońskim sięgają 1783 r., kiedy to w ramach pierwszej Katedry Farmacji i Materii Medycznej wykłady z chemii ogólnej prowadzili Jan Jaśkiewicz, profesor chemii i historii naturalnej, oraz Franciszek Scheidt, profesor nauk fizycznych, chemicznych i botanicznych¹¹. Wykłady z chemii farmaceutycznej po raz pierwszy zostały wyodrębnione w programie nauczania opracowanym w 1810 r. przez prof. Józefa Sawiczewskiego¹².

W okresie międzywojennym wykłady z chemii farmaceutycznej na Oddziale Farmaceutycznym prowadzone były od 1920 r. przez dr. Tadeusza Lityńskiego z Zakładu Chemicznego I UJ (później Instytut Chemii Nieorganicznej)¹³, a następnie prof. Aleksandra Kocwę.

Katedra Chemii Farmaceutycznej wraz z Zakładem została utworzona 23 czerwca 1930 r. w ramach Oddziału Farmaceutycznego UJ¹⁴. Na kierownika Katedry i Zakładu został powołany prof. Aleksander Kocwa, który do 1939 r. prowadził wykłady i ćwiczenia¹⁵.

W 1947 r. Katedra stała się częścią nowo utworzonego Wydziału Farmaceutycznego UJ, a następnie częścią powołanego do życia w 1949 r. Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej. Do 1959 r. funkcję kierownika Katedry pełnił prof. Aleksander Kocwa. W kolejnych latach Katedrą kierowali: prof. Władysław Dymek (1960–1970), prof. Maria Gorczyca (1970–1975), prof. Alfred Zejc (1975–1998), a od 1999 r. prof. Maciej Pałowski¹⁶.

W latach 1948–2004 w ramach Katedry Chemii Farmaceutycznej działała Pracownia Technologii Chemicznej Środków Leczniczych, przemianowana później na Zakład Technologii Chemicznej Środków Leczniczych. W 2004 r. w wyniku restrukturyzacji Katedry Chemii Farmaceutycznej ze struktury Katedry wyłączono Zakład Technologii Chemicznej Środków Leczniczych i utworzono

samodzielną Katedrę i Zakład Technologii i Biotechnologii Środków Leczniczych (aktualnie Katedra Technologii Chemicznej i Biotechnologii Leków).

W tym samym roku Zakład Chemii Farmaceutycznej zmienił nazwę na Zakład Chemii Leków, przy którym powołano Pracownię Syntezy Peptydów, istniejącą do 2019 r. Kierownictwo Zakładu Chemii Leków i Pracowni Syntezy Peptydów objął prof. Maciej Pałowski. Równocześnie w Katedrze Chemii Farmaceutycznej powołano Zakład Fizykochemicznej Analizy Leku, którego kierownictwo powierzono prof. Barbarze Malawskiej¹⁷.

W 2019 r. kierownictwo Katedry Chemii Farmaceutycznej i Zakładu Chemii Leków przejął prof. Marcin Kołaczkowski, a w 2020 r. kierownikiem Zakładu Fizykochemicznej Analizy Leku została dr hab. Anna Więckowska, prof. UJ.

Działalność badawcza Katedry Chemii Farmaceutycznej

Badania naukowe prowadzone w Zakładzie Chemii Leków koncentrują się na poszukiwaniu nowych substancji biologicznie aktywnych, przede wszystkim działających na ośrodkowy układ nerwowy, o potencjalnym zastosowaniu w terapii schorzeń psychiatrycznych (depresja, schizofrenia, zaburzenia lękowe) czy neurologicznych (padaczka, ból neuropatyczny, udar niedokrwieny, choroby neurodegeneracyjne). Do eksplorowanych kierunków badawczych należą ligandy multimodalne i selektywni funkcjonalnie agoniści receptorów GPCR, a także modulatory allosteryczne receptorów jonotropowych czy transporterów neuronalnych. Wykorzystywane techniki obejmują modelowanie molekularne, syntezę organiczną oraz zaawansowane techniki analityczne w potwierdzaniu tożsamości i czystości, a także badaniu właściwości fizykochemicznych substancji biologicznie aktywnych.

¹¹ Z. Bela, *op. cit.*, s. 29.

¹² A. Rzepiela, *Nauczanie farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1804–1857*, w: 225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim, s. 58.

¹³ M. Bilek, *Historia Oddziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, w: 225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim, s. 239.

¹⁴ *Ibidem*, s. 243.

¹⁵ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 372.

¹⁶ *Ibidem*, s. 373–374.

¹⁷ *Ibidem*, s. 374.

Działalność naukowa Zakładu Fizykochemicznej Analizy Leku obejmuje badania nad poszukiwaniem i rozwojem cząsteczek o aktywności biologicznej istotnej z punktu widzenia terapii choroby Alzheimera, innych schorzeń ośrodkowego układu nerwowego, a w ostatnim czasie chorób nowotworowych. W badaniach wykorzystywane są techniki modelowania molekularnego wspomagające racjonalne projektowanie związków i umożliwiające szczegółową charakterystykę struktury białek oraz metody nowoczesnej syntezy organicznej umożliwiające otrzymanie zaprojektowanych cząsteczek. Zespół prowadzi badania *in vitro*, pozwalające na określenie aktywności otrzymanych związków względem wybranych celów biologicznych, a także analizę ich właściwości fizykochemicznych kluczowych z punktu widzenia lekoopodobiństwa, w tym lipofilowości, rozpuszczalności czy właściwości kwasowo-zasadowych oraz przenikalności przez błony biologiczne.

Pracownicy Katedry realizują badania w ramach licznych grantów Narodowego Centrum Nauki oraz Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, a także we współpracy z firmami farmaceutycznymi i biotechnologicznymi.

Działalność dydaktyczna Katedry Chemii Farmaceutycznej

Pracownicy badawczo-dydaktyczni obu zakładów Katedry Chemii Farmaceutycznej prowadzą zajęcia dydaktyczne wspólnie. Zajęcia te dotyczą szeroko pojętych zagadnień z chemii leków, a obejmują wykłady, seminaria i ćwiczenia dla studentów Wydziału Farmaceutycznego (kierunki Farmacja, Kosmetologia oraz Drug Discovery and Development), Wydziału Chemii UJ (kierunek Chemia medyczna) oraz Szkoły Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu. Ponadto pracownicy Katedry współprowadzą zajęcia fakultatywne obejmujące analizę fizykochemiczną leków, terapię chorób sierocych oraz środki stosowane we wspomaganiu wysiłku w sporcie. W ramach studiów podyplomowych Farmacja Przemysłowa oraz Osoba Wykwalifikowana w kontroli jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego prowadzone są zajęcia z – odpowiednio – metodologii poszukiwań nowych leków oraz analizy produktów leczniczych.

Siedzą od lewej: prof. dr hab. Grażyna Chłoń-Rzepa, mgr inż. Karolina Podgórska, dr hab. Agnieszka Zagórska, dr Anna Pasieka, dr hab. Monika Marcinkowska, dr Joanna Śniecikowska. W środkowym rzędzie od lewej: prof. dr hab. Krzysztof Kamiński, Jacek Rzepa, mgr Karolina Dobosz, dr Anna Czopek, prof. dr hab. Marcin Kołaczowski, dr hab. Anna Więckowska, prof. UJ; dr Justyna Godyń, dr Natalia Szalaj, dr Krzysztof Więckowski. W ostatnim rzędzie od lewej: prof. dr hab. Marek Bajda, dr Marcin Jakubiec, dr hab. Dawid Panek, dr Adam Bucki, dr Michał Abram. Fot. S. Kasprzyk

4. Katedra Chemii Nieorganicznej i Analityki Farmaceutycznej

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Przemysław Dorożyński (od 2023)

Zakład Chemii Nieorganicznej: prof. Przemysław Dorożyński (od 2023)

Zakład Analityki Farmaceutycznej: dr hab. Urszula Hubicka (od 2015)

Tradycje nauczania chemii na Uniwersytecie Jagiellońskim sięgają 1783 r., kiedy to w ramach pierwszej Katedry Farmacji i Materii Medycznej wykłady z chemii ogólnej prowadzili Jan Jaśkiewicz, profesor chemii i historii naturalnej, oraz Franciszek Scheidt, profesor nauk fizycznych, chemicznych i botanicznych¹⁸. Pierwsze wykłady z chemii nieorganicznej znalazły się w programie nauczania farmacji opracowanym w 1810 r. przez Józefa Sawiczewskiego. Wykłady te prowadził prof. Józef Markowski¹⁹.

Zajęcia z chemii nieorganicznej na Oddziale Farmaceutycznym UJ rozpoczęły się w 1920 r. Wykłady prowadził prof. Tadeusz Estreicher z Zakładu Chemii Nieorganicznej UJ, a ćwiczenia wspólnie z nim prof. Bohdan Szyszkowski z Zakładu Chemii Fizycznej i Elektrochemii UJ²⁰.

W październiku 1946 r. na Oddziale Farmaceutycznym UJ została utworzona Katedra Chemii Ogólnej dla Farmaceutów, której kierownikiem został prof. Edmund Kurzyniec (1947–1951). W 1947 r. Katedra stała się częścią nowo utworzonego Wydziału Farmaceutycznego UJ, a następnie częścią Wydziału Farmaceutycznego powstałej w 1949 r. Akademii Medycznej²¹.

W 1952 r. Katedra Chemii Ogólnej została przemianowana na Katedrę Chemii Nieorganicznej i Analitycznej Akademii Medycznej w Krakowie. Kierownikiem Katedry został dr Juliusz Dobrowolski (1951–1953), a po nim prof. Adam Danek (1953–1955), następnie prof. Kazimierz Maślankiewicz (1955–1963) oraz prof. Bolesław Janik (1963–1974).

W 1974 r. w miejsce Katedry Chemii Nieorganicznej i Analitycznej powołano dwa zakłady: Zakład Chemii Nieorganicznej oraz Zakład Chemii Analitycznej. Kierownikiem Zakładu Chemii Nieorganicznej został prof. Bolesław Janik (1974–1992), a kierownikiem Zakładu Chemii Analitycznej – dr Krystyna Skórzyńska (1974–1992)²².

W 1992 r. ponownie utworzona została Katedra Chemii Nieorganicznej i Analitycznej z Zakładem Chemii Nieorganicznej i Zakładem Chemii Analitycznej. Kierownictwo Katedry objął prof. Włodzimierz Rzeszutko (1992–2008), następnie prof. Jan Krzek (od 2008–2015), prof. Włodzimierz Opoka (2015–2023), a obecnie – od 2023 r. – funkcję tę pełni prof. Przemysław Dorożyński²³.

Od 1992 r. Zakładem Chemii Nieorganicznej kierowali: dr Tadeusz Gancarczyk (1992–1996), prof. Jan Krzek (1996–2008) oraz prof. Włodzimierz Opoka (2008–2023). W 2023 r. kierownictwo Zakładu przejął prof. Przemysław Dorożyński.

Z kolei kierownikiem Zakładu Chemii Analitycznej w 1992 r. został prof. Włodzimierz Rzeszutko. Funkcję tę pełnił do 2008 r., kiedy to kierownictwo Zakładu przejął prof. Jan Krzek, a po jego śmierci w 2015 r. funkcję tę przejęła i pełni do tej chwili dr hab. Urszula Hubicka.

W 2024 r. w celu podkreślenia profilu działalności Katedry nastąpiła zmiana jej nazwy na Katedra Chemii Nieorganicznej i Analityki Farmaceutycznej oraz zmiana nazwy Zakładu Chemii Analitycznej na Zakład Analityki Farmaceutycznej.

W latach 1958–1973 w ramach Katedry Chemii Nieorganicznej i Analitycznej działała Pracownia Chemii Fizycznej, której organizatorem i kierownikiem był prof. Adam Danek. W 1962 r. pracownia została przekształcona w Międzywydziałową Katedrę Fizyki, a następnie, w 1973 r., w samodzielnie funkcjonujący Zakład Chemii Fizycznej (w 1993 r. decyzją rektora UJ nastąpiło przekształcenie Zakładu Chemii Fizycznej w obecny Zakład Farmakokinetyki i Farmacji Fizycznej).

¹⁸ Z. Bela, *op. cit.*, s. 29.

¹⁹ A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 55.

²⁰ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 384.

²¹ *Ibidem*, s. 385.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, s. 386.

Działalność badawcza Zakładu Analityki Farmaceutycznej

W Zakładzie prowadzone są badania dotyczące opracowywania i walidacji metod rozdzielczych (TLC, HPLC, UHPLC i GC), analizy jakościowej i ilościowej składników czynnych, substancji pomocniczych, zanieczyszczeń organicznych w API, surowcach roślinnych i gotowych postaciach leku oraz suplementach diety.

Ponadto Zakład zajmuje się badaniami stabilności API i preparatów farmaceutycznych, ustaleniem mechanizmów reakcji oraz struktury produktów degradacji wraz z oceną kinetyczną i termodynamiczną procesu rozkładu. W szczególności są to badania fotostabilności API w roztworach i fazie stałej oraz wpływu składników współobecnych, katalizatorów takich jak TiO_2 i ZnO oraz jonów metali na przebieg procesu fotodegradacji.

W Zakładzie prowadzone są również badania właściwości fizykochemicznych substancji o potencjalnej aktywności biologicznej, np. lipofilowości metodami TLC i HPLC. Zajmuje się on także analizą pozostałości

pierwiastków w API oraz pierwiastków w materiale biologicznym, żywności i suplementach diety, wykorzystując metodę woltamperometrii strippingowej. Dodatkowo przedmiotem zainteresowań jest badanie przemian polimorficznych, określenie kompatybilności, oznaczenie wody krystalizacyjnej i wody zaabsorbowanej metodą różnicowej kalorymetrii skaningowej.

Działalność dydaktyczna Zakładu Analityki Farmaceutycznej

Zakład prowadzi zajęcia dydaktyczne z przedmiotów *Chemia analityczna* dla I i II roku kierunku Farmacja oraz *Analiza instrumentalna* dla II roku kierunku Analityka medyczna. Prowadzone są także dwa fakultety dla kierunku Farmacja – dla studentów III roku *Farmaceutyczne i medyczne aspekty radioterapii* oraz w ramach ścieżki przemysłowej dla studentów IV roku *Jakość produktów leczniczych w bezpiecznej terapii*. W ramach studiów podyplomowych Osoba Wykwalifikowana w kontroli

Siedzą od lewej: dr hab. Urszula Hubicka, prof. dr hab. Przemysław Dorożyński, prof. dr hab. Włodzimierz Opoka. Stoją od lewej: dr hab. Agata Kryczyk-Poprawa, dr Marek Szłósarczyk, dr Anna Apola, dr hab. Małgorzata Starek, dr hab. Monika Dąbrowska, dr hab. Przemysław Talik, mgr inż. Paulina Szymańska, dr Barbara Żuromska-Witek, dr Mariusz Stolarczyk, dr Bartłomiej Rospond. Fot. S. Kasprzyk

jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego Zakład prowadzi przedmioty: chemia ogólna i nieorganiczna oraz *Chemia analityczna*. Natomiast na studiach podyplomowych w zakresie Farmacji Przemysłowej odbywają się zajęcia z przedmiotu *Kontrola jakości produktów leczniczych*.

Działalność badawcza Zakładu Chemii Nieorganicznej

W Zakładzie realizowane są badania związane z opracowaniem i walidacją procedur chromatograficznych (HPLC, TLC, GC) stosowanych do analizy substancji o działaniu biologicznym, zarówno w postaci czystej, jak i produktów farmaceutycznych (leki, suplementy diety). Obejmują one także badania stabilności API w zmiennych warunkach środowiska oraz ustalenie dróg degradacji. Prowadzone są badania właściwości fizykochemicznych substancji o potencjalnej aktywności biologicznej (np. lipofilowość, potencjał antyoksydacyjny) oraz analizy ekotoksyczności z wykorzystaniem testów bioindykacyjnych. Prace badawcze obejmują oznaczenia biopierwiastków w materiale biologicznym oraz substancjach farmakopealnych pochodzenia mineralnego i roślinnego oraz w lekach. Zakład opracowuje zaawansowane metody badania postaci leku ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień transportu masy związanych ze zwilżaniem układów matrycowych (tabletki o kontrolowanym uwalnianiu, opatrunki itp.)

i uwalnianiem substancji leczniczej. Wykorzystując zasoby interdyscyplinarnych grup badawczych, w których pracownicy aktywnie uczestniczą, stosowane są zaawansowane techniki obrazowe MRI, microCT, mikroskopia Ramanowska itp.

Działalność dydaktyczna Zakładu Chemii Nieorganicznej

Zakład Chemii Nieorganicznej oferuje zajęcia z chemii ogólnej i nieorganicznej dla studentów pierwszego roku farmacji i analityki medycznej, a także zajęcia z chemii analitycznej na kierunku Analityka medyczna. Dla zainteresowanych studentów analityki medycznej dostępny jest również fakultet pt. *Zagrożenia towarzyszące egzotycznym podróżom – punkt widzenia diagnosty*. Na poziomie studiów podyplomowych, w ramach programu Osoba Wykwalifikowana w kontroli jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego, prowadzone są zajęcia z chemii ogólnej i nieorganicznej.

Zakład wspiera również działalność Studenckiego Koła Naukowego SKN Techniki Chromatograficzne Fight The Fakes, które skupia się na technikach chromatograficznych i problematyce fałszowania leków. Dodatkowo Zakład współpracuje ze Szkołą Dokorską Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu, pełniąc funkcję merytorycznego opiekuna doktorantów, wspierając ich prace badawcze i rozwój naukowy.

5. Katedra Farmakobiologii

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Gabriel Nowak (2002–2025)

Początki Katedry Farmakobiologii sięgają 1969 r., kiedy to przy Katedrze Mikrobiologii Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Krakowie powstała Pracownia Biologii²⁴, która w 1970 r. została przemianowana na Pracownię Histochemii i przeniesiona do Katedry Chemii Toksykologicznej i Sądowej Wydziału Farmaceutycznego AM. Kierownikiem obu był prof. Józef Niweliński²⁵.

W 1985 r. Pracownia Histochemii została przekształcona w Zakład Cytobiologii i Histochemii Wydziału Farmaceutycznego AM, której kierownikiem do 1991 r. pozostał prof. Józef Niweliński. W kolejnych latach funkcję

tę pełniły dr Lucyna Zamorska (1991–2003) i dr Monika Zadrożna (2003–2004)²⁶.

W 2002 r. powołano Zakład Farmakobiologii, którego kierownikiem został prof. Gabriel Nowak. W 2004 r. zakład ten przekształcono w Pracownię Farmakobiologii przy Zakładzie Cytobiologii i Histochemii. Kierownikiem nowego Zakładu pozostał prof. Gabriel Nowak²⁷.

W związku z tym, że Zakład Cytobiologii i Histochemii, Pracownia Farmakobiologii oraz Samodzielna Pracownia Radioligandów prowadziły od wielu lat ścisłą współpracę zarówno w zakresie dydaktyki, jak również badań naukowych, w 2008 r. nastąpiło ich połączenie w jednostkę o większej randze. Po dokonaniu pewnych zmian organizacyjnych, tj. zmianie nazwy na Zakład

²⁴ J. Grochowski, J. Białoń, *Kronika Akademii Medycznej w Krakowie*, Kraków 1972, s. 206.

²⁵ *Ibidem*, s. 220.

²⁶ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 469-470.

²⁷ *Ibidem*, s. 471.

Stoją od lewej: dr Małgorzata Wolak, dr Monika Głuch-Lutwin, dr Agata Siwek, dr hab. Monika Papież, dr Barbara Mordyl, dr Monika Zadrożna, dr Barbara Nowak, inż. Agnieszka Jarosińska, prof. dr hab. Gabriel Nowak, dr hab. Joanna Gdula-Argasińska, dr hab. Tadeusz Librowski, prof. UJ, dr Agata Pietrzycka, Joanna Niedźwiedzka, prof. dr hab. Katarzyna Młyniec. Fot. A. Wojnar

Cytobiologii, zmianie nazwy Pracowni Farmakobiologii Zakładu Cytobiologii i Histochemii na Pracownię Badań Receptorowych oraz przekształceniu Samodzielnej Pracowni Radioligandów w Zakład Radioligandów, decyzją Rady Wydziału Farmaceutycznego utworzono Katedrę Farmakobiologii. Na kierownika nowo powstałej Katedry powołano prof. Gabriela Nowaka.

Działalność badawcza Katedry Farmakobiologii

Główne kierunki badań Katedry zawierają badania roli neurotransmisji pobudzających i hamujących aminokwasów w mechanizmie działania leków przeciwdepresyjnych; określenie roli cynku oraz cynkowego receptora GPR39 w depresji, lęku oraz chorobie Alzheimera; badania biologiczne *in vitro* i *in vivo* biomateriałów przeznaczonych na implanty, materiały do regeneracji tkankowej i nośniki leków, badanie roli genu KLF4 w patogenezie ostrej białaczki szpikowej w kontekście aktywności pro-różnicującej oraz poszukiwanie jego modulatorów; badanie roli cynku w działaniu przeciwbólowym i przeciwzapalnym (kompleksy cynku z niesteroidowymi lekami przeciwzapalnymi) oraz badanie mechanizmu

molekularnego działania kwasów tłuszczowych i ich aktywnych pochodnych w stanach zapalnych i w warunkach narażenia na stres środowiskowy.

Działalność dydaktyczna Katedry Farmakobiologii

Nauczanie realizowane w Katedrze jest rozszerzeniem wiedzy z biologii i genetyki i powiązaniem jej z farmacją i medycyną. Na zajęciach obowiązkowych (kierunek Farmacja: *Biologia z genetyką* i *Biologia molekularna*; kierunek Analityka medyczna: *Biologia medyczna*) studenci zapoznają się z procesami zachodzącymi na poziomie molekularnym, komórkowym, tkankowym i systemowym. Fakultatywnie Katedra oferuje między innymi zajęcia: *Biomateriały w medycynie i farmacji*, *Molekularne mechanizmy starzenia*, *Otyłość jako problem społeczny*, *Skóra w obrazie mikroskopowym*, *Metody oznaczania cytotoxyczności* oraz – w języku angielskim – *Neurobiology and therapy of psychiatric disorders* i *Scientific writing and presentation*. Zajęcia prowadzone są również na kierunku Drug Discovery and Development. Zainteresowani mogą uczestniczyć w spotkaniach czterech kół naukowych.

6. Katedra Farmakodynamiki

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Jacek Sapa (od 2020)

Laboratorium Wstępnych Badań Farmakologicznych (od 2025): prof. Jacek Sapa

Laboratorium Neurofarmakologii Eksperymentalnej (od 2025): prof. dr hab. Karolina Pytka

Wykłady z farmakodynamiki na Oddziale Farmaceutycznym UJ formalnie wprowadzono do programu studiów w 1930 r.²⁸ Praktycznie jednak wykłady te wraz z ćwiczeniami rozpoczęły się dopiero w 1933 r., a prowadził je do 1939 r. dr hab. Józef Hano z Zakładu Farmakologii Wydziału Lekarskiego UJ²⁹.

W 1948 r. na Wydziale Farmaceutycznym UJ powstała Pracownia Farmakodynamiki. Jej organizatorem i pierwszym kierownikiem został prof. Józef Hano. W 1957 r. Pracownia została przekształcona w Katedrę i Zakład Farmakodynamiki Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Krakowie. Kierownikiem jednostki do 1974 r. pozostał prof. Hano. W kolejnych latach funkcje tę pełnili: prof. Jolanta Krupińska (1972–1989), prof. Ryszard Czarnecki (1989–1995), prof. Barbara Filipek (1995–2020) i od 2020 r. prof. Jacek Sapa³⁰.

W 1981 r. w ramach Katedry Farmakodynamiki została utworzona Pracownia Wstępnych Badań Farmakologicznych, której kierownikiem został prof. Ryszard Czarnecki (1981–1995), a następnie prof. Barbara Filipek (1995–2012)³¹.

W 2012 r. Pracownia została przekształcona w Zakład Wstępnych Badań Farmakologicznych pod kierownictwem prof. Jacka Sapy, a 23 maja 2025 r. w Laboratorium Wstępnych Badań Farmakologicznych, którego kierownikiem pozostał prof. Jacek Sapa³². Równocześnie w Katedrze utworzone zostało Laboratorium Neurofarmakologii Eksperymentalnej³³, którego kierownikiem została prof. Karolina Pytka.

Działalność badawcza Katedry Farmakodynamiki

Katedra koncentruje się na badaniach farmakologicznych nowych struktur chemicznych w kierunku określenia ich efektu i mechanizmu działania (m.in.: hipotensyjne, przeciwartmicyczne, przeciwbólowe, przeciwzapalne, przeciwdrgawkowe, przeciwhistaminowe, przeciwserotoninowe, przeciwagregacyjne, prokoagulantne, przeciwlękowe i przeciwdepresyjne).

Dodatkowo prowadzone są badania farmakodynamiczne leków w celu określenia ich dodatkowych właściwości oraz weryfikacji bezpieczeństwa ich stosowania – farmakologia bezpieczeństwa. Implementacja nowych metod w farmakologii doświadczalnej pozwala bardziej precyzyjnie określić profil działania farmakologicznego nowych związków i leków – wprowadzane są nowe modele w farmakologii eksperymentalnej, m.in. badania aktywności farmakologicznej z wykorzystaniem modelu *Danio rerio*.

Działalność dydaktyczna Katedry Farmakodynamiki

Katedra prowadzi zajęcia dydaktyczne z farmakologii na kierunku Farmacja, Analityka medyczna, Weterynaria oraz w języku angielskim na kierunku Drug Discovery and Development.

Prowadzone są liczne fakultety oraz zajęcia z metodologii badań naukowych w ramach studiów doktoranckich. Każdego roku w Katedrze Farmakodynamiki realizowanych jest kilkanaście prac magisterskich – wszystkie o charakterze eksperymentalnym.

Katedra aktywnie uczestniczy także w różnych formach szkolenia podyplomowego, takich jak studia podyplomowe: Farmacja przemysłowa, Osoba Wykwalifikowana w kontroli jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego, kursy specjalizacyjne z zakresu farmakologii dla farmaceutów. Organizuje liczne wykłady

²⁸ M. Bilek, *op. cit.*, s. 225.

²⁹ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 403.

³⁰ *Ibidem*, s. 403–404.

³¹ *Ibidem*, s. 407.

³² Zarządzenie nr 51 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 23 maja 2025 r. w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum.

³³ *Ibidem*.

w ramach szkolenia ciągłego dla farmaceutów i diagnostów laboratoryjnych.

Działalność badawcza Zakładu Wstępnych Badań Farmakologicznych

Zakład prowadzi badania farmakologiczne nowych struktur chemicznych w kierunku określenia ich efektu i mechanizmu działania, m.in.: hipotensyjnego, przeciwaritmicznego, przeciwbólowego, przeciwzapalnego, antyoksydacyjnego, przeciwerotoninowego. W kręgu badawczych zainteresowań pozostaje też implementacja nowych metod w farmakologii doświadczalnej, pozwalających określić profil działania farmakologicznego. Zakład prowadzi także badania farmakodynamiczne leków w celu określenia ich dodatkowych właściwości oraz weryfikacji bezpieczeństwa stosowania oraz badania aktywności farmakologicznej z wykorzystaniem modelu *Danio rerio*.

Działalność dydaktyczna Zakładu Wstępnych Badań Farmakologicznych

Zakład prowadzi zajęcia z farmakologii na kierunku Analityka medyczna, Weterynaria oraz, w języku angielskim, na kierunku Drug Discovery and Development, a także fakultet i zajęcia z metodologii badań naukowych w ramach studiów doktoranckich. W każdym roku akademickim realizowanych jest kilka prac magisterskich – wszystkie o charakterze eksperymentalnym.

Pracownicy aktywnie uczestniczą w prowadzeniu różnych form szkolenia podyplomowego, kursów specjalizacyjnych z zakresu farmakologii. Organizowane są liczne wykłady w ramach szkolenia ciągłego dla farmaceutów i diagnostów laboratoryjnych.

Siedzą od lewej: dr hab. Małgorzata Zygmunt, prof. dr hab. Jacek Sapa, dr Kinga Sałaciak, inż. Agnieszka Jarosińska, dr Klaudia Lustyk. W środkowym rzędzie od lewej: Agnieszka Niedbał, prof. dr hab. Kinga Sałat, mgr Agnieszka Fitrzyk, prof. dr hab. Magdalena Kotańska, dr Joanna Knutelska, dr Anna Dziubina. W ostatnim rzędzie od lewej: dr hab. Anna Rapacz, dr Szczepan Mogilski, dr Grzegorz Kazek, dr hab. Monika Kubacka, dr Marek Bednarski, lic. Marcelina Starowicz, prof. dr hab. Karolina Pytka, dr Jan Detka. Fot. S. Kasprzyk

7. Katedra Farmakognozji

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Irma Podolak (od 2016)

Pierwsze wykłady z tematyki, która obecnie wchodzi w zakres farmakognozji, rozpoczęto na uniwersytecie już w 1783 r., a prowadził je Jan Andrzej Szaster w ramach działalności Katedry Farmacji i Materii Medycznej.

W 1826 r., rok po światowym debiucie farmakognozji jako osobnego przedmiotu wykładanego na poziomie uniwersyteckim (Uniwersytet w Erlangen), dzięki Józefowi Sawiczewskiemu zarówno wykłady, jak i ćwiczenia z tego zagadnienia wprowadzono do programu nauczania³⁴. Jednak farmakognozja jako osobny przedmiot pojawiła się w spisie wykładów dopiero w 1847 r.³⁵

Od 1857 r. zajęcia z farmakognozji odbywały się na Wydziale Lekarskim UJ w ramach powołanej przez prof. Fryderyka Skobla Katedry Patologii i Terapii Ogólnej oraz Farmakognozji i Farmakologii Terapeutycznej, a od 1881 r. w ramach nowo powołanej Katedry Farmakologii i Farmakognozji, której kierownictwo powierzono prof. Józefowi Łazarskiemu³⁶.

W 1928 r. Katedra Farmakologii i Farmakognozji Wydziału Lekarskiego UJ została podzielona na Katedrę Farmakologii z kierownikiem prof. Januszem Supniewskim oraz Katedrę Farmakognozji, którą objął dr Witold Rawita-Witanowski. W pierwszym roku wykłady prowadził prof. Adam Łobaczewski, a w latach 1929–1939 dr Witold Rawita-Witanowski. W 1937 r. Katedra i Zakład Farmakognozji zostały włączone do Oddziału Farmaceutycznego UJ, w 1947 r. Katedra stała się częścią nowo utworzonego Wydziału Farmaceutycznego UJ, a następnie częścią Wydziału Farmaceutycznego powołanej w 1949 r. Akademii Medycznej³⁷.

Od stycznia do grudnia 1945 r. kierownikiem Katedry i Zakładu Farmakognozji był prof. Stanisław Kulczyński, a następnie funkcję tę przejął prof. Marian Koczwara, który do 1963 r. prowadził wykłady z farmakognozji. W kolejnych latach Katedrą i Zakładem kierowali: dr hab. Adam

Michaluk (1963–1964), dr Olga Seidl (1964–1969), dr Józef Sendra (1969–1996), prof. Zbigniew Janeczko (1996–2016)³⁸ i obecnie, od 2016 r. prof. Irma Podolak. 1 czerwca 2025 r. w ramach zmian w strukturze organizacyjnej Wydziału Farmaceutycznego CM UJ, w Katedrze Farmakognozji zlikwidowany został Zakład Farmakognozji³⁹.

Aktualnie istotną rolę w działalności Katedry odgrywa pracownia badań komórkowych *in vitro* utworzona w 1998 r. Pracownia dysponuje bogatym zestawem linii komórek nowotworowych i prawidłowych, a od 2020 r. posiada status zakładu inżynierii genetycznej i pozwolenie na zamknięte użycie organizmów genetycznie modyfikowanych.

Integralną częścią Katedry Farmakognozji jest ponadto Gabinet Farmakognostyczny obejmujący historyczne zbiory surowców farmakognostycznych (ponad cztery tysiące eksponatów), w tym prawie w pełni zachowaną dziewiętnastowieczną kolekcję (1825–1857) Floriana Sawiczewskiego⁴⁰.

W latach 60. XX wieku Katedra rozpoczęła prace nad utworzeniem Ogrodu Roślin Lecznicznych, który ukształtował się w pełni po przeniesieniu Wydziału Farmaceutycznego do nowego kompleksu budynków w Prokocimiu w 1993 r. Poza częścią połową powstała szklarnia z oranżerią, założono także własny *Index Seminum* Ogrodu Roślin Lecznicznych, prowadzący uprawę ponad 300 gatunków krajowych i egzotycznych. W 2001 r. Ogród Roślin Lecznicznych został wydzielony z Katedry Farmakognozji i przekształcony w odrębną jednostkę wydziałową⁴¹.

Działalność badawcza Katedry Farmakognozji

Prace badawcze są ukierunkowane na poszukiwanie bioaktywnych wyspecjalizowanych metabolitów wytwarzanych przez rośliny wyższe oraz porosty o potencjalnym znaczeniu w schorzeniach nowotworowych, o podłożu zapalnym, neurodegeneracyjnych. Obejmują

³⁴ A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 58–60.

³⁵ *Ibidem*, s. 93.

³⁶ L. Samborska, Z. Bela, *Sytuacja polityczna w poł. XIX w. i jej wpływ na nauczanie na Uniwersytecie Jagiellońskim*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 121.

³⁷ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 412–413.

³⁸ *Ibidem*, s. 412–414.

³⁹ Zarządzenie nr 51 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, *op. cit.*

⁴⁰ M. Urbanik, *Muzeum Leku Naturalnego Katedry Farmakognozji UJ CM*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, s. 498–513.

⁴¹ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 416–418.

one optymalizację ekstrakcji, analizy ilościowe, izolację, określanie struktury chemicznej związków, badania aktywności biologicznej *in vitro* ekstraktów i izolatów, analizy SAR. W badaniach pracownicy skupiają się na saponinach, triterpenach, chinonach, kwasach porostowych. Głównym wątkiem badań aktywności jest ocena wpływu na różne aspekty funkcjonowania komórek nowotworowych o zróżnicowanej złośliwości i tendencji do przerzutowania (nowotwory prostaty, tarczycy, piersi, płuc, jelita, czerniaki), ocena selektywności działania wobec komórek prawidłowych, badania synergizmu.

Działalność dydaktyczna Katedry Farmakognozji

W katedrze prowadzone są zajęcia dla studentów Wydziału Farmaceutycznego dla kierunków Farmacja i Kosmetologia oraz Wydziału Lekarskiego UJCM dla kierunku lekarskiego. Są to zajęcia obowiązkowe (*Farmakognozja*,

Leki pochodzenia naturalnego, Fitokosmetyki) oraz fakultatywne (*Rośliny tradycyjnych systemów leczniczych świata, Lek roślinny*).

W ramach działalności dydaktycznej katedra uczestniczy w kształceniu słuchaczy Szkoły Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu UJ, studiów podyplomowych (Farmacja przemysłowa, Osoba Wykwalifikowana w kontroli jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego, Surowce naturalne w profilaktyce i terapii), specjalizacji (Farmacja apteczna, Analityka farmaceutyczna), programu kształcenia ustawicznego farmaceutów (*Postępy nauk farmaceutycznych*).

Poza UJCM pracownicy prowadzą zajęcia na studiach podyplomowych Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie (*Uprawa i wykorzystanie roślin zielarskich i alternatywnych*), biorą też udział w fakultecie *Psychodietetyka* w Instytucie Psychologii Stosowanej UJ. Przy Katedrze działa Studenckie Koło Naukowe.

Siedzą od lewej: dr Dagmara Wróbel-Biedrawa, dr Karolina Grabowska, dr Justyna Makowska-Wąs. Stoją od lewej: mgr Piotr Szulży (doktorant), dr hab. Agnieszka Galanty, prof. UJ, Jacek Górkiwicz, dr Danuta Sobolewska, prof. dr hab. Irma Podolak (kierownik Katedry), mgr Wojciech Paździora (doktorant), mgr Anna Wcisło, mgr Sławomir Kasprzyk. Fot. S. Kasprzyk

8. Katedra Technologii Chemicznej i Biotechnologii Leków

Kierownik Katedry: prof. dr hab. inż. Jadwiga Handzlik (od 2019)

Samodzielna Pracownia Technologii Chemicznej Środków Leczniczych powstała w październiku 1948 r. w ramach Katedry Chemii Farmaceutycznej Wydziału Farmaceutycznego UJ. Pracownię powierzono kierownikowi Katedry Chemii Farmaceutycznej prof. Aleksandrowi Kocwie. Początkowo wykłady z technologii środków leczniczych prowadził dr Feliks Polak, a następnie inż. Seweryn Zając⁴².

W 1950 r. Pracownia została włączona do Zakładu Chemii Farmaceutycznej Akademii Medycznej. Kierownikiem Pracowni został kierownik Katedry Chemii Farmaceutycznej prof. Aleksander Kocwa, a w 1960 r. prof. Władysław Dymek.

W 1965 r. w miejsce Pracowni powołano Zakład Technologii Chemicznej Środków Leczniczych, którego kierownikiem został prof. Marian Eckstein. W 1984 r. funkcję tę przejął prof. Henryk Marona, a w 1993 – prof. Katarzyna Kieć-Kononowicz.

W 2004 r. Zakład wyłączono ze struktury Katedry Chemii Farmaceutycznej i utworzono Katedrę Technologii i Biotechnologii Środków Leczniczych, która kilka miesięcy później została przemianowana na Katedrę i Zakład Technologii i Biotechnologii Środków Leczniczych. Kierownikiem nowej jednostki pozostała prof. Katarzyna Kieć-Kononowicz⁴³. Od 2019 r. Katedrą kieruje prof. Jadwiga Handzlik.

23 maja 2025 r. zlikwidowany został Zakład Technologii i Biotechnologii Środków Leczniczych, a Katedra przyjęła nazwę Katedra Technologii Chemicznej i Biotechnologii Leków⁴⁴.

W latach 1998–2019 w ramach Zakładu Technologii Chemicznej Środków Leczniczych, a później Katedry i Zakładu Technologii i Biotechnologii Środków Leczniczych działała Pracownia Biosyntezy Środków Leczniczych.

Działalność badawcza Katedry Technologii Chemicznej i Biotechnologii Leków

Ostatnie lata działalności Katedry to rozwój trzech równoległych grup badawczych skupionych nad wstępnymi etapami odkrywania leku: modelowaniem molekularnym, syntezą nowych związków oraz skryningiem *in vitro*. Do realizowanych od lat kierunków badawczych doszły nowe – dotyczące poszukiwania związków regulujących receptory: sieroce (GPR18), serotoninowe (5-HT₆, 5-HT₇), histaminowe (H₃, H₄), dopaminowe, receptory wewnątrzkomórkowe σ , kainowe oraz modulatorów białek lekooporności bakteryjnej i nowotworowej, a także enzymów związanych z neurodegeneracją (MAO-B, RIPK1, FAAH). Głównymi chemotypami prowadzonych syntez są pochodne triazyny, hydantoiny, kumaryny, chinoksalinodionów i selenoeteru. Badania obejmują współpracę z ponad 20 ośrodkami krajowymi i zagranicznymi, m.in. Uniwersytetami: Sapienza w Rzymie, w Kopenhadze, Bari, Bonn, Saarbrücken, Perugii, Debreczynie czy w Marsylii oraz z Hiszpańską Narodową Radą Badań Naukowych (CSIC) w Madrycie.

Działalność dydaktyczna Katedry Technologii Chemicznej i Biotechnologii Leków

Zespół Katedry prowadzi wykłady, seminaria i ćwiczenia z przedmiotów *Synteza i technologia środków leczniczych i Biotechnologia farmaceutyczna* oraz fakultetu z metod komputerowych w projektowaniu leku dla studentów IV roku farmacji, a także z przedmiotów *Biology in Pharmaceutical Sciences* oraz *Biological Drugs/Pharmaceutical Biotechnology* na I roku kierunku Drug Discovery and Development (DDD), uczestniczy w zajęciach wszystkich ścieżek kształcenia na II roku DDD, prowadzi również zajęcia z doktorantami Szkoły Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu w ramach szkoły wyjazdowej oraz przedmiotu *Bieżące osiągnięcia nauk medycznych i nauk o zdrowiu*. Przy Katedrze działają cztery studenckie koła naukowe: Chemia Medyczna,

⁴² *Ibidem*, s. 423.

⁴³ *Ibidem*, s. 425.

⁴⁴ Zarządzenie nr 51 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, *op. cit.*

Biotechnologia Farmaceutyczna, Farmakologia Molekularna oraz Metody komputerowe w poszukiwaniu substancji leczniczych. Oprócz regularnych zajęć dydaktycznych rokrocznie Zespół Katedry sprawuje opiekę nad studentami

i doktorantami z innych polskich i zagranicznych uczelni przebywającymi na Wydziale w ramach programów wymian (np. Erasmus), międzyuczelnianych projektów magisterskich oraz innych staży naukowo-badawczych.

W pierwszym rzędzie od lewej: prof. dr hab. Katarzyna Kieć-Kononowicz, dr Małgorzata Więcek, dr hab. Ewa Szymańska, prof. UJ, prof. dr hab. inż. Jadwiga Handzlik (kierownik Katedry), Liliana Rams-Niemiec, mgr Agata Doroz-Płonka, dr Agnieszka Olejarz-Maciej. W drugim rzędzie od lewej: dr Katarzyna Kucwaj-Brysz, dr inż. Ewelina Honkisz-Orzechowska, mgr Kinga Czarnota-Łydka, Piotr Mazur, dr hab. Kamil Kuder, dr hab. Gniewomir Latacz, prof. UJ, mgr Alina Vialko, dr Tadeusz Karcz, mgr Patryk Pyka. Fot. A. Wojnar

9. Katedra Technologii Postaci Leku i Biofarmacji

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Aleksander Mendyk (od 2022)

Pierwszy program nauczania farmaceutów obejmujący przedmiot, który współcześnie zaliczyć można do farmacji stosowanej, wchodził w zakres dwuletniego kursu prowadzonego w Katedrze Farmacji i Materii Medycznej, która powstała na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1783 r. Profesorem Katedry i wykładowcą był doktor medycyny i chirurgii, Jan Andrzej Szaster. Odrębny przedmiot o nazwie *Farmacja stosowana* wprowadził do swojego programu wykładowców Józef Sawiczewski w 1811 r.⁴⁵

Pierwsze wykłady z farmacji stosowanej na Oddziale Farmaceutycznym UJ rozpoczęły się w roku akademickim 1922/1923, a powierzono je inspektorowi farmaceutycznemu mgr. Hugonowi Muthsamowi. Od października 1924 r. wykłady prowadził dr Marek Gatty-Kostyal, który 1 kwietnia 1930 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego farmacji stosowanej. Tym samym Katedra Farmacji Stosowanej UJ mogła formalnie rozpocząć swoje funkcjonowanie pod kierownictwem nowo mianowanego profesora. We wrześniu 1947 r. na nowo utworzonym Wydziale Farmaceutycznym UJ została powołana Katedra Farmacji Stosowanej, której kierownikiem pozostał prof. Marek Gatty-Kostyal. W 1949 r. Katedra stała się częścią powołanego do życia Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej⁴⁶.

W 1950 r. Katedra została przeniesiona na nowo zorganizowany Wydział Farmaceutyczny Akademii Medycznej w Krakowie. Po odejściu na emeryturę prof. Gatty-Kostyala kierownictwo Katedry przejął dr Adolf Stawowczyk (1962–1964), a następnie prof. Leszek Krówczyński (1964–1995), prof. Maria Halina Krasowska (1995–1996) oraz prof. Renata Jachowicz (1996–2022).

W 1980 r. Katedra Farmacji Stosowanej, w związku z wprowadzeniem do programu studiów biofarmacji i tym samym z poszerzeniem profilu zainteresowań, została przemianowana w Katedrę i Zakład Technologii Postaci Leku i Biofarmacji. Decyzją Rektora UJ z 23 maja 2025 r. w Katedrze Technologii Postaci Leku i Biofarmacji zlikwidowany został Zakład Technologii Postaci Leku

i Biofarmacji, którego aktywności przeniesiono na poziom Katedry⁴⁷. Obecnie Katedrą kieruje prof. Aleksander Mendyk⁴⁸.

W latach 1972–1992 w ramach Katedry prowadzone były zajęcia z farmacji społecznej, obejmujące zagadnienia ekonomiczne i organizacyjne farmacji. Obowiązki koordynatora i egzaminatora nowego przedmiotu objął prof. Leszek Krówczyński⁴⁹.

Od 1992 r., w związku ze zmianami ustrojowymi, nastąpiła reorganizacja programu zajęć, nowy programowo przedmiot otrzymał nazwę: *Ustawodawstwo, organizacja i problemy ekonomiki w farmacji*. W 2001 r. prowadzenie zajęć z tego przedmiotu przejęła dr hab. Agnieszka Skowron, prof. UJ z nowo powołanej Pracowni Organizacji i Ekonomiki Farmacji, działającej w ramach Katedry Toksykologii⁵⁰.

Działalność badawcza Katedry Technologii Postaci Leku i Biofarmacji

Badania naukowe w Katedrze Technologii Postaci Leku i Biofarmacji obejmują nauki podstawowe i aplikacyjne. Prace badawcze dotyczą szerokiego zakresu płynnych, stałych i półstałych postaci leku i jego podawania na różnych drogach. Obszary prac badawczych dla postaci leku zawierają preformulację, formulację i analitykę wraz z technikami obrazowania i empirycznego modelowania predykcyjnego. Szczególnie ważne są kierunki prac związane z poprawą rozpuszczalności i szybkości rozpuszczania substancji leczniczych, formulacją mikro- i nanosfer, mikro- i nanowłókien, minitabletek i tabletek ODT, a także opatrunków wraz z zastosowaniem druku 3D, elektroprzędzenia, ekstruzji topliwej, suszenia rozpyłowego oraz mikrofluidyki jako metod wytwórczych.

Kolejnym dużym obszarem badawczym jest biofarmacja, w której zakresie prowadzone są w Katedrze prace związane z farmakopealnymi i niefarmakopealnymi

⁴⁵ A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 58.

⁴⁶ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 432-433.

⁴⁷ Zarządzenie nr 51 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, *op. cit.*

⁴⁸ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 434.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 434-435.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 435.

metodami badania uwalniania substancji leczniczych z postaci leku, które są łączone z obrazowaniem i modelowaniem empirycznym, w tym za pomocą narzędzi sztucznej inteligencji. Prace modelarskie prowadzone są również w oparciu o techniki modelowania mechanistycznego w obszarze PBPk/PD. W Katedrze rozwinięto także szeregi modeli QSAR/QSPR i trwają prace programistyczne z publikowanymi wdrożeniami Open Source.

Działalność dydaktyczna Katedry Technologii Postaci Leku i Biofarmacji

Działalność dydaktyczna Katedry obejmuje kształcenie na jednolitych studiach magisterskich na kierunkach Farmacja i Weterynaria⁵¹ oraz studiach drugiego stopnia: Kosmetologia i prowadzonych w języku angielskim studiach

Drug Discovery and Development. Kolejnymi obszarami dydaktycznymi Katedry są zajęcia w Szkole Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu, studia podyplomowe oraz kursy kształcenia ciągłego i specjalizacyjnego.

W powyższych obszarach pracownicy Katedry dostarczają wiedzy z zakresu technologii postaci leku, biofarmacji, farmacji praktycznej i przemysłowej, elementów farmakokinetyki, a także biostatystyki i sztucznej inteligencji czy informatyki. Zajęcia prowadzone są w formie klasycznych wykładów, seminariów, ćwiczeń laboratoryjnych oraz form innowacyjnych, jak gry dydaktyczne, kształcenie na odległość i zindywidualizowane projekty studenckie.

Ważnym obszarem pracy dydaktycznej są koordynowane i nadzorowane przez pracowników Katedry programowe praktyki studenckie po III i po IV roku kierunku Farmacja, jak również wymiany studenckie i wolontariaty odbywające się pod auspicjami różnych projektów krajowych i europejskich (np. Erasmus).

⁵¹ Zajęcia na kierunku Weterynaria są prowadzone od 2012 r. w Uniwersyteckim Centrum Medycyny Weterynaryjnej UJ-UR.

W pierwszym rzędzie od lewej: mgr Jolanta Pyterał, mgr Agata Grzejdziak (doktorantka), mgr Zofia Mazurkiewicz, dr Aldona Maciejewska, prof. Aleksander Mendyk, dr Gabriela Wyszogrodzka-Gaweł, dr Marta Skoda, dr Adam Paćkowski, mgr inż. Magdalena Fastyn, dr Mateusz Kurek. W drugim rzędzie od lewej: dr Krzysztof Niwiński, mgr Maciej Stróżyk (doktorant), Zbigniew Mucha (technik), dr Ewelina Łyszczarz, dr hab. Witold Jamróz, mgr Justyna Srebro, dr Anna Czech, Joanna Lempart (technik), dr Witold Brniak, dr Agata Antosik-Rogóż, dr Jakub Szlęk, dr Anna Górka oraz dr Joanna Szafraniec-Szczęsny (gościennie kiedyś w SYMFONIA). Fot. A. Chwastek

10. Katedra Toksykologii

Kierownik Katedry: prof. dr hab. Maria Walczak (od 2015)

Zakład Toksykologii: prof. Maria Walczak (od 2015)

Zakład Biochemii Toksykologicznej: p.o. Kierownika dr hab. Lucyna Pomierny-Chamioło, prof. UJ (od 2025)

Toksykologia, wówczas jako „nauka o jadach i przeciwjadach”, wykładana była przez Jana Andrzeja Szastera od początku istnienia Katedry Farmacji i Materii Medycznej, czyli od 1783 r. Przedmiot o nazwie *Toksykologia, czyli nauka o truciznach*, włączył do swoich wykładów z farmacji Józef Sawiczewski w 1811 r.⁵², natomiast osobny przedmiot o nazwie *Toksykologia* pojawił się w programie nauczania farmaceutów opracowanym przez Józefa Sawiczewskiego w 1814 r.⁵³

Na powstałym w 1920 r. Oddziale Farmaceutycznym UJ pierwsze wykłady z chemii toksykologicznej i sądowej rozpoczęły się w 1933 r. W latach 1933–1939 prowadził je dr Jan Robel z Zakładu Chemii Lekarskiej UJ⁵⁴.

W 1946 r. na odnowionym po II wojnie światowej Oddziale Farmaceutycznym UJ utworzona została Pracownia Chemii Toksykologicznej i Sądowej. Obowiązki kierownika Pracowni w latach 1946–1955 pełnił mgr Adam Kawski. W 1947 r. Pracownia stała się częścią nowo utworzonego Wydziału Farmaceutycznego UJ, a następnie, w 1949 r., częścią Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej⁵⁵.

W 1957 r. Pracownia Chemii Toksykologicznej i Sądowej została przekształcona w Katedrę Chemii Toksykologicznej i Sądowej. Jej pierwszym kierownikiem i wykładowcą chemii toksykologicznej został prof. Jan Fidelus, a w 1980 r. funkcję tę przejął prof. Jerzy Brandys. W 1987 r. Katedra Chemii Toksykologicznej i Sądowej została przekształcona w Katedrę i Zakład Toksykologii, której kierownikiem pozostał prof. Jerzy Brandys⁵⁶. W 2009 r. kierownikiem jednostki została prof. Małgorzata Filip, a obecnie, od 2015 r., funkcję tę pełni prof. Maria Walczak.

W 1992 r. w ramach Katedry Toksykologii utworzono Zakład Biochemii Toksykologicznej UJ CM. Kierownikiem Zakładu został prof. Andrzej Starek (1992–2009), następnie

funkcję tę przejęła prof. Bogusława Budziszewska (2010–2023), prof. Maria Walczak (2024), a od 2025 r. pełniącą obowiązki kierownika jest dr hab. Lucyna Pomierny-Chamioło, prof. UJ.

W latach 1972–1992 w ramach Katedry Toksykologii prowadzone były zajęcia z farmacji społecznej, obejmujące zagadnienia ekonomiczne i organizacyjne farmacji. Od 1992 r., w związku ze zmianami ustrojowymi, nastąpiła reorganizacja programu zajęć, nowy programowo przedmiot nosił nazwę: *Ustawodawstwo, organizacja i problemy ekonomiki w farmacji*. W 1993 r. w związku z podjęciem przez Katedrę Toksykologii nowych zajęć, utworzono Pracownię Organizacji i Ekonomiki Farmacji. W 2004 r. pracownia ta została przekształcona w Pracownię Farmakoepidemiologii i Farmakoekonomiki, a pełnienie obowiązków kierownika powierzono dr hab. Agnieszce Skowron, prof. UJ⁵⁷. W 2009 r. pracownia została wyłączona ze struktury Katedry Toksykologii i przekształcona w Pracownię Farmakoepidemiologii i Farmakoekonomiki.

Działalność badawcza Zakładu Toksykologii

W Zakładzie Toksykologii prowadzone są badania farmakokinetyczne i toksykokinetyczne, jak również badania mające na celu ocenę bezpieczeństwa nowych związków o aktywności biologicznej – zgodnie z procedurami OECD w modelach *in vitro*, *in vivo* oraz modelu *Danio rerio*. W zakresie prowadzonych badań znajdują się także: identyfikacja metabolitów i poszukiwanie ścieżek metabolizmu nowych substancji psychoaktywnych, identyfikacja substancji biologicznie aktywnych w wydzielinach larw muchówki *Lucilia sericata*, poszukiwanie molekularnych mechanizmów toksyczności w odniesieniu do układów i narządów docelowych, badania nad mechanizmami kompensacyjnymi w cukrzycy typu 1, badania nad wpływem długotrwałej izolacji społecznej na poziom

⁵² A. Rzepiela, *op. cit.*, s. 58.

⁵³ *Ibidem*, s. 62.

⁵⁴ W. Roeske, *op. cit.*, s. 669.

⁵⁵ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 445.

⁵⁶ *Ibidem*, s. 446–447.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 449.

lęku i depresji oraz aktywację zależnych od śródbłonka naczyńniowego mechanizmów rozwoju dysfunkcji naczyń krwionośnych, badania nad bezpieczeństwem piżm syntetycznych oraz ocena detoksykacyjnego i protekcyjnego działania flawonoidów i innych biologicznie aktywnych składników wina gronowego. W Zakładzie Toksykologii stosowane są nowoczesne techniki analityczne, takie jak ultrasprawa chromatografia cieczowa sprzężona ze spektrometrią mas, elektroforeza kapilarna sprzężona ze spektrometrią mas oraz chromatografia gazowa.

Działalność dydaktyczna Zakładu Toksykologii

W ramach działalności dydaktycznej Zakładu Toksykologii realizowane są przedmioty obowiązkowe oraz zajęcia fakultatywne dla studentów Farmacji (*Toksykologia, Narkomania, Rola farmaceuty w toksykologicznej ocenie bezpieczeństwa stosowania kosmetyków, Prozdrowotne działanie wina gronowego z elementami winoterapii*), Analityki medycznej (*Toksykologia, Elementy diagnostyki medycyny sądowej, Postępy we współczesnej analizie toksykologicznej i kryminalistycznej, Uzależnienia*), Kosmetologii (*Toksykologia dla kosmetologów, Winoterapia w kosmetyce*), Weterynarii (*Toksykologia*

weterynaryjna) oraz dla kierunku Drug Discovery and Development (*Introduction to drug safety and toxicology, Molecular ADME and in vivo pharmacokinetics, In vivo pharmacology and toxicology*). Prowadzone są również zajęcia dla słuchaczy studiów podyplomowych (Osoba Wykwalifikowana w kontroli jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego, Farmacja przemysłowa, Badania kliniczne produktów leczniczych) oraz dla szkolenia specjalizacyjnego z Farmacji klinicznej.

Działalność badawcza Zakładu Biochemii Toksykologicznej

W Zakładzie Biochemii Toksykologicznej prowadzone są badania dotyczące wpływu i mechanizmu neurotoksycznego, gonadotoksycznego i immunotoksycznego działania wybranych ksenobiotyków. Badane są głównie związki stosowane jako chemiczne filtry UV oraz rozpuszczalniki organiczne z grupy eterów glikolu etylenowego i propylenowego. Badania prowadzone są zarówno na modelach *in vivo* (po wielokrotnych podaniach badanych związków) jak i *in vitro* w hodowlach pierwotnych oraz ustalonych liniach komórkowych. Wiodącym kierunkiem badań prowadzonych w zakładzie jest określanie patogenezы udaru

Stoją od lewej: dr inż. Maciej Gawlik, mgr Agata Ogórka, mgr Regina Kosowska-Michalak, dr hab. Lucyna Pomierny-Chamioło, prof. UJ, dr Andrzej Moniczewski, Maria Pegiel (technik), mgr Magdalena Smolik, prof. dr hab. Maria Walczak, dr inż. Jakub Jurczyk, Bożena Podkowińska (technik), mgr inż. Zuzanna Guzda, prof. dr hab. Bogusława Budziszewska, dr Ewa Niedzielska-Andres, dr Beata Starek-Świechowicz, dr Weronika Krzyżanowska, mgr Patrycja Rachwał, dr Alicja Skórkowska, dr hab. Beata Bystrowska. Fot. A. Wojnar

niedokrwienego mózgu oraz poszukiwanie i testowanie nowych związków o działaniu neuroprotekcijnym. Badania te prowadzone są głównie w modelu niedokrwienego udaru mózgu (MCAO) oraz w modelach *in vitro* deprivacji tlenu i glukozy w hodowlach pierwotnych neuronalnych i mikroglejowych komórek mózgu. Zakład Biochemii Toksykologicznej jest pomysłodawcą oraz tworzy Laboratorium Obrazowania CDT-CARD z pracownikami mikroskopii konfokalnej, pracownią MRI/PET oraz pracownią optogenetyki i elektrofizjologii *in vivo*. W obrębie Laboratorium Obrazowania stosowane oraz rozwijane są najnowsze techniki akwizycji obrazu oraz jego zaawansowanej analizy wykorzystujące środowiska takie jak MATLAB i Python.

Działalność dydaktyczna Zakładu Biochemii Toksykologicznej

Zakład Biochemii Toksykologicznej bierze udział w prowadzeniu zajęć z przedmiotu *Toksykologia* dla studentów Analityki medycznej, Farmacji oraz Weterynarii. Na kierunku Kosmetologia realizowane są zajęcia dydaktyczne z zakresu przedmiotów *Alergologia dla kosmetologów* oraz *Endokrynologia*. Pracownicy Zakładu prowadzą również zajęcia fakultatywne pt. *Niepłodność jako choroba społeczna: przyczyny, diagnostyka, możliwości terapii* dla studentów Farmacji i Kosmetologii oraz pt. *Biomarkery narażenia na kancerogenne ksenobiotyki* dla studentów Analityki medycznej. Od 2025 r. Zakład Biochemii Toksykologicznej przejął koordynowanie i prowadzenie zajęć z przedmiotu *Fizjologia* dla kierunków Farmacja i Analityka medyczna.

11. Zakład Analityki Biochemicznej

Kierownik Zakładu: dr hab. Małgorzata Knapik-Czajka, prof. UJ (od 2016)

Zakład Analityki Biochemicznej Wydziału Farmaceutycznego z Oddziałem Analityki

Medycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum został powołany 11 kwietnia 1997 r. Kierownikiem Zakładu został prof. med. Jerzy Jaśkiewicz (1997–2011)⁵⁸, następnie funkcję tę objęła dr hab. Jadwiga Hartwich (2011–2016), a od 2016 r. Zakładem kieruje dr hab. Małgorzata Knapik-Czajka, prof. UJ.

Działalność badawcza

Zakładu Analityki Biochemicznej

Tematyka projektów badawczych realizowanych w Zakładzie Analityki Biochemicznej obejmuje badanie wpływu różnych czynników, głównie leków hipolipemizujących, na metabolizm, a szczególnie na działanie enzymatycznych kompleksów mitochondrialnych należących do rodziny

dehydrogenaz 2-oksokwasów, w tym dehydrogenazy rozgałęzionych α -ketokwasów i dehydrogenazy α -ketoglutaranowej, kluczowych enzymów, odpowiednio metabolizmu aminokwasów o rozgałęzionych łańcuchach i cyklu Krebsa. Ponadto prowadzone są projekty mające na celu ocenę wpływu tych leków na kluczowe białka szlaków metabolicznych lipolizy oraz lipogenezy w różnych tkankach, w tym w różnych typach tkanki tłuszczowej. Przedmiotem prowadzonych eksperymentów jest także ocena wpływu leków hipolipemizujących na metabolizm białek w mięśniach szkieletowych, w tym ocena ich działania na szlaki sygnałowe regulujące obrót białkowy.

Działalność dydaktyczna

Zakładu Analityki Biochemicznej

Zakład Analityki Biochemicznej realizuje zajęcia dydaktyczne dla studentów kierunku Analityka medyczna w ramach przedmiotów obowiązkowych takich jak: *Biologia molekularna*, *Biochemia kliniczna*, *Systemy jakości i akredytacja laboratoriów*, *Ćwiczenia specjalistyczne*

⁵⁸ *Ibidem*, s. 457.

Stoją od lewej: Katarzyna Wadowska, mgr Małgorzata Belczyk, dr hab. Małgorzata Knapik-Czajka, prof. UJ, dr Anna Gawędzka, dr Jagoda Drąg, mgr Anna Cichoń. Fot. A. Wojnar

i metodologia badań, Praktyczna nauka zawodu, a także przedmiotów fakultatywnych: *Nowoczesne metody biologii molekularnej w diagnostyce laboratoryjnej i medycynie sądowej*, *Wybrane aspekty medycyny sportowej* oraz *Wyniki badań laboratoryjnych w monitorowaniu bezpieczeństwa i skuteczności farmakoterapii*. Ten ostatni będzie obecnie realizowany pod tytułem *Współpraca farmaceuty i diagnosty laboratoryjnego w monitorowaniu farmakoterapii*.

Dla studentów kierunku Farmacja prowadzone są następujące przedmioty: *Biochemia kliniczna* (obowiązkowe), a także *Wysilek fizyczny na receptę? Aktywność fizyczna jako element terapii wybranych schorzeń* (fakultatywne).

Dla studentów kierunku Kosmetologia pracownicy Zakładu biorą udział w realizacji treści w ramach przedmiotu fakultatywnego: *Opieka kosmetologa nad pacjentem onkologicznym*.

12. Zakład Biochemii Farmaceutycznej

Kierownik Zakładu: prof. dr hab. Elżbieta Pękala (od 2013)

Zakład Biochemii Farmaceutycznej powstał dzięki determinacji i staraniom Dziekana Wydziału Farmaceutycznego UJ CM prof. dr hab. Jana Krzeka. Zakład rozpoczął działalność 1 marca 2013 r. Na jego pierwszego kierownika została powołana prof. dr hab. Elżbieta Pękala, która pełni tę funkcję do tej chwili.

Działalność badawcza Zakładu Biochemii Farmaceutycznej

Aktywność naukowa Zakładu obejmuje badania *in silico* i *in vitro* nad bezpieczeństwem związków bioaktywnych w zakresie cytotoksyczności, mutagenności,

genotoksyczności, ekotoksyczności, fototoksyczności, przenikania oraz działania drażniącego, a także biotransformacji. Drugim ważnym kierunkiem badań prowadzonym przez pracowników Zakładu Biochemii Farmaceutycznej jest opracowywanie nowych skutecznych terapii skojarzonych o działaniu przeciwnowotworowym (niedrobnokomórkowy rak płuca, rak prostaty, glejak wielopostaciowy) wykorzystujących zarówno syntetyczne, jak i naturalne substancje chemouwrażliwiające oraz poszukiwanie nowych fotosensybilizatorów mogących znaleźć zastosowanie w terapii fotodynamicznej czerniaka. Oprócz tego są prowadzone badania nad oryginalnymi związkami przeciwzapalnymi i przeciwzwłóknieniowymi w modelach ludzkich komórek układu oddechowego lub w zwierzęcych modelach astmy i POCHP. Najnowszym rozwijanym kierunkiem wpisującym się w trendy „green chemistry”

Stoją od lewej: dr hab. Paulina Koczurkiewicz-Adamczyk, mgr Maria Kania, dr hab. Katarzyna Wójcik-Pszczóło, dr Justyna Popiół-Adamska, mgr Natalia Janikowska, prof. dr hab. Elżbieta Pękala, dr hab. Karolina Słoczyńska, mgr Agnieszka Ładyka, mgr Aleksandra Pietrzak, dr Kamil Piska. Fot. S. Kasprzyk

jest opracowywanie nowoczesnych metod bioremediacji zanieczyszczeń wody wywołanych lekami i kosmetykami przez grzyby środowiskowe (np. *Cunninghamella*, *Trametes*).

Działalność dydaktyczna Zakładu Biochemii Farmaceutycznej

Zakład Biochemii Farmaceutycznej prowadzi zajęcia dla studentów wszystkich czterech kierunków działających na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM. W ramach przedmiotów obowiązkowych dla kierunków Farmacja i Analityka medyczna (od 2025/2026) realizuje *Biochemię*, dla kierunku Kosmetologia *Biotechnologię w kosmetologii*, a dla kierunku Drug Discovery and Development współuczestniczy w prowadzeniu zajęć z przedmiotu *Biology in*

Pharmaceutical Sciences. Pracownicy Zakładu prowadzą również zajęcia fakultatywne: *Biomedycyna i inżynieria tkankowa w kosmetologii* (kierunek Kosmetologia), *Praktyczne zastosowania hodowli komórkowych in vitro w badaniach przedklinicznych leków* (kierunek Farmacja), *Praktyczne zastosowania hodowli komórkowych in vitro w medycynie i diagnostyce laboratoryjnej* (kierunek Analityka medyczna) oraz *Wybrane aspekty bezpieczeństwa farmakoterapii* (Szkola Doktorska Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu). Pracownicy biorą także udział w szkoleniu podyplomowym w ramach studiów Osoba Wykwalifikowana w kontroli jakości produktu leczniczego i wyrobu medycznego oraz Farmacja przemysłowa. Przy Zakładzie Biochemii Farmaceutycznej działa prężnie, odnosząc wiele sukcesów, Studenckie Koło Naukowe „Cytogenom” pod opieką naukową dr hab. Pauliny Koczurkiewicz-Adamczyk.

13. Zakład Biofizyki Farmaceutycznej

Kierownik Zakładu: dr hab. Jan Kobierski (od 2023)

Zakład Biofizyki Farmaceutycznej powstał w 2016 r., a wyodrębniony został z Zakładu Farmakokinetyki i Farmacji Fizycznej. Na kierownika Zakładu powołano wówczas dr. hab. Wojciecha Jawienia (2016–2023), a obecnie funkcję tę pełni dr hab. Jan Kobierski.

Działalność badawcza Zakładu Biofizyki Farmaceutycznej

Zakład Biofizyki Farmaceutycznej UJ CM prowadzi badania naukowe na styku matematyki, fizyki, chemii oraz biologii. Jednym z obszarów tej działalności jest

matematyczne i fizyczne modelowanie w farmakologii, w tym również poszukiwanie sposobów zastosowania komputerów kwantowych w modelowaniu farmakologicznym. Pracownicy Zakładu wykorzystują metody chemii obliczeniowej do badania wpływu związków biologicznie aktywnych na strukturę i funkcje błon biologicznych. W ramach współpracy z innymi jednostkami naukowymi aktywność badawcza Zakładu skupia się ponadto na badaniu za pomocą nowoczesnych metod mikroskopowych wpływu czynników fizycznych na komórki nowotworowe i prawidłowe. Zakład prowadzi także badania struktury elektronowej oraz mechanizmów działania leków przeciwnowotworowych.

Siedzą od lewej: mgr Magdalena Garczarczyk, dr Krystyna Stanisław-Wallis. Stoją od lewej: dr Dawid Lupa, dr hab. Jan Kobierski, dr inż. Sebastian Bożek, dr Daniel Dziob. Fot. S. Kasprzyk

Działalność dydaktyczna Zakładu Biofizyki Farmaceutycznej

Zakład Biofizyki Farmaceutycznej UJ CM prowadzi działalność dydaktyczną obejmującą tematykę biofizyki, matematyki, statystyki i informatyki. Dla studentów Farmacji pracownicy Zakładu realizują zajęcia z biofizyki, matematyki, informatyki oraz statystyki. Dla studentów Analityki

medycznej oferowane są z kolei zajęcia z biofizyki medycznej, statystyki z elementami matematyki, statystyki medycznej oraz technologii informacyjnych. Dla studentów studiów uzupełniających z Kosmetologii Zakład realizuje zajęcia dotyczące zjawisk fizycznych w kosmetologii. Z kolei dla studentów Szkoły Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu w dziedzinie nauk farmaceutycznych pracownicy Zakładu uczą biostatystyki.

14. Zakład Bromatologii

Kierownik Zakładu: dr hab. Paweł Zagrodzki, prof. UJ (od 2006)

Pierwsze wykłady z zakresu nauki o środkach spożywczych odbywały się w latach 1930–1933 na Oddziale Farmaceutycznym UJ w ramach zajęć z higieny. Wykłady te prowadził dr Leonard Bier. „Samodzielne” wykłady i ćwiczenia z nauki o środkach spożywczych zostały włączone do programu nauczania w 1933 r., a ich prowadzenie powierzono dr. Mieczysławowi Rychlikowi⁵⁹.

W 1945 r., w ramach odrodzonego Oddziału Farmaceutycznego UJ, powstała Pracownia Nauki o Środkach Spożywczych. Jej kierownikiem i wykładowcą został dr Mieczysław Rychlik. W 1947 r. Pracownia stała się częścią nowo utworzonego Wydziału Farmaceutycznego UJ, a następnie, w 1949 r., częścią powołanego do życia Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej⁶⁰.

W 1960 r. nastąpiło przekształcenie Pracowni Nauki o Środkach Spożywczych w Zakład Bromatologii, który umieszczony został przy Katedrze Chemii Organicznej. Kierownikiem nowego Zakładu pozostał dr Rychlik. Po jego odejściu kierownictwo przejęli kolejno: dr hab. Zofia Fedorowska (1967–1984), dr Jerzy Hennig (1984–1985) i prof. Zofia Zachwieja (1985–1996).

W 1996 r. Zakład Bromatologii został oddzielony od Katedry Chemii Organicznej i przekształcony w samodzielną jednostkę, której kierownikiem pozostała prof. Zofia Zachwieja. W 2006 r. obowiązki kierownika Zakładu Bromatologii przejął dr hab. Paweł Zagrodzki, prof. UJ, który nadal pełni tę funkcję⁶¹.

Od 1998 r. w strukturze Zakładu Bromatologii działa Pracownia Biopierwiastków, której pierwszym kierownikiem został prof. Henryk Bartoń⁶². Od 2017 r. funkcję tę pełni dr hab. Mirosław Krośniak.

Działalność badawcza Zakładu Bromatologii

Główne dziedziny badań to sposoby odżywiania się różnych populacji ludzi; makro- i mikropierwiastki w żywności, wodzie pitnej, organizmach zwierząt i ludzi; selen i jod u osób zdrowych i chorych na choroby tarczycy; wpływ nowych związków wanadu na przebieg cukrzycy; funkcja i regulacja aktywności receptorów glukozy w komórkach zróżnicowanych, progenitorowych oraz macierzystych; kwasy organiczne w winach, sokach, miódach, kale ludzkim, smółce noworodków, mleku kobiecym; potencjał antyoksydacyjny i chemoprewencyjny różnych składników żywności w modelach *in vitro* i *in vivo*; rośliny pseudozbożowe, kielki warzyw kapustnych i innych fortifikowane wybranymi związkami jako nowe składniki żywności funkcjonalnej; interakcje leków z pożywieniem i suplementami diety; zwierzęce modele różnych chorób; regulacja metabolizmu komórek nowotworowych i macierzystych – poprzez oddziaływanie związków syntetycznych oraz substancji aktywnych biologicznie obecnych w żywności; aspekty biozgodności oraz aktywności biologicznej związków chemicznych w modelach *in vitro*; neurogastronomika; symulacja hodowli roślin w warunkach księżycowych i mikrograwitacji.

Działalność dydaktyczna Zakładu Bromatologii

Zakład Bromatologii prowadzi na Wydziale Farmaceutycznym następujące zajęcia dydaktyczne: *Bromatologia*, *Dietetyka. Zasady żywieniowe w wybranych jednostkach chorobowych*, *Dietetyka. Żywnienie człowieka zdrowego i chorego – wybrane zagadnienia*, *Otyłość jako problem społeczny oraz czynnik ryzyka wielu schorzeń*, *Ćwiczenia specjalistyczne związane z metodologią badań naukowych* (kierunek Farmacja); *Analiza środków spożywczych* (kierunek Analityka medyczna); *Dietetyka w kosmetologii*, *Promocja zdrowia*, *Wpływ diety na stan skóry*, *Suplementy diety*, *Ćwiczenia specjalistyczne związane z pracą naukową* (kierunek Kosmetologia).

Na Wydziale Lekarskim prowadzone są następujące zajęcia dydaktyczne: *Analiza i ocena jakości żywności*, *Interakcje leku z pożywieniem – aspekty kliniczne*,

⁵⁹ *Ibidem*, s. 460.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ *Ibidem*, s. 461–462.

⁶² *Ibidem*, s. 464.

Farmakologia, Suplementy diety, Wpływ diety na stan skóry, Neurogastronomika, Etnodietetyka, Nutraceutyki i nootropy, Poprawa jakości żywności w oparciu o nowe odkrycia z chronobiologii, Ćwiczenia specjalistyczne związane z pracą dyplomową (kierunek Dietetyka),

a w Szkole Doktorskiej Nauk Medycznych i Nauk o Zdrowiu: Interakcje leku z pożywieniem – aspekty kliniczne, Kierunki i osiągnięcia współczesnych nauk farmaceutycznych.

Siedzą od lewej: dr hab. Mirosław Krośniak, dr hab. inż. Paweł Zagrodzki, prof. UJ, dr hab. Paweł Paško, prof. UJ, dr hab. Justyna Dobrowolska-Iwanek. Stoją od lewej: mgr inż. Marcin Piotrowski, mgr Barbara Tatar, mgr inż. Iwona Zagrodnik, mgr Katarzyna Babicz, mgr Ewelina Prochownik, dr Joanna Chłopicka. Fot. S. Kasprzyk

15. Zakład Dermatologii Doświadczalnej i Kosmetologii

p.o. Kierownika Zakładu: dr hab. Agnieszka Gunia-Krzyżak (od 2025)

Zakład Dermatologii Doświadczalnej i Kosmetologii na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM został utworzony 1 października 2010 r. w celu zapewnienia zaplecza naukowo-dydaktycznego dla nowo uruchomionego kierunku Kosmetologia. Kierownikiem Zakładu został prof. Radosław Śpiewak. W 2025 r. pełniącą obowiązki kierownika zakładu została dr hab. Agnieszka Gunia-Krzyżak.

Działalność badawcza Zakładu Dermatologii Doświadczalnej i Kosmetologii

Obszar działalności naukowej Zakładu obejmuje przede wszystkim ocenę bezpieczeństwa i skuteczności produktów oraz surowców kosmetycznych. W tym celu wykorzystywane są modele *in vitro*, a także prowadzi się przeglądy literatury naukowej dotyczącej działania i bezpieczeństwa składników kosmetycznych. Istotnym kierunkiem badań jest również rozwój kosmetologii opartej na dowodach naukowych oraz doskonalenie metodologii badań w kosmetologii. Zakład dysponuje nowoczesnym zapleczem

Stoją od lewej: dr Jadwiga Kalicińska, dr Dorota Żelaszczyk, mgr Ewelina Szendzielorz, dr hab. Agnieszka Gunia-Krzyżak, dr Danuta Plichta.
Fot. S. Kasprzyk

aparaturowym, umożliwiającym ocenę skuteczności procedur kosmetycznych *in vivo*.

Działalność dydaktyczna Zakładu Dermatologii Doświadczalnej i Kosmetologii

Pracownicy Zakładu prowadzą zajęcia na studiach magisterskich kierunku Kosmetologia w zakresie kosmetologii

lecniczej, medycyny estetycznej, dermatochirurgii i onkologii skóry dla kosmetologów, kosmetologii opartej na dowodach naukowych, podologii, trychologii, odnowy biologicznej i SPA, chemii surowców kosmetycznych oraz badań i rozwoju innowacyjnych kosmetyków. Ponadto Zakład realizuje studia podyplomowe z kosmetologii praktycznej i trychologii w kosmetologii, a także prowadzi fakultet o tematyce kosmetycznej dla studentów kierunku Farmacja.

16. Zakład Diagnostyki Medycznej

Kierownik Zakładu: dr hab. Wirginia Krzyściak (od 2024)

Zakład Diagnostyki Medycznej na Wydziale Farmaceutycznym CMUJ powołany został w listopadzie 2008 r. Jednostka prowadzi działalność dydaktyczną oraz naukowo-badawczą w dziedzinie nauk medycznych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów dotyczących medycyny laboratoryjnej.

W lutym 2009 r. na stanowisko kierownika Zakładu powołany został dr hab. Ryszard Drożdż (2009–2023). Od 2023 r. obowiązki kierownika objęła dr hab. Wirginia Krzyściak, która w 2024 r. została kierownikiem Zakładu i funkcję tę pełni do dzisiaj.

Działalność badawcza Zakładu Diagnostyki Medycznej

Zakład Diagnostyki Medycznej prowadzi badania nad identyfikacją nowych biomarkerów laboratoryjnych wybranych jednostek chorobowych oraz rozwija nowoczesne metody analityczne wspierające medycynę laboratoryjną. Szczególny nacisk kładziony jest na wykorzystanie zaawansowanych technik statystycznych i bioinformatycznych w analizie danych biologicznych, co umożliwia opracowanie narzędzi diagnostycznych, prognostycznych i monitorujących terapie.

Zakład realizuje projekty badawcze dotyczące m.in. schizofrenii, udaru niedokrwienego mózgu, przewlekłej choroby nerek oraz próchnicy zębów, z wykorzystaniem szerokiego spektrum metod, takich jak spektrometria mas, spektroskopia UV-VIS, AAS, PIXE, techniki emisyjne i molekularne, cytometria przepływowa, elektroforeza, techniki immunochemiczne, mikroskopia SEM i AFM, hodowle komórkowe oraz klasyczne i zautomatyzowane metody biochemiczne.

W ramach badań prowadzone są także analizy genetyczne (PCR), badania apoptozy (TUNEL), mikrobiologiczna oraz statystyczna analiza dużych zbiorów danych medycznych. Zakład wykorzystuje nowoczesne metody identyfikacji mikroorganizmów, w tym MALDI-TOF i sekwencjonowanie nowej generacji (NGS).

Interdyscyplinarne podejście, współpraca międzywydziałowa oraz wysoka jakość zaplecza badawczego czynią

Zakład istotnym ośrodkiem w krajowym i międzynarodowym systemie badań nad medycyną laboratoryjną.

Działalność dydaktyczna Zakładu Diagnostyki Medycznej

Zakład Diagnostyki Medycznej prowadzi działalność dydaktyczną w zakresie kluczowych przedmiotów zawodowych na kierunku Analityka medyczna, przygotowujących studentów do wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego. Realizowane zajęcia obejmują m.in. analitykę ogólną, diagnostykę laboratoryjną, serologię grup krwi oraz organizację medycznych laboratoriów diagnostycznych.

W ramach procesu kształcenia studenci zdobywają zarówno wiedzę teoretyczną, jak i umiejętności praktyczne z zakresu analizy klasycznych (krew, moczu) i nietypowych materiałów biologicznych (płynny ustrojowy, kał, nasienie, włosy), interpretacji wyników badań laboratoryjnych – analitycznych, hematologicznych, serologicznych i biochemicznych – a także zapoznają się z zasadami organizacji i funkcjonowania laboratoriów diagnostycznych zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi. Program dydaktyczny obejmuje również podstawy transfuzjologii klinicznej oraz laboratoryjnej oceny funkcji narządów w kontekście wybranych jednostek chorobowych.

Zakład aktywnie uczestniczy w kształceniu młodych naukowców. W 2023 r. pod kierunkiem dr hab. Wirginii Krzyściak oraz prof. dr hab. med. Ewy Morawy zakończony został międzynarodowy przewód doktorski dr Anny Ligęzki, realizowany we współpracy z Zakładem Genomiki Klinicznej oraz Laboratorium Genetyki Biochemicznej w Mayo Clinic w Rochester (Minnesota, USA).

Ważnym osiągnięciem dydaktyczno-naukowym Zakładu jest także publikacja zbiorowej monografii *Medycyna laboratoryjna w praktyce*, która ukazała się w sierpniu 2025 r. Praca pod redakcją dr hab. Wirginii Krzyściak powstała dzięki współpracy naukowców z Zakładu Diagnostyki Medycznej z badaczami z Wydziału Lekarskiego Collegium Medicum oraz Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie, a także przedstawicielami środowiska biznesowego związanego z medycyną laboratoryjną. Publikacja

stanowi istotny wkład w rozwój nowoczesnego nauczania w obszarze diagnostyki laboratoryjnej, łącząc wiedzę akademicką z doświadczeniem praktycznym.

W strukturze Zakładu działa również Studenckie Koło Naukowe Diagnostów Laboratoryjnych, aktywnie zaangażowane w działalność badawczą i popularyzatorską. Jego członkowie uczestniczą w projektach naukowych,

konferencjach krajowych i międzynarodowych, a także organizują warsztaty edukacyjne. Koło wielokrotnie zdobywało nagrody za najlepsze prace studenckie, a w 2024 r. zostało wyróżnione tytułem Najlepszego Koła Naukowego na Wydziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum.

Siedzą od lewej: dr Anna Lizoń, dr Marcin Magacz, dr Paulina Mazur. Stoją od lewej: Halina Gniadek, dr hab. Wirginia Krzyściak – kierownik zakładu, dr hab. Ryszard Drożdż, dr Joanna Tisończyk, Anna Paradowska. Fot. S. Kasprzyk

17. Zakład Farmacji Klinicznej

Kierownik Zakładu: prof. dr hab. Anna Wesołowska (od 2009)

Samodzielna Pracownia Farmacji Klinicznej powołana została w 2001 r. Działalność Pra-

cowni była zawieszona do momentu powołania w 2009 r. na stanowisko kierownika prof. Anny Wesołowskiej. W 2010 r. zarządzeniem Rektora Pracownia została przekształcona w Zakład Farmacji Klinicznej. Kierownikiem Zakładu pozostała prof. Anna Wesołowska i nadal pełni tę funkcję.

Działalność badawcza Zakładu Farmacji Klinicznej

We współpracy z klinicystami i farmaceutami klinicznymi prowadzone są badania farmakokinetyczne obejmujące terapeutyczne monitorowanie stężeń leków, analizę parametrów farmakokinetyczno-farmakodynamicznych, opracowywanie algorytmów dawkowania leków oraz modele i standardy pracy farmaceuty klinicznego w warunkach oddziału szpitalnego.

W jednostce realizowane są także behawioralne badania *in vivo* na gryzoniach, ukierunkowane na

Siedzą od lewej: mgr inż. Magdalena Rak, lic. Monika Bąk, dr Kinga Gawlińska. Stoją od lewej: dr Łukasz Hońdo, dr hab. Magdalena Jastrzębska-Więsek, prof. dr hab. Anna Wesołowska, dr hab. Anna Partyka, dr Agnieszka Cios. Fot. S. Kasprzyk

charakterystykę farmakologiczną nowych związków działających na ośrodkowy układ nerwowy – ze szczególnym uwzględnieniem ligandów receptorów serotoniny oraz innych receptorów: monoaminergicznych, glutaminergicznych i GABA-ergicznych. Badane cząsteczki mają potencjał zastosowania w leczeniu zaburzeń psychicznych, chorób neurodegeneracyjnych i padaczki, a także jako leki przeciwbólowe. Prace te służą wyznaczaniu zależności struktura–powinowactwo oraz struktura–aktywność farmakologiczna. Równolegle, z wykorzystaniem modeli zwierzęcych, prowadzone są interdyscyplinarne badania wpływu diety matczynej na rozwój mózgu potomstwa, ze szczególnym naciskiem na zaburzenia ze spektrum autyzmu, pogłębiające koncepcję roli osi jelitowo-mózgowej, w tym udziału wirobiomu jelitowego, w etiologii autyzmu. W eksperymentach wykorzystywane są nowoczesne metody: behawioralne, molekularne i neurochemiczne, bioinformatyka wspomagana sztuczną inteligencją oraz

zaawansowane techniki obrazowania mózgu (m.in. rezonans magnetyczny i mikroskopia elektronowa).

Działalność dydaktyczna Zakładu Farmacji Klinicznej

Zakład Farmacji Klinicznej prowadzi zajęcia ze studentami UJ CM kierunków: Farmacja (*Farmakoterapia, Farmacja kliniczna, Naukowa informacja o leku*), Kosmetologia (*Substancje lecznicze w kosmetologii, Podstawy chirurgii pourazowej i plastycznej*), Chemia medyczna (*Wstęp do badań klinicznych*). W ramach programów specjalizacyjnych prowadzone są przez pracowników Zakładu wykłady/warsztaty w dziedzinie farmacji klinicznej, farmacji szpitalnej, farmacji aptecznej i farmakologii. Przy Zakładzie działa również Studenckie Koło Naukowe Farmacji Klinicznej.

18. Zakład Farmacji Społecznej

Kierownik Zakładu: dr hab. Agnieszka Skowron, prof. UJ (od 2012)

Pracownia Farmakoepidemiologii i Farmakoekonomiki: dr hab. Barbara Wiśniowska, prof. UJ (od 2023)

W 1993 r. w strukturze Katedry Toksykologii, w związku z koniecznością podjęcia nowej tematyki badawczej i dydaktycznej, utworzona została Pracownia Organizacji i Ekonomiki Farmacji. Tematyka badawcza Pracowni obejmowała prawo farmaceutyczne i szeroko rozumianą organizację rynku farmaceutycznego, a także kwestie dotyczące farmakoepidemiologii i farmakoekonomiki⁶³.

W 2004 r. Pracownię Organizacji i Ekonomiki Farmacji przekształcono w Samodzielną Pracownię Farmakoepidemiologii i Farmakoekonomiki, a w 2009 r. wyodrębniono z Katedry Toksykologii jako samodzielną jednostkę. Pełnienie obowiązków kierownika powierzono dr hab. Agnieszce Skowron, prof. UJ.

W 2012 r., po utworzeniu Zakładu Farmacji Społecznej, w jego strukturę włączono Pracownię Farmakoepidemiologii i Farmakoekonomiki. Nowo powstały Zakład skupił w swojej działalności naukowo-dydaktycznej wszystkie kwestie związane z praktyką zawodową farmaceuty.

⁶³ *Ibidem*, s. 449.

Siedzą od lewej: dr Justyna Dymek, prof. UJ, dr hab. Barbara Wiśniowska, dr Laura Krumpholz. Stoją od lewej: mgr Małgorzata Kozłowska, dr Michał Kobylarz, dr Marcin Kautsch, prof. UJ, dr hab. Agnieszka Skowron, mgr Dominik Wiszniewski, mgr Piotr Guzy. Fot. S. Kasprzyk

Kierownikiem Zakładu została dr hab. Agnieszka Skowron, prof. UJ, a Pracowni prof. Sebastian Polak. Od 2023 r. obowiązki kierownika Pracowni Farmakoepidemiologii i Farmakoekonomiki przejęła dr hab. Barbara Wiśniowska, prof. UJ. Pracownia Farmakoepidemiologii i Farmakoekonomiki w swojej działalności koncentruje się obecnie na aspektach związanych z modelowaniem matematycznym procesów biologicznych i ich modyfikacją wywołaną stosowaniem leków. Zajęcia dydaktyczne prowadzone są na dwóch kierunkach: Farmacja oraz Drug Discovery and Development (DDD).

Działalność badawcza Zakładu Farmacji Społecznej

Głównym obszarem działalności naukowej jest ocena skuteczności opieki farmaceutycznej. Stosujemy podejście interdyscyplinarne, łączące metodykę nauk społecznych, medycznych i ekonomicznych. Realizowane badania ankietowe oraz badania obserwacyjne obejmują szeroko pojętą praktykę farmaceutyczną i skupiają się na edukacji pacjenta oraz identyfikacji i rozwiązywaniu problemów lekowych. Dodatkowo w ocenie praktyki farmaceutycznej uwzględniane są również elementy oceny ekonomicznej w celu określenia efektywności kosztowej opieki farmaceutycznej, a także analizowania wpływu zmian

w przepisach prawa na realizację praktyki zawodowej. We wspomnianych analizach podejmowana jest problematyka istotna z punktu widzenia zdrowia publicznego, czyli wpływ opieki farmaceutycznej na wskaźniki zdrowotne populacji geriatrycznych, pacjentów z chorobami cywilizacyjnymi czy chorych na choroby rzadkie.

Działalność dydaktyczna Zakładu Farmacji Społecznej

Działalność dydaktyczna skoncentrowana jest na obszarach związanych z praktyką farmaceutyczną i opieką farmaceutyczną. Zajęcia z zakresu opieki farmaceutycznej, prawa farmaceutycznego i prawa medycznego, promocji zdrowia, farmakoepidemiologii i farmakoekonomiki prowadzone są zarówno dla studentów kierunku Farmacja, jak i w ramach szkoleń podyplomowych oraz szkoleń specjalizacyjnych dla farmaceutów. W dydaktyce wykorzystujemy zarówno nowoczesne metody dydaktyczne, takie jak problem-based learning, jak i nowe formy weryfikacji efektów uczenia, realizowane w ramach wystandardyzowanego egzaminu typu OSPE (*Objective Standardized Practical Examination*). Realizujemy także zajęcia z prawa farmaceutycznego, medycznego oraz prawa autorskiego dla kierunków Analityka medyczna i Kosmetologia.

19. Zakład Farmakokinetyki i Farmacji Fizycznej

Kierownik Zakładu: prof. dr hab. Elżbieta Wyska (od 2012)

Pierwsze wykłady z chemii fizycznej dla studentów Oddziału Farmaceutycznego UJ

rozpoczęły się w 1925 r. Zajęcia prowadzili: dr Hilary Lachs (1925–1929), dr Adam Skąpski (1929–1934) oraz prof. Bogdan Kamieński (1934–1939). W latach 1945–1952 wykłady z chemii fizycznej prowadził dr Bronisław Zapiór z Zakładu Chemii Fizycznej UJ⁶⁴.

W 1950 r., z chwilą utworzenia Akademii Medycznej, w pomieszczeniach Zakładu Chemii Fizycznej UJ działała Pracownia Chemii Fizycznej Wydziału Farmaceutycznego, której pracownicy prowadzili zajęcia z chemii fizycznej dla studentów farmacji. Dwa lata później zajęcia z chemii fizycznej odbywały się już na Wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej w ramach Katedry Chemii Nieorganicznej i Analitycznej.

W 1958 r. z Katedry Chemii Nieorganicznej i Analitycznej została wydzielona Pracownia Chemii Fizycznej, której organizatorem i kierownikiem został prof. Adam Danek. W 1962 r. prof. Danek otrzymał zadanie reorganizacji Pracowni Chemii Fizycznej. Powstała wówczas Międzywydziałowa Katedra Fizyki, w której skład weszły Zakład Fizyki i Zakład Chemii Fizycznej. Kierowanie Katedrą i Zakładami powierzono prof. Adamowi Dankowi. W 1973 r. Międzywydziałowa Katedra Fizyki została przekształcona w Zakład Chemii Fizycznej, którego kierownikiem pozostał prof. Danek. Jako jedyny w Polsce rozpoczął on badania z nieznanej wówczas w kraju dyscypliny, jaką była farmakokinetyka. Jego następczynią w 1988 r. została prof. Joanna Szymura-Oleksiak.

W 1993 r. nastąpiło przekształcenie Zakładu Chemii Fizycznej w Zakład Farmakokinetyki i Farmacji Fizycznej Wydziału Farmaceutycznego CM UJ. Kierownikiem nowo powstałego Zakładu pozostała prof. Joanna Szymura-Oleksiak. W październiku 2012 r. obowiązki kierownika Zakładu przejęła prof. Elżbieta Wyska.

Działalność badawcza Zakładu Farmakokinetyki i Farmacji Fizycznej

Badania naukowe Zakładu skupiają się wokół poszukiwania nowych skutecznych terapii chorób o podłożu zapalnym. Testowane są nowe związki o różnych punktach uchwytu, tj. inhibitory fosfodiesteraz, kinaz janusowych czy kaspaz. W badaniach stosowane są modele zwierzęce chorób zapalnych (endotoksemii, zapalenia wątroby, reumatoidalnego zapalenia stawów, zapalenia mózgu i rdzenia kręgowego, astmy) oraz komórki pozyskane od zwierząt. Ponadto pracownicy Zakładu prowadzą badania farmakokinetyczne we współpracy z innymi jednostkami naukowymi oraz firmami farmaceutycznymi nad nowymi związkami aktywnymi, jak również badania nad nowymi postaciami leku w warunkach *in vivo* oraz przy użyciu aparatu przepływowego. W badaniach stosowane są techniki analityczne, takie jak: HPLC, LC-MS/MS i testy multipleksowe, zestaw do badań na perfundowanych narządach, dializa równowagowa do oceny wiązania leków z białkami osocza, hepatocyty, frakcja S9 i mikrosomy w badaniach metabolizmu oraz modelowanie PK/PD do analizy danych i symulacji. Co więcej, Zakład prowadzi analizy stężeń leków w próbkach krwi od pacjentów ze szpitali i klinik oraz służy pomocą w doborze dawkowania leków, zwłaszcza tych niemonitorowanych rutynowo.

Działalność dydaktyczna Zakładu Farmakokinetyki i Farmacji Fizycznej

Działalność dydaktyczna Zakładu obejmuje prowadzenie zajęć z zakresu farmacji fizycznej i farmakokinetyki dla studentów Farmacji, chemii fizycznej dla studentów Analityki medycznej oraz fizykochemicznych metod badania kosmetyków dla studentów Kosmetologii. Ponadto prowadzone są zajęcia fakultatywne dla studentów Farmacji o tematyce związanej z zastosowaniem farmakokinetyki i modelowania PK/PD w rozwoju przedklinicznym i klinicznym leku oraz w optymalizacji farmakoterapii, a także dla studentów Weterynarii z zakresu zastosowania farmakokinetyki w klinicznej praktyce weterynaryjnej. W ramach szkolenia podyplomowego prowadzone jest

⁶⁴ *Ibidem*, s. 476.

kształcenie farmaceutów specjalizujących się z zakresu farmacji szpitalnej, farmacji klinicznej, farmakologii i analityki farmaceutycznej poprzez organizowane kursy i staże dotyczące badań farmakokinetycznych i PK/PD, analizy stężeń leków we krwi metodami HPLC i LC-MS/MS oraz

roli TDM i analizy populacyjnej w wyborze schematu dawkowania. Zakład realizuje także specjalistyczne kursy dla słuchaczy studiów podyplomowych, takich jak: Farmacja przemysłowa, Badania kliniczne oraz Biofarmacja obliczeniowa.

Stoją od lewej: mgr inż. Katarzyna Krzywda, dr Małgorzata Szafarz, Justyna Staszkievicz, prof. dr hab. Elżbieta Wyska, dr Krzysztof Pociecha, dr inż. Agnieszka Puciul-Malinowska, dr Beata Mycek, mgr inż. Natalia Gałka. Fot. A. Wojnar

20. Zakład Mikrobiologii Farmaceutycznej

p.o. Kierownika Zakładu: dr Karolina Klesiewicz (od 2025)

Pierwsze wykłady z mikrobiologii dla studentów Oddziału Farmaceutycznego UJ roz-

poczęły się w 1930 r., kiedy przedmiot o nazwie *Higiena i bakteriologia* został rozdzielony. Wykłady z higieny pozostały niezmienione, natomiast w miejsce wykładów z bakteriologii wprowadzone zostały wykłady z mikrobiologii, które prowadził prof. Marian Gieszczykiewicz. Zajęcia w takiej formie odbywały się do 1939 r.⁶⁵

Katedrę i Zakład Mikrobiologii Farmaceutycznej utworzono w 1960 r. na Wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej w Krakowie. Stanowisko kierownika objął prof. Jan Starzyk, docent w Katedrze Mikrobiologii Lekarskiej Wydziału Lekarskiego AM. W 1970 r. Katedra Mikrobiologii Farmaceutycznej Wydziału Farmaceutycznego oraz Katedra Mikrobiologii Lekarskiej Wydziału Lekarskiego zostały połączone w międzywydziałowy Instytut Mikrobiologii. Jego dyrektorem został prof. Zdzisław Przybyłkiewicz, a następnie – w latach 1978–2000 – funkcję tę pełnił prof. Piotr B. Heczko. W strukturze Instytutu znalazły się: Zakład Bakteriologii, Zakład Wirusologii, Zakład Mikologii, Zakład Immunologii Doświadczalnej i Klinicznej oraz Zakład Parazytologii⁶⁶.

W 1999 r. międzywydziałowy Instytut Mikrobiologii został przekształcony w Katedrę Mikrobiologii Lekarskiej na Wydziale Lekarskim UJ CM. Kierownikiem Katedry pozostał prof. Piotr B. Heczko. Funkcjonowała ona nadal jako jednostka międzywydziałowa i do 2000 r. prowadziła zajęcia dla studentów Wydziału Farmaceutycznego i Oddziału Analityki Medycznej⁶⁷.

W 2000 r. w odpowiedzi na potrzebę wyodrębnienia jednostki ściśle związanej z programem kształcenia studentów farmacji i analityki medycznej na Wydziale Farmaceutycznym UJ CM został powołany Zakład Mikrobiologii Farmaceutycznej, którego kierownikiem została prof. Alicja Budak. W kolejnych latach funkcję tę pełnili: dr hab. Elżbieta Karczevska, prof. UJ (2017–2021), prof. Jacek Sapa (2021–2023) i dr Aldona Olechowska-Jarząb (2023–2025). Obecnie, od września 2025 r.,

pełniącą obowiązki kierownika zakładu została dr Karolina Klesiewicz.

Działalność badawcza Zakładu Mikrobiologii Farmaceutycznej

Tematyka naukowa realizowana w Zakładzie Mikrobiologii Farmaceutycznej obejmuje szeroki zakres badań z obszaru mikrobiologii farmaceutycznej i medycznej. Prowadzone są m.in. badania nad profilem lekowrażliwości wybranych gatunków bakterii i grzybów na antybiotyki oraz chemioterapeutyki, ze szczególnym uwzględnieniem oceny synergicznego działania tych leków w terapii zakażeń wywoływanych przez drobnoustroje wielolekooporne.

Praca naukowa obejmuje także aspekty epidemiologiczne związane z lekoopornością drobnoustrojów odpowiedzialnych na zakażenia szpitalne oraz ocenę jakości i czystości mikrobiologicznej preparatów farmaceutycznych. Badania prowadzone są w oparciu o metody molekularne (PCR, RT-PCR, dPCR, PFGE, PCR-RAPD) oraz nowoczesne techniki sekwencjonowania.

Równolegle realizowane są projekty mające na celu ocenę aktywności przeciwdrobnoustrojowej nowo syntetyzowanych związków, a także związków pochodzenia naturalnego, ze szczególnym uwzględnieniem ich skuteczności wobec drobnoustrojów tworzących biofilm. Istotny obszar działalności Zakładu stanowią również prace nad oceną działania przeciwbakteryjnego powłok nanoszących na materiały ceramiczne i krzemionkowe, zawierających m.in. nanocząstki srebra czy złota, z przeznaczeniem do potencjalnych zastosowań biologicznych i medycznych.

Zakład realizuje współpracę naukową z jednostkami akademickimi oraz szpitalami w tym: Katedrą Technologii Chemicznej i Biotechnologii Leków UJ CM, Katedrą Chemii Organicznej UJ CM, Katedrą Mikrobiologii Lekarskiej CM UJ, Centrum Badań Mikrobiologicznych im. J. Bobra w Krakowie, Szpitalem Uniwersyteckim w Krakowie, Narodowym Instytutem Leków, a także Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 483.

⁶⁶ *Ibidem*, s. 483–484.

⁶⁷ *Ibidem*, s. 485.

Działalność dydaktyczna Zakładu Mikrobiologii Farmaceutycznej

Zakład Mikrobiologii Farmaceutycznej prowadzi zajęcia z Mikrobiologii z parazytologią, Diagnostyki mikrobiologicznej oraz parazytologicznej w formie wykładów, seminariów, ćwiczeń oraz zajęć fakultatywnych dla studentów kierunków: Farmacja, Analityka medyczna, Kosmetologia oraz Drug Discovery and Development. Zakład

bierze również czynny udział w kształceniu podyplomowym oraz w kursach prowadzonych w ramach kształcenia ustawicznego. W działalność dydaktyczną wpisuje się także funkcjonowanie Studenckiego Koła Naukowego Mikrobiologii Farmaceutycznej czy uczestnictwo w przedsięwzięciach edukacyjnych: Symulacje Diagnostyczne, Festiwal Nauki itp., organizowanych dla młodzieży szkolnej i akademickiej.

Siedzą od lewej: dr Karolina Witek, mgr Joanna Czekajewska, dr Joanna Białecka. Stoją od lewej: mgr Anna Bulek, dr Paulina Leśniak, mgr Grzegorz Ginter, dr Karolina Klesiewicz, mgr inż. Sandra Hojda, mgr Adrian Szczepański, Elżbieta Dubisz. Fot. S. Kasprzyk

21. Ogród Roślin Leczniczych im. prof. Mariana Koczvary

Kierownik: dr inż. Katarzyna Sobkowicz (2019–2025)

Ogród Roślin Leczniczych (ORL) powstał pod koniec lat 60. XX w. dzięki inicjatywie pracowników Katedry Farmakognozji ówczesnej Akademii Medycznej im. M. Kopernika w Krakowie. Ogród został zorganizowany w celach naukowych i dydaktycznych. Pieczę nad nim sprawowali pracownicy Katedry Farmakognozji, a kolejnymi kierownikami ogrodu byli kierownicy Katedry: dr Olga Seidl (1964–1969), dr Józef Sendra (1969–1996) i prof. Zbigniew Janeczko (od 1996–2011).

W ciągu lat Ogród często zmieniał swoją lokalizację, ostatecznego kształtu nabrał po przeniesieniu Wydziału Farmaceutycznego do kompleksu budynków w Prokocimiu w 1993 r. Na wydzielonej działce utworzono poletka z roślinami okazowymi (ogółem 96 kwater), podzielonymi według obecności grup związków czynnych, np. olejkowe, flawonoidowe, saponinowe, alkaloidowe, a także poletka przeznaczone pod uprawę i pozyskiwanie surowców do celów badawczych⁶⁸. Projekt nasadzeń opracowany w latach 1993–1996 przez dr. Krzysztofa Kmiecica miał spełniać funkcje dydaktyczne w trakcie zajęć z botaniki farmaceutycznej oraz farmakognozji jako przedmiotu zawodowego omawiającego właściwości, wykorzystanie i zastosowanie terapeutyczne roślin leczniczych.

Zakres wykorzystania ORL wymagał specjalistycznej wiedzy związanej z uprawą roślin, dlatego od 1998 r. bezpośrednią opiekunką Ogródu została mgr inż. Anna Szałankiewicz, absolwentka Akademii Rolniczej. W tym czasie na terenie Ogródu rozpoczęto budowę szklarni składającej się z części ogólnej, oranżeryjnej i gospodarczej. Nowy obiekt pozwolił na hodowlę roślin z innych stref klimatycznych oraz wczesną hodowlę gatunków do uprawy gruntowej. Decyzją Senatu UJ w 2001 r. Ogródowi nadano imię prof. Mariana Koczvary, wieloletniego kierownika Katedry Farmakognozji⁶⁹. W 2011 r. Ogród Roślin Leczniczych został wydzielony ze struktury Katedry, tworząc samodzielną jednostkę Wydziału Farmaceutycznego UJ CM. Jego kierownikiem pozostała mgr inż. Anna Szałankiewicz (2011–2017). Od 2018 r. obowiązki

kierownika pełni dr inż. Katarzyna Sobkowicz, absolwentka Uniwersytetu Rolniczego.

W kwietniu 2023 r., w związku z rozbudową kompleksu dydaktyczno-naukowego UJ CM, Ogród Roślin Leczniczych zakończył działalność w dotychczasowej lokalizacji. Część kolekcji obejmującej około 300 gatunków w części polowej oraz ponad 200 w szklarni przeniesiono na poletka tymczasowe, a gatunki egzotyczne zostały czasowo przekazane pod opiekę Ogródu Botanicznego UJ. Jednocześnie wytyczono teren dla nowej lokalizacji Ogródu Roślin Leczniczych UJ CM przed budynkiem Wydziału Farmaceutycznego i zaprojektowano budowę nowoczesnej szklarni.

Działalność badawcza Ogródu Roślin Leczniczych

Jedną z istotnych funkcji ORL jest zapewnienie materiału roślinnego do badań naukowych prowadzonych przez jednostki Wydziału Farmaceutycznego, szczególnie przez macierzystą Katedrę Farmakognozji, a także Katedrę Biotechnologii Roślin i Grzybów Leczniczych (dotychczas: Katedrę Botaniki Farmaceutycznej) czy Zakład Bromatologii.

Jakość badań fitochemicznych jest zależna od możliwości pozyskania jednorodnego surowca, w tym zakresie ORL zapewnia identyczne warunki wzrostu roślin. ORL skupia się na uprawie gatunków z trudno dostępnych siedlisk, a także tych, dla których zbiór ze stanu naturalnego jest niemożliwy (gatunki rzadkie, chronione). Ponadto dzięki szklarni możliwa jest uprawa w celach badawczych gatunków egzotycznych o potencjalnym zastosowaniu w lecznictwie. Ogród prowadzi własny *Index seminum*, który zawiera ponad 150 taksonów, jak również rozbudowuje listę ogrodów partnerskich w celu wymiany nasion.

⁶⁸ *Ibidem*, s. 416–418.

⁶⁹ *Ibidem*.

Działalność dydaktyczna Ogrodu Roślin Leczniczych

Od chwili założenia ORL stanowi zaplecze dydaktyczne do zajęć związanych z rozpoznawaniem gatunków roślin leczniczych oraz ich dalszym przetwarzaniem. Koncepcja układu ORL uwzględnia cele kształcenia w zakresie botaniki farmaceutycznej, farmakognozji, a także fitokosmetyków oraz naturalnych surowców kosmetycznych. Gatunki okazowe są podzielone według głównych grup związków

farmakologicznie czynnych, każda roślina ma swoją tabliczkę identyfikacyjną, która oprócz podstawowych danych systematycznych uwzględnia grupy bioaktywnych metabolitów, właściwości, wykorzystanie i zastosowanie terapeutyczne. Poza zajęciami prowadzonymi dla studentów kierunków Farmacja i Kosmetologia z ORL korzystają również słuchacze studiów podyplomowych. Jest on też miejscem odbywania praktyk dla studentów Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie.

Od lewej: mgr inż. Beata Ornat, mgr Małgorzata Bedra-Tokarz, dr inż. Katarzyna Sobkowicz. Fot. S. Kasprzyk

22. Zwierzętnia Hodowlano-Eksperymentalna Wydziału Farmaceutycznego UJ CM

Kierownik: mgr inż. Sylwia Luzar-Piotrowicz (od 2009)

Zwierzętnia Wydziału Farmaceutycznego UJ CM rozpoczęła działalność w grudniu 1998 r. Została ulokowana w pomieszczeniach budynku Wydziału Farmaceutycznego przy ul. Medycznej 9. Kierownikiem Zwierzętni została mgr Anna Obruśnik (1999–2008), której powierzono nadzór nad pracami wykończeniowymi, odbiór urządzeń oraz nadzór nad ich instalacją i funkcjonowaniem. Od 2009 r. do tej chwili funkcję tę pełni mgr inż. Sylwia Luzar-Piotrowicz.

Na początku lat 90. władze dziekańskie Wydziału Farmaceutycznego z ówczesnym dziekanem prof. Maciejem Pańkowskim podjęły inicjatywę wybudowania na terenie powstającego kompleksu budynków wydziałowych przy ulicy Medycznej 9 nowoczesnej zwierzętni, odpowiadającej wymogom standardów europejskich. Wykonawców

projektu od strony fachowej wspierała swoją wiedzą i znajomością norm europejskich w zakresie badań na zwierzętach prof. Barbara Filipek, kierownik Pracowni Wstępnych Badań Farmakologicznych Katedry Farmakodynamiki. Dzięki jej staraniom Wydział uzyskał pieniądze na doposażenie Zwierzętni z Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej w ramach programu „Zwierzętnia”, dzięki czemu zakupiono przelotowy sterylizator na gorące powietrze, automatyczne myjnie do klatek i butelek oraz urządzenie do sterylizacji powietrza.

Obecnie jednostka zajmuje powierzchnię ok. 500 m² i składa się z części hodowlanej i eksperymentalnej. Jest przystosowana technicznie do hodowli i utrzymania zwierząt laboratoryjnych o wysokim standardzie higienicznym, umożliwiając prowadzenie badań biomedycznych,

Od lewej: lic. Monika Sykała, mgr inż. Alicja Pazdor, mgr inż. Katarzyna Czubek, Dariusz Apola, mgr inż. Sylwia Luzar-Piotrowicz. Fot. A. Wojnar

farmakologicznych, toksykologicznych i behawioralnych. Spełnia wymogi prawne oraz posiada wszystkie stosowne pozwolenia na prowadzenie tego typu działalności. Współpracuje z zakładami Wydziału Farmaceutycznego, jednostkami Collegium Medicum oraz innymi ośrodkami naukowymi w Polsce.

Bibliografia

- Bela Z., *Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1783–1803*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Bilek M., *Historia Oddziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Grochowski J., Białoń J., *Kronika Akademii Medycznej w Krakowie*, Kraków 1972.
- Jaworska K., *Historie katedr, zakładów i pracowni Wydziału Farmaceutycznego w Krakowie*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Roeske W., *Dzieje Katedr Farmaceutycznych w Krakowie*, w: *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej*, t. 2, Kraków 1964.
- Rzepiela A., *Nauczanie farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1804–1857*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Samborska L., Bela Z., *Profesorowie i przedmioty wykładowe dla studentów farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim w drugiej połowie XIX w. i w pierwszych latach XX w.*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Samborska L., Bela Z., *Sytuacja polityczna w poł. XIX w. i jej wpływ na nauczanie na Uniwersytecie Jagiellońskim*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Urbanik M., *Muzeum Leków Naturalnego Katedry Farmakognozji UJ CM*, w: *225 lat na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008.
- Zarządzenie nr 51 Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 23 maja 2025 r. w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum.

GABINET FARMAKOGNOSTYCZNY

Zbiory dydaktyczne Katedry i Zakładu Farmakognozji UJ CM obejmują kolekcję surowców leczniczych pochodzenia naturalnego oraz różne rodzaje pomocy wykorzystywanych w nauczaniu farmakognozji, gromadzonych niemal od początku obecności farmacji w uniwersytecie aż do czasów współczesnych. Najważniejszą część zbiorów stanowi prawie kompletna kolekcja dawnego Gabinetu Farmakognostycznego założonego przez profesora Floriana Sawiczewskiego (1797–1876), kierującego Katedrą Farmacji w latach 1825–1857. Składa się ona z surowców leczniczych przechowywanych w ponad tysiącu specjalnie zaprojektowanych naczyń szklanych w trzech rozmiarach oraz w pudełkach kartonowych opatrzonych etykietami z herbem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od czerwca 2024 r. zbiory pochodzące z tej kolekcji są prezentowane w jednym z pomieszczeń budynku Wydziału Farmaceutycznego jako Gabinet Farmakognostyczny – co nawiązuje do pierwotnej nazwy kolekcji.

(tzw. simplicjów). Na początku XIX w. dotychczasowa *materia medica* została zróżnicowana na dwie dyscypliny: farmakognozę i farmakologię¹. Ta pierwsza koncentrowała się na ocenie tożsamości i jakości naturalnego nieprzetworzonego środka leczniczego, natomiast farmakologia ostatecznie określała jego wpływ na organizm, czyli działanie i możliwe zastosowanie.

Zbiory surowców leczniczych, tworzone głównie w ośrodkach uniwersyteckich kształcących przyszłych

Historia kolekcji

Jak wspomniano w poprzednich rozdziałach, początek nauczania farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim to powołanie w 1783 r. Katedry Farmacji i Materii Medycznej. Owa „materia medyczna” stanowiła całokształt wiedzy na temat stosowanych ówczesnie środków leczniczych – w tym nieprzetworzonych produktów pochodzenia naturalnego, zarówno roślinnych, jak i zwierzęcych czy mineralnych

1. Sala Gabinetu Farmakognostycznego w budynku Wydziału Farmaceutycznego.
Fot. S. Kasprzyk

¹ Pierwsze użycie terminu *farmakognozja* pochodzi z podręcznika J.A. Schmidta pt. *Lehrbuch der Materia Medica* (Wiedeń 1811). Autor, profesor patologii ogólnej, terapii i materii medycznej wiedeńskiej Akademii Medyczno-Chirurgicznej, podzielił charakterystykę poszczególnych środków leczniczych na opis farmakognostyczny i farmakodynamiczny. Współcześnie naukę o działaniu leku na żywy organizm nazywamy farmakologią.

farmaceutów, były wykorzystywane do wykładów materii medycznej, a później farmakognozi². W czasach działalności na Uniwersytecie Jagiellońskim Jana (1746–1793) oraz Antoniego (1759–1837) Szasterów zgromadzono w ówczesnej Sali Farmacji – poza wyposażeniem laboratorium – niewielki zbiór „ciał z trzech królestw pochodzących i różnych preparatów chemicznych”, mieszczący się w dwóch szafach. Według inwentarza, który w 1811 r. przejął prof. Józef Sawiczewski, połowę spośród ok. 400 pozycji stanowiły surowce roślinne (które mogły być wykorzystywane do nauki materii medycznej)³.

W 1825 r. profesorem farmacji mianowano Floriana Sawiczewskiego, który od początku swej pracy proponował rozszerzenie zakresu nauki farmacji, powołując się na wzorce z zagranicznych uniwersytetów. Jednoroczny kurs farmacji obejmował wówczas zajęcia z farmacji praktycznej i chemii farmaceutycznej. Profesor Sawiczewski rozpoczął wykłady z farmakognozi, uznając wcześniej omawiane zagadnienia za niewystarczające⁴. Jako pomoce dydaktyczne do wykładów nowych treści systematycznie nabywał kolejne surowce lecznicze we wzorcowych okazach, znacznie poszerzając istniejący dotychczas niewielki i zniszczony już zbiór.

Przyznanie Katedrze Farmacji nowych pomieszczeń w 1835 r. umożliwiło faktyczną realizację wielkiego projektu Floriana Sawiczewskiego, zakładającego stworzenie kompletnej kolekcji dydaktycznej do nauki farmakognozi⁵. Później trwałoby systematyczne poszerzanie zbiorów oraz

działania zapewniające ich właściwą ekspozycję. W tym celu w latach 1840–1854 zakupiono ozdobne naczynia szklane w trzech rozmiarach i pudełka wyłożone papierem safianowym na niewymiarowe lub drobne surowce oznakowane etykietą z herbem UJ oraz liczne meble do eksponowania gromadzonych zbiorów.

2. Zbiór sortów indyga w naczyniach i pudełkach zakupionych przez Floriana Sawiczewskiego. Fot. S. Kasprzyk

Niewielką część nabytków do Gabinetu stanowiły kompletne kolekcje znacznej wartości. Były to m.in.: zbiór kory chinowej od Johanna Batki (kupiony w roku akademickim 1827/1828), zbiór gum i żywic Antoniego Szastera (zakupiony od jego spadkobierców w roku akademickim 1837/1838) czy zbiór liści senesu oraz kory chinowej Juliusa Martiny (nabyty w 1849 r.). Co interesujące, do tworzonej kolekcji trafiły również surowce mające coraz mniejsze znaczenie w lecznictwie lub wręcz o wyłącznie historycznym zastosowaniu, jak ząb hipopotama (*Dens Hippopotami*), bezoary (*Bezoar orientalis et occidentalis*), mumia ludzka (*Mumia vera*) czy scynk lekarski (*Scinci Marini*).

Po przejściu Floriana Sawiczewskiego na emeryturę w 1857 r. Gabinet Farmakognostyczny znalazł się pod opieką prof. Fryderyka Skobla, który kontynuował wykłady tego przedmiotu dla studentów farmacji oraz medycyny. Z inwentarza Gabinetu oddano do Gabinetu Chemicznego część wyposażenia (sprzęty i narzędzia) oraz preparaty chemiczne i przetwory farmaceutyczne służące dotąd do wykładów chemii farmaceutycznej. Ostatecznie więc w zbiorze pozostało wówczas „leków surowych, a w części i przerobionych, wszelkiego rodzaju 1626, zachowanych częścią w 1203 naczyniach szklanych, częścią zaś w 400 pudełkach tekturowych różnej wielkości; tudzież

² Poza uniwersytetami zbiory tego typu posiadały także gremia zawodowe (np. stowarzyszenia aptekarzy, drogistów) czy towarzystwa naukowe. Największe zachowane kolekcje farmakognostyczne pochodzące z 1. połowy XIX w. znajdują się – poza Krakowem – w zbiorach m.in. Uniwersytetu Wiedeńskiego, Uniwersytetu w Erlangen i Norymberdze, Uniwersytetu w Getyndze, Uniwersytetu w Oslo, Uniwersytetu w Paryżu czy Uniwersytetu w Montpellier.

³ Pozostałe pozycje w Inwentarzu to sole nieorganiczne, preparaty (takie jak: spirytusy, likwory, nalewki, octy, plastry czy mydła) oraz kilka surowców zwierzęcych i mineralnych. *Inwentarz znaydujących się w Szkole Głównej Krakowskiej Ciał z trzech królestw pochodzących i różnych preparatów Chemicznych* (1811 r.), AUJ, WL 50.

⁴ Jako pierwszy wykłady z farmakognozi rozpoczął w roku akademickim 1824/1825 Theodor Martius (1796–1863) w Uniwersytecie w Erlangen.

⁵ Warto zaznaczyć, że prof. Florian Sawiczewski był w latach 1833–1851 profesorem chemii i tworzył równocześnie zbiory dydaktyczne Gabinetu Chemicznego. Pod jego opieką pozostawało także wyposażenie laboratorium i zbiór preparatów złożonych wykorzystywanych w nauczaniu farmacji praktycznej i chemii farmaceutycznej.

3. Pudełko tekturowe z etykietą z herbem UJ ze zbioru zakupionego przez Floriana Sawiczewskiego. Fot. S. Kasprzyk

45 różnych narzędzi i sprzętów”⁶. Sawiczewski pozostawił także dwa dzieła obrazowe dotyczące roślin leczniczych, stanowiące zaczątek późniejszej bogatej biblioteczki zakładowej. Zestaw surowców był uzupełniany i poszerzany przez kolejnych wykładowców farmakognozji, szczególnie w okresie działalności Fryderyka Skobla (1857–1876), Edwarda Janczewskiego (1876–1879) i pierwszego profesora farmakognozji – Józefa Łazarskiego (1882–1924).

Przeprowadzki

Zbiory Gabinetu Farmakognostycznego były kilkakrotnie przemieszczane, wraz z kolejnymi przeprowadzkami macierzystej jednostki. Z parteru oficyny budynku Kolegium Fizycznego Katedra Farmacji przeniosła się w 1835 r. do nowych przestronnych izb na piętrze w południowo-zachodniej części Kolegium. Jedną z nich przeznaczono na Gabinet Farmakognostyczny, w drugiej odbywały się wykłady. W roku akademickim 1895/1896 Gabinet, należący wówczas do Katedry Farmakologii i Farmakognozji, wraz z pozostałymi katedrami Wydziału Lekarskiego przeprowadzono do nowo

wybudowanego gmachu Collegium Medicum przy ulicy Grzegórzeckiej 16. Samodzielna Katedra i Zakład Farmakognozji⁷ znalazła w 1938 r. miejsce w budynku przy ulicy Skałecznej 12, co było następstwem przeniesienia jej do powstałego w 1920 r. Oddziału Farmaceutycznego funkcjonującego w ramach Wydziału Filozoficznego. Ostatnia przeprowadzka do nowego budynku Wydziału Farmaceutycznego w krakowskim Prokocimiu miała miejsce w 1993 r.

Gabinet Farmakognostyczny i pozostałe zbiory dydaktyczne Katedry Farmakognozji

W kolejnych latach dzięki wsparciu władz dziekańskich Wydziału Farmaceutycznego w osobach prof. Jana Krzeka i prof. Jacka Sapy oraz prorektora UJ ds. Collegium Medicum prof. Wojciecha Nowaka udało się przeprowadzić renowację zabytkowych szaf, wyremontować pomieszczenie i przygotować kolekcję do ekspozycji. Wieloletnie starania kierownictwa Katedry Farmakognozji o szersze udostępnienie historycznych zbiorów zwieńczyło uroczyste otwarcie sali Gabinetu Farmakognostycznego w czerwcu 2024 r.

Obecna wystawa otwarta prezentuje przede wszystkim zachowaną część oryginalnego zbioru profesora Floriana Sawiczewskiego tworzącego dawny Gabinet

4. Uroczystego otwarcia Gabinetu Farmakognostycznego dokonał Dziekan prof. Jacek Sapa oraz Dziekan elekt prof. Marcin Kołaczkowski. Fot. S. Kasprzyk

⁶ Gabinet Farmakognostyczny został przekazany pod opiekę prof. Skobla 20 kwietnia 1859 r. F.K. Skobel, *Gabinet farmakognostyczny*, w: *Zakłady Uniwersyteckie w Krakowie*, Kraków 1864, s. 422.

⁷ Rozdzielenie Katedry Farmakologii i Farmakognozji na Wydziale Lekarskim UJ miało miejsce w 1928 r., powstały wówczas: Katedra i Zakład Farmakologii oraz Katedra i Zakład Farmakognozji.

5. Otwarcie Gabinetu – podziękowania prof. Irmie Podolak kierującej Katedrą Farmakognozji (po lewej) składa dr Justyna Makowska-Wąs. Fot. S. Kasprzyk

Farmakognostyczny, składającą się z ponad tysiąca naczyń szklanych oraz licznych pudełek zawierających surowce pochodzenia roślinnego oraz zwierzęcego. Naczynia umieszczone są w szafach pochodzących z końca XIX w., zamówionych dla ówczesnej Katedry Farmakologii i Farmakognozji.

W kolekcji Gabinetu znajduje się bogata reprezentacja surowców roślinnych, takich jak ziele, liście, kwiaty, owoce i nasiona, drewna, kory i korzenie, a także glony, grzyby, porosty, mchy, paprocie i skrzypy. Ponadto eksponowane są produkty otrzymywane z roślin, m.in.: żywice, balsamy, gumy, skrobie czy dziegcie. Niektóre surowce występują w wielu rodzajach – jak galasy (*Galla*) czy mirobalanya (*Myrobalani*) – oraz rozmaitych sortach handlowych, np. alony (*Aloe*) czy barwniki indyga (*Indigo*). Ozdobą kolekcji jest zbiór sortów handlowych kory chinowej (*Cortex Chinae*) właściwej i fałszywej umieszczonych na 34 kartonowych tabliczkach, zakupiony od dr Juliusa Martiny z Hesji.

W sali znajduje się także biblioteczka, w której można znaleźć m.in. bogaty zbiór podręczników farmakognozji, monografii roślinnych surowców leczniczych (w tym do-

6. Surowce z Ameryki Południowej w naczyniach z etykietą z herbem UJ z kolekcji Floriana Sawiczewskiego. Fot. S. Kasprzyk

tyczących kory chinowej) czy liczne edycje europejskich farmakopei.

W Gabiniecie prezentowane są także dwie kolekcje surowców farmakognostycznych w tubusach szklanych

firmy E. Merck z Darmstadt, pochodzące z lat 20. XX w. Jedna z nich, umieszczona w szafie w kształcie trapezu, przekazana została do Katedry Farmakognozji przez Izbę Aptekarską w 1951 r.⁸ Można tu również obejrzyć przykładowe tablice z wizerunkami roślin leczniczych, obrazów mikroskopowych proszków roślinnych czy wzorów strukturalnych związków pochodzenia naturalnego, wykonane na potrzeby zajęć dydaktycznych przez pracowników Katedry.

Współczesne zbiory dydaktyczne Katedry i Zakładu Farmakognozji są jednak znacznie bogatsze. Obejmują liczne surowce roślinne wykorzystywane do pokazów oraz analiz. W tej grupie na uwagę zasługują otrzymane w darze zbiory surowców leczniczych pochodzących z Afryki czy Korei. Zachowane zostały także zestawy proszków roślinnych oraz preparatów mikroskopowych najważniejszych surowców leczniczych. Najstarsze z nich to XIX-wieczne komplety gotowych preparatów mikroskopowych pochodzące ze znanych pracowni E. Bourgogne'a z Paryża, firmy C. Rodig z Hamburga czy zbiór preparatów kory chinowej J. Howarda.

Gabinet Farmakognostyczny zaaranżowano w sposób umożliwiający praktyczne wykorzystanie kolekcji do zajęć dydaktycznych, z jednoczesną możliwością zaprezentowania tego wyjątkowego zbioru szerszemu gronu osób odwiedzających. Kolekcją Gabinetu Farmakognostycznego, będącego częścią dziedzictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, opiekuje się dr Justyna Makowska-Wąs.

Bibliografia

- Bela Z., *O starożytnych antidotach, złotych pigułkach i innych sprawach związanych z historią farmacji*, Kraków 2013.
- Dymińska M., *Historia zbiorów i Katedry Farmakognozji Akademii Medycznej w Krakowie*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Seria B” 1975, z. 26.
- Inwentarz znaydujących się w Szkole Głównej Krakowskiej Ciał z trzech królestw pochodzących i różnych preparatów Chemicznych* (1811 r.), Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, WL 50.
- Skobel F.K., *Gabinet farmakognostyczny*, w: *Zakłady Uniwersyteckie w Krakowie*, Kraków 1864.

⁸ M. Dymińska, *Historia zbiorów i Katedry Farmakognozji Akademii Medycznej w Krakowie*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Seria B” 1975, z. 26, s. 177-218; Z. Bela, *O starożytnych antidotach, złotych pigułkach i innych sprawach związanych z historią farmacji*, Kraków 2013, s. 156-157.

MUZEUM FARMACJI UJ CM

Historia

Muzeum Farmacji jest jednostką Wydziału Farmaceutycznego od 1961 r. Utworzone w 1946 r. przy Okręgowej Izbie Aptekarskiej w Krakowie jako Muzeum Aptekarstwa Ziemi Krakowskiej od początku miało charakter ogólnopolski. Po upaństwowieniu aptek i likwidacji izb aptekarskich w Polsce w styczniu 1951 r. placówka działała pod nazwą Muzeum Historyczne Aptekarstwa Polskiego i była finansowana przez Ministerstwo Zdrowia. W 1952 r. opiekę nad stale powiększającymi się zbiorami objęła Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie. Do końca 1960 r. Muzeum funkcjonowało jako Ośrodek Dokumentacji Farmaceutycznej Główniej Biblioteki Lekarskiej z siedzibą w Krakowie. Od początku swojego istnienia kolekcja mieściła się w budynku przy ul. Basztowej 3, w Pałacu Popielów, gdzie na pierwszym piętrze znajdowała się siedziba Okręgowej Izby Aptekarskiej. Po dziesięciu latach od momentu utworzenia placówki, w 1956 r. została otwarta ekspozycja zatytułowana *Muzeum Historyczne Farmacji w Polsce*, według scenariusza i koncepcji organizatora i pierwszego dyrektora dr. Stanisława Pronia. W znacznym stopniu właśnie dzięki jego pasji kolekcjonerskiej i zaangażowaniu w tworzenie kolekcji muzealnej krakowskie Muzeum Farmacji powiększało nieprzerwanie swoje zbiory, a z czasem stało

się jedną z największych i najbardziej liczących się tego typu placówek w Europie¹.

W chwili przekazania Muzeum przez Ministra Zdrowia Wydziałowi Farmaceutycznemu Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie w styczniu 1961 r. zbiory obejmowały ok. 15 000 eksponatów, ok. 5000 woluminów i 230 tek archiwalnych.

1. Dr n. farm. Agnieszka Rzepiela, dyrektor Muzeum Farmacji od 2018 r. Fot. S. Kasprzyk

W styczniu 1965 r., po osiemnastu latach organizowania i kierowania Muzeum, na emeryturę przeszedł dr Stanisław Proń. Przez kilka miesięcy obowiązki dyrektora pełnił kierownik Katedry Farmacji Stosowanej Wydziału Farmaceutycznego AM w Krakowie, prof. dr hab. Leszek Krówczyński, a w kwietniu 1965 r. nowym dyrektorem został mianowany prof. dr hab. Wojciech Roeske². Decyzją rektora AM zbiory zostały włączone do Międzywydziałowej Katedry Historii Medycyny i Farmacji Wydziału Lekarskiego. Taki stan rzeczy utrzymywał się do początku 1987 r., kiedy to władze Akademii Medycznej podjęły

¹ L.J. Ekiert, A. Stabrawa, *Muzeum Farmacji Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1996, s. 7-8.

² W 1986 r. w Muzeum pracowały, oprócz dyrektora, tylko trzy osoby: asystent naukowo-techniczny mgr Anna Stabrawa, pracownik techniczny Władysław Leśniak i pracownik obsługi Karolina Skiba. W następnych latach do zespołu dołączyło kilka osób. I. Dymarczyk, *Historia krakowskiego Muzeum Farmacji: lata 1965–1986*, w: *60 lat krakowskiego Muzeum Farmacji, sesja naukowa, Kraków 16 marca 2007: program i teksty referatów*, red. Z. Bela, Kraków 2007, s. 33.

decyzję o ponownym przyłączeniu Muzeum Farmacji do Wydziału Farmaceutycznego AM w Krakowie. Od tego momentu Muzeum Farmacji jest jednostką wydziałową, podlegającą dziekanowi³.

Dla dalszego funkcjonowania i właściwego rozwoju Muzeum Farmacji niezwykle istotne było znalezienie odpowiedniej siedziby. Dzięki staraniom ówczesnego dyrektora, prof. Wojciecha Roeske, władze Krakowa przyznały Muzeum pod koniec lat 70. XX w. zabytkową kamienicę przy ul. Floriańskiej 25. Trwające około dziesięć lat prace remontowe i adaptacyjne zostały zakończone jesienią 1988 r. W tym czasie nastąpiły zmiany na stanowisku dyrektora placówki. W październiku 1986 r. na emeryturę przeszedł prof. dr hab. Wojciech Roeske, a tymczasowym kuratorem Muzeum został prof. dr hab. Leszek Krówczyński. W lutym 1987 r. Rektor Akademii Medycznej powołał na stanowisko p.o. dyrektora dr farm. Mirosławę Pabis-Braunstein. Z dniem 1 grudnia 1988 r. p.o. dyrektora Muzeum został dr farm. Leszek Ekiert zatrudniony wcześniej na stanowisku adiunkta w Katedrze Chemii Organicznej Akademii Medycznej w Krakowie, któremu przypadło trudne zadanie organizacji przeniesienia zbiorów i zaaranżowania nowej wystawy Muzeum Farmacji przy ul. Floriańskiej 25. W sierpniu 1989 r. rektor AM w Krakowie powierzył dr. L. Ekiertowi funkcję dyrektora Muzeum. W dniu 9 marca 1991 r. udostępniono zbiory zwiedzającym.

Dzięki bardzo dobrej lokalizacji – usytuowaniu przy Trakcie Królewskim, trzykrotnie większej od poprzedniej powierzchni, a także zwiększonemu zespołowi, Muzeum mogło odtąd udostępniać swoje zbiory znacznie większej liczbie zwiedzających. Z czasem stało się rozpoznawalną placówką muzealną na kulturalnej mapie Krakowa. Na korzyść zmieniła się także sytuacja kadrowa – w momencie otwarcia Muzeum w nowej siedzibie zespół pracowników liczył dziesięć osób, w ciągu dwóch lat zatrudniono jeszcze dwie osoby.

Kolejni dyrektorzy starali się także o zwiększenie wizualnej atrakcyjności Muzeum. Przy okazji przeprowadzonego w 2005 r. remontu fasady dodane zostały elementy dekoracyjne (tzw. klucze) w formie symboli aptekarskich – moździerz i czary z wężem. Z kolei w 2022 r. powstała nowoczesna aranżacja okna wystawowego.

W miarę dostępnych środków finansowych realizowane są również konserwacje eksponatów muzealnych, m.in. XIX-wiecznych mebli aptecznych, portretów, cennych naczyń aptecznych, moździerzy, starodruków,

archiwaliów, a nawet zabytkowych pomieszczeń, np. renowacja w 2024 r. XIX-wiecznych fresków w sali ekspozycyjnej pierwszego piętra, gruntowna renowacja przewiązki pomiędzy budynkiem głównym a oficyną (2019) czy sukcesywne odnawianie zabytkowych parkietów. Działania te są możliwe dzięki życzliwości i wsparciu władz Wydziału Farmaceutycznego oraz Collegium Medicum.

W 2002 r., po przedwczesnej śmierci dyrektora dr. Leszka Ekierta, obowiązki dyrektora powierzono kustoszowi dr. Zbigniewowi Beli zatrudnionemu w Muzeum od 1991 r. Po pięciu latach, w 2007 r. został on powołany na stanowisko dyrektora Muzeum i pełnił tę funkcję do śmierci we wrześniu 2018 r. W ciągu 16 lat zarządzania placówką starał się o jej stały rozwój nie tylko w zakresie realizacji zadań stricte muzealnych, ale także tych związanych z działalnością badawczą i dydaktyczną⁴.

Od września 2018 r. dyrektorem Muzeum jest dr Agnieszka Rzepiela, która kieruje zespołem pracowników w składzie: dr Katarzyna Jaworska (od 1989), mgr Iwona Dymarczyk (od 1989), dr Monika Urbanik (od 1990), mgr Piotr Trzos (od 1994), dr Krzysztof Koniewicz (od 2018), Iwona Terkalska (od 1991), Stanisława Suchan, Marta Dudek-Kmak, lic. Kamila Janik (od 2019), Dominika Mirocha (od 2025).

Zbiory i ekspozycja

Stała ekspozycja Muzeum mieści się w 12 salach na wszystkich pięciu kondygnacjach historycznej kamienicy przy ul. Floriańskiej 25 – od piwnic po pomieszczenie na strychu, gdzie zaaranżowano strych apteczny. W gotyckich piwnicach z przełomu XIV i XV w. odtworzono dawną piwnicę apteczną służącą do przechowywania materiałów i surowców łatwo ulegających zepsuciu oraz laboratorium, w którym eksponowane są utensylia takie jak aparaty destylacyjne, alembiki, retorty, młynki, prasy, tygły używane dawniej przez aptekarzy.

W sali na parterze zgromadzono meble pochodzące z dawnych aptek klasztornych oraz historyczne godła aptek, ponadto wypchane okazy egzotycznych zwierząt (krokodyl, wąż, skorupa żółwia) nawiązujące do wystroju charakterystycznego dla dawnych oficyn aptecznych. Również na parterze, w holu, zaaranżowano wnętrze jednej z ostatnich historycznych aptek Krakowa – Apteki Pod

³ K. Jaworska, *Muzeum Farmacji UJ CM, w: 225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008, s. 517-518.

⁴ Zbigniew Bela (1949–2018), w 2006 r. uzyskał habilitację, w 2010 otrzymał stanowisko profesora nadzwyczajnego, a w 2015 r. odebrał z rąk prezydenta RP nominację na profesora tytularnego, A. Rzepiela, *Zbigniew Bela (1949–2018)*, w: *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za rok akademicki 2017/2018*, red. M. Stinia, Kraków 2023, s. 4.

Złotym Słoniem, która działała do 2009 r. przy Pl. Wszystkich Świętych. Jest to jedyne wyposażenie krakowskiej apteki w ekspozycji Muzeum, pozostałe zabytkowe meble apteczne pochodzą z różnych części Polski. Są one prezentowane na pierwszym piętrze, tworząc w układzie amfiteatralnym ciąg XIX-wiecznych aptek w różnych stylach – empire, neobarokowym, klasycystycznym i biedermeier. Jedno z pomieszczeń tej kondygnacji jest poświęcone postaci wybitnego polskiego farmaceuty, twórcy przemysłu naftowego w Polsce, Ignacemu Łukasiewiczowi. Są tam eksponowane pamiątki z nim związane: meble, fotografie, medale, lampy naftowe. Na tym samym piętrze zwracają uwagę zachowane cenne detale architektoniczne, jak XIX-wieczne freski o tematyce roślinnej w jednej z sal, w kolejnej sufit pokryty papierową tapetą datowaną na pocz. XVIII w. czy zachowany w sąsiednim pomieszczeniu belkowany strop z fragmentami polichromii. Licznie zachowane pozostałości dawnej architektury wnętrz – głównie w piwnicach, na parterze, pierwszym piętrze i klatce schodowej – stanowią atrakcyjną oprawę eksponatów związanych z historią farmacji.

W pomieszczeniach drugiego piętra można oglądać kolekcję utensyliów aptekarskich służących do produkcji czy podawania leków, jak tabletkarki, pigulnice, czopkarki, odważniki, strzykawki itp., jak również wagi i moździerze, których nie brakuje w całej ekspozycji. Część stałej wystawy stanowi kolekcja opakowań dawnych leków, apteczek przenośnych czy wybrane starodruki o tematyce medyczno-farmakologicznej, tzw. herbarze, farmakopee, antidotaria. Prezentowane są tu również wątki związane z działalnością aptekarzy w czasie okupacji (Tadeusz Pankiewicz i Maria Bobrzecka) czy losami krakowskich aptek i ich właścicieli. Druga sala ekspozycyjna tego piętra mieści zbiór stosowanych niegdyś surowców leczniczych pochodzenia mineralnego i zwierzęcego, wśród nich róg jednorożca (zab narwala), bezoar powstający w przewodzie pokarmowym niektórych przeżuwaczy, sproszkowane karaluchy, stonogi, muchy hiszpańskie (kantarydy), słynne starożytne panaceum – teriak czy fragmenty mumii, jak również naczynia służące do przechowywania tego rodzaju surowców. Drugą część pomieszczenia zajmują zabytkowe naczynia apteczne wykonane z różnie barwionego szkła, drewna, cyny, fajansu i porcelany. Szczególnie cenna jest kolekcja naczyń majolikowych pochodzących z wytwórni włoskich, holenderskich, brytyjskich i hiszpańskich, przekazana w darze dla Muzeum w 1976 r. przez polskiego farmaceutę Mateusza Grabowskiego z Londynu.

Na ścianach klatki schodowej, która również stanowi ważną przestrzeń ekspozycyjną, można oglądać m.in. dyplomy farmaceutów, w tym pierwszy w Europie dyplom

2. Fotografie członków pierwszej Rady Wydziału Farmaceutycznego UJ oraz insygniów dziekańskich. Fot. A. Rzepiela

uniwersytecki przyznany kobiecie, szarytce Konstancji Studzińskiej w 1824 r. przez Uniwersytet Jagielloński, jak również dyplomy i fotografie Janiny Kosmowskiej, Stanisławy Dowgiałło i Jadwigi Sikorskiej-Klemensiewicz, które w roku akademickim 1894/1895 rozpoczęły studia farmaceutyczne na Wydziale Filozoficznym UJ. Związki farmacji z Uniwersytetem są podkreślone w Muzeum w wielu miejscach: w sali na pierwszym piętrze, gdzie eksponowane są m.in. portrety i popiersia pierwszych profesorów polskiej farmacji, Jana Szastera oraz Józefa i Floriana Sawiczewskich, na ścianach klatki schodowej – w postaci ozdobnych dyplomów ukończenia studiów i portretów, czy na najwyższej kondygnacji w formie fotografii członków pierwszej Rady Wydziału Farmaceutycznego UJ oraz insygniów dziekana Wydziału, berła i łańcucha. Eksponowane w Muzeum, służą nadal kolejnym dziekanom podczas uroczystości i ceremonii uniwersyteckich.

Najwyżej położone pomieszczenie posłużyło do aranżacji strychu aptecznego wraz z takimi przyrządami jak kralniece do ziół, wagi, sita itd. oraz kolekcją surowców leczniczych pochodzenia roślinnego.

Muzeum jako jednostka zajmująca się badaniami nad historią farmacji i aptekarstwa posiada bogate zbiory biblioteczne i archiwalne zlokalizowane w budynku oficyny. Są to zasoby archiwalne (ok. 700 tek) obejmujące dokumenty związane z działalnością aptek oraz farmaceutów we wszystkich dziedzinach ich aktywności zawodowej

i naukowej. Księgozbiór liczy ponad 10 000 woluminów, w tym starodruki farmaceutyczno-medyczne, np. *Zielnik Szymona Syreńskiego* (1613). Liczba eksponatów Muzeum Farmacji przekracza obecnie 25 000. Jest to najstarsze i największe muzeum farmacji w Polsce, a zarazem jedno z najważniejszych tego typu muzeów na świecie. Jest jednym z siedmiu muzeów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 2014 należy do Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych w Polsce.

Działalność wystawiennicza, popularyzacja i współpraca

Muzeum prowadzi działalność wystawienniczą, prezentując swoje zbiory nie tylko w siedzibie przy ul. Floriańskiej 25, ale również w innych muzeach oraz we współpracy z wieloma muzeami oraz instytucjami kultury i nauki. Pierwsze wystawy czasowe zostały zorganizowane jeszcze w lokalu przy ul. Basztowej 3, były to m.in.: *Copernicana w Muzeum Farmacji* (1989), *50 lat Sonderaktion Krakau* (1990), kolejne już w nowej siedzibie przy ul. Floriańskiej 25: *Bestie z Ogrodu Zdrowia* (1992), *Muzea farmaceutyczne na świecie* (2004), *Historyczne apteki Krakowa* (2007), *Zielnik Elisabeth Blackwell* (2007), *Sescesja w zbiorach Muzeum Farmacji* (2008)⁵, *Kamieniem w chorobę* (2008), *Co zostało z dawnych krakowskich aptek* (2008), *100 lat kremu Nivea* (2013). Wśród nich były też wystawy indywidualne, a także wystawy okolicznościowe w związku z organizowanymi lub współorganizowanymi w Muzeum wydarzeniami, jak np. krakowskie Noce Muzeów: *Udział farmaceutów w I wojnie światowej, Ignacy Łukasiewicz i jego lampa naftowa* (2022), *Zielnik Szymona Syreniusza* (2024), *Średniowieczne leki z benedyktyńskiej apteki* (2025). Aktywny udział w życiu kulturalnym Krakowa to także m.in. stałe uczestnictwo w Dniach Otwartych Muzeów Krakowskich czy Święcie Dużej Rodziny. Muzeum nawet w trudnych latach pandemii 2020–2021 brało dwukrotnie udział, z zachowaniem rygorów bezpieczeństwa, w Cracow Art Week, współorganizując z krakowskimi twórcami wystawy.

W latach 2002–2016, za kadencji prof. Z. Beli, w Muzeum zostały zorganizowane dwa konkursy: malarski i poetycki. Inspiracją dla twórców była historia farmacji i zabytki dawnego aptekarstwa. Niektóre z nagrodzonych prac znalazły swoje miejsce w stałej ekspozycji. Innego rodzaju konkursem są organizowane od wielu lat we

współpracy z Okręgową Izbą Aptekarską i Okręgową Izbą Lekarską w Krakowie konkursy nalewek.

Od kilku dekad Muzeum współpracuje z Polskim Towarzystwem Farmaceutycznym. Od 1975 r. regularnie odbywały się w nim zebrania i odczyty Sekcji Historii Farmacji Krakowskiego Oddziału PTFarm, a dyrektorzy jednostki pełnili funkcję przewodniczącego Sekcji. Założycielem i pierwszym przewodniczącym Sekcji był prof. Wojciech Roeske⁶. Do najważniejszych wydarzeń zorganizowanych wspólnie z Sekcją należały sesje naukowe o różnorodnej tematyce związanej z historią farmacji, w tym także z rocznicami powołania Muzeum Farmacji, m.in.: z okazji 50-lecia Armii Krajowej (1993), *Farmacja w sztuce i literaturze* (1994), *Farmacja na Uniwersytecie Jagiellońskim z okazji 600-lecia Odnowienia Akademii Krakowskiej* (2000)⁷. W 2018 r. w Muzeum obchodzony był jubileusz 80-lecia Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. Z tej okazji zostało także przygotowane wydawnictwo na temat historii Oddziału autorstwa dr Moniki Urbanik z Muzeum. W 2020 r. zorganizowano sesję poświęconą postaci dr. Jerzego Pertkiewicza z Tarnowa, żołnierza AK, społecznika, czynnego farmaceuty i historyka farmacji, związanego z Muzeum. W 2022 r. w Muzeum odbyła się część uroczystych obchodów Roku Ignacego Łukasiewicza współorganizowanych przez Wydział Farmaceutyczny.

Muzeum aktywnie włącza się w działania Uniwersytetu Jagiellońskiego, m.in. poprzez współpracę z Centrum Wsparcia Dydaktyki (cyklicznie organizowane Intro Days), Instytutem Zdrowia Publicznego UJ CM, Krakowskim Forum Biomedycznym, Działem Organizacji i Promocji UJ CM, wydziałami Chemii, Historii, Biologii, a także z Polskim Towarzystwem Studentów Farmacji UJ CM i Stowarzyszeniem Absolwentów UJ.

Innym rodzajem aktywności jest współpraca z muzeami. Są to placówki krakowskie – na czele z Muzeum UJ Collegium Maius, Muzeum Wydziału Lekarskiego, Muzeum Krakowa, Muzeum Archeologicznym, Armii Krajowej i innymi – oraz muzea na terenie całego kraju. Efektem są liczne wypożyczenia i współorganizacja wystaw czasowych i stałych (depozyty), konsultacje, kwerendy. Z wieloma instytucjami Muzeum utrzymuje od lat stałą współpracę, która często skutkuje trwałymi osiągnięciami, jak opracowanie merytoryczne dużej części eksponatów dla platformy internetowej Wirtualne Muzea Małopolski

⁶ I. Dymarczyk, *op. cit.*, s. 39.

⁷ A. Rzepiela, *Historia krakowskiego Muzeum Farmacji: lata 1986–2002*, w: *60 lat krakowskiego Muzeum Farmacji*, s. 63.

⁵ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 530.

(z Małopolskim Instytutem Kultury), digitalizacja cennego manuału I. Łukasiewicza (z portalem „Kresy”, 2025).

W ostatnich latach Muzeum popularyzuje historię farmacji i swoje zbiory za pomocą dostępnych mediów. Powstał wirtualny spacer, dzięki któremu już w czasie zamknięcia placówki podczas pandemii COVID-19 można było się zapoznać ze zbiorami. Informacje o Muzeum zamieszczane są na Facebooku, wiedza o nim jest też popularyzowana dzięki filmom w ramach projektów realizowanych wspólnie z Instytutem Historii UJ czy Stowarzyszeniem Muzeów Uczelnianych. Podobną formą popularyzacji jest udział w programach m.in. TVP S.A. Oddział w Krakowie, TVP Kraków czy TVP Historia.

Funkcjonując w strukturach Uniwersytetu Jagiellońskiego, Muzeum działa zgodnie z polityką władz uczelni dotyczącą majątku szczególnie. W latach 2019–2021 wprowadzono w UJ system elektronicznego ewidencjonowania i inwentaryzowania zbiorów Muzeum UJ, zrealizowany także w Muzeum Farmacji.

Działalność badawcza

Badania naukowe prowadzone przez pracowników Muzeum koncentrują się wokół historii farmacji i historii aptekarstwa jako zawodu. Liczne publikacje, jakie powstały na przestrzeni blisko osiemdziesięciu lat istnienia Muzeum, prezentują różnorodne zagadnienia z tych dziedzin. Pierwszą, fundamentalną dla dalszych badań pozycją była książka autorstwa twórcy i pierwszego dyrektora placówki, dr. Stanisława Pronia zatytułowana *Musaeum Poloniae Pharmaceuticum* (1967), zawierająca niezwykle cenne informacje na temat zabytków farmaceutycznych. Kolejne publikacje były opracowywane przez prof. Wojciecha Roeske, dr Annę Stabrawę⁸, dr Mirosława Pabis-Braunstein, dr. Leszka Ekierta, prof. Zbigniewa Belę. Obecnie badania kontynuuje zespół kierowany przez dyrektora dr Agnieszkę Rzepielę: dr Katarzyna Jaworska, dr Monika Urbanik, mgr Iwona Dymarczyk, mgr Piotr Trzos, dr Krzysztof Koniewicz. Tematyka prowadzonych w jednostce badań to: historia leków i ich stosowania, historia środków kosmetyczno-leczniczych, kształtowanie się

⁸ Dr Anna Stabrawa (1926–2012), w czasie okupacji, w latach 1944–1945 była pracownikiem Izby Aptekarskiej w Krakowie, która mieściła się przy ul. Basztowej 3. Po utworzeniu przy Izbie w 1946 r. Muzeum Aptekarstwa Ziemi Krakowskiej rozpoczęła w nim pracę jako starszy specjalista. Pracowała w Muzeum do przejścia na emeryturę. W 1994 r. uzyskała stopień doktora w zakresie historii farmacji na podstawie dysertacji *Dawne apteki miasta Krakowa od XIV do XVIII wieku*. W 2001 r. otrzymała tytuł Członka Honorowego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. Jest pochowana na Cmentarzu Salwatorskim w Krakowie.

aptekarstwa jako zawodu, historia aptek i ich właścicieli, historyczne piśmiennictwo medyczno-farmaceutyczne, działalność zawodowa i pozazawodowa farmaceutów, historia organizacji i stowarzyszeń farmaceutycznych, dzieje uniwersyteckiego i zawodowego kształcenia farmaceutów, początki i rozwój przemysłu farmaceutycznego, związki farmacji ze sztuką oraz muzealnictwo farmaceutyczne⁹.

3. Pracownicy Muzeum Farmacji UJ CM. Siedzą od lewej: Iwona Terkalska, Marta Dudek-Kmak. Stoją od lewej: mgr Dominika Mirocha, dr Krzysztof Koniewicz, Stanisława Suchan, dr Katarzyna Jaworska, dr Agnieszka Rzepiela, mgr Piotr Trzos, dr Monika Urbanik, lic. Kamila Janik, mgr Iwona Dymarczyk. Fot. J. Poniedziałek

Działalność dydaktyczna

Wykłady z historii farmacji, jak również opieka nad pracami magisterskimi i doktorskimi z tej dziedziny prowadzone są w Muzeum od roku akademickiego 1971/1972¹⁰.

Działalność dydaktyczna obejmuje wykłady dla studentów Wydziału Farmaceutycznego UJ CM z przedmiotów: historia farmacji (dla kierunku Farmacja), historia medycyny i diagnostyki laboratoryjnej (dla kierunku Analityka medyczna), historia kosmetyków i przemysłu

⁹ Większość pracowników ukończyła Studium Muzealnictwa, umożliwiające fachowe zajmowanie się zbiorami, w tym ich opracowanie naukowe.

¹⁰ K. Jaworska, *op. cit.*, s. 530.

kosmetycznego (dla kierunku Kosmetologia), historia przemysłu farmaceutycznego (studia podyplomowe Farmacja przemysłowa) oraz ćwiczenia specjalistyczne z metodologią badań naukowych.

W ostatnich latach prace magisterskie znalazły się w finale konkursów organizowanych przez Ogólnopolską Sekcję Historii Farmacji PTFarm oraz Wydział Farmaceutyczny (2020 i 2023, promotor dr Agnieszka Rzepiela).

Obchody Roku Ignacego Łukasiewicza 2022

W 2022 roku przypadała 200. rocznica urodzin i 140. rocznica śmierci Ignacego Łukasiewicza. Była to okazja do przypomnienia jego dokonań. Ignacy Łukasiewicz, ogłoszony został przez Sejm RP jednym z patronów 2022 r. Muzeum Farmacji Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum w Krakowie wielokrotnie, przy okazji rocznic związanych z samym I. Łukasiewiczem lub zapalenia lampy naftowej, organizowało sympozja, konferencje oraz sesje, a także opracowało naukowo muzealia związane z Łukasiewiczem.

W obchody Roku Łukasiewicza włączyły się wszystkie środowiska farmaceutyczne w Polsce, Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne, wydziały farmacji polskich uczelni, wszystkie izby aptekarskie. W wielu ośrodkach obchody zaczęły się już w marcu, w związku z przypadającą na 8 marca 200. rocznicą urodzin I. Łukasiewicza. Uroczyste sympozjum pod patronatem ministra kultury zorganizowało Muzeum i Skansen Przemysłu Naftowego w Bóbrce, m.in. z udziałem dyrektora Muzeum Farmacji UJ CM dr. Agnieszki Rzepieli, która wygłosiła referat na temat zasług Łukasiewicza dla farmacji.

W maju 2022 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim odbyło się sympozjum (w formie zdalnej) pt. *Łukasiewicz – farmaceuta i pionier przemysłu naftowego*, zorganizowane z Krakowskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, pod honorowym patronatem Dziekana Wydziału Farmaceutycznego, prof. Jacka Sapy.

Kulminacją i jednocześnie jednym z najważniejszych wydarzeń w ramach obchodów Roku Ignacego Łukasiewicza było uroczyste seminarium na Uniwersytecie Jagiellońskim, zorganizowane 27 września przez trzy wydziały UJ: Chemii, Farmaceutyczny oraz Geografii i Geologii,

z inicjatywy dziekanów: prof. Jacka Sapy, prof. Wojciecha Macyka i prof. Marka Drewnika.

Uroczystości obchodów jubileuszu rozpoczęło seminarium w Muzeum Farmacji UJ CM pt. *Pamiętki związane z Ignacym Łukasiewiczem w Muzeum Farmacji Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum*, które zaprezentowała dyrektorka Muzeum dr A. Rzepiela. W spotkaniu wzięł udział JM Rektor UJ prof. dr hab. Jacek Popiel, prorektorzy: Armen Edigarian, Jarosław Górniak i Piotr Jedynak oraz pełnomocnik rektora ds. współpracy z Unią Europejską prof. Stanisław Kistryn, a także przedstawiciele wydziałów Uniwersytetu oraz zaproszeni goście.

Druga część uroczystości – sesja naukowa z okazji 200-lecia urodzin Ignacego Łukasiewicza – odbyła się w auli głównej siedziby Wydziału Chemii przy ul. Gronostajowej 2. Wzięli w niej udział przedstawiciele władz Uniwersytetu, zaproszeni goście oraz pracownicy i doktoranci wydziałów. Wydarzenie zostało otwarte wspólnym wystąpieniem prorektora UJ ds. badań i współpracy – prof. dr. hab. Piotra Kuśtrowskiego oraz dziekanów Wydziałów Chemii, Farmaceutycznego oraz Geografii i Geologii.

4. Inauguracja seminarium z okazji 200. rocznicy urodzin Ignacego Łukasiewicza w Muzeum Farmacji UJ CM w dniu 27 września 2022 r. Stoją od lewej: dr Agnieszka Rzepiela, prof. Jacek Sapa, prof. Michał Gradziński, prof. Wojciech Macyk, prof. Zbigniew Sojka, prof. Marek Drewnik. Fot. M. Grzesiak-Nowak

Wykłady wygłoszone podczas Seminarium przybliżyły postać i zasługi Łukasiewicza w różnych dziedzinach jego działalności. Jako pierwszy swój wykład zaprezentował dr hab. Przemysław Marcin Żukowski, prof. UJ (Dyrektor Archiwum UJ): *Jan Boży Józef Ignacy Łukasiewicz – student Wydziału Filozoficznego UJ*. Dr Agnieszka Rzepiela omówiła temat: *Ignacy Łukasiewicz jako farmaceuta*. Prof. dr hab. Piotr Franaszek (Wydział Historyczny UJ) wygłosił referat pt. *Ignacy Łukasiewicz*

jako odkrywca i przedsiębiorca naftowy. Kolejny wykład przedstawił dr hab. Piotr Krzywiec, prof. ING PAN (Instytut Nauk Geologicznych PAN) pt. *Wpływ Ignacego Łukasiewicza na rozwój geologii naftowej Karpat*. Jako ostatni wystąpił prof. dr hab. Lucjan Chmielarz (Wydział Chemii UJ) z zagadnieniem: *Petrochemiczne dziedzictwo Łukasiewicza*. Seminarium uświetnił koncert fortepiano-owy: *Polska muzyka doby Łukasiewicza* w wykonaniu dr. Stefana Łabanowskiego. Po jego zakończeniu w holu Wydziału Chemii odbyło się spotkanie połączone z poczęstunkiem dla gości.

Upamiętnianie zasług Ignacego Łukasiewicza dla rozwoju nauki i przemysłu było kontynuowane przez Uniwersytet Jagielloński także w 2023 r., w którym przypadała z kolei 170. rocznica zapalenia po raz pierwszy lampy naftowej jego konstrukcji. Dla podkreślenia jego związków z Uniwersytetem z inicjatywy dziekanów wydziałów Farmaceutycznego, Chemii oraz Geografii i Geologii ufundowana została tablica pamiątkowa, która przypomina o jego dwuletnich studiach na krakowskiej uczelni w latach 1850–1852. Uroczyste odsłonięcie tablicy przy wejściu do gmachu Collegium Kołłątaja, gdzie w połowie XIX w. odbywały się studia farmaceutyczne, miało miejsce 8 listopada 2023 r. Obecni byli między innymi: JM Rektor UJ prof. Jacek Popiel, prorektorzy – prof. Piotr Jedynak i prof. Tomasz Grodzicki, dziekani trzech wydziałów – Farmaceutycznego, Chemii oraz Geografii i Geologii, dziekan Wydziału WGiG prof. Michał Gradziński oraz licznie przybyli goście.

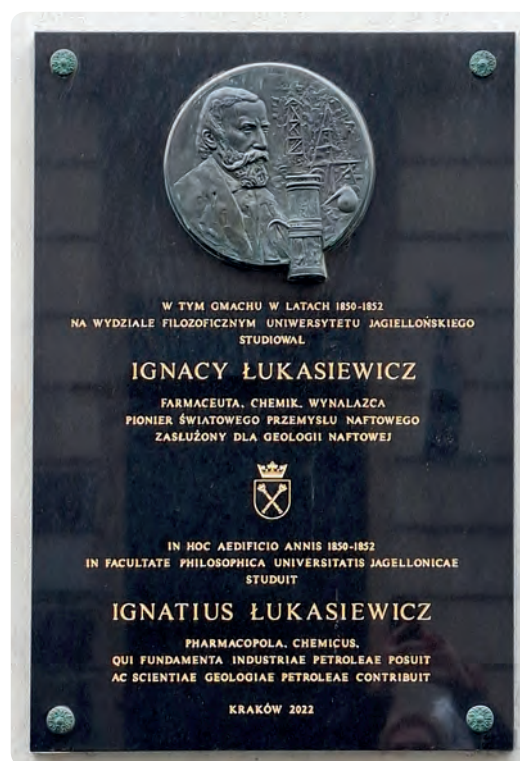
Autorem tablicy wykonanej z czarnego marmuru, opatrzonej napisami w językach polskich i łacińskim, jest krakowski artysta Marek Ganew¹¹.

Bibliografia

- Dymarczyk I., *Historia krakowskiego Muzeum Farmacji: lata 1965–1986*, w: *60 lat krakowskiego Muzeum Farmacji, sesja naukowa, Kraków 16 marca 2007: program i teksty referatów*, red. Z. Bela, Kraków 2007.
- Ekiert L.J., Stabrawa A., *Muzeum Farmacji Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 1996.
- Jaworska K., *Muzeum Farmacji UJ CM*, w: *225 lat Farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim*, red. Z. Bela, Kraków 2008, s. 517-518.
- Rzepiela A., *Historia krakowskiego Muzeum Farmacji: lata 1986–2002*, w: *60 lat krakowskiego Muzeum Farmacji*,

5. Odsłonięcie tablicy Ignacego Łukasiewicza przez Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Jacka Popiela w dniu 8 listopada 2023 r. Stoją od lewej: prof. Jacek Purchla, prof. Jacek Sapa, prof. Michał Gradziński, prof. Jacek Popiel, Rektor UJ. Fot. A. Rzepiela

6. Tablica pamiątkowa Ignacego Łukasiewicza na fasadzie Collegium Kołłątaja przy ul. Św. Anny 6 w Krakowie, projektu Marka Ganewa. Fot. A. Rzepiela

¹¹ A. Wojnar, *Pamięci znakomitego uczonego, „Alma Mater”* 2023, nr 246-247, s. 51.

sesja naukowa, Kraków 16 marca 2007: program i teksty referatów, red. Z. Bela, Kraków 2007.

Rzepiela A., *Zbigniew Bela (1949–2018)*, w: *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za rok akademicki 2017/2018*, red. M. Stinia, Kraków 2023, s. 4.

Wojnar A., *Pamięci znakomitego uczzonego*, „Alma Mater” 2023, nr 246–247, s. 51.

HISTORIA SAMORZĄDU APTEKARSKIEGO

Rys historyczny

Organizacje aptekarskie istniały w Polsce już w okresie zaborów. Szczególnie rozwinięte były na terenie zaboru austriackiego, z siedzibami we Lwowie i Krakowie. W krótkim okresie niepodległości Polski w latach 1918–1939 zaznaczył się silny podział pomiędzy instytucjami zrzeszającymi pracowników oraz właścicieli aptek. Mimo to skonfliktowane środowiska dążyły wspólnie do

powołania jednej instytucji, która połączyłaby obie grupy zawodowe – izby aptekarskiej działającej na zasadzie samorządu zawodowego. Prace nad jej powstaniem trwały kilka lat i zostały sfinalizowane uchwaleniem przez polski parlament w dniu 15 czerwca 1939 r. ustawy „Izby Aptekarskie”. Została ona bardzo dobrze przyjęta przez oba środowiska i zwiastowała nową erę w dziejach polskiego aptekarstwa. Niestety organizacji izb aptekarskich przeszkodził wybuch II wojny światowej.

1. Rada Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie w latach 1945–1948. Siedzą od lewej: Tadeusz Oświecimski, Adam Filemonowicz, Stanisław Krówczyński, Marek Gatty-Kostyal, Wincenty Sawicki. Stoją od lewej: Tadeusz Pelc, Mieczysław Przetacznik, Franciszek Urbaczka, Jan Henoch, Zygmunt Krzyżanowski, Ludwik Olejak, Zygmunt Fuchsa, Zbigniew Kupiec, Mieczysław Kozłowski, Tadeusz Chudzicki, Stanisław Opala, Stanisław Proń, Jerzy Łuczka. Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

Po wkroczeniu wojsk niemieckich władze okupacyjne utworzyły na terenie Generalnej Guberni Izbę Aptekarską, zwaną „Apothekerkammer in der Gesundheitskammer für das Generalgouvernement”. Jej siedziba znajdowała się przy ul. Basztowej 3 – w przedwojennym lokalu Gremium Aptekarzy Małopolski Zachodniej. Podczas okupacji niemieckiej Izba Aptekarska w Generalnym Gubernatorstwie zapewniała aptekarzom uprzywilejowaną pozycję: mieli oni własne przedstawicielstwo we władzach, dostęp do zapomóg finansowych, a młodzież mogła studiować farmację. Działalność Apothekerkammer ułatwiła szybkie powstanie po wojnie krakowskiej Okręgowej Izby Aptekarskiej, która przejęła jej siedzibę, pracowników i majątek¹.

Polskie Izby Aptekarskie zaczęły powstawać dopiero po zakończeniu II wojny światowej, w oparciu o ustawę z 1939 r. Pod koniec stycznia 1945 r. Urząd Wojewódzki w Krakowie ustanowił komisarycznego zarządcę Okręgowej Izby Aptekarskiej – został nim mgr Marian Stopa. W dniu 27 lutego 1945 r. zastąpił go mgr Tadeusz Haładewicz, który powołał tymczasową Radę Izby Aptekarskiej. We wrześniu 1945 r. przeprowadzono wybory, w których wyniku wyłoniono organy Izby. Zarząd ukonstytuował się 6 października 1945 r., a jego prezesem został Tadeusz Haładewicz. Po jego nagłej śmierci 18 listopada 1945 r. nowym prezesem został mgr Wincenty Sawicki. W 1948 r. minister zdrowia powołał nowe władze, które objęły funkcje 28 sierpnia. Zarząd krakowskiej Okręgowej Izby Aptekarskiej uległ wówczas całkowitej zmianie i – wbrew utartemu zwyczajowi – żaden z członków poprzedniego Zarządu nie wszedł w skład nowego. Prezesem Izby został mgr Tadeusz Szewczyk². Pełnił tę funkcję do 1951 r., kiedy zlikwidowano Izby Aptekarskie.

Okręgowa Izba Aptekarska w Krakowie uchodziła za najlepiej działającą w Polsce. W 1947 r. prezes Naczelnej Izby Aptekarskiej scharakteryzował ją jako najbardziej aktywną i działającą wzorowo. Izba sfinansowała odbudowę Oddziału Farmaceutycznego

Uniwersytetu Jagiellońskiego, wyposażyła jego pracownię, wypłacała stypendia i pensje dla pracowników oraz studentów, a także łożyła na utrzymanie budynków. Wdowom i sierotom po aptekarzach będących ofiarami wojny wypłacano zapomogi, wspierano instytucje kulturalne i charytatywne, organizowano spotkania i wykłady naukowe. Izba Aptekarska w Krakowie wniosła także finansową i organizacyjną pomoc przy renowacji Ołtarza Wita Stwosza.

Tragicznymi datami w historii zarówno krakowskiej Okręgowej Izby Aptekarskiej, jak i polskiej farmacji w ogóle były 8 i 9 stycznia 1951 r., kiedy to zniesiono samorząd aptekarski, a apteki zostały przejęte na własność państwa. Likwidatorem krakowskiej Izby Aptekarskiej został dyrektor Biura, dr Stanisław Proń. Część sprzętów z majątku Izby nabył Zarząd Aptek województwa krakowskiego. Zgodnie z decyzją Ministra Zdrowia lokal Izby Aptekarskiej został przeznaczony na Muzeum Aptekarstwa Polskiego³.

Prawa do wykonywania zawodu wydawane były przez organy administracji państwowej. Dystrybucję hurtową i detaliczną leków, a także nadzór nad hurtowniami i aptekami sprawowały przedsiębiorstwa państwowe, będące jednocześnie właścicielami aptek i pracodawcami. Trudno jednak nie podkreślić roli Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego w zakresie podnoszenia kwalifikacji i doszkalania pracowników aptek. Szczególnie ważną rolę odegrały Sekcja Aptek Szpitalnych i Sekcja Aptek Otwartych.

Najważniejszym zadaniem Sekcji Aptek Szpitalnych (działającej początkowo jako Komisja do spraw aptek szpitalnych) było przygotowywanie odczytów naukowych i szkoleń dla pracowników aptek szpitalnych oraz organizacja Dni Aptek⁴. Z kolei Sekcja Aptek Otwartych (działająca początkowo jako Zespół Aptek Otwartych) zajmowała się m.in. organizacją pracy w aptekach, wyposażeniem izb recepturowych w meble i sprzęt. Prowadziła szkolenia, również w zakresie wytwarzania

2. Wincenty Sawicki (1907–1977), Prezes Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie w latach 1945–1948 (KGZ 3766, Stanisław Gilewski olej). Ze zbiorów Muzeum Farmacji UJCM

¹ M. Bilek, *Apothekerkammer in der Gesundheitskammer für das Generalgouvernement*, „Farmacja Krakowska” 2019, nr 2, s. 51.

² Idem, *Krakowskie izby aptekarskie*, Kraków 2022, s. 162–163.

³ *Ibidem*, s. 178.

⁴ M. Urbanik, *70 lat Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego (1948–2018)*, Kraków 2018, s. 20.

leku jałowego, oraz podejmowała prace nad ujednoliceniem zajęć praktycznych w aptekach odbywanych przez studentów V roku⁵.

Przez blisko 40 lat reaktywacja samorządu aptekarskiego nie była możliwa ze względu na centralistyczną politykę władz komunistycznych. Dopiero po przemianach ustrojowych w 1989 r. powrócono do tej idei, dzięki czemu 19 kwietnia 1991 r. przyjęto ustawę o izbach aptekarskich wzorowaną w dużej części na ustawie z 1939 r. Równocześnie powołano Komitet Organizacyjny Izby Aptekarskich, który w ciągu zaledwie czterech miesięcy stworzył podstawy prawne do działalności samorządu zawodowego.

Organizacja Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie rozpoczęła się od prac Komitetu Założycielskiego Tymczasowej Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie. W jego skład weszli późniejsi działacze ukonstytuowanej już Okręgowej Izby Aptekarskiej: dr Leokadia Danek, dr Jan Krzek, mgr farmacji Stanisława Krystynowicz, mgr farmacji Wojciech Lech, mgr farmacji Walenty Zajdel i mgr farmacji Anna Zdebska.

Pierwszy Zjazd Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie odbył się 9 listopada 1991 r. w sali Chemii Fizjologicznej Akademii Medycznej w Krakowie. Dzień ten uznano za oficjalną datę powstania krakowskiej Okręgowej Izby Aptekarskiej. Początkowy obszar jej działania obejmował cztery województwa: krakowskie, nowosądeckie, tarnowskie i bielskie.

W grudniu 1991 r. w czasie I Krajowego Zjazdu Aptekarzy z terenu działania Izby krakowskiej wydzielono Beskidzką Okręgową Izbę Aptekarską z siedzibą w Białymstoku-Białej. W Izbie Aptekarskiej w Krakowie pozostały wówczas województwa: krakowskie, nowosądeckie i tarnowskie.

Podczas I kadencji Izby powołano dwa terenowe oddziały – Delegatury w Tarnowie i Nowym Sączu. Przy każdym z nich funkcjonował rzecznik odpowiedzialności zawodowej. W wyniku reformy administracyjnej w 1998 roku Delegatury zostały zlikwidowane.

Od 1 stycznia 1999 r., w związku z nowym podziałem administracyjnym kraju, do Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie dołączyli aptekarze z powiatów: wadowickiego, chrzanowskiego, olkuskiego i miechowskiego, natomiast powiat dębicki został odłączony i włączony do Podkarpackiej Okręgowej Izby Aptekarskiej. Krakowska OIA objęła swoim zasięgiem województwo małopolskie, z wyłączeniem powiatów suskiego i oświęcimskiego. Łącznie w jej skład weszło 17 powiatów, co czyni ją – po

Mazowieckiej OIA – drugą co do wielkości izbą aptekarską w Polsce.

Władze izby 1991–2027

I KADENCJA 1991–1995

Prezes mgr farm. Stanisława Krystynowicz – do 21 III 1992
 Prezes mgr farm. Hanna Rybacka – od 21 III 1992
 Wiceprezes mgr farm. Anna Sobańska
 Wiceprezes mgr farm. Walenty Zajdel – do 21 III 1992
 Wiceprezes mgr farm. Lidia Nowak – od 21 III 1992
 Wiceprezes mgr farm. Beata Wójcikiewicz-Walter – od 21 III 1992
 Wiceprezes mgr farm. Apolonia Ziaja – od 21 III 1992
 Wiceprezes mgr farm. Maria Swaczyna – od 21 III 1992
 Wiceprezes mgr farm. Andrzej Ciszewski – od 21 III 1992
 Sekretarz mgr farm. Maria Baś
 Sekretarz mgr farm. Alicja Sokół – do 21 III 1992
 Sekretarz mgr farm. Zdzisława Jarzymowska – od 21 III 1992
 Skarbnik mgr farm. Danuta Hanik
 Skarbnik mgr farm. Wanda Stelmachowska – do 21 III 1992
 OROZ dr n. farm. Alfred Reder
 Przewodniczący OSA mgr farm. Jerzy Bilek
 Przewodniczący OKR mgr farm. Hanna Rybacka – do 21 III 1992
 Przewodniczący OKR dr Tadeusz Materski – od 21 III 1992

II KADENCJA 1995–1999

Prezes mgr farm. Barbara Sanowska
 Wiceprezes mgr farm. Piotr Jóźwiakowski
 Wiceprezes mgr farm. Józef Łoś
 Sekretarz mgr farm. Krystyna Kubatko
 Skarbnik mgr farm. Witold Walat
 OROZ mgr farm. Krystyna Krawczyk
 Przewodniczący OSA mgr farm. Bolesław Cetnarowski
 Przewodniczący OKR mgr farm. Wojciech Jakubowski

III KADENCJA 1999–2003

Prezes mgr farm. Barbara Sanowska
 Wiceprezes mgr farm. Piotr Jóźwiakowski
 Wiceprezes mgr farm. Magdalena Wdowiak
 Sekretarz dr n. farm. Mieczysław Król – do IV 2000
 Sekretarz mgr farm. Lidia Nowak – od IV 2000
 Skarbnik mgr farm. Witold Jucha
 OROZ mgr farm. Krystyna Krawczyk – do X 2001
 OROZ mgr farm. Franciszek Krupa – od XI 2001

⁵ *Ibidem*, s. 36.

Przewodniczący OSA mgr farm. Bolesław Cetnarowski
Przewodniczący OKR mgr farm. Witold Walat

IV KADENCJA 2003–2007

Prezes mgr farm. Piotr Jóźwiakowski
Wiceprezes mgr farm. Witold Jucha
Sekretarz mgr farm. Barbara Sanowska
Skarbnik mgr farm. Henryk Domaradzki
OROZ mgr farm. Jerzy Zaczek
Przewodniczący OSA mgr farm. Małgorzata Wysowska-Waltoś – do IX 2005

Przewodniczący OSA mgr farm. Barbara Jękot – od XI 2005
Przewodniczący OKR mgr farm. Jan Wajda

V KADENCJA 2007–2011

Prezes mgr farm. Piotr Jóźwiakowski
Wiceprezes mgr farm. Witold Jucha
Sekretarz mgr farm. Joanna Machalska
Skarbnik dr Leokadia Danek
Członek Prezydium mgr farm. Jerzy Jasiński
Członek Prezydium mgr farm. Halina Krzystek-Małecka
Członek Prezydium mgr farm. Piotr Zając
OROZ mgr farm. Jerzy Zaczek
Przewodniczący OSA mgr farm. Barbara Jękot
Przewodniczący OKR mgr farm. Jan Wajda

VI KADENCJA 2011–2015

Prezes mgr farm. Barbara Jękot
Wiceprezes mgr farm. Jerzy Jasiński
Wiceprezes mgr farm. Elżbieta Rząsa-Duran
Sekretarz mgr farm. Piotr Zając

Skarbnik mgr farm. Małgorzata Lelito
Członek Prezydium mgr farm. Sebastian Janik
Członek Prezydium mgr farm. Kazimierz Jura
Członek Prezydium mgr farm. Joanna Machalska
Członek Prezydium mgr farm. Włodzimierz Wielgosz
Członek Prezydium mgr farm. Walenty Zajdel
OROZ mgr farm. Maria Jankowska – do 10 V 2012
OROZ mgr farm. Barbara Zakrzewska – od 02 VI 2012
Przewodniczący OSA mgr farm. Maryla Lech
Przewodniczący OKR mgr farm. Wojciech Stępień

VII KADENCJA 2015–2019

Prezes dr Barbara Jękot
Wiceprezes mgr farm. Jerzy Jasiński – od III 2017
Wiceprezes mgr farm. Elżbieta Rząsa-Duran
Wiceprezes mgr farm. Piotr Zając – do III 2017
Sekretarz mgr farm. Maryla Lech
Skarbnik mgr farm. Małgorzata Lelito
Członek Prezydium mgr farm. Aleksander Dymek
Członek Prezydium mgr farm. Joanna Piątkowska-Kowalik
Członek Prezydium mgr farm. Marta Polak
OROZ mgr farm. Barbara Zakrzewska
Przewodniczący OSA mgr farm. Marcin Kudrzycki
Przewodniczący OKR mgr farm. Wojciech Stępień

VIII KADENCJA 2019–2023

Prezes mgr farm. Elżbieta Rząsa-Duran
Wiceprezes mgr farm. Jerzy Jasiński
Wiceprezes mgr farm. Małgorzata Lelito
Wiceprezes dr n. farm. Przemysław Szybka

3. Władze OIA V kadencji (posiedzenie ORA w dniu 15.11.2011). Siedzą od lewej: H. Krzystek-Małecka, J. Machalska, B. Jękot (Przewodnicząca OSA), L. Danek, E. Żółtek. Stoją od lewej: P. Knapik, T. Wójcicki, M. Grodek, M. Lelito, E. Rząsa-Duran, M. Kudrzycka, P. Zając, E. Ciszewska, J. Wojdyła (dyrektor Biura OIA), J. Brol (Radca Prawny Izby), J. Jasiński, S. Janik, E. Jarkowska, J. Wajda (Przewodniczący OKR), P. Jóźwiakowski, E. Panczakiewicz-Pawłęga, B. Cetnarowski, M. Baś, W. Jucha, L. Chrzanowska, J. Zaczek (OROZ). Fot. M. Kołaczkowski

4. Władze VIII kadencji (posiedzenie ORA w dniu 23.10.2023). Stoją od lewej: M. Grodek, M. Lech, L. Lelito, E. Perek, S. Ostrykiewicz, J. Piątkowska-Kowalik, J. Miśkiewicz, A. Włodarczyk, M. Kudrzycka, T. Płoszczańska, B. Zakrzewska, E. Rząsa-Duran, W. Stępień, P. Szybka, D. Panek, R. Biront, T. Płatek, M. Snoch, W. Brniak, P. Knapik. Fot. M. Kołaczkowski

Sekretarz mgr farm. Maryla Lech
 Skarbnik mgr farm. Joanna Piątkowska-Kowalik
 Członek Prezydium mgr farm. Robert Biront
 OROZ dr n. farm. Elżbieta Wajda
 Przewodniczący OSA mgr farm. Marcin Kudrzycki
 Przewodniczący OKR mgr farm. Sebastian Janik

IX KADENCJA 2023–2027

Prezes dr n. farm. Anna Włodarczyk
 Wiceprezes mgr farm. Anna Czekaj – od 13 VI 2024
 Wiceprezes mgr farm. Beata Nowak
 Wiceprezes dr n. farm. Przemysław Szybka
 Skarbnik mgr farm. Piotr Guzy – do 27 III 2025
 Skarbnik mgr farm. Tobiasz Migdał – od 27 III 2025
 Sekretarz mgr farm. Tomasz Płatek
 Członek Prezydium mgr farm. Piotr Knapik – do 15 I 2025
 Członek Prezydium mgr farm. Bartosz Kocot
 Członek Prezydium mgr farm. Rafał Kosiba – od 15 I 2025
 Członek Prezydium mgr farm. Anna Stobierska
 OROZ mgr farm. Magdalena Mach
 Przewodniczący OSA mgr farm. Maria Petlic-Jedynak
 Przewodniczący OKR mgr farm. Sebastian Janik

Zadania Izby Aptekarskiej

Zakres działania samorządu aptekarskiego od 1991 do 2025 r. uległ znaczącej ewolucji. Choć podstawowe funkcje

związane z reprezentacją zawodu i ochroną interesów farmaceutów pozostały niezmiennie, część uprawnień została samorządowi odebrana. Jednocześnie pojawiły się nowe obowiązki, dostosowane do współczesnych wymagań i wyzwań zawodu farmaceuty.

Kluczowymi zadaniami Izby były i są obecnie m.in.:

- reprezentowanie zawodu farmaceuty/aptekarza i obrona jego interesów;
- troska o zachowanie godności i niezależności zawodu;
- kodyfikowanie, krzewienie i strzeżenie zasad etyki i deontologii zawodowej;
- integracja środowiska zawodowego;
- sprawowanie pieczy i nadzoru nad wykonywaniem zawodu;
- prowadzenie działalności samopomocowej i innych form pomocy materialnej dla członków samorządu i ich rodzin;
- prowadzenie działalności gospodarczej, wydawniczej oraz zarządzanie majątkiem Izby;
- występowanie w obronie interesów indywidualnych i zbiorowych członków izb aptekarskich;
- sprawowanie sądownictwa dyscyplinarnego i polubownego.

Izba współdziała również z administracją publiczną, związkami zawodowymi, samorządami zawodowymi i organizacjami społecznymi w sprawach związanych z farmacją i ochroną zdrowia publicznego. Współpracuje z towarzystwami naukowymi, szkołami wyższymi i jednostkami badawczo-rozwojowymi w kraju i za granicą, zajmuje stanowisko w sprawach organizacji ochrony

5. Rada IX kadencji (2023–2027). Od lewej: Piotr Słota, Jakub Czerwoný, Piotr Knapik, Weronika Duda, Przemysław Szybka – wiceprezes, Anna Włodarczyk – prezes, Beata Nowak – wiceprezes, Anna Czekaj – wiceprezes, Anna Stobierska – członek Prezydium, Maria Petlic-Jedynak – przewodnicząca OSA, Bartosz Kocot – członek Prezydium, Ilona Moskal, Magdalena Mach-OROZ. Od lewej w drugim rzędzie: Piotr Guzy, Mateusz Bijak, Rafał Kosiba – członek Prezydium, Jacek Krach, Tobiasz Migdał – skarbnik, prof. Włodzimierz Opoka, Michał Dziwisz, Tomasz Płatek – sekretarz, Paweł Głód. Fot. M. Kołaczkowski

zdrowia i gospodarki produktami leczniczymi, współdziała w sprawach specjalizacji zawodowej, bierze udział w komisjach konkursowych na stanowiska określone w odrębnych przepisach, opiniuje projekty aktów normatywnych dotyczących farmacji i zawodu farmaceuty oraz występuje z inicjatywą ustawodawczą. Opiniuje i wnioskuje także w sprawach kształcenia przed- i podyplomowego farmaceutów oraz techników farmaceutycznych.

Samorząd aptekarski w 1991 r. posiadał szerokie kompetencje w zakresie reprezentowania zawodu aptekarza oraz ochrony jego interesów, w tym:

- stwierdzanie prawa wykonywania zawodu aptekarza;
- wyrażanie zgody na udzielanie lub cofanie koncesji na prowadzenie aptek lub hurtowni (od 2002 r. jedynie wydawanie opinii);
- negocjowanie ogólnych warunków pracy i płac;
- negocjowanie marż i cen środków farmaceutycznych;
- prowadzenie rejestru farmaceutów, aptek i hurtowni (obecnie wyłącznie rejestru farmaceutów).

W 2025 r. samorząd nadal wypełnia większość zadań określonych w 1991 r., jednak charakter jego kompetencji uległ zmianie – w wielu obszarach przeszedł z roli decyzyjnej do opiniodawczej.

Do obowiązków i zadań, które Izba wykonuje obecnie, a których nie było w ustawie z 1991 r., należą m.in.:

- przyznawanie, zawieszanie i pozbawianie prawa wykonywania zawodu farmaceuty;
- prowadzenie postępowań dotyczących niezdolności do wykonywania zawodu;
- wydawanie opinii w sprawach związanych z prowadzeniem aptek i hurtowni;
- prowadzenie badań dotyczących służb farmaceutycznych;
- współpraca z samorządami zawodów medycznych i organizacjami reprezentującymi zawody medyczne w kraju i za granicą;
- organizowanie doskonalenia zawodowego farmaceutów;
- udzielanie informacji dotyczących zasad wykonywania zawodu, etyki zawodowej, przepisów o ochronie zdrowia i ubezpieczeniach społecznych;
- współpraca z organami państw Unii Europejskiej w zakresie farmacji i opieki zdrowotnej.

Siedziby odrodzonego samorządu

Okręgowa Izba Aptekarska, do czasu swojej likwidacji w 1951 r., mieściła się w dawnej siedzibie Gremium Aptekarzy Małopolski Zachodniej przy ul. Basztowej 3. Po reaktywacji funkcjonowała początkowo w bardzo skromnych warunkach. Proces organizowania Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie był długi i trudny, a największym problemem był brak stałej siedziby.

Część spraw załatwiano w aptece Państwowego Szpitala Klinicznego przy ul. Kopernika 19, gdzie dr Alfred Reder wydzielił działaczom Izby osobne biurko. Równolegle, dzięki uprzejmości mgr Jadwigi Krakowskiej, właścicielki Apteki Czarna Madonna przy ul. Lelewela 5, w placówce spotykała się Komisja ds. opiniowania wniosków o koncesje aptek, hurtowni oraz kandydatów na kierowników tych placówek.

Następnie Izba korzystała z pomieszczeń apteki przy ul. Zwierzynieckiej 7 należącej do mgr Anny Krzek. W tym lokalu zorganizowano biuro OIA, zatrudniono pracowników administracyjnych, a z Naczelnej Izby Aptekarskiej przywieziono pierwszy komputer. Od tego czasu w siedzibie Izby urzędował prezes, działały wszystkie komisje, odbywały się posiedzenia Okręgowej Rady Aptekarskiej i pełnione były dyżury radcy prawnego.

Podczas pierwszej kadencji Izby powołano dwa terenowe oddziały – Delegatury w Tarnowie i Nowym Sączu – które wynajmowały lokale i zatrudniały pracowników administracyjnych. W wyniku reformy administracyjnej w 1998 r. zostały one zlikwidowane.

W 1993 r. władze miasta przydzieliły Izbie lokal przy ul. Mikołajskiej 4, gdzie funkcjonowała ona do 2001 r. W 1999 Okręgowy Zjazd Aptekarzy podjął uchwałę o zakupie własnej siedziby. W marcu 2000 r. podpisano umowę na budowę lokalu przy ul. Kobierzyńskiej 98/68.

Z początkiem 2001 r. Izbie wypowiedziano umowę najmu pomieszczeń przy ul. Mikołajskiej w terminie jednego miesiąca. Niestety nowy lokal nie był jeszcze wykończony i w okresie od lipca do września Izba korzystała z uprzejmości właściciela apteki przy ul. Kobierzyńskiej 100, który udostępnił zaplecze na potrzeby biura.

Uroczyste otwarcie nowej – własnej – siedziby OIA odbyło się w 10. rocznicę reaktywowania samorządu – w listopadzie 2001 r. Izba dysponowała przestronnym sekretariatem, salą konferencyjną, pięcioma gabinetami oraz zapleczem sanitarnym i socjalnym. W skład pomieszczeń wchodziło także osobne mieszkanie, w którym dyżurował prawnik, a które można było wykorzystać jako bazę noclegową dla ewentualnych gości. Izba posiadała również garaż i dostęp do parkingu. Pozyskanie własnego lokalu było ogromnym sukcesem ówczesnych władz, sfinansowanym dzięki indywidualnym wpłatom aptekarzy i właścicieli aptek oraz zgromadzonym oszczędnościom.

W czasie VIII kadencji, ze względu na ograniczenia związane z pandemią, zrezygnowano z uroczystej gali z okazji 30-lecia samorządu. Chcąc jednak pozostawić trwałą pamiątkę dla przyszłych pokoleń farmaceutów, podjęto decyzję, by środki finansowe przeznaczone na organizację obchodów jubileuszowych wykorzystać na generalny remont i unowocześnienie sali konferencyjnej. Dzięki temu może ona obecnie służyć nie tylko organizowaniu posiedzeń Rady, Sądu czy Komisji Rewizyjnej, lecz także prowadzeniu szkoleń, warsztatów, posiedzeń naukowych czy telekonferencji.

Działalność Izby

I KADENCJA KRAKOWSKIEJ OKRĘGOWEJ IZBY APTEKARSKIEJ (1991–1995)

Na I Zjeździe wybrano 63 delegatów, których zadaniem było wyłonienie władz nowo organizowanej Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie na czas trwania pierwszej kadencji. Prezesem została Stanisława Krystynowicz. Na funkcję OROZ wybrano Alfreda Redera, przewodniczącą OKR została Hanna Rybacka, a przewodniczącym OSA Jerzy Bilek. Po rezygnacji Stanisławy Krystynowicz z funkcji prezesa 21 marca 1992 r. odbył się Zjazd nadzwyczajny, który na nowego prezesa wybrał Hannę Rybacką. Zmienił się również skład Prezydium oraz Komisji Rewizyjnej.

Pierwsze lata funkcjonowania krakowskiej OIA przypadły na trudny okres początków kapitalizmu i demokracji w Polsce.

6. Stanisława Krystynowicz, mgr farmacji, Prezes ORA w Krakowie w I kadencji (do marca 1992).
Fot. z archiwum OIA w Krakowie

Powstawały dziesiątki nowych aptek, a wraz z nimi pojawiła się bardzo ostra konkurencja – przede wszystkim z powodu możliwości otwierania aptek przez osoby niemające wykształcenia farmaceutycznego. Władze skupiły się wówczas na trudnym procesie organizacji Izby, prowadzeniu rejestru aptekarzy, aptek i hurtowni farmaceutycznych. Przygotowano także proces wymiany praw wykonywania zawodu, co wiązało się z przejściem dokumentów farmaceutów z Urzędów Wojewódzkich – był to żmudny i czasochłonny etap. Utworzono bazę teleadresową aptek w celu usprawnienia korespondencji. W czasie I kadencji Izbie udało się uzyskać zgodę władz miasta na wynajęcie stałego lokalu przy ul. Mikołajskiej 4.

II I III KADENCJA KRAKOWSKIEJ OKRĘGOWEJ IZBY APTEKARSKIEJ (1995–2003)

Druga kadencja rozpoczęła się w 1995 r. Na OIA czele stanęła Barbara Sanowska. Funkcję OROZ powierzono Krystynie Krawczyk, przewodniczącym OSA został Bolesław Cetnarowski, a przewodniczącym OKR – Wojciech Jakubowski.

W trakcie tej kadencji podjęto starania o uzyskanie własnej siedziby, co potwierdziła uchwała Okręgowego Zjazdu Aptekarzy w 1999 r. Ważnym wydarzeniem było również wydanie w 1998 r. pierwszego numeru biuletynu „Farmacja Krakowska”, redagowanego przez prezesa Izby. W 1999 r. władze Izby prowadziły negocjacje z bankami i Wojewodą Małopolskim w sprawie cesji długów aptecznych. W grudniu negocjowano także porozumienie z nowo powstałą Kasą Chorych w sprawie umów refundacyjnych. Rozmowy zakończyły się sukcesem i 23 grudnia 1999 r. OIA w Krakowie jako pierwsza w Polsce podpisała porozumienie z Kasą Chorych w sprawie refundacji.

Izba organizowała szkolenia z zakresu BHP oraz spotkania aptekarzy z przedstawicielami Państwowej Inspekcji Pracy, ZUS i Izby Skarbowej. Kontynuowano akcję wymiany praw wykonywania zawodu. W celu podnoszenia wiedzy – nie tylko fachowej, ale także ekonomicznej, ułatwiającej prowadzenie apteki jako podmiotu gospodarczego mającego przynosić zysk – Izba pośredniczyła w szkoleniach dotyczących nowoczesnych metod zarządzania apteką. Nawiązano również ścisłą współpracę z Wojewódzkim Ośrodkiem Organizacji Ekonomiki i Informatyki w Ochronie Zdrowia, odgrywającym rolę płatnika za leki refundowane.

W 1999 r. podczas Zjazdu w Krynicy wybrano nowe władze Izby. Prezesem ponownie została Barbara Sanowska, funkcję OROZ objęła Krystyna Krawczyk, Przewodniczącym OSA został Bolesław Cetnarowski, a Przewodniczącym OKR – Witold Walat. Po śmierci Krystyny Krawczyk funkcję OROZ przejął Franciszek Krupa.

We wrześniu 2001 r. zakończono kilkuletnie starania o nową siedzibę Izby, którą uroczystie otwarto 16 listopada. W tym samym roku OIA obchodziła dziesięciolecie reaktywowania samorządu aptekarskiego. Podczas jubileuszu podkreślano osiągnięcia Izby, takie jak fundowanie stypendiów dla studentów farmacji UJ, zakup komputerów dla apteki szkoleniowej, pomoc dla aptekarzy poszkodowanych przez powódź w 1997 r. oraz usprawnienie korespondencji z członkami.

W tej kadencji podstawowymi działaniami Izby było prowadzenie rejestru hurtowni, aptek i aptekarzy, stwierdzanie prawa wykonywania zawodu oraz opiniowanie kandydatów na kierowników, którzy przekroczyli wiek emerytalny. Kontrolowano również realizację praktyk aptecznych i sposób ich prowadzenia przez opiekunów.

7. Hanna Rybacka, mgr farmacji – Prezes ORA w Krakowie w I kadencji (1992–1995). Źródło: „Farmacja Krakowska” 2023, nr 2, s. 6

8. Barbara Sanowska, mgr farmacji – Prezes ORA w Krakowie w II i III kadencji (1995–2003). Fot. z archiwum OIA w Krakowie

OIA współpracowała z władzami miasta i województwa, Kasą Chorych, Inspektorem Farmaceutycznym i Polskim Towarzystwem Farmaceutycznym. Od 2000 r. co kwartał odbywały się regularne spotkania aptekarzy w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu, a także wspólnie organizowano kursy specjalizacyjne. Dbano o farmaceutów znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, udzielając im zapomóg finansowych. Ważnym elementem działalności było także organizowanie konferencji naukowych oraz spotkań edukacyjnych dla członków Izby.

Mimo licznych sukcesów Izba mierzyła się z trudnymi wyzwaniami. W 2002 r. nie udało się przeforsować kluczowych poprawek do ustawy o izbach aptekarskich i prawie farmaceutycznym. Zmiana zapisu o konieczności wyrażenie zgody w sprawach udzielania lub cofania koncesji na prowadzenie aptek lub hurtowni znacząco ograniczyła rolę samorządu, doprowadzając do niekontrolowanego wzrostu liczby placówek i osłabienia etosu zawodu. Konkurencja pomiędzy aptekarzami sprzyjała rozwojowi sieci aptecznych, co stanowiło zagrożenie dla tradycyjnego modelu aptekarstwa.

Prezes Barbara Sanowska zwracała uwagę na postępującą erozję solidarności zawodowej i osłabienie pozycji aptekarzy w systemie ochrony zdrowia. Brak jednolitego stanowiska środowiska oraz skutecznej reprezentacji w parlamencie przyczyniał się do apatii wśród farmaceutów i osłabienia ich wpływu na kształt przepisów regulujących rynek apteczny. Izba wielokrotnie apelowała o wdrażanie zasad etyki zawodowej oraz podejmowanie działań mających na celu poprawę sytuacji rynkowej aptekarzy. W nowych realiach systemowych samorząd aptekarski musiał się zmierzyć z wyzwaniami związanymi z utrzymaniem niezależności zawodu oraz dalszym rozwojem działalności na rzecz środowiska farmaceutycznego.

W październiku 2002 r. ORA podjęła uchwałę w sprawie przyznawania wyróżnienia „Laur Aptekarski” oraz odznaczenia „Zasłużony dla Środowiska Aptekarskiego Małopolski”. Powołano Kapitułę, a wyróżnienia przyznawano aptekarzom, farmaceutom oraz innym osobom i firmom, które przyczyniły się do rozwoju samorządu

aptekarzkiego. Odznaczenia przyznawano wyłącznie aptekarzom z OIA w Krakowie.

W 2003 r. ORA podjęła uchwałę o sfinansowaniu wykonania reprodukcji obrazu *Aptekarz* Józefa Chełmońskiego, którą następnie przekazano Muzeum Farmacji w Krakowie.

IV I V KADENCJA KRAKOWSKIEJ OKRĘGOWEJ IZBY APTEKARSKIEJ (2003–2011)

W 2003 r. odbył się IV Sprawozdawczo-Wyborczy Zjazd Delegatów Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie. Prezesem wybrano Piotra Józwiakowskiego. Na stanowisko OROZ powołano Jerzego Zaczka, na Przewodniczącą OKR – Jana Wajdę, a Przewodniczącą OSA została Małgorzata Wysowska-Waltoś, którą

w 2005 r. zastąpiła Barbara Jękot.

Z powodu odebrania samorządowi aptekarskiemu części władzy wykonawczej działalność Izby stała się trudniejsza. Prezes Józwiakowski w biuletynie „Farmacja Krakowska” podkreślał rosnące trudności ekonomiczne aptekarzy i pogarszającą się pozycję zawodu. W 2006 r. na Okręgowym Zjeździe Aptekarzy zaznaczał jednak, że mimo trudności praca Izby przynosi efekty.

Działalność Izby koncentrowała się na współpracy z instytucjami, takimi jak NFZ, Urząd Wojewódzki, Inspektorat Farmaceutyczny oraz Wydział Farmacji UJ CM. Członkowie Izby uczestniczyli w komisjach doradczych i konsultacyjnych.

Zmodernizowano biuro Izby oraz wdrożono elektroniczną komunikację z aptekami, co było konieczne ze względu na rosnącą liczbę farmaceutów i aptek.

Izba sprzeciwiała się praktykom sieci aptek oferujących leki „za grosz” oraz sprzedaży leków przez Internet, lecz brak regulacji prawnych uniemożliwiał skuteczne działania.

Wiele czasu władze OIA poświęcały na informowanie członków Izby o konieczności dostosowywania polskich realiów do ustawodawstwa Unii Europejskiej. Przekazywano komunikaty zarówno o wymogach stawianych aptekom, jak i konsekwencjach z tego wynikających. Szczególnie intensywne prace dotyczyły sprecyzowania roli aptek w przyjmowaniu studentów V roku studiów farmaceutycznych na sześciomiesięczne staże wymagane

9. Piotr Józwiakowski, mgr farmacji – Prezes ORA w Krakowie w IV i V kadencji (2003–2011).
Fot. J. Tokarz

przez ustawodawstwo wspólnotowe. Krakowski Wydział Farmaceutyczny konsultował z Izbą Aptekarską m.in. ramowy program zajęć stażu.

W 2005 r. ujednolicono system numeracji prawa wykonywania zawodu. Wprowadzono jednolity wzór i numerację dla wszystkich Izb oraz zmieniono nazwę z „prawa wykonywania zawodu aptekarza” na „prawo wykonywania zawodu farmaceuty”.

Drugim dominującym kierunkiem działań władz IV kadencji OIA było współtworzenie systemu szkoleń ciągłych farmaceutów oraz organizowanie pierwszych konferencji szkoleniowych, których liczba w 2005 r. wynosiła blisko czterdzieści. Odbływały się one przy współudziale firm farmaceutycznych i Wydziału Farmacji UJ CM. Pozyskanie sponsorów pozwoliło na udostępnienie farmaceutom bezpłatnych szkoleń.

Od 2005 r. uruchomiono pionierskie bezpłatne szkolenia internetowe na portalu e-dukacja. Warto dodać, że od 2004 r. farmaceuci mieli ustawowy obowiązek szkolenia ciągłego (obecnie – ustawicznego rozwoju zawodowego).

W 2007 r. Izba była współorganizatorem Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Opieka farmaceutyczna*, w której wzięli udział aptekarze, uczeni i działacze samorządowi ze wszystkich regionów kraju, a także goście i prelegenci ze Stanów Zjednoczonych, Holandii, Wielkiej Brytanii, Szkocji, Australii, Łotwy i Węgier.

W grudniu 2007 r. na kolejną kadencję prezesem ponownie wybrano Piotra Jóźwiakowskiego.

Piąta kadencja krakowskiej Izby przypadła na okres ważnych zmian legislacyjnych. Po sukcesie w 2007 r., gdy wprowadzono zakaz reklamy aptek i sprzedaży wysyłkowej leków, w 2008 r. dyskutowano nad stałymi cenami leków refundowanych. Projekt ustawy nie został ostatecznie wprowadzony z powodu licznych uwag zgłoszonych podczas konsultacji.

Kolejnym niekorzystnym wydarzeniem dla samorządu było odebranie izbom aptekarskim wpływu na staże farmaceutów i przekazanie tych uprawnień dziekanom wydziałów farmaceutycznych. Za sukces należy uznać wycofanie się z planowanego rozporządzenia o receptach lekarskich, które miało obciążać farmaceutów za błędy lekarzy. Prezes Jóźwiakowski podkreślał, że na przestrzeni lat samorząd utracił wiele uprawnień, co wynikało z rosnącej dominacji sieci aptek i ograniczenia roli indywidualnych farmaceutów. W efekcie Izba musiała się skupić na doraźnych działaniach i relacjach z instytucjami, zamiast skutecznie walczyć o regulacje dla całej branży.

Urozmaiceniem i odskocznią od szarej aptekarskiej codzienności były organizowane przez Okręgową Izbę Aptekarską od 2008 r. „Pikniki Farmaceutyczne «Mixtura»”,

a od 2009 – Bale Karnawałowe Aptekarzy mające na celu integrowanie członków Izby na gruncie nie zawodowym, lecz towarzyskim. Pikniki Farmaceutyczne połączone były ponadto ze zbiórkami pieniędzy na cele charytatywne.

Na uwagę zasługuje także wkład Okręgowej Izby Aptekarskiej w zakup zabytkowych mebli z likwidowanej Apteki Pod Złotym Słoniem. Meble te zostały przeniesione do Muzeum Farmacji Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 2011 r. Izba zadbała, aby na kamienicy przy Rynku Głównym 13 umieszczono ufundowany przez nią ryngraf upamiętniający istnienie w tym miejscu Apteki Pod Złotą Głową. Była to jedna z pierwszych aptek w Polsce, która funkcjonowała w tym samym miejscu nieprzerwanie przez ponad 500 lat (do 2001 r.).

Również w 2011 r. nakładem OIA ukazała się książka autorstwa dr. Macieja Bilka pt. *Krakowskie Izby Aptekarskie*.

VI I VII KADENCJA KRAKOWSKIEJ OKRĘGOWEJ IZBY APTEKARSKIEJ (2011–2019)

W 2011 r. odbyły się kolejne wybory do władz samorządu. W VI kadencji Prezesem została Barbara Jękot. Funkcję OROZ powierzono Marii Jankowskiej, Przewodniczącą OSA została Maryla Lech, a Przewodniczącym OKR – Wojciech Stępień. Z powodu śmierci mgr Marii Jankowskiej w czerwcu 2012 r. Nadzwyczajny Zjazd wybrał do pełnienia funkcji OROZ Barbarę Zakrzewską.

Początek kadencji zbiegł się z wejściem w życie ustawy refundacyjnej i koniecznością podpisywania przez apteki umów z Narodowym Funduszem Zdrowia. Dzięki ścisłej współpracy na linii NFZ–Izba–apteki proces podpisywania umów przebiegał wyjątkowo sprawnie i zakończył się – jako jeden z pierwszych w kraju – sukcesem. W kolejnych latach zmienił się system współpracy Izby z NFZ – oprócz bieżących konsultacji wnoszono prośby o interpretacje przepisów i zgłaszano liczne uwagi dotyczące form prowadzenia kontroli.

Dostrzegając problemy małych aptek, których właścicielami byli magistrzy farmacji, w 2012 r. utworzono przy Izbie **Klub Ratowania Aptek Aptekarzy**. Jego celem była wymiana pomysłów i doświadczeń pozwalających na podniesienie rentowności małych placówek.

Wprowadzono również w życie Uchwałę Naczelnej Rady Aptekarskiej z 2005 r. zobowiązującą izby do ujednolicenia numerów prawa wykonywania zawodu oraz nadania nowych numerów wszystkim osobom, którym w przeszłości Izba wydała prawa według starych zasad.

W 2015 r. podpisano z firmą Hestia umowę ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej dla wszystkich członków opłacających składki.

W tym samym roku rozpoczęła się VII kadencja OIA. Na jej czele ponownie stanęła Barbara Jękot. Funkcję OROZ objęła Barbara Zakrzewska, Przewodniczącym OSA został Marcin Kudrzycki, a Przewodniczącym OKR – Wojciech Stępień.

Ta kadencja zbiegła się z intensywną cyfryzacją w ochronie zdrowia. Wprowadzono e-recepty, system Weryfikacji Autentyczności Leków (administrowany przez KOWAL) oraz Zintegrowany System Monitorowania Obrotu Produktami Leczniczymi. Wiązało się to z prowadzeniem przez Izbę szeroko zakrojonej akcji informacyjnej oraz organizacją licznych szkoleń dla pracowników i właścicieli aptek.

W Izbie wdrożono procedury ochrony danych osobowych w związku z wejściem w życie RODO, a także opracowano i udostępniono aptekom procedury HACCP. Zmieniono stronę internetową – wobec powszechnego dostępu aptek do Internetu większość informacji i komunikatów udostępniano za jego pośrednictwem. Założono również konto Izby na Facebooku.

W ramach współpracy z władzami Wydziału Farmaceutycznego CM UJ zaproponowano weryfikację opiekunów stażystów, aby wyeliminować z procesu dydaktycznego te apteki i osoby, które nie realizują przewidzianych planem programów. Rezultatem rozmów prowadzonych z władzami Wydziału było wprowadzenie w latach 2013–2016 stałych zajęć fakultatywnych dla studentów II roku przybliżających pracę w aptekach ogólnodostępnych i szpitalnych. Wykłady prowadzili aptekarze-praktycy.

Poszerzono współpracę z Krakowskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego oraz Ogólnopolską Sekcją Opieki Farmaceutycznej PTFarm poprzez wspólne organizowanie konferencji, szkoleń i posiedzeń naukowych. Do najważniejszych przedsięwzięć należy zaliczyć współpracę przy organizacji 19. Międzynarodowego Medycznego Kongresu Esperanckiego i I Europejskiego Kongresu Biomedycznego w Budapeszcie (2014), III Ogólnopolskiej Konferencji „Prowadzenie Opieki Farmaceutycznej” w Przegorzalach (2014) oraz I Międzynarodowej Konferencji Nauk Farmaceutycznych w Popradzie (2016).

We współpracy z wiceprezydentem miasta Krakowa w 2017 r. zorganizowano w ramach akcji „Długowieczni”

cykl spotkań z seniorami, w których farmaceuci-praktycy prowadzili wykłady o lekach i suplementach.

Mocno postawiono na działania integracyjne, organizację imprez sportowych i kulturalnych oraz wspieranie członków Izby uczestniczących w wydarzeniach organizowanych przez inne Izby. Rokrocznie brano udział w Mistrzostwach Polski Farmaceutów w Narciarstwie Alpejskim, Żeglarskich Mistrzostwach Polski Aptekarzy, Mistrzostwach Polski Okręgowych Izb Aptekarskich w Piłce Nożnej Halowej.

W 2019 r. OIA w Krakowie była organizatorem VIII Mistrzostw w Piłce Nożnej. Powstała drużyna piłki nożnej, która systematycznie trenuje w sali wynajmowanej przez Izbę.

Władze Izby corocznie spotykały się z seniorami, organizując dla nich wycieczki i imprezy kulturalne. Izba była także jednym z organizatorów II Ogólnopolskich Senioraliów w Krakowie.

W 2015 r., na pamiątkę pierwszego zjazdu reaktywowanej OIA w Krakowie 9 listopada 1991 r., powstał Komitet Organizacyjny ds. Ufundowania Sztandaru dla na-

szej Izby. Zakup sfinansowano wyłącznie z dobrowolnych wpłat członków samorządu oraz innych osób fizycznych i prawnych. Przewodniczącym Komitetu został Jerzy Jasiński. Poświęcenie sztandaru odbyło się 22 października 2016 r. w Kościele Kapucynów przy ul. Loretańskiej 11.

W 2017 r. Izba przystąpiła do Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego Małopolski. Prezes Barbara Jękot była jedną z pomysłodawczyń powołania Forum. W 2019 r. przewodnictwo Forum sprawowała OIA w Krakowie.

VIII KADENCJA OKRĘGOWEJ IZBY APTEKARSKIEJ W KRAKOWIE (2019–2023)

W 2019 r. podczas kolejnego Zjazdu sprawozdawczo-wyborczego Prezesem Izby została wybrana Elżbieta Rząsa-Duran. Funkcję OROZ objęła dr farm. Elżbieta Wajda, Przewodniczącym OSA został Marcin Kudrzycki, a Przewodniczącym OKR – Sebastian Janik.

Ósma kadencja była szczególna w 30-letniej historii Izby. W tym czasie weszła w życie Ustawa o zawodzie farmaceuty (16 kwietnia 2021 r.), co zmieniło kompetencje samorządu i funkcjonowanie Izby w dwóch różnych

10. Barbara Jękot, dr nauk o zdrowiu – Prezes ORA w Krakowie w VI i VII kadencji (2011–2019). Źródło: „Farmacja Krakowska” 2016, nr 2, s. 5

przestrzeniach prawnych. Dodatkowo jej działalność przypadła na okres pandemii SARS-CoV-2 oraz napływu uchodźców z Ukrainy po agresji Rosji na ten kraj. Izba musiała dostosować swoje działania do dynamicznie zmieniającej się sytuacji epidemiologicznej i społecznej.

W czasie pandemii konieczne było dostosowanie pracy biura do nowych realiów – wprowadzono środki ochrony osobistej, ograniczono kontakt bezpośredni i umożliwiono załatwianie spraw online. Mimo trudności OIA w Krakowie najszybciej w kraju wydawała Prawa Wykonywania Zawodu (PWZ), co spowodowało napływ podań z innych województw. Ze względu na obostrzenia przyjęto zasadę indywidualnego wręczania PWZ.

Współpracowano z Wojewodą Małopolskim; przedstawiciel OIA uczestniczył w posiedzeniach sztabu kryzysowego jako jego członek. Podejmowano działania na rzecz zabezpieczenia środków ochrony dla farmaceutów i zmian organizacyjnych w aptekach. Apelowano o racjonalne korzystanie z usług aptek, organizując kampanie informacyjne i edukacyjne.

Edukacja w czasie pandemii przeniosła się do przestrzeni online – organizowano szkolenia webinarowe i wspierano farmaceutów specjalizujących się. OIA w Krakowie jako jedna z pierwszych w Polsce wykupiła dostęp do platformy ClickMeeting. Spotkania z farmaceutami również odbywały się online przy jej wykorzystaniu. Po złagodzeniu restrykcji wznowiono stacjonarne spotkania farmaceutów w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu i Nowym Targu, na których przekazywano najważniejsze informacje dotyczące zmian w prawie. W części spotkań uczestniczył Wojewódzki Inspektor Farmaceutyczny. Zapraszano również prof. Agnieszkę Skowron – prodziekan ds. studenckich – która informowała o zmianach w prowadzeniu półrocznych praktyk w aptece. Zapoczątkowana jeszcze w II kadencji tradycja organizowania spotkań kwartalnych ostatecznie zakończyła się w 2023 r.

W 2021 r. rozpoczęto szkolenia dla farmaceutów przygotowujące do kwalifikacji i wykonywania szczepień przeciwko COVID-19, umożliwiając ponad 500 osobom zdobycie uprawnień. Wspierano farmaceutów specjalizujących się poprzez publikację prac specjalizacyjnych

na platformie e-farmacja.net oraz wypłatę gratyfikacji finansowych za pozytywnie zdany egzamin.

Na mocy porozumienia z firmą Fagron członkowie Izby mieli dostęp do szkoleń i warsztatów z receptury.

Po wybuchu wojny na Ukrainie Izba zaangażowała się w pomoc uchodźcom. Zorganizowano **Punkt Pomocy Farmaceutycznej w Krakowie**, gdzie farmaceuci dyżurowali, udzielali porad i informowali o możliwościach uzyskania dostępu do leków. Współpracowano z wolontariuszami z Centrum Wielokulturowego przy ul. Daszyńskiego 22 w Krakowie.

Mimo ograniczeń związanych z pandemią udało się zorganizować w ograniczonym zakresie imprezy kulturalne, integracyjne i sportowe. W 2019 r. w Tarnowskim

Centrum Kultury odbyła się uroczysta premiera krótkometrażowego filmu fabularnego pt. *Pan Apotheker* w reżyserii Dawida Szpary, którego realizację z ramienia Izby wspierała prezes Barbara Jękot.

Członkowie Izby uczestniczyli w Pucharach Polski Farmaceutów w Narciarstwie Alpejskim, Żeglarskich Mistrzostwach Polski Aptekarzy, Mistrzostwach Polski w Piłce Nożnej Halowej oraz Mistrzostwach Polski Farmaceutów w Maratonie MTB. OIA w Krakowie była organizatorem Mistrzostw Polski Farmaceutów w Raftingu. W okresie zmniejszenia obostrzeń covidowych wznowiano treningi piłki nożnej i piłki siatkowej.

Podczas pandemii zawieszono działalność Forum Zawodów Zaufania Publicznego. Dopiero w grudniu 2022 r. w siedzibie OIA odbyło się posiedzenie przedstawicieli Forum, na którym Prezes Elżbieta Rząsa-Duran przekazała przewodnictwo Forum na ręce Przewodniczącego Rady Małopolskiej Okręgowej Izby Architektów RP Piotra Chuchacza.

Podpisano umowę z Ministerstwem Cyfryzacji na świadczenie usług elektronicznych, co otworzyło drogę do pełnej cyfryzacji obsługi członków Izby, a także umowę z kancelarią Lex Secure o udostępnieniu usługi prawnej „Lex Secure – Twoja Opieka Prawna” dla członków OIA.

W związku z nowymi obowiązkami farmaceutów, takimi jak szczepienia, negocjowano aneksy do umów ubezpieczeniowych, rozszerzając ochronę odpowiedzialności cywilnej o nowe czynności zawodowe.

11. Elżbieta Rząsa-Duran, mgr farmacji – Prezes ORA w Krakowie w VIII kadencji (2019–2023).

Fot. F. Korzycki

Określenie zasad przyznawania PWZ oraz podanie kryteriów, jakie powinien spełniać kandydat na kierownika apteki, przez Ustawę o zawodzie farmaceuty spowodowało, że bezzasadne stało się funkcjonowanie Komisji ds. stwierdzenia prawa wykonywania zawodu farmaceuty oraz Komisji ds. opiniowania w sprawie udzielania i cofania zezwoleń na prowadzenie apteki oraz hurtowni farmaceutycznej i rękojmi należytego prowadzenia apteki. Dlatego w 2023 r. zlikwidowano te komisje.

Ponieważ w pandemii główną metodą komunikacji była strona internetowa, zadbano, by znalezienie aktualnych informacji było proste. Zaktualizowano zakładki dotyczące m.in. uzyskania PWZ, powrotu do zawodu, zgłoszeń do NFZ. Zamieszczono formularze w wersji edytowalnej, ułatwiające załatwianie oficjalnych spraw w Izbie. Założono konto Izby na Twitterze (obecnie X), aby poszerzyć komunikację.

IX KADENCJA KRAKOWSKIEJ OKRĘGOWEJ IZBY APTEKARSKIEJ (2023–2027)

W 2023 r. Prezesem została Anna Włodarczyk. Funkcję OROZ objęła Magdalena Mach, Przewodniczącą OSA została Maria Petlic-Jedynak, a Przewodniczącym OKR ponownie Sebastian Janik. W składzie delegatów i organów Izby nastąpiły istotne zmiany – większość delegatów po raz pierwszy zdecydowała się ubiegać o mandat.

W pierwszym roku funkcjonowania obok standardowej działalności Izba nadal prowadziła szkolenia webinarowe za pośrednictwem platformy ClickMeeting, pozyskując nowych sponsorów, a także uruchomiła nowe szkolenia i kursy na platformie e-dukacja. Podjęto decyzję o udostępnieniu platformy e-dukacja również technikom farmaceutycznym oraz o kolejnym unowocześnieniu portalu. Kontynuowano współpracę z firmą Fagron w zakresie dostępu do szkoleń i warsztatów z receptury.

Utrzymano takie wydarzenia jak Koncert Noworoczny Aptekarzy, Mistrzostwa Polski w Raftingu, współorganizację pielgrzymek farmaceutów czy spotkań z seniorami zawodu. Wdrożono system ePUAP. Zmieniono stronę internetową, udostępniając m.in. strefę farmaceuty, w której członkowie Izby mogą sprawdzać opłacalność składek oraz dokumentować odbywane szkolenia. Wprowadzono

aktywnie działającą izbą platformę OIA Cloud, która ułatwia zarówno prowadzenie i uczestnictwo w posiedzeniach ORA, jak i daje możliwość głosowania na Radach i Zjazdach.

Założono konta Izby na LinkedIn i Instagramie, gdzie zamieszczane są posty z bieżących wydarzeń organizowanych przez OIA Kraków.

Członkowie Rady uczestniczyli w organizowanej z Oddziałem Małopolskim NFZ akcji „Środa z farmaceutami – zażywaj leki pod kontrolą”, mającej na celu podniesienie świadomości pacjentów na temat roli farmaceutów w opiece zdrowotnej.

W czasie XII Święta Rodziny Krakowskiej w ramach kampanii miejskiej „Kraków stawia na rodzinę” farmaceu-

ci udzielali porad dotyczących farmakoterapii, wykonywali pomiary ciśnienia tętniczego krwi i glikemii. Przedstawiciele Izby wzięli również udział w XI Międzynarodowych Senioraliach w Krakowie organizowanych przez Stowarzyszenie MANKO – „Głos Seniora”.

Wraz z przedstawicielami Polskiego Towarzystwa Studentów Farmacji UJ CM członkowie ORA brali udział w akcjach promujących zawód farmaceuty w liceach ogólnokształcących.

Izba włączyła się w Ogólnopolski program stażowy – członkowie funkcyjni Prezydium ORA zapoznawali przyszłych adeptów farmacji z zasadami funkcjonowania.

Do końca kadencji pozostały ponad dwa lata, a co za tym idzie –

sporo wyzwań. Warto przypomnieć, że w 2026 r. czeka nas kolejny jubileusz, czyli 35-lecie powstania samorządu.

Portal e-dukacja

Okręgowa Izba Aptekarska w Krakowie jako pierwsza w Polsce rozpoczęła internetową edukację farmaceutów. Portal e-learningowy e-dukacja powstał w 2005 r. na zlecenie ORA przy Wydziale Farmacji UJ CM. Był to wielki sukces ówczesnego prezesa, mgr. Piotra Józwiakowskiego.

Na podstawie podpisanego porozumienia nadzór merytoryczny nad kursami sprawowała prof. dr hab. Barbara Filipek – kierownik Studium Kształcenia Podyplomowego Wydziału Farmaceutycznego UJ CM. Współtwórcą

12. Anna Włodarczyk, dr farmacji – Prezes ORA w Krakowie w IX kadencji (2023–2027). Źródło: „Farmacja Krakowska” 2023, nr 4, s. 5

i pierwszym administratorem systemu był prof. dr hab. Sebastian Polak.

Od ponad 20 lat z portalu korzystają farmaceuci z całej Polski, a liczba zarejestrowanych użytkowników przekroczyła 36 000. Program udostępniał zarówno posiedzenia naukowo-szkoleniowe, jak i kursy, a do tej pory wydano ponad 1 140 0000 certyfikatów.

Popularność portalu skłoniła jego twórców w 2016 r. do podjęcia decyzji o gruntownej modernizacji, aby był bardziej przyjazny dla użytkowników i spełniał nowoczesne standardy. Program jest stale aktualizowany, a nowe szkolenia są sukcesywnie wdrażane. Wprowadzono również zasadę częstszej rotacji kursów, co gwarantuje ich aktualność. Portal stał się dostępny także na urządzeniach mobilnych.

OIA w Krakowie podpisała umowy z poszczególnymi izbami, które umożliwiały korzystanie z portalu e-dukacja oraz uzyskanie zwrotu kosztów certyfikatów wystawianych przez uczelnię. Kolejna modyfikacja portalu umożliwiła – w przypadku wydarzeń hybrydowych – rozwiązywanie testów weryfikujących wiedzę i otrzymanie certyfikatu w trybie zdalnym.

W 2020 r., z racji zawieszenia zajęć na uczelniach, w ramach współpracy z Wydziałem Farmaceutycznym CM UJ udostępniliśmy uczelni portal e-dukacja, aby umożliwić studentom zaliczenie części praktyki półrocznej poprzez nauczanie zdalne. Warto podkreślić, że wielu studentów nie mogło wówczas zakończyć stażu i otrzymać dyplomu. Uczelnia wykorzystała więc zapis, że część stażu może odbywać się w formie uczestnictwa w szkoleniach, a odbycie ich poprzez e-dukację umożliwiło zaliczenie stażu.

Miało to niezwykle duże znaczenie, ponieważ w czasie pandemii apteki zmagaly się z brakami kadrowymi, które mogli uzupełnić nowi absolwenci.

Od stycznia 2025 r. portal został również udostępniony technikom farmaceutycznym. Do chwili obecnej zarejestrowało się na nim blisko 18 000 przedstawicieli tej grupy zawodowej.

Znak graficzny i nazwa e-dukacja zostały zastrzeżone w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.

Biuletyn

Do 1998 r. Izba nie miała własnego czasopisma. Co prawda w latach 1992–1993 Stowarzyszenie Właścicieli Aptek Prywatnych wydawało pismo „Farmacja Krakowska”, w którym informowano m.in. o działalności Okręgowej Izby Aptekarskiej, a także uczelni, Stowarzyszenia i Oddziału Krakowskiego PTFarm, jednak nie było to jeszcze

periodyczne wydawnictwo samej Izby. Dlatego niezwykle ważnym wydarzeniem w dziejach krakowskiego samorządu aptekarskiego stało się ukazanie się w 1998 r. pierwszego numeru biuletynu „Farmacja Krakowska”.

Czasopismo, od początku redagowane przez mgr farm. Barbarę Sanowską, dostarczało informacji o bieżących sprawach, zamieszczało porady prawne, wykazy obowiązujących aktów prawnych, pisma Naczelnej Izby Aptekarskiej oraz artykuły historyczne. Publikowało także wspomnienia o zmarłych aptekarzach, relacje z uroczystości zawodowych, opinie czytelników oraz opracowania popularnonaukowe. Można było w nim znaleźć również wykaz darczyńców wpłacających środki na zakup lokalu Izby oraz osób, które uzyskały tytuł specjalisty w dziedzinie farmacji.

Od 2001 r. biuletyn był dostępny także w wersji online. W skład pierwszego kolegium redakcyjnego weszli: redaktor naczelna mgr Barbara Sanowska, Jadwiga Wojdyła – kierownik Biura OIA w Krakowie, mgr Piotr Józwiakowski, mgr Andrzej Piekarczyk oraz mgr Iwona Dymarczyk. Nieocenioną pomocą przy dopełnianiu formalności związanych z rejestracją tytułu w Sądzie Wojewódzkim służył radca prawny mec. Janusz Broł. Ostatnie kolegium redakcyjne tworzyli: mgr Elżbieta Rząsa-Duran, dr hab. Maciej Bilek oraz mgr Iwona Dymarczyk.

W 2012 r. nieco zmieniono charakter biuletynu, dostosowując go do potrzeb czytelników. Pojawiło się więcej artykułów wspierających codzienną pracę aptekarzy, publikowanych w działach takich jak: „Vademecum kierownika apteki”, „Co aptekarz wiedzieć powinien”, „Apteka szpitalna” i „Legislacja”. Autorami tekstów byli nie tylko członkowie Izby, lecz także eksperci z różnych instytucji i ośrodków akademickich.

Okładkę pierwszego numeru zaprojektował Attila Leszek Jamrozik, umieszczając na niej obraz Piotra Stachiewicza *Hygiea*. W 2016 r. biuletyn zyskał nową szatę graficzną według projektu Anny M. Damsiewicz. Okładki często przedstawiały eksponaty ze zbiorów Muzeum Farmacji lub ryciny autorstwa prof. W. Roeskego ukazujące rośliny lecznicze. W 2022 r. były one poświęcone Ignacemu Łukasiewiczowi.

Początkowo biuletyn ukazywał się jako kwartalnik, jednak w 2009 r. władze podjęły decyzję o wydawaniu go co dwa miesiące, co zaowocowało sześcioma numerami w ciągu roku. Ze względu na wysokie koszty, które przekraczały możliwości Izby, powrócono do formuły kwartalnika. „Farmacja Krakowska” była wydawana nieprzerwanie w latach 1998–2023.

Odnaczenia

W 2016 r., w 25-lecie działalności, Okręgowa Izba w Krakowie otrzymała Medal Cracoviae Merenti – odznaczenie nadawane przez Radę Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa osobom, organizacjom i instytucjom szczególnie zasłużonym dla miasta. Odnaczenie odebrała prezes Barbara Jękot.

W 2022 r. do samorządów zawodów medycznych, w tym do Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie, trafiło odznaczenie przyznane przez Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski „2020 – Najlepsze Przedsięwzięcie Roku w Małopolsce za Walkę z Pandemią COVID-19”. Odebrała je prezes Elżbieta Rząsa-Duran.

Cykliczne wydarzenia integracyjne, kulturalne i sportowe

Od 16 lat odbywają się **Noworoczne Koncerty Aptekarzy**, które na stałe wpisały się w kalendarz wydarzeń kulturalnych Krakowa. Jedynie w 2021 r. ze względu na pandemię zrezygnowano z organizacji koncertu, jednak we współpracy z orkiestrą Obligato udało się go nagrać i udostępnić na kanale YouTube.

Od 2012 r. organizowany jest wspólnie z Okręgową Izbą Lekarską w Krakowie **Konkurs nalewek własnej produkcji**. Początkowo odbywał się on w siedzibie OIL, a od 2014 r. – w Muzeum Farmacji CM UJ przy ul. Floriańskiej 25. Jedynie w 2020 r., ze względu na pandemię, władze obu Izb zrezygnowały z jego organizacji.

Od 2016 r. odbywają się **Mistrzostwa Polski Farmaceutów w Raftingu**, których organizatorem jest OIA w Krakowie. W ramach wydarzenia towarzyszą mu także pikniki. W 2024 r. impreza zmieniła nazwę na **Mistrzostwa Polski Farmaceutów, Lekarzy i Firm Farmaceutycznych w Raftingu**. Zawody odbywają się na terenie Krakowskiego Klubu Kajakowego przy ul. Kolnej 2 w Krakowie.

Od 2017 r. corocznie organizowane są **Pielgrzymki Farmaceutów Krakowskich**, zawieszone jedynie w okresie pandemii.

Co pięć lat odbywają się **uroczyste gale jubileuszowe** związane z rocznicami powstania samorządu.

17 listopada 2001 r. w Nowohuckim Centrum Kultury świętowano 10-lecie reaktywowania samorządu aptekarskiego. Wśród gości byli m.in. prof. Renata Jachowicz – prodziekan Wydziału Farmaceutycznego Collegium Medicum UJ oraz wojewoda małopolski Jerzy Adamik.

28 października 2006 r. w Teatrze Bagatela odbyły się obchody 15-lecia reaktywowania samorządu

aptekarского. Wśród gości znalazł się m.in. prezydent Krakowa prof. Jacek Majchrowski.

23 października 2011 r. w Kopalni Soli w Wieliczce świętowano jubileusz 20-lecia OIA w Krakowie. Wśród licznych zaproszonych gości byli m.in.: prof. dr hab. Jan Krzek – dziekan Wydziału Farmaceutycznego CMUJ, prof. dr hab. Barbara Filipek – kierownik Studium Kształcenia Podyplomowego CMUJ, prof. dr hab. Joanna Szymura-Oleksiak – prodziekan Wydziału Farmaceutycznego CMUJ, prezes NRA dr Grzegorz Kucharewicz oraz wszyscy prezesi Izb Aptekarskich.

23 października 2016 r. w Centrum Kongresowym ICE Kraków odbyła się uroczysta gala z okazji 25-lecia odrodzenia samorządu. Patronat honorowy nad obchodami jubileuszowymi objęli wojewoda małopolski Józef Pilch, marszałek województwa małopolskiego Jacek Krupa oraz Prezydent Miasta Krakowa Jacek Majchrowski.

Współpraca z instytucjami państwowymi, samorządowymi, naukowymi i firmami

Od początku swojej działalności władze Izby współpracowały z wieloma podmiotami. Wśród najważniejszych należy wymienić:

- Urząd Miasta Krakowa, Urząd Miasta Tarnowa i Urząd Miasta Nowego Sącza oraz prezydentów tych miast;
- rady powiatów i rady miast na prawach powiatów;
- wojewodów i urzędy województw krakowskiego, tarnowskiego i nowotarskiego, a następnie Wojewodę Małopolskiego i Urząd Wojewódzki w Krakowie;
- Wojewódzki Ośrodek Organizacji, Ekonomiki i Informatyki w Ochronie Zdrowia, Kasę Chorych, a następnie Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia;
- Wojewódzkie Nadzory Farmaceutyczne, a następnie Małopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Farmaceutycznego;
- Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Kadr Medycznych;
- Wydział Farmaceutyczny Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego;
- Muzeum Farmacji Uniwersytetu Jagiellońskiego;
- Krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego (PTFarm);
- Ogólnopolską Sekcję Opieki Farmaceutycznej PTFarm;
- Polskie Towarzystwo Studentów Farmacji UJCM;
- Naczelną Izbę Aptekarską i Okręgowe Izby Aptekarskie;
- Okręgową Izbę Lekarską oraz Okręgową Izbę Pielęgniarek i Położnych;

- Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego Małopolski;
- Stowarzyszenie MANKO „Głos Seniora”.

Współpraca ta obejmowała m.in. zagadnienia związane z refundacją recept, organizacją dyżurów nocnych i świątecznych, szkoleniami specjalizacyjnymi, praktykami wakacyjnymi i półrocznymi, szkoleniami podyplomowymi, a także przygotowywaniem konferencji i posiedzeń naukowych. Dotyczyła również organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i integracyjnych, jak również działań promujących zdrowy styl życia i informujących o roli farmaceutów w opiece zdrowotnej.

Bibliografia

- Bilek M., *Apothekerkammer in der Gesundheitskammer für das Generalgouvernement*, „Farmacja Krakowska” 2019, nr 2, s. 37-51.
- Bilek M., *Krakowskie izby aptekarskie*, Kraków 2022.
- Urbanik M., *70 lat Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego (1948–2018)*, Kraków 2018.

INDEKS OSÓB

- Abram Michał 62
Adamik Jerzy 131
Alantse Jan 15
Aleksandrowicz Adolf 29
Aleksandrowiczowie, rodzina 15
Andrzej, aptekarz 11, 12
Anselm Oskar Adam 29
Antosik-Rogóż Agata 75
Apola Anna 64
Apola Dariusz 101
Arndt M. 22, 30
Attelmaier 12
Avicenna 13
- Babicz Katarzyna 86
Badurski Andrzej 18, 19, 31, 33, 34, 53
Bajda Marek 62
Bakałowicz Aleksander 33
Baniakowski Kazimierz 22, 23
Barbara Radziwiłłówna, królowa polska 12
Bartoń Henryk 85
Baś Maria 119, 120
Batka Johann 104
Bayl Józef 19
Bąk Monika 91
Bednarski Marek 69
Bela Zbigniew 34, 36, 52, 53, 57, 59, 61, 63, 70, 102, 107, 109, 110, 112, 113, 115, 116
Belczyk Małgorzata 79
Bęczkowska Urszula 33, 52
Bialecka Joanna 98
Białoń Józef 66, 102
Bieniarzówna Janina 11, 15, 16, 30, 32
Bier Leonard 85
Bijak Mateusz 122
Bilek Jerzy 119, 123
Bilek Maciej 38–40, 51, 52, 61, 68, 102, 118, 126, 130, 132
Bilek Mieczysław 29
Biront Robert 121
Blackwell Elisabeth 112
Blumenfeld Henryk 27
Bobrzecka Maria 111
Bohem Jakub 15
Bojarski Jacek 59
Bona Sforza, królowa polska 15
Bottini 12
Bourgogne Eugène 107
Bożek Sebastian 83
Brandys Jerzy 76
Brniak Witold 49, 75, 121
Brol Janusz 120, 130
Bucki Adam 62
Budak Alicja 7, 8, 48, 97
Budziszewska Bogusława 45, 76, 77
Bukowski Alfons 38
Bulek Anna 98
Bykova Tetiana 29, 31
Bystrowska Beata 77
- Cabortus (Caborti, Caborto) Florian 12, 15, 16
Canale Vittorio 60
Cantelli Kazimierz Bonifacy 13, 14
Cegła Marek 7, 59
Cetnarowski Bolesław 119, 120, 124
Chełmoński Józef 125
Chłóń-Rzepa Grażyna 62
Chłopicka Joanna 86
Chmiel Adam 20, 31
Chmielarz Lucjan 115
Christophorus Italus de Ferrara 11
Chrzanowska Luiza 120

- Chuchacz Piotr 128
 Chudzicki Tadeusz 117
 Chudzicz Stanisław 14
 Chudzińscy, rodzina 15
 Chwastek A. 75
 Cicha-Jeleń Małgorzata 58
 Cichoń Anna 79
 Cios Agnieszka 91
 Ciszewska Ewa 120
 Ciszewski Andrzej 119
 Conradus, aptekarz 11
 Czarnecki Ryszard 55, 68
 Czarnota-Łydka Kinga 73
 Czech Anna 75
 Cekaj Anna 121, 122
 Cekajewska Joanna 98
 Czerwiakowski Ignacy Rafał 57
 Czerwony Jakub 122
 Czopek Anna 62
 Czubek Katarzyna 101
 Czyrniański Emil 37
- Damsiewicz Anna M. 130
 Danek Adam 63, 95
 Danek Aurelia 28
 Danek Leokadia 119, 120
 David Ella 27
 David Henryk 27
 Dąbkowski Józef 23
 Dąbrowska Monika 64
 Delpace 12
 Detka Jan 69
 Dioskorides 13
 Dobosz Karolina 62
 Dobrowolska-Iwanek Justyna 86
 Dobrowolski Juliusz 63
 Domagalski Józef 23
 Domaradzki Henryk 120
 Doroz-Płonka Agata 73
 Dorożyński Przemysław 63, 64
 Dowgiałło Stanisława 7, 38, 111
 Drąg Jagoda 79
 Drewnik Marek 114
 Drożdżikowska Irena 28
 Drożdż Ryszard 89, 90
 Drygas Aleksander 17, 31
 Dubisz Elżbieta 98
 Duda Weronika 122
 Dudek-Kmak Marta 110, 113
 Dymarczyk Iwona 109, 110, 112, 113, 115, 130
- Dymek Aleksander 120
 Dymek Justyna 93
 Dymek Wojciech 54, 61, 72
 Dymińska Maria 107
 Dziewoński Karol 39, 40, 59
 Dziob Daniel 83
 Dziuba Joanna 60
 Dziubina Anna 69
 Dziwisz Michał 122
- Eckstein Marian 72
 Edigarian Armen 114
 Ekiert Halina 45, 57
 Ekiert Leszek J. 30, 31, 36, 52, 109, 110, 113, 115
 Estreicher Alojzy 35
 Estreicher Tadeusz 39, 40, 63
- Falimirz Stefan 12, 13
 Fastyn Magdalena 75
 Fedorowska Zofia 59, 85
 Fidelus Jan 54, 76
 Filemonowicz Adam 29, 117
 Filip Małgorzata 76
 Filipek Barbara 48, 68, 101, 129, 131
 Fitrzyk Agnieszka 69
 Franaszek Piotr 114
 Francik Renata 60
 Frank Hans 27
 Fuchsa Zygmunt 117
- Galanty Agnieszka 71
 Galen 13
 Gałka Natalia 96
 Gancarczyk Tadeusz 63
 Ganew Marek 115
 Garczarczyk Magdalena 83
 Gatty-Kostyal Marek 40, 41, 54, 74, 117
 Gawędzka Anna 79
 Gawlik Maciej 49, 77
 Gawlińska Kinga 91
 Gdula-Argasińska Joanna 66
 Georgius, aptekarz 11
 Gieszczykiewicz Marian 97
 Gilewski Stanisław 118
 Ginter Grzegorz 98
 Gliński Franciszek 24
 Gloger Zygmunt 13, 31
 Głód Paweł 122
 Głuch-Lutwin Monika 66
 Gniadek Halina 90

- Godyń Justyna 62
 Gorczyca Maria 61
 Górak Artur 29, 31
 Górkiewicz Jacek 71
 Górniak Jarosław 114
 Górska Anna 44, 75
 Grabowska Karolina 71
 Grabowski Mateusz 111
 Gradziński Michał 114, 115
 Gralewski Fortunat 20–23, 27
 Gregorius, aptekarz 11
 Grochowski Jan 66, 102
 Grodek Mirosław 120, 121
 Grodzicki Tomasz 115
 Groszowie (Groschowie), rodzina 15
 Grychowska Katarzyna 60
 Grzejdzia Agata 75
 Grzesiak-Nowak M. 114
 Grzybek Jan 55, 57
 Guldenstern Piotr 13
 Guldensternowie, rodzina 15
 Gunia-Krzyżak Agnieszka 87
 Gutkowski Antoni 23
 Guzda Zuzanna 77
 Guzy Piotr 93, 121, 122
- Haładewicz Tadeusz 29, 118
 Haładkiewicz Zenon 23
 Handzlik Jadwiga 72, 73
 Hanik Danuta 119
 Hano Józef 40, 68
 Hartwich Jadwiga 79
 Heczko Piotr B. 97
 Hennig Jerzy 85
 Henocho Jan 117
 Hipokrates 13
 Hojda Sandra 98
 Honkisz-Orzechowska Ewelina 73
 Hońdo Łukasz 91
 Hopen Samuel 34
 Howard John 107
 Hubicka Urszula 63, 64
- Jachowicz Renata 9, 74, 131
 Jacobinus Galicus 11
 Jagiellonowie, dynastia 15
 Jahr Karol 27
 Jakubiec Marcin 62
 Jakubowski Wojciech 119, 124
 Jamrozik Atilla Leszek 130
- Jamróz Witold 75
 Janczewski Edward 105
 Janeczko Zbigniew 70, 99
 Janik Bolesław 63
 Janik Kamila 110, 113
 Janik Sebastian 120, 121, 127, 129
 Janikowska Natalia 81
 Jankowska Maria 120, 126
 Jarkowska Elżbieta 120
 Jarońska Agnieszka 66, 69
 Jarzymowska Zdzisława 119
 Jasiński Jerzy 120, 127
 Jastrzębska-Więsek Magdalena 91
 Jaśkiewicz Jan 34, 57, 59, 61, 63
 Jaśkiewicz Jerzy 7, 79
 Jawień Wojciech 83
 Jawornicki Bolesław 22, 28
 Jaworska Katarzyna 26, 27, 32, 57, 59, 61, 63, 66, 68, 70, 74, 76, 102, 110, 112, 113, 115
 Jedynak Piotr 114, 115
 Jękot Barbara 120, 125–128, 131
 Józwiakowski Piotr 119, 120, 125, 126, 129, 130
 Jucha Witold 119, 120
 Jura Kazimierz 120
 Jurczyk Jakub 77
 Jurewicz, dr 25
- Kahl Władysław 54, 59
 Kalicińska Jadwiga 87
 Kała Katarzyna 58
 Kamieński Bogdan 95
 Kamiński Krzysztof 8, 46, 48, 62
 Kamiński Michał 60
 Kania Maria 81
 Karcz Tadeusz 73
 Karczewska Elżbieta 97
 Karłowska Jadwiga z Koschów 23, 28
 Karłowicz Zygmunt 28
 Kasprzyk S. 60, 62, 64, 69, 71, 75, 81, 83, 86, 87, 90, 91, 93, 98, 100, 103–106
 Kasprzyk Sławomir 71
 Kautsch Marcin 93
 Kawski Adam 76
 Kazeł Grzegorz 69
 Kazimierz III Wielki, król Polski 11
 Kępczyńska Elżbieta 60
 Kieć-Kononowicz Katarzyna 44, 45, 48, 72, 73
 Kikta Tadeusz 27, 31
 Kistrzyn Stanisław 114
 Klejborowska Greta 60

- Klemensiewiczowa Jadwiga zob. Sikorska-Klemensiewicz Jadwiga
 Klesiewicz Karolina 97, 98
 Kmiec Krzysztof 51, 52, 99
 Knapik Magdalena 60
 Knapik Piotr 120–122
 Knapik-Czajka Małgorzata 79
 Knutelska Joanna 69
 Kobierski Jan 83
 Kobylarz Michał 93
 Kocot Bartosz 121, 122
 Kocwa Aleksander 40, 41, 54, 61, 72
 Koczurkiewicz-Adamczyk Paulina 81, 82
 Koczwaro Marian 54, 70, 99
 Kohlmünzer Stanisław 57
 Kołaczkowski M., fotograf 120–122
 Kołaczkowski Marcin 8, 10, 55, 61, 62, 105
 Kołłątaj Hugo 33
 Koniewicz Krzysztof 110, 113
 Kopernik Mikołaj 41, 42
 Korta Janina 57
 Korzycki F. 128
 Kosiba Rafał 121, 122
 Kosmowska Janina 7, 38, 111
 Kosowska-Michalak Regina 77
 Kościuszko Tadeusz 19, 30
 Kotańska Magdalena 69
 Kozak Jolanta 58
 Kozłowska Małgorzata 93
 Kozłowski Mieczysław 117
 Krach Jacek 122
 Krakowska Jadwiga 123
 Krasowska Maria Halina 74
 Krawczyk Krystyna 119, 124
 Krieger Ignacy 16
 Krokiewicz Piotr, junior 25, 26
 Krokiewicz Piotr, senior 25
 Krośniak Mirosław 85, 86
 Król Mieczysław 119
 Krówczyński Leszek 54, 74, 109, 110
 Krówczyński Stanisław 117
 Krumpholz Laura 93
 Krupa Franciszek 119, 124
 Krupa Jacek 131
 Krupińska Jolanta 68
 Kryczyk-Poprawa Agata 64
 Krystynowicz Stanisława 119, 123
 Krywaniuk Helena 28
 Krzek Anna 123
 Krzek Jan 7, 55, 63, 81, 105, 119, 131
 Krzystek-Małecka Halina 120
 Krzyściak Wirginia 45, 89, 90
 Krzywda Katarzyna 96
 Krzywiec Piotr 115
 Krzyżanowska Weronika 77
 Krzyżanowski Zygmunt 117
 Kubacka Monika 69
 Kubatko Krystyna 119
 Kubiak Zbigniew 48, 52
 Kubica Paweł 58
 Kucharewicz Grzegorz 131
 Kucieński Wojciech 19
 Kucwaj-Brysz Katarzyna 73
 Kuder Kamil 73
 Kudrzycka Magdalena 120, 121
 Kudrzycki Marcin 120, 121, 127
 Kulczyński Stanisław 57, 70
 Kupiec Zbigniew 117
 Kurek Mateusz 75
 Kurzyniec Edmund 63
 Kuśtrowski Piotr 114
 Kuźnicka Barbara 37, 53
 Kwiecień Inga 58

 Lachs Hilary 95
 Lachs Jan 12, 17, 31
 Latacz Gniewomir 73
 Lazur Jan 44, 58
 Lech Maryla 120, 121, 126
 Lech Wojciech 119
 Lejman Kazimierz 34, 52
 Lelito L. 121
 Lelito Małgorzata 120
 Lempart Joanna 75
 Leśniak Paulina 98
 Leśniak Władysław 109
 Lewandowski Zenon 21
 Librowski Tadeusz 66
 Ligęzka Anna 89
 Like Karol 17, 18, 26, 30
 Like Wojciech 18, 20, 26
 Lisowski Bartosz 50
 Lityński Tadeusz 61
 Lizoń Anna 90
 Lubomirska, starościna 12
 Luborzewski Bolesław 29
 Luckenbach Werner 27, 31
 Lucy Jan Nepomucen 18
 Ludwik XVI, król Francji 33
 Lupa Dawid 83

- Lustyk Klaudia 51, 69
 Luzar-Piotrowicz Sylwia 101

 Łabanowski Stefan 115
 Ładyka Agnieszka 81
 Łazarski Józef 70, 105
 Łobaczewski Adam 70
 Łoś Józef 119
 Łuczka Jerzy 117
 Łukasiewicz Ignacy 7, 111–115, 130
 Łyszczarz Ewelina 75

 Mach Magdalena 121, 122, 129
 Machalska Joanna 120
 Maciejewska Aldona 75
 Macyk Wojciech 114
 Magacz Marcin 90
 Majchrowski Jacek 131
 Makowska-Wąs Justyna 71, 103, 106, 107
 Malawska Barbara 45, 48, 61
 Małecki Jan Marian 11, 15, 16, 30, 32
 Marcin z Urzędowa 13
 Marcinkowska Monika 44, 62
 Markowicz Antoni 22
 Markowski Józef 35, 37, 59, 63
 Marona Henryk 59, 72
 Martinez Jean 9
 Martiny Julius 104, 106
 Martius Theodor 104
 Maślankiewicz Kazimierz 63
 Mataniak Mateusz 29, 31
 Materski Tadeusz 119
 Mazur Gabriela 60
 Mazur Paulina 90
 Mazur Piotr 73
 Mazurkiewicz Zofia 75
 Mendyk Aleksander 10, 74, 75
 Mesue (Młodszy; Pseudo-Mesue) 13
 Miączyński Sebastian 15
 Michaluk Adam 70
 Michałowicz Wojciech 14
 Miczyńska Katarzyna 23
 Mielke Emilia 60
 Migdał Tobiasz 121, 122
 Mikucki Franciszek Ksawery 26
 Mirocha Dominika 110, 113
 Misterek Patrycja 40, 52
 Miśkiewicz Jadwiga 121
 Mitkowski Józef 15, 30
 Młyniec Katarzyna 45, 66

 Mogilski Szczepan 69
 Molędziński Wojciech 24, 25
 Moniczewski Andrzej 77
 Montelupi (Wilczogórski) Walerian 12
 Morawa Ewa 89
 Mordyl Barbara 66
 Moskal Ilona 122
 Moszew Jan 59
 Mroczkowski Stanisław 21
 Mucha Zbigniew 75
 Muszyńska Bożena 45, 48, 50, 57, 58
 Muszyński Jan 40, 52
 Muthsam Hugo 21, 22, 31, 74
 Mycek Beata 96

 Niedbał Agnieszka 69
 Niedzielska-Andres Ewa 77
 Niedźwiedzka Joanna 66
 Nieznanowska Joanna 23, 31
 Niweliński Józef 66
 Niwiński Krzysztof 75
 Nowak Barbara 66
 Nowak Beata 121, 122
 Nowak Gabriel 7, 9, 44, 45, 66, 67
 Nowak Lidia 119
 Nowak Wojciech 105

 Obruśnik Anna 101
 Ogórka Agata 77
 Olechowska-Jarząb Aldona 97
 Olejak Ludwik 117
 Olejarz-Maciej Agnieszka 73
 Opala Stanisław 117
 Opoka Włodzimierz 63, 64, 122
 Osiecka Oktawia 44
 Ostrowska Teresa 22, 31
 Ostrykiewicz Sławomir 121
 Oświęcimski Tadeusz 117

 Pabis-Braunstein Mirosława 110, 113
 Paclawski Adam 75
 Panczakiewicz-Pawłęga Ewa 120
 Panek Dawid 121
 Panek Dawid 62
 Pankiewicz Tadeusz 28, 29, 31, 111
 Pańczyk-Straszak Katarzyna 60
 Papież Monika 66
 Paradowska Anna 90
 Partyka Anna 91
 Paryzy 12

- Pasieka Anna 62
 Paśko Paweł 45, 50, 86
 Pawłowski Maciej 9, 19, 31, 48, 55, 61, 101
 Pazdor Alicja 101
 Paździora Wojciech 71
 Pelc Tadeusz 117
 Pelczar Andrzej 43
 Perek Elżbieta 121
 Pergen Johann Baptist Anton von 19
 Pernus Jan 14
 Pertkiewicz Jerzy 20, 31, 112
 Petlic-Jedynak Maria 121, 122, 129
 Pęgiel Joanna 60
 Pęgiel Maria 77
 Pękala Elżbieta 81
 Piątkowska-Kowalik Joanna 120, 121
 Piekarz Andrzej 130
 Pietrzak Aleksandra 81
 Pietrzycka Agata 66
 Pilch Józef 131
 Pilecka Anna 40
 Piotrowski Marcin 86
 Pióro Anna 29, 31
 Pipan Jan 12, 15
 Pipan Jerzy, młodszy 13, 15
 Pipan Jerzy, starszy 13–15
 Pipanowie, rodzina 13, 15
 Piska Kamil 81
 Plata Hanna 52
 Plichta Danuta 87
 Płatek Tomasz 121, 122
 Płoszczańska Teresa 121
 Pociecha Krzysztof 96
 Podgórska Karolina 62
 Podkowińska Bożena 77
 Podolak Irma 45, 48, 70, 71, 106
 Polak Feliks 72
 Polak Marta 120
 Polak Sebastian 46, 94, 130
 Pomierny-Chamioło Lucyna 46, 76, 77
 Poniedziałek J. 113
 Popiel Jacek 114, 115
 Popielowie, rodzina 109
 Popiół-Adamska Justyna 81
 Porębski Jerzy 55
 Potaczek Joanna 60
 Prochownik Ewelina 86
 Proń Stanisław 109, 113, 117, 118
 Przetacznik Mieczysław 117
 Przybyłkiewicz Zdzisław 97
 Puciul-Malinowska Agnieszka 96
 Purchla Jacek 115
 Pyka Patryk 73
 Pyteraf Jolanta 75
 Pytka Karolina 44, 68, 69
 Rachwał Patrycja 77
 Radicibus Franciszek de 15
 Radziwiłłówna Barbara zob. Barbara Radziwiłłówna
 Raigersfeld 20
 Rak Magdalena 91
 Rams-Niemiec Liliana 73
 Rapacz Anna 9, 49, 69
 Rawita-Witanowski Witold 70
 Reder Alfred 119, 123
 Rembieliński Robert 13, 31, 37, 53
 Revexla (Reveksla) Marek 12, 15
 Robel Jan 76
 Roeske Wojciech 14, 20, 21, 31, 32, 35, 37, 53, 57, 76, 102, 109, 110, 112, 113, 130
 Ronenberg Abraham 14
 Rospond Bartłomiej 64
 Rostański Józef 11, 31, 57
 Rostworowski Stanisław 28
 Rutkowska Elżbieta 30, 31
 Rybacka Hanna 119, 123, 124
 Rychlik Mieczysław 85
 Rząsa-Duran Elżbieta 117, 120, 121, 127, 128, 130, 131
 Rzepa Jacek 62
 Rzepiela Agnieszka 23, 28, 31, 34–37, 53, 59, 61, 63, 70, 74, 76, 102, 109–116
 Rzeszutko Włodzimierz 63
 Rzewuski Walery 36
 Rzeczyca Wojciech 13
 Sałaciak Kinga 69
 Sałat Kinga 45, 48, 69
 Samborska Lucyna 37, 53, 57, 70, 102
 Sanowska Barbara 119, 120, 124, 125, 130
 Sapa Jacek 7, 8, 10, 55, 68, 69, 97, 105, 114, 115
 Sawicki Wincenty 117, 118
 Sawiczewscy, rodzina 36, 37
 Sawiczewski Andrzej 36
 Sawiczewski Florian 29, 36, 37, 70, 103–106, 111
 Sawiczewski Józef 34–37, 59, 61, 63, 70, 74, 76, 104, 111
 Sawiczewski Julian 36, 37
 Scheidt Franciszek 34, 57, 59, 61, 63
 Scheinborn Franciszek 15
 Schlegel-Zawadzka Małgorzata 48
 Schmidt Johann Adam 103

- Schmidt Władysław 22
 Sebald Józef 36
 Secchi Paweł 12, 13
 Seidl Olga 70, 99
 Sendra Agnieszka 60
 Sendra Józef 70, 99
 Siedlecki Adolf 27
 Sikora Katarzyna 38, 53
 Sikorska-Klemensiewicz Jadwiga 7, 38, 39, 52, 111
 Siwek Agata 66
 Skąpski Adam 95
 Skiba Karolina 109
 Skobel Fryderyk K. 35–37, 53, 70, 104, 105, 107
 Skoda Marta 75
 Skowron Agnieszka 8, 50, 74, 76, 93, 94, 128
 Skowron Stanisław 40
 Skórkowska Alicja 77
 Skórzyńska Krystyna 63
 Skrzypczak-Pietraszek Ewa 58
 Słoczyńska Karolina 81
 Słota Piotr 122
 Słowiak Jerzy 22, 31
 Służały Piotr 71
 Smolik Magdalena 77
 Smyk Grzegorz 29, 31
 Snoch Marcin 121
 Sobańska Anna 119
 Sobieniowski Ksawery 23, 24
 Sobierajski Feliks 27
 Sobkowicz Katarzyna 99
 Sobolewska Danuta 71
 Sojka Zbigniew 114
 Sokół Alicja 119
 Spiczyński Hieronim 12
 Spirer Oskar 27
 Srebro Justyna 75
 Stabrawa Anna 11, 12, 14–16, 19, 31, 109, 113, 115
 Stachiewicz Piotr 130
 Stachoń Maria 20, 23, 32
 Stachowski Antoni Henryk 11, 31
 Stahl 27
 Stanisław-Wallis Krystyna 83
 Starek Andrzej 76
 Starek Małgorzata 64
 Starek-Świechowicz Beata 77
 Starowicz Marcelina 69
 Starzyk Jan 97
 Staszkiwicz Justyna 96
 Stawowczyk Adolf 74
 Stefan Batory, król Polski 12
 Stelmachowska Wanda 119
 Stępień Wojciech 120, 121, 126, 127
 Stinia Maria 110, 116
 Stobierska Anna 121, 122
 Stockmar Ernest 21, 22
 Stolarczyk Mariusz 64
 Stopa Marian 29, 118
 Stróżyk Maciej 75
 Strus Magdalena 48
 Studzińska Filipina 7, 35, 36, 38
 Studzińska Konstancja 7, 35, 36, 38, 111
 Stwosz Wit 118
 Suchan Stanisława 110, 113
 Sułkowska-Ziaja Katarzyna 58
 Supniewski Janusz 40, 70
 Suszko Jerzy 59
 Swaczyna Maria 119
 Sykała Monika 101
 Syreński (Syreniusz) Szymon 41, 112
 Szafarz Małgorzata 96
 Szafer Władysław 57
 Szafraniec Stanisław 15
 Szafraniec Szczęsny Joanna 75
 Szafranski Przemysław 60
 Szałaj Natalia 62
 Szałankiewicz Anna 99
 Szaster Antoni 34, 104
 Szaster Jan Andrzej 7, 17–19, 29, 30, 34, 70, 74, 76, 104, 111
 Szaster Piotr 18
 Szasterowie, rodzina 15
 Szczeklik Andrzej 43
 Szczepański Adrian 98
 Szendzielorz Ewelina 87
 Szewczyk Agnieszka 58
 Szewczyk Tadeusz 118
 Szewczyński Jerzy 52
 Szlęk Jakub 75
 Szłósarczyk Marek 64
 Szopa Agnieszka 45, 58
 Szostak Jan 13, 32
 Szpara Dawid 128
 Sztachelski Jerzy 29
 Szumowski Władysław 20, 32
 Szybka Przemysław 120–122
 Szymańska Ewa 73
 Szymańska Paulina 64
 Szymura-Oleksiak Joanna 55, 95, 131
 Szyszkowski Bohdan 63

- Śmieszek Antoni 22
 Śniadecki Jan 34, 53
 Śniecikowska Joanna 62
 Śpiewak Radosław 45, 49, 87
 Świeżawski Ernest 12, 17, 32
- Talik Przemysław 64
 Tanneman Paweł 15
 Tański Antoni 36
 Tarsa Monika 60
 Tatar Barbara 86
 Terkalska Iwona 109, 110, 113
 Tisończyk Joanna 90
 Tokarz J. 125
 Torgani Józef 18
 Trauczyński Józef 26
 Trzos Piotr 110, 113
 Turcza-Kubica Karolina 58
 Turowska Irena 40, 57
- Urbaczka Franciszek 117
 Urban V, papież 11
 Urbanik Monika 11, 26, 27, 29, 32, 33, 42, 53, 70, 102, 110, 112, 113, 118, 132
- Vialko Alina 73
- W.B. 29, 32
 Wadowska Katarzyna 79
 Wajda Elżbieta 121, 127
 Wajda Jan 120, 125
 Walat Witold 119, 120, 124
 Walczak Maria 76, 77
 Walter Franciszek 41
 Waszkielewicz Anna 59
 Wcisło Anna 71
 Wdowiak Magdalena 119
 Weber Ernst 27
 Weiss A. 21, 32
 Wenda Kazimierz 12, 16, 17, 32
 Wesołowska Anna 7, 8, 44–46, 91
 Wielgosz Włodzimierz 120
 Więcek Małgorzata 73
 Więckowska Anna 10, 61, 62
 Więckowski Krzysztof 62
 Wilczogórski Walerian zob. Montelupi
 Wiszniewski Dominik 93
 Wiszniewski Konstanty zob. Zwarzyńko-Wiszniewski Konstanty
 Wiśniowska Barbara 10, 49, 93, 94
- Witek Karolina 44, 98
 Władysław I Łokietek, król Polski 11
 Władysław II Jagiełło, król Polski 11
 Władysław IV, król Polski 15, 17
 Włodarczyk Anna 121, 122, 129
 Wojdyła Jadwiga 120, 130
 Wojnar Anna 58, 66, 73, 77, 79, 96, 101, 115, 116
 Wolak Małgorzata 66
 Wołoszyńska Jadwiga 57
 Wójcicki Tomasz 120
 Wójcikiewicz-Walter Beata 119
 Wójcik-Pszczółka Katarzyna 81
 Wroński Piotr 33
 Wróbel-Biedrawa Dagmara 71
 Wyrozumski Jerzy 11, 32
 Wyska Elżbieta 95, 96
 Wysowska-Waltoś Małgorzata 120, 125
 Wyszogrodzka-Gaweł Gabriela 75
- Zachwieja Zofia 59, 85
 Zaczek Jerzy 120, 125
 Zadrożna Monika 66
 Zagórska Agnieszka 62
 Zagrodnik Iwona 86
 Zagrodzki Paweł 85, 86
 Zając Piotr 120
 Zając Seweryn 72
 Zajdel Paweł 51, 59, 60
 Zajdel Walenty 119, 120
 Zakrzewska Barbara 120, 121, 126, 127
 Zamorska Lucyna 66
 Zapiór Bronisław 95
 Zdebska Anna 119
 Zejc Alfred 8, 54, 61
 Ziaja Apolonia 119
 Zwarzyńko-Wiszniewski Konstanty 23, 27
 Zwolińska Elżbieta 20, 32
 Zygmunt I Stary, król Polski 16, 17
 Zygmunt III Waza, król Polski 12
 Zygmunt Małgorzata 69
- Żelaszczyk Dorota 87
 Żółtek Ewa 120
 Żuchowski Grzegorz 59, 60
 Żukowski Przemysław Marcin 114
 Żukowski Stanisław 23
 Żurawski Aleksander 30
 Żuromska-Witek Barbara 64
 Żylewski Marek 59

STRESZCZENIE / SUMMARY

Pharmacia Cracoviensis 1783–2024

Publikacja *Pharmacia Cracoviensis 1783–2024* pod red. Agnieszki Rzepieli jest opracowaniem obejmującym dzieje farmacji akademickiej w Krakowie oraz historię krakowskiego aptekarstwa i samorządu aptekarskiego. W książce ukazano w szerokim kontekście przeszłość i teraźniejszość krakowskiej farmacji, przedstawiając dzieje najstarszych krakowskich aptek i aptekarzy, jak również początki i rozwój nauczania farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim aż po czasy współczesne. Integralną częścią opracowania jest historia i znaczenie Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie. Publikację rozpoczyna wstęp autorstwa prof. dr. hab. Jacka Sapy, dziekana Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum w Krakowie w latach 2015–2024. Książka składa się z sześciu rozdziałów, w których autorki przedstawiają kolejno: dzieje aptek krakowskich począwszy od XIV wieku, historię Wydziału Farmaceutycznego UJ od chwili utworzenia pierwszej na ziemiach polskich Katedry Farmacji i Materii Medycznej w 1783 r., obecną strukturę i działalność katedr i zakładów Wydziału, a następnie historię i teraźniejszość samorządu aptekarskiego w Krakowie. Publikacja zawiera liczne ilustracje, które obrazują kompleksowo ujętą historię krakowskiej farmacji akademickiej i zawodowej.

Słowa kluczowe: historia farmacji, Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Okręgowa Izba Aptekarska, Kraków

Pharmacia Cracoviensis 1783–2024

The publication “*Pharmacia Cracoviensis 1783–2024*,” edited by Agnieszka Rzepiela, is a study covering the history of academic pharmacy in Krakow, as well as the history of the Krakow pharmacy profession and the pharmacists’ self-governing body. The book presents the past and present of Krakow’s pharmacy in a broad context, the history of Krakow’s oldest pharmacies and pharmacists, as well as the origins and development of pharmacy education at Jagiellonian University up to the present day. An integral part of the study is the history and significance of the Regional Chamber of Pharmacists (Okręgowa Izba Aptekarska) in Krakow. The publication begins with an introduction by Prof. Jacek Sapa, Ph.D., Dean of the Faculty of Pharmacy at the Jagiellonian University – Collegium Medicum in Krakow from 2015 to 2024. The book consists of six chapters, in which the authors describe: the history of Krakow’s pharmacies beginning in the 14th century; the history of the Jagiellonian University’s Faculty of Pharmacy from the establishment of the first Department of Pharmacy and Materia Medica on Polish soil in 1783; the current structure and activities of the Faculty’s departments and laboratories; and finally, the history and current state of the pharmacists’ self-governing body in Krakow. The publication contains numerous illustrations that provide a comprehensive overview of the history of academic and professional pharmacy in Krakow.

Keywords: history of pharmacy, Collegium Medicum of the Jagiellonian University, Regional Chamber of Pharmacists, Krakow

Publikacja *Pharmacia Cracoviensis 1783–2024* przedstawia dzieje farmacji akademickiej w Krakowie oraz historię krakowskiego aptekarstwa i samorządu aptekarskiego. W książce ukazano w szerokim kontekście przeszłość i teraźniejszość krakowskiej farmacji, przedstawiając dzieje najstarszych krakowskich aptek i sylwetki aptekarzy od XIV wieku, jak również początki i rozwój nauczania farmacji na Uniwersytecie Jagiellońskim od XVIII wieku aż po czasy współczesne. Czytelnicy znajdą w publikacji zarówno informacje historyczne, jak i dotyczące współczesnego Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego – Collegium Medicum w Krakowie oraz Okręgowej Izby Aptekarskiej w Krakowie.

dr n. farm. Agnieszka Rzepiela

„Praca zbiorowa pod redakcją Agnieszki Rzepieli pt. *Pharmacia Cracoviensis 1783–2024* jest [...] bogatym w fakty i treści opracowaniem, które pozwala spojrzeć na historię, ale i teraźniejszość krakowskiej farmacji zaprezentowanej z różnych perspektyw badawczych autorek poszczególnych rozdziałów. [...] Tak pomyślana monografia jest nie tylko wymownym świadectwem dbałości o przeszłość. Stanowić może pozycję referencyjną dla historyków nauki, w tym w szczególności historyków farmacji i medycyny. Jest też wskazaną lekturą dla tych wszystkich, których interesuje historia Krakowa. Wreszcie zapisem aktualnego stanu wiedzy, który może stać się przedmiotem analizy dla przyszłych badaczy. Wszystko zaś uzupełnione licznymi ilustracjami, co dodatkowo podnosi walory recenzowanej książki. Dlatego też moim zdaniem warto ją zaprezentować szerszemu kręgowi odbiorców”.

prof. dr hab. Ryszard W. Gryglewski, fragment recenzji

WYDAWNICTWO
KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8368-512-0

9 788383 685120